

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI**

**TEFSİR-İ KURD EFENDİ (51b-100a)
(GİRİŞ-İNCELEME-METİN-DİZİN)**

Betül TÜRKCAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman: Doç. Dr. İlhan UÇAR

HAZİRAN - 2023

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEFSİR-İ KURD EFENDİ (51b-100a)
(GİRİŞ-İNCELEME-METİN-DİZİN)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Betül TÜRKCAN

Enstitü Anabilim Dalı : Türk Dili ve Edebiyatı
Enstitü Bilim Dalı : Eski Türk Dili

“Bu tez 16/06/2023 tarihinde yüz yüze olarak savunulmuş olup aşağıdaki isimleri bulanan jüri üyeleri tarafından oybirliği ile kabul edilmiştir.”

JÜRİ ÜYESİ	KANAATI
Prof. Dr. Paki KÜÇÜKER	Başarılı
Doç. Dr. Kenan ACAR	Başarılı
Doç. Dr. İlhan UÇAR	Başarılı

ETİK BEYAN FORMU

Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının benzerlik oranının herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve Etik Kurul Onayı gerektiği takdirde onay belgesini aldığımı beyan ederim.

Etik kurul onay belgesine ihtiyaç var mıdır?

Evet

Hayır

(Etik Kurul izni gerektiren araştırmalar aşağıdaki gibidir:

- Anket, mülakat, odak grup çalışması, gözlem, deney, görüşme teknikleri kullanılarak katılımcılardan veri toplanmasını gerektiren nitel ya da nicel yaklaşımlarla yürütölen her türlü araştırmalar,
- İnsan ve hayvanların (materyal/veriler dahil) deneysel ya da diğer bilimsel amaçlarla kullanılması,
- İnsanlar üzerinde yapılan klinik araştırmalar,
- Hayvanlar üzerinde yapılan araştırmalar,
- Kişisel verilerin korunması kanunu gereğince retrospektif çalışmaları.)

Betöl TÜRKCAN

16/06/2023

ÖNSÖZ

Türkçe Kur'an tercüme ve tefsirleri Türk dili tarihinin en değerli eserleri arasında yerini almaktadır. Dil çalışmaları için büyük önem taşıyan bu eserler, kutsal bir metnin tercüme olmalarından dolayı diğer eserlere göre hem yazım hem istinsah süreçlerinde son derece titizlikle hazırlanmıştır. Bu sebeptendir ki Kur'an tercüme ve tefsirleri, Türk dilinin gelişim sürecini takip etmek amacıyla yapılacak semantik, gramer ve lügat çalışmaları için önemli bir başvuru kaynağı olarak gösterilmektedir.

Bu çalışmada, "Kurd Efendi" diye anılan Muhammed b. Ömer tarafından 16. yüzyılda Eski Anadolu Türkçesiyle yazılmış Tefsîr-i Kurd Efendi (Tefsîr-i Kur'an-ı Kerim) adlı eserin 51b-100a arası varakları incelenmiştir. Elimizdeki nüshası Berlin'de Hs. Or., nr. 1066 numarada kayıtlı bulunmaktadır. Çalışmamız, dört kısımdan oluşmaktadır; giriş, inceleme, metin ve dizin. Giriş kısmında Kur'an'ın tercüme ve tefsirlerinden, çalışmanın yöntem ve amacından bahsedilmiş, Türkçe Kur'an tercüme ve tefsirlerinin bilinen nüshaları verilmiştir. Daha sonra yazarın hayatı ve eserleri, üzerinde çalıştığımız eserin özellikleri ve nüshalarıyla ilgili bilgiler verilmiştir. İnceleme kısmında, ses ve şekil özellikleri gösterilmiştir. Metin bölümünde çalışmamıza konu olan Kur'an tefsirinin Latin alfabesine çevirisi transkripsiyonlu bir şekilde yapılmıştır. Son olarak metnin dizini çıkarılmış, Türkçe olmayan sözcüklerin hangi dile ait oldukları belirtilmiş ve metinde geçen tüm kelimeler, metindeki anlamlarıyla birlikte verilmiştir.

Her bölümünde yeni bir şey öğrendiğim, çalışmaktan zevk aldığım bu konuyu bana güvenip veren, ilgisini ve bilgisini benden esirgemeyen, değerini kelimelerle anlatamayacağım hocam Doç. Dr. İlhan Uçar'a sonsuz minnetlerimi sunuyorum. Bu alanı bana en güzel şekilde öğretip sevdiren lisans hocam Prof. Dr. Paki Küçük'e sevgi ve saygılarımı sunmayı borç bilirim. Hayatımın her alanında yanımda olarak beni bu günlere getiren sevgili aileme, bu zorlu süreçte düştüğüm her an beni kaldıran, bütün kahrımı çeken, sevgisini ve desteğini bir an olsun kesmeyen biricik yol arkadaşım Tolga Kıyıcıoğlu'na ve hiçbir şekilde hakkını ödeyemeyeceğim ev arkadaşım, kız kardeşim Wafa Boudada'ya şükranlarımı sunarım...

Betül TÜRKCAN

16/06/2023

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	iv
TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ	v
ÖZET.....	vi
ABSTRACT	vii
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1: YAZIM ÖZELLİKLERİ.....	16
1.1. Ünlülerin Yazımı	16
1.1.1. e Ünlüsünün Yazılışı	16
1.1.2. a Ünlüsünün Yazılışı	16
1.1.3. ı ve i Ünlülerinin Yazılışı	17
1.1.4. o,u ve ö,ü Ünlülerinin Yazılışı	17
1.2. Ünsüzlerin Yazımı	18
1.2.1. b ile p Ünsüzlerinin Yazılışı	18
1.2.2. c ile ç Ünsüzlerinin Yazılışı	18
1.2.3. d ile t Ünsüzlerinin Yazılışı	18
1.2.4. η Ünsüzünün Yazılışı	19
1.2.5. g ile k Ünsüzlerinin Yazılışı	19
1.2.6. s ile ş Ünsüzlerinin Yazılışı	19
1.3. dağı Bağlacının Yazılışı	20
1.4. ki Bağlacının Yazılışı	20
1.5. kim Bağlacının Yazılışı	20
1.6. ile Edatı ve Bağlacının Yazılışı	20
1.7. için Edatının Yazılışı	20
1.8. Arapça ve Farsça Sözcüklerin Yazılışı	21
1.9. -dur/-dür Ek-fiilinin Yazılışı	21
1.10. Ek-fiilin Yazılışı	21
BÖLÜM 2: DİL BİLGİSİ	22
2.1. Ses Bilgisi	22

2.1.1. Ünlüler	22
2.1.1.1. Kök Hecede Olan e, ê, î	22
2.1.1.2. Ünlü Uyumları	22
2.1.1.3. Ünlü Değişimi	27
2.1.1.4. Yuvarlaklaşma	27
2.1.1.5. Düzleşme	29
2.1.1.6. Ünlü Düşmesi	30
2.1.1.7. Genişleme	30
2.1.2. Ünsüzler	31
2.1.2.1. Sözcük Başındaki Ünsüzler	31
2.1.2.2. Sözcük İçi ve Sözcük Sonundaki Ünsüzler	32
2.1.2.3. Tonlulaşma	35
2.1.2.4. Ünsüz Türemesi	35
2.1.2.5. Hece Yitimi	36
2.1.2.6. Ünsüz İkizleşmesi	36
2.1.2.7. Ünsüz Uyumu	36
2.2. Şekil Bilgisi	36
2.2.1. Sözcük Yapımı	36
2.2.1.1. İsimden İsim Yapan Ekler	36
2.2.1.2. Fiilden İsim Yapan Ekler	37
2.2.1.3. İsimden Fiil Yapan Ekler	38
2.2.1.4. Fiilden Fiil Yapan Ekler	38
2.2.2. İsimler	39
2.2.2.1. İsim Çekimi	39
2.2.3. Sıfatlar	41
2.2.3.1. Soru Sıfatları	41
2.2.3.2. Belirtme Sıfatları	42
2.2.4. Zamirler	42
2.2.4.1. İşaret Zamirleri	42
2.2.4.2. Şahıs Zamirleri	42
2.2.4.3. Belirsizlik Zamirleri	43
2.2.4.4. Dönüşlülük Zamirleri	43

2.2.5. Zarflar	43
2.2.5.1. Miktar Zarfları	43
2.2.5.2. Durum Zarfları	43
2.2.5.3. Zaman Zarfları	43
2.2.5.4. Yer-Yön Zarfları	43
2.2.5.5. Soru Zarfları	43
2.2.6. Edatlar	43
2.2.6.1. Çekim Edatları	43
2.2.6.2. Kuvvetlendirme Edatları	44
2.2.7. Bağlaçlar	44
2.2.8. Fiiller	44
2.2.8.1. Şahıs Ekleri	44
2.2.8.2. Fiil Çekimleri	46
2.2.9. Ek Fiil	52
2.2.10. Birleşik Fiiller	52
2.2.11. Fiilimsiler	53
2.2.11.1. Zarf-Fiiller (Gerundium).....	53
2.2.11.2. Sıfat-Fiiller (Partisip)	54
2.2.11.3. İsim-Fiiller	54
BÖLÜM 3: METİN	55
BÖLÜM 4: DİZİN	131
SONUÇ	563
KAYNAKÇA	565
ÖZGEÇMİŞ	571

KISALTMALAR

- Ar.** : Arapça
bk. : Bakınız
c. : Cilt
EAT. : Eski Anadolu Türkçesi
Fars. : Farsça
Hız. : Hazreti
Ktp. : Kütüphanesi
nr. : Numara
ö. : Ölüm tarihi
s. : Sayfa
TDK : Türk Dil Kurumu
TIEM : Türk İslam Eserleri Müzesi
vb. : Ve benzeri
vr. : Varak

TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ

ا/آ	a,e	ص	ş
ب	b	ض	ž
پ	p	ط	ṭ
ت/ة	t	ظ	ẓ
ث	ṯ	ع	‘
ج	c	غ	ġ
چ	ç	ف	f
ح	ḥ	ق	q
خ	ḫ	ك/گ	k,g,ŋ
د	d	ك	ŋ
ذ	ẓ	ل/لا	l
ر	r	م	m
ز	z	ن	n
ژ	j	و	v
س	s	ه/ه	h,e
ث	ṯ	ي/ى	y

ÖZET

Başlık: Tefsîr-i Kurd Efendi (51b-100a) (Giriş-İnceleme-Metin-Dizin)

Yazar: Betül TÜRKCAN

Danışman: Doç. Dr. İlhan UÇAR

Kabul Tarihi: 16/06/2023

Sayfa Sayısı: vii (ön kısım) + 570 (ana kısım)

“Eski Anadolu Türkçesi” ya da “Eski Türkiye Türkçesi” dediğimiz yazı dili, XIII-XV. yüzyılları arasında Anadolu’da, Oğuz-Türkmen lehçesiyle başlayan dönemdir. Günümüzde, Türkiye ve Avrupa kütüphanelerinde Eski Anadolu Türkçesi ile yazılmış yüzlerce yazma eser bulunmaktadır.

Kur’an’ın uzun tefsirlerle Türkçeye çevrilmesi, XV. yüzyılın başlarına veyahut uzak ihtimalle XIV. yüzyılın sonlarına doğru olmuştur. Bu dönemde umumiyetle kısa surelerin tercümelemleri ya da tefsirleri yazılmıştır. Bir yandan kısa sure tefsirleri istinsah edilmiş, bir yandan da farklı sure tefsirleri telif edilmeye başlanmıştır. Dolayısıyla, Kur’an tercümelemlerinin ve tefsirlerinin nüshalarının epey fazla olduğu görülmektedir. Tezimizin, bilim dünyası açısından özgünlük değeri ise Eski Anadolu Türkçesi özelliklerini içinde bulunduran, Kurd Efendi’ye ait olan Kur’an tefsirinin tanıtılmasıdır.

Tezin çalışılmasındaki yöntemlerimiz arasında ilk olarak eserin Latin alfabesine aktarımı sağlanması vardır. Devamında bir sözlük ve dizinin oluşturulup dil incelemesi yapılması amaçlanmaktadır. Yapılan dil incelemesinin sonucunda, dönemin diline kaynaklık edecek fonetik ve morfolojik farklılıkların, benzerliklerin ortaya koyulması hedeflenmektedir.

Ulaşılmak istenen hedeflerimizin başında, Eski Anadolu Türkçesi Dönemi’nin hemen bitimine rastlayan bir süreçte yazılmış olan eseri, bilim dünyasına tanıtmak gelmektedir. Bunun sonucu olarak eserin okunup dil incelemesinin tamamlanmasının ardından beklenen çıktılarımız arasında Eski Anadolu Türkçesine kaynaklık edecek bir çalışma ortaya koyulması beklenilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Eski Anadolu Türkçesi, Kur’an Tercümelemleri, Kur’an Tefsirleri, Kurd Efendi

ABSTRACT

Title of Thesis: Tefsîr-i Kurd Efendi (51b-100a) (İntroduction-Research-Text-İndex)

Author of Thesis: Betül TÜRKCAN

Supervisor: Assoc. Prof. İlhan UÇAR

Accepted Date: 16/06/2023

Number of Pages: vii (pre text) + 570 (main body)

Turkish is the written language that we call “Old Anatolian Turkish” or “Old Turkish of Turkey”, XIII-XV. Polish Decadence is the period that started with the Oghuz-Turkmen dialect in Anatolia between the centuries. Today, there are hundreds of manuscripts written in the Old Anatolian Turkish in Turkish and European libraries. Translation of the Qur'an into Turkish with long exegesis, XV. at the beginning of the century or, in remote probability, the XIV. it happened towards the end of the century. During this period, translations or exegeses of short suras were generally written. On the one hand, short sura interpretations have been requested, and on the other hand, different Sura interpretations have started to be copyrighted. Therefore, it is seen that the copies of the translations and interpretations of the Qur'an are quite a lot. The originality value of our thesis from the point of view of the scientific world is the introduction of the interpretation of the Qur'an, which contains the characteristics of the Old Anatolian Turkish, belonging to Kurd Efendi. Among our methods in the study of the thesis, firstly, the transfer of the work to the Latin alphabet is provided. Afterwards, it is aimed to create a dictionary and an index and make a language analysis. As a result of the language analysis, it is aimed to reveal the phonetic and morphological differences and similarities that will be the source of the language of the period. At the beginning of our goals that we want to achieve is to introduce the work, which was written in a period that coincided with the end of the Old Anatolian Turkish Period, to the world of science. As a result of this, after the work is read and the language analysis is completed, it is expected that a study that will be a source for Old Anatolian Turkish is among our expected outputs.

Keywords: Old Anatolian Turkish, Qur'an Translations, Qur'an Commentaries, Kurd Efendi

GİRİŞ

Tarih boyunca yazılan Türkçe tercüme eserler, Türk dilinin ilerlemesi bakımından büyük önem taşımaktadır. Türkler, İslamiyet'i kabul ettikten sonra Kur'an-ı Kerim'i anlayabilmek için Türkçeye tercüme etmişlerdir. Daha sonra Kur'an ayetlerini tercümelere daha detaylı açıklayan tefsir kitapları yazmışlardır.

Eldeki bilgilere göre Kur'an'ın tamamı Emir Mansur bin Nuh zamanında (961-976) Farsçaya çevrilmiştir (Eckmann,1967:51). Mâverâünnehirli ve Horasanlı bilginlerden oluşan bir heyetçe İbn Cerîr et-Taberî'nin 40 cilt olan Câmiu'l-beyân adlı tefsirinin kısaltılmış şekli Farsçaya tercüme edilmiştir. Zeki Velidi Togan, bu heyet içerisinde Türk üyelerin de bulunduğunu söyler. Kur'an-ı Kerim'in ilk Türkçe tercümesi de yine bu zamanlarda ve hatta belki yine bu heyetteki Türk üyelerce yapılmıştır (Togan, 1960:135).

Fuat Köprülü ile Abdülkadir İnan, Kur'an-ı Kerim'in ilk Türk diline çevirisinin, Farsça çeviriden hemen hemen bir asır sonra, 11. yüzyıl başlarında yapıldığını ve günümüze kadar ulaşmadığını söyler (Köprülü, 1926:192 – İnan, 1961:8).

İlk dönemlerden itibaren benimsedikleri dinlerin mukaddes kitaplarını öz dillerine çeviren Türkler, X. yüzyılda İslam dinini kabul edince, yeni dinlerinin öğretisi ve ilkelerini öğrenmek ve mukaddes kitapları Kur'an-ı Kerim'i anlamak için Türkçeye çevirmişlerdir. Bu tercüme, satır arası tercüme ve tefsirlerden oluşur:

Satır arası tercüme, Arapça sözcükleri Türkçe sözcüklerle birebir karşılama esasına dayanan eserlerdir. Bu çevirilerde, o dönemde kullanılan Türkçe kelimelerin anlamları ile bugünkü Arapça karşılıklarını bağdaştırmak mümkündür. Bu tür çevirilerde bazen sayfa kenarlarında kısa açıklamalar veya tefsirler yer alır. Öte yandan bu tercümelerde her bir kelimenin Türkçe karşılığının verilmesi, Türk dilinin söz varlığının belirlenmesi ve Arapça-Farsça karşısındaki yerinin gösterilmesi yönünden son derece önemlidir.

Tefsirler ise Arapça kelimeleri Türkçe kelimelerle tek tek kullanmak yerine, ayetin tamamını uzun cümlelerle açıklamaya dayalı eserlerdir. Bu tefsirlerin çoğu, Ebû'l-Leys es-Semerkandî'nin tefsiri esas alınarak yapılmıştır. Bu tefsirlerde Türkçe kelimelerin hangi Arapça kelimelere karşılık geldiğini tespit etmek zordur.

Bu çevirilerden farklı olarak "Cevâhirü'l-Asdâf" adlı eserin üçüncü bir grubu oluşturduğu bilinmektedir. Bu tercümede Arapça ayetlerin bittiği yerden itibaren cümlenin hemen

sonuna tercüme kısa ya da uzun tefsirler yapılmıştır. Ayetlere öncelikle kelime kelime karşılık verilmesi açısından “satır arası” tercümelere, uzun tefsirler içermesi bakımından da "tefsir"lere benzemektedir. Ancak tercüme eserlerden daha geniş kapsamlı, tefsirlerden ise daha kısadır. Bu sebeple bu esere “tefsirli tercüme” denilebilir (Ahundova, 2012:Doktora Tezi).

Özkan, EAT'nin erken devresi olan Selçuklular dönemi eserlerinde Türkçe Kur'an tercümelerine rastlanmadığını söylemektedir (Özkan, 2008:38). Bu dönemde ekseriyetle Arapça ve Farsça eserlere yer verilmektedir. Kur'an da bu eserler arasındadır. Görüldüğü üzere Arapça ve Farsçanın, Türkçeden daha baskın olduğu bir dönem söz konusudur.

Kur'an'ın Anadolu Türkçesine tercümesi, Anadolu'da Selçukluların çöküşünden sonra beyliklerin kurulmasına başlamıştır (Topaloğlu 1976:2). Bu tercüme ağırlıklı olarak Fâtiha, Yasîn, Tebâreke, Amme Cüzü gibi kısa surelerin tercüme şeklidir. İnan, bu kısa surelerin tercüme ve tefsir edilme sebebinin şehzadelere ve medrese öğrencilerine Kur'an'ın yanı sıra Arapça öğretmek olabileceğini söyler (İnan 1988:150).

Araştırmanın Konusu

Muhammed B. Ömer'e ait Tefsir-i Kur'an (Tefsir-i Kurd Efendi) adlı eserin 51b-100a varaklarını Latin alfabesine aktararak ses ve şekil özelliklerini incelemektir. Bununla beraber söz konusu eserin dizinini çıkarıp sözlüğünü hazırlamaktır.

Araştırmanın Amacı

Çalışmanın amacı, 16. yüzyılda Eski Anadolu Türkçesiyle kaleme alınan eseri günümüz alfabesine çevirerek dil özelliklerini ortaya koymaktır. Eserin sözlük bölümü ile de Türkçenin zengin söz varlığına ışık tutup bilim dünyasına katkı sağlamaktır.

Araştırmanın Önemi

Üzerinde çalıştığımız eser, Kur'an-ı Kerim tefsiridir. Türkçe Kur'an tercüme ve tefsirleri, Türk dilinin tarihî sürecini takip etmek ve İslâmî kavramların nasıl ifade edildiğini görmek açısından fazlasıyla mühim kaynaklardır. Eserin de Eski Anadolu Türkçesi ile kaleme alınmış olması çalışmanın mahiyetini göstermektedir. Yaptığımız çalışma, Eski Anadolu Türkçesine bir Kur'an tefsiri katmanın yanında dil incelemesi ile döneme kaynaklık etmesi bakımından büyük önem taşımaktadır.

Araştırmanın Kapsamı

Araştırmamızın kapsamı, Tefsir-i Kur'an-ı Kerim adlı eserin Berlin Devlet Kütüphanesinde Hs. Or., nr. 1066 numarayla kayıtlı olan nüshasının 51b-100a varaklarını içermektedir.

Araştırmanın Yöntemi

Çalışmamız, dört kısımdan oluşmaktadır; giriş, inceleme, metin ve dizin. Giriş kısmında Kur'an'ın tercüme ve tefsirlerinden, bilinen nüshalarından bahsedilmiş, çalışmanın yöntemi ve amacı açıklanmıştır. Daha sonra yazarın hayatı ve eserleri, üzerinde çalıştığımız eserin özellikleri ve nüshalarıyla ilgili bilgiler verilmiştir. İnceleme kısmında ses ve şekil özellikleri gösterilmiştir. Metin bölümünde çalışmamıza konu olan Kur'an tefsirinin Latin alfabesine çevirisi transkripsiyonlu bir şekilde yapılmıştır. Çeviri çalışması tamamlandıktan sonra metnin dizini çıkarılmış ve çalışma yapılırken olası bir hatanın önüne geçilebilmek adına "Cibakaya" programı kullanılmıştır. Son olarak madde başındaki sözcükler metindeki anlamlarıyla birlikte verilmiş, Türkçe olmayan sözcüklerin hangi dile ait oldukları belirtilmiştir. Bunlar yapılırken söz konusu sözcüklerin hangi sayfalarda ve satırlarda yer aldığını gösteren numaralar verilmiştir. Madde başı olan sözcüklerin metindeki farklı kullanımları (bk.) kısaltması ile gösterilmiştir.

Dizin bölümünde öncelikle sözcüklerin eksiz kullanıldığı sayfa ve satır numaraları gösterilmiştir:

öğüt: Öğüt, nasihat.

ö. (68b/15), (68b/16), (81b/08), (82a/06), (82b/06), (87b/18), (89b/13), (94a/14) [8]

Yukarıdaki sıralamada madde başı sözcük metinde sekiz defa eksiz olarak kullanılmıştır. Bu sıralamadan sonra sözcüğün yalın durumda yapılmış kelime grupları gösterilmiştir:

ö. + vèrdi (71b/04) [1]

ö. + vèrdüm (83b/16) [1]

ö. + vérenleri (83b/17) [1]

ö. + vèrdükten (85a/13) [1]

ö. + vèrmemek (94a/14) [1]

Yukarıda verdiğimiz sıralamada madde başındaki sözcüklerin eksiz olarak beş yerde kelime grubu oluşturduğu görölmektedir.

Aşağıdaki örnekte sözcüğün üzerine gelen ekler gösterilmiştir:

ö. + ümüzi (62a/05) [1]

Madde başı sıralanması verildikten sonra sözcüğün metinde geöen toplam sayısı köşeli parantez ile gösterilmiştir. Yukarıdaki örnekte öğüt sözcüğünün metinde toplam on dört kez kullanıldığı görölmektedir.

Çalışmanın sonunda faydalanılan kaynaklar verilmiştir.

Kur'an-ı Kerim'in Tefsir Edilmesi

Nahl suresi 44. ayette, "Biz o peygamberleri mucizelerle ve kitaplarla gönderdik. Sana da, kendilerine indirilene insanlara açıklayasın diye Kur'an'ı indirdik, tâ ki düşünüp anlasınlar." denilmiştir.

Bu ayet, Kur'an'ın açıklanması ve anlaşılması gerektiğine işaret etmektedir. Kur'an ayetlerinin hepsi aynı seviyede anlaşılmaz. Bazı ayetlerin anlaşılması kolaydır, bazıları ise belirsizdir ve daha derin anlamlara sahiptir. Bunların açıklanmaya ihtiyacı vardır. Kur'an'ın vahyinde Arapöanın kullanılması, onun yakın öevredeki insanlar arasında anlaşılmasını ve yayılmasını kolaylaştırmış, dinin yayılmasına yardımcı olmuştur.

Kur'an-ı Kerim'in muhtevasını ve manasını anlamak, insanların maddi ve manevi yolculuklarına rehberlik etmesi aöısından önemlidir. Ancak herkesin Arapöa bilmemesi öeviri ve tefsir öalışmalarına ağırlık verilmesine neden olmuştur. Kur'an'ın Hz. Muhammed'e indirilmesi sebebiyle, Hz. Muhammed ayetleri açıklayarak ve bizzat yaşayarak insanlığa yol gösterici olmuştur. Peygamber sahabeleri, kendi bilgi birikimlerinde bu kitabı anlamış, anlaşılamayan ayetler olduğunda Hz. Peygambere danışmışlardır. Dolayısıyla ilk tefsir öalışmaları, dil bilimsel tefsirler olmuştur. Kur'an'ın dil bilimsel yöntemlerle oluşturulmuş, adeta Kur'an-ı Kerim'in sözlüğü niteliği taşıyan öalışmalar vardır. IX. yüzyılda El-Ferra tarafından yazılmış olan Meâni'l-Kur'an bu öalışmalara örnektir.

Kur'an-ı Kerim'i tefsir etmek, anlamını açıklamak, yorumlamak ve derinlemesine anlamak için yapılmaktadır. İslâm dini ve inanç sistemine göre, Kur'an-ı Kerim Allah'ın kelimeleridir ve insanların doğru bir şekilde anlamaları ve uygulamaları gereken önemli bir kutsal metindir. Ancak, bazı ayetlerin anlamı açık olmayabilir, diğer ayetlerle birleştirilerek anlam kazanabilir veya farklı yönleriyle yorumlanabilir.

Bazı sure ve ayetlerin inmesine vesile olan bir olay veya soruya, “nüzul sebebi” adı verilir. Nüzul sebeplerinin bilinmesi, ayetlerin tefsiri hususunda çok önemlidir. Bir ayetin ya da surenin nüzul sebebi bilinirse manaları daha iyi anlaşılır. Ayetlerde aktarılmak istenen emirlerin ve yasakların hikmeti daha anlaşılır ve kolay bir şekilde bilinir. Böylelikle şüpheler giderilerek hatalar önlenir. Tefsir sahasında sahabelerin de ayrı yeri vardır. Sahabeler, Hz. Muhammed'in yanında buldukları için, nazil olan sure ve ayetlerin kimin hakkında, nereye ve hangi olay üzerine indirildiği konusunda bilgi sahibiydiler. Başlangıçta tefsir ilmi yalnızca nüzul sebebini bilmekten ibaret olduğu için sahabelerin aktardığı haberler bir hayli önemliydi.

Tefsirler, insanların Kur'an ayetlerinin anlamını doğru bir şekilde anlamalarına yardımcı olur ve doğru anlamlandırmanın önemini vurgular. Bu nedenle, İslâm âlimleri ve bilginleri, farklı zamanlarda ve yerlerde, farklı yöntemlerle tefsirler yazdılar. Ayrıca, tefsirlerin farklı yazarları arasındaki farklılıklar, farklı perspektifleri ve farklı yorumları göz önüne sererek İslâm düşüncesinin çeşitliliğini ve derinliğini yansıtır.

Kur'an-ı Kerim'in Türk Diline Tercümesi

İslamiyet, VII. yüzyılın başlarında Türkler tarafından kitlesel olarak kabul görmeye başladı (Talas-732) ve X. yüzyıla gelindiğinde artık tamamen devlet dini haline geldi. İslam'ın kabulünden önceki dönemde Budist, Maniheizm ve Hristiyan metinlerin anlaşılmasına yönelik birçok Eski Uygur Türkçesi telif ve çeviriler yapılmıştır. Yeni dinin kabul edilmesi, bu dinin esas kitabı olan Kur'an-ı Kerim'i anlamak için tercüme ihtiyacını doğurmuştur. Hicretin ikinci yılından itibaren Kur'an'ın tercümesiyle ilgili sorunlar su yüzüne çıktı. Bazı mezhepler ve din bilginleri Kur'an'ın tercümesine itiraz etmişlerdir çünkü orijinal metnin değiştirilmesinden endişe duymuşlardır. Birçok din âliminin itirazlarına rağmen çeviri, Arapça konuşmayan toplumlara İslam'ı tanıtmak ve yaymak için kullanıldı. İbnü'l-Arabi ve İmam Gazali gibi din alimleri Kur'an'ın aslı yerini almadığı takdirde tercüme edilmesini caiz gördüler. Bazı Hanefi din bilginlerinin

Kur'an'ı bilmeyenlerin Kur'an'ı öğrenene kadar ibadet esnasında tercüme okuyabilecekleri yolundaki görüşleri, Kur'an'da yer alan bazı surelerin tercüme edilmesi gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Ancak yapılacak olan kısmi çeviriler üzerinde sert bir tavır sergilemişlerdir. Tarihsel süreç dikkate alındığında Kur'an'ın tercümesine izin verilmemesine rağmen Kur'an indirildiği andan günümüze kadar tercüme edilmiştir.

Tarihî kaynaklardan edindiğimiz bilgiler doğrultusunda Kur'an-ı Kerim'in ilk tercümesinin Fars dilinde olduğunu söyleyebiliriz. Sâ mânî hükümdarı Ebu Salih Mansur ibn Nuh'un (961-976) emri üzerine Taberî'nin Kur'an tefsiri örnek alınarak ilk Farsça satır arası Kur'an tercümesi yapılmıştır (Eckmann, 1971:149). Bu ilk çevirinin giriş bölümünde çevirinin nasıl ve kimler tarafından yapıldığı anlatılmaktadır. Tefsiri okumakta ve anlamakta güçlük çeken hükümdar, Arapça tefsirlerin Farsçaya çevrilmesini istedi. Maveraünnehir âlimlerini bir araya topladı ve bunun için izinlerini istedi. Âlimler, Arapça bilmeyenlerin Kur'an-ı Kerim'in tefsirini Farsça okuyup yazabilmelerinin uygun olduğunu belirtti. Daha sonra Buhara, Belh, Semerkand, Ispicab ve Ferghana âlimleri hükümdar adına tercüme işini üstlendiler. Ve Taberî tefsirini olabildiğince kısa tutarak Farsça tercüme yaptılar (Habib, 1961:5). Zeki Velidi Togan, bu heyet içerisinde Türk üyelerin de bulunduğunu söyler. Ve hatta Kur'an-ı Kerim'in ilk Türkçe tercümesi de yine bu zamanlarda ve belki yine bu heyetteki Türk üyelerce yapılmıştır (Togan, 1960:135).

Fuat Köprülü ile Abdülkadir İnan, Kur'an-ı Kerim'in ilk Türk diline çevirisinin, Farsça çeviriden hemen hemen bir asır sonra 11. yüzyıl başlarında yapıldığını ve günümüze kadar ulaşmadığını söyler (Köprülü, 1926:192 – İnan, 1961:8).

Kur'an-ı Kerim'in Doğu Türkçesi Nüshaları

Kur'an-ı Kerim'in Doğu Türkçesine tercüme edilen altı nüshası olup ikisi tefsirli, dördü satır arası tercümelerdir (Sağol, 1993: Doktora Tezi).

TİEM Nüshası (Türk İslâm Eserleri Müzesi)

Şirazlı Muhammed b. Hacı Devletşah tarafından XIV. yüzyıl başlarında istinsah edilen eser, "Satır-arası" tercümelerin en eskisi olarak bilinmektedir. Bu eser TİEM'de 73 numarada tutulmaktadır. Her bir varak 9 satırdan toplam 902 sayfadır. Eserle ilgili olarak Abdullah Kök, Suat Ünlü ve Sema Barutçu'nun danışmanlığını yaptığı doktora

çalışmaları vardır. Topaloğlu, bu nüsha üzerinde Ekrem Ural'a ait bir doktora çalışması olduğunu söylemiştir (Topaloğlu, 1978:11), ancak böyle bir çalışmaya rastlanılmamıştır.

Süleymaniye Nüshası (Karışık Dilli Tercüme)

Nuri Yüce'nin tanıttığı bu eser, 3966 numarayla Süleymaniye Kütüphanesi, Yazma Bağışlar Bölümünde bulunmaktadır. 222 varaktan oluşan eser, altıyla on altı arasında farklılık göstermektedir. Birbirinden farklı şiveleri bir arada bulunduran eserde Karahanlı, Kıpçak ve Oğuz özelliklerine rastlanılmaktadır. Bu yönüyle de “karışık dilli” eserler arasında gösterilmektedir. Eser üzerinde Nuri Yüce danışmanlığında Osman Toker, yüksek lisans yapmıştır. Çalışma 109b-144a varakları arasında yapılmıştır. Geri kalan varaklar ise yine Nuri yüce tarafından yüksek lisans öğrencilerine tez çalışması olarak bölüştürülmüş ve eserin tamamı üzerine çalışma yapılmıştır.

Süleymaniye Nüshası (Harezm Sahası)

İstinsah tarihi 1363 olan eserin müstensihisi bilinmemektedir. Harezm Türkçesi ile istinsah edilen eserin her sayfası 18 satırdan oluşmaktadır. Toplamda 583 sayfadan oluşmaktadır. Eser, 2 numarayla Süleymaniye Kütüphanesi Hekimoğlu Ali Paşa Camii'nde muhafaza edilmektedir. Eserle ilgili Gülden Sağol'un doktora çalışması bulunmaktadır.

İngiltere Nüshası (John Rylands)

Yazarı ve istinsahı bilinmeyen bu eser, 25-38 numarayla Manchester, John Rylands Kitaplığı Arapça Yazmalar bölümünde bulunmaktadır. 1145 sayfadan oluşan eser, 14 cilt halindedir. Satır arası tercümedir. Eser üzerinde Janos Eckman ve Aysu Ata çalışmalar yapmıştır.

Anonim Tefsir (Rusya)

332 numarayla Leningrad (Sankt Petersburg) İnstitut Narodov Azii Kitaplığı'na kayıtlı olan eserin, yazarı bilinmediği gibi yazılış tarihi de bilinmemektedir. Eser, “Orta Asya Tefsiri” diye de bilinmektedir (Borovkov, 1963). Tercüme ve tefsir özelliğini bir arada barındıran eserin karışık bir yapısı vardır. Eseri 1914 senesinde Zeki Velidi Togan bulmuştur. Eserle ilgili olarak Halil İbrahim Usta ve Kazakbay Mahmudov'un çalışmaları vardır. Ayrıca Borovkov tarafından tercümenin sözlüğü hazırlanmıştır.

Özbekistan Nüshası

A. Semenov tarafından tanıtılan eser, 2008 numarayla Özbekistan İlimler Akademisi Ebu Reyhan el-Biruni Şarkşinaslık Enstitüsündedir. Türkçe-Farsça tercüme içerir, 5 satırdan oluşur. 273 sayfadan ibarettir. Tercüme üzerinde herhangi bir tefsir yapılmamıştır. Emek Üşenmez'e ait doktora çalışması yapılmıştır.

Osmanlı Dönemi Türkçe Kur'an Tercüme ve Tefsirleri

Osmanlı Dönemi'nde Kur'an'ın anlaşılmasına yönelik tefsir veya tercüme hizmetleri üç ayrı yerde yapılmıştır. Bunlar, Medreseler, camiler ve huzur dersleridir. Kur'an'ın anlaşılmasına yardımcı olan tefsir ve kıraat gibi ilimler, Selçuklular ve önceki dönem toplumlarında olduğu gibi Osmanlı medreselerinde de temel dersler arasında yerini almış ve her kademedede okutulmuştur (Tekindağ, 1973;26).

Medreseler öğretim dili Arapça olduğu için Türkçe Kur'an tercüme hareketinin gelişmesine katkıda bulunmasa da bu alanlarda çalışan bazı önemli mollaların halkın isteği üzerine -bazı- kısa surelerin çeviri ve tefsirlerini yaptıkları bilinmektedir (İnan,1961).

Huzur dersleri, padişah huzurunda Kur'an-ı Kerim konusunun etraflıca incelenip açıklandığı yerdi. Burada çoğunlukla Kadı Beydavi'ye ait Envaru't-Tenzil tefsiri okunurdu. Orhan Gazi Dönemi'nde başlayan bu dersler, 1924'te "Hilafetin Kaldırılması ve Osmanlı Hanedanlığı'nın Türkiye Cumhuriyeti'nden Çıkarılması" yasası ile sona erdi. Ve nihayetinde artık dersler Türkçe yapılmaya başlandı. Kur'an'ın padişah huzurunda detaylandırılarak anlatıldığı bu dersler, sözlü de olsa Kur'an'ın tercüme ve tefsiri için önemli bir teşebbüstür (Ünver,2010;333-352).

Üçüncüsü, dönemin ünlü hocalarının vaaz, nasihat ve söyleşilerle Kur'an'ı anlamak için önemli faaliyetlerde buldukları camilerdir. Bu etkinlikler sözlü çeviri/yorumlama hareketi olarak anlaşılabilir. Çünkü hutbe ve söyleşilerde birçok ayet okunup Türkçeye tercüme edilmiş ve uzun uzadıya açıklamaları yapılmıştır (Ünver,2010;333-352). Her ne kadar Osmanlı Dönemi'nde tefsir ve tercüme girişimleri yapılmışsa da tam Kur'an tercüme ve tefsirleri yapılmamıştır.

Anadolu Türkçesinde Kur'an Tercüme ve Tefsirleri

Kur'an'ın Anadolu Türkçesine tercümesi Selçukluların yıkılmasından sonra kurulan beylikler Dönemi'nde olmuştur. Fuat Köprülü, Selçuklulara ait eserler arasında Türkçe Kur'an tercümelerinin bulunmadığını söyler. Bunun sebebini, İslâm medeniyetinin güçlü etkisi altında, temelde büyük bir edebî ve ilim dili olan Arapça ve Farsçanın, Selçukluların millî dili olan Türkçeye tahakküm etmesi, devletin resmi dilinin Farsça olması ve hem edebî hem ilmî eserlerin bu dillerle yazılmasıyla açıklar (Köprülü, 1926: 239).

Beylikler Dönemi'ndeki ilk çeviriler, satırlar arasındaki birebir çevirilerden ziyade yorumlayıcı çevirilerdir. Bunlar çoğunlukla kısa surelerin çevirileridir. Topaloğlu, bilinen en eski nüshanın Burdur Kitaplığında 1234 numarayla kayıtlı olan nüsha olduğunu söyler (Topaloğlu,1967:3). Fakat sonralarda yapılan araştırmalarda daha önceki dönemlere ait nüshaların olduğu ortaya çıkmıştır.

Anadolu'da bulunan Türkçe Kur'an tercümeleeri, satır arası tercümeleer ve tefsirli tercümeleer olmak üzere ikiye ayrılır. Satır arası çevirilerde her bir sözcüğün Türkçe karşılığı o sözcüğün hemen altında yer alır. Bu çevirilerde kelimeleerin kendi anlamları olduğu için Arapça cümle yapısına göre bir sıralama oluşturulmuştur. Bu nedenle Türkçe cümle yapısı ile uyuşmamaktadır. Ama böyle bir çeviri sayesinde birçok Türkçe kelimenin, ekin ve edatın anlamı ve işlevi, Arapça karşılıkları kullanılarak açıklığa kavuşturulabilir. Ayrıca bu çevirilerde sözcüklerin Türk dilindeki karşılıklarının gösterilmesi, Türk dilinin söz varlığının belirlenmesi ve Arap-Fars dilleri ile ilişkisinin gösterilmesi son derece önem teşkil etmektedir. Tefsir çevirilerinde ise Arapça kelimenin Türkçe bir kelime ile karşılanması yerine, ayetin tamamının daha uzun cümleleerle açıklanması esas alınmıştır.

Satır arası Kur'an Tercümeleeri

Bursa Yazma ve Eski Eserler Kütüphanesi

Anadolu'daki Türkçe Kur'an tercümeleerinden istinsahı çok eski olan bu nüsha H. 804/1401 tarihlidir. Hasan bin Ali el-Bestâmî tarafından istinsah edilmiştir. Eserle ilgili Murat Küçük'ün doktora çalışması bulunmaktadır.

Manisa İl Halk Kütüphanesi

Bu nüsha 931 numarayla Manisa İl Halk Kütüphanesinin nadir eserler bölümünde kayıtlıdır. Esra Karabacak tarafından doktora çalışması yapılmıştır.

Sivas Kongre ve Etnografya Müzesi

İstinsah tarihi 903/1497 olan bu nüshanın yazarı belli değildir. E.Y. 84/176 numarayla kayıtlı olan eser, Sivas Kongre ve Etnografya Müzesindedir. 1240/1824'te Kezban Hatun adına bağışlanmıştır. Eserle ilgili olarak Bilal Yücel'in danışmanlığını yaptığı yüksek lisans çalışmaları vardır.

Türk İslam Eserleri Müzesi

Muhammed bin Hamza'ya (Molla Fenari) ait olan bu tercüme, TIEM'e 40 numarayla kayıtlıdır. Her sayfada 11 satır bulunmakla beraber toplam 290 varaktan oluşmaktadır. Nesih ile yazılmıştır. İstinsah tarihi 827/1424'tür. Sayfa kenarlarına şerh ve tefsirler eklenmiştir. Eser üzerinde Ahmet Topaloğlu'nun doktora çalışması bulunmaktadır.

Kurd Efendi

Muhammed b. Ömer
(ö.996/1588)

Hayatı

Asıl ismi Muhammed b. Ömer'dir. "Tatar Pazarcıklı Mehmed Efendi" olarak da adlandırılmaktadır. Babası Helvacı Ömer Efendi'dir. Kurd Efendi, Kurd Dede veya Kurd Halife lâkaplarıyla anılmaktadır. 1524 senesinde (H.931) Rumeli'de, Filibe'nin batısında yer alan Meriç Nehri sahilinde bulunan Tatar Pazarcığı kasabasında doğmuştur. Kendisine "Kurd" lâkabının neden verildiğine dair bir bilgiye ulaşamamıştır. Osmanlılar zamanında yetişmiş İslâm âlimlerinden ve tasavvuf büyüklerindedir. Küçük yaşlarda ilim öğrenmiştir. İlim hayatına öncelikle kendi kasabasında başlamış sonra İstanbul'un Fâtih semtindeki Sahn-ı Semân Medresesinde görev almıştır. İlmi kişiliğiyle beraber sûfi yönü de bulunan zât, tasavvufla ilgilemiş ve velîlerin sohbetlerinde bulunmuştur. Memleketine yaptığı bir yolculuk sırasında dönemin önemli âlimlerinden biri olan Halvetî Şeyhi Sofyalı Bâlî Efendi ile tanışıp onun sohbetine ve hizmetine devâm etmiştir.

Bâli Efendi 1553 yılında vefat edince vasiyeti üzerine Sofya’da halifelik görevine geçmiştir. Onun dergâhında öğrencilere ders vermeye ve insanlara İslam’ın emir ve yasaklarını anlatmaya başladı (Mehmed Tâhir, 1/135; Hasanov,2019). Sofya’da Bâli Efendi’nin hizmetinde bulunduğu sırada Kadırğa Halveti Dergâhı Şeyhi Nureddinzâde Efendi ile arkadaş oldu. Nureddinzâde Efendi ölmeden önce Kurd Efendi’ye Kadırğa Zaviyesinin başında bulunmasını vasiyet etti. Böylece Kurd Efendi yine İstanbul’a dönerek zaviyenin başına geçti. Burada insanlara, ilim ve ilham kaynağı olarak uzun süre hizmet etti. Buradaki insanlara vaaz ve nasihatlerde bulundu, hadîs ve tefsir dersleri verdi, Zigetvâr’ın fethedilmesinden sonra Sokullu Mustafa Paşa ve Sokullu Mehmed Paşa’nın yeğenini ziyaret edip sınır boylarına çıktı. Sınırların korunmasında ve yeni fetihlerin teşvik edilmesinde onu destekledi. Sınırdaki birçok kalenin onun yardımı, çabası ve bereketiyle fethedildiği söylenmektedir (İslâm Âlimleri Ansiklopedisi, c.14;173). İlmi birçok kişiye ilham kaynağı olan Kurd Efendi, birçok öğrencinin zâhirî ve bâtinî ilimlerde yetişmesine ve olgunlaşmasına vesile oldu. Böylece herkes tarafından hürmet gördü. Sultân III. Murat da ona çok hürmet eder ve onu överdi. Çünkü onun sapsmış birçok kişinin hidayet bulmasına ve doğru yola girmesine vesile olduğunu biliyordu. Kurd Efendi’nin pek çok talebesi olmuştur. Müritleri her yerde insanları doğru yola çağırılmış ve onları doğru yola teşvik etmişlerdir. Sapıklıktan sakınmaya, ibadet ve taati sürdürmeyi anlatmışlardır. Zamanla Kurd Efendi’nin kendisi gibi öğrencilerinde de mucizeler ve mucizevi haller meydana gelmiştir.

Kurd Efendi, 1588 (H.996) yılında hocası Bâli Efendi’nin kabrini ziyâret etmek için Sofya’ya gitti. Daha sonra akrabalarını ziyâret için gittiği memleketi Tatar Pazarcığı’nda hastalanarak vefat etti ve orada babasının yanına defnedildi. Kurd Efendi’nin en önemli müridleri olarak Çömlekçizâde Muhyiddin Efendi, Nev’î, Uziçeli Müslihuddin Efendi ve ölümünün ardından Sokullu Külliyesi Tekkesinde onun yerine geçen İштиpli AbdülKerim Vâiz Emîr Efendi gösterilir. Kurd Efendi’nin halîfesi Emîr AbdülKerim Efendi, “Mısır’da, Yemen’de bu kadar sene dolaştım, nice tasavvuf büyüklerinin sohbetlerine kavuşup, hizmetlerinde bulunmakla şereflendim. Her birinden ayrı ayrı faydalanıp, feyzlere kavuştum. Ancak, Muhammed Kurd Efendiye vâsıl olmadıkça tam kemâle eremedim. Fenâ ne imiş, ancak ona kavuştuktan sonra anlayabildim.” sözleriyle Kurd Efendi’nin büyüklüğünden bahseder (Tâhir Mehmed, 1;135, Süreyya Mehmed, 3;894, Hasanov Sefer, ek cilt 2; 93-94).

Eserleri

Mürşidü'l-enâm ilâ dâri's-selâm

İmamzâde tarafından kaleme alınan, İslâm dininin şeriatını ve İslâm düşüncesinin felsefesini anlatan “Şir‘atü'l-İslâm ilâ dâri's-selâm” adlı eser üzerine Arapça yazılan oldukça kapsamlı bir şerhtir. Allah'ın birliği, dinin temel prensipleri, ahlakî öğretiler gibi konuların yer aldığı eserin şerhinde her bölüm ayrıntılı bir şekilde açıklanıp yorumlanmıştır. Öyle ki Kâtib Çelebi bu eser için, “Şir‘atü'l-İslâm şerhlerinin en mükemmelidir.” der (Hasanov, 2019; ek cilt 2/93). Eserin İstanbul kütüphanelerinde çeşitli nüshaları bulunmaktadır (Hacı Selim Ağa Ktp., nr. 505, müellif hattı; Süleymaniye Ktp., Pertev Paşa, nr. 94M-95, Fâtih, nr. 2667, Serez, nr. 1639, Âtîf Efendi, nr. 424, Yûsuf Ağa, nr. 258, 260).

Terceme-i Vikâyetü'r-rivâye fî mesâili'l-Hidâye

Burhânüşşerîa Mahmûd bin Sadrüşşerîa el-Evvel tarafından yazılan, Hanefî mezhebinin ana kaynaklarından olan eserin Türkçe tercümesidir. Kâtib Çelebi, el-Vikâye'nin en iyi tercümesi olduğunu söyler (Hasanov, 2019; ek cilt 2/93). Birçok nüshası bulunan kitabın yazma nüshalarının çoğu İstanbul'dadır. (Süleymaniye Ktp., Esad Efendi, nr. 800; Beyazıt Devlet Ktp., nr. 2302; Millet Ktp., Ali Emîrî Efendi, nr. 437; Nuruosmaniye Ktp., nr. 1424, 1425, 1426). En eski nüshası 964 (1557) tarihlidir (Âtîf Efendi Ktp., nr. 755) ve bazı nüshalar (Süleymaniye Ktp., Hacı Mahmud Efendi, nr. 838; Kadızâde Mehmed Efendi, nr. 124; Serez, nr. 780; Şehid Ali Paşa, nr. 863) yazar henüz hayattayken yazılmıştır. Eserle ilgili olarak Yusuf Bulutlu ve Bünyamin Bulutlu'nun “Kurd Efendi ve Vikâye Tercümesi” adlı makalesi bulunmaktadır.

Tefsîr-i Kur'an-ı Kerim (Tefsîr-i Kurd Efendi)

Tek yazma nüshası olan bu eser, Türkçe bir meâldir. İki ciltten oluşmaktadır. Berlin Devlet Kütüphanesine Hs. Or., nr. 1066, 1098 olarak kayıtlıdır. Eser her ne kadar kaynaklarda bahsedilmese de çevirideki anlatım tarzı ve yazarın çeviri yoluyla Arapça bilmeyenlere yararlı olma çabası yadsınamaz bir gerçektir (Hasanov, 2019; ek cilt 2/93).

Terceme-i Şâfiye

İbnü'l-Hâcib'in sarfa dair eserinin Türkçe tercümesi olan eser tek nüshadan oluşmaktadır. Bu nüsha Süleymaniye Kütüphanesinde bulunmaktadır (Bağdatlı Vehbi Efendi, nr. 1840). Ahmed b. Ali b. Mes'ûd'a ait Merâhu'l-ervâh adlı sarf kitabının Türkçe kısa şerhi olan Reyhânü'l-ervâh fî şerhi Merâhi'l-ervâh, Bağdatlı İsmâil Paşa tarafından yanlışlıkla Kurd Efendi'nin eserleri arasında gösterilmiştir. Fakat başka bir yazma nüshasından (Süleymaniye Ktp., Reşid Efendi, nr. 933, vr. 128^a) eserin 943'te (1537) telif edildiği anlaşılmaktadır. Bu da Kâtib Çelebi'nin söylediği gibi eserin müellifinin İbn Kemal olduğunu gösterir (Hasanov, 2019; ek cilt 2/93).

Tercümân-ı Bidâye

İbadet, muâmelât ve akaid ile ilgili konulardan oluşan Türkçe bir eserdir. Eserin akaidle ilgili bölümü İmam Ebû Hanîfe'nin el-Fıkhü'l-ekber'i ile diğer bazı eserlerden, ibadet ve muâmelât ile ilgili bölüm ise çoğunlukla Burhâneddîn el-Mergînânî'nin Bidayetü'l-mübtedî adlı eseriyle, el-Hidâye adlı şerhinin dipnotlarından derlenmiştir (Süleymaniye Ktp., Çelebi Abdullah Efendi, nr. 93; Fâtih, nr. 1513, 1532; Hasan Hüsnü Paşa, nr. 526).

Şerh-i Mukaddime-i Cezeriyye

İbnü'l-Cezerî'nin tecvid ilmiyle alakalı manzum eserinin ayrıntılı Türkçe şerhidir (Süleymaniye Ktp., Kılıç Ali Paşa, nr. 25; İzmir Millî Ktp., TY, nr. 1255/3, 1842/1).

Tecvîd Risâlesi

“Şerh-i Mukaddime-i Cezeriyye” adlı eserin tam anlamıyla anlaşılması için yazılan mukaddimedir. Büyük olasılıkla, eserin giriş bölümünde İbnü'l-Cezerî'den bahsedilmesi ve “mukaddime” kelimesinin geçmesinden dolayı eser bazı kataloglarda Şerhu Mukaddimetü'l-Cezerî (Süleymaniye Ktp., Mugla Hoca Mustafa Efendi, 125/2), Tercemetü Mukaddimetü'l-Cezerî (Süleymaniye Ktp., Lâleli, nr. 65/7) ve Terceme-i Kaside-i Mukaddime-i Cezerî (Konya Koyunoğlu Müzesi Ktp., TY, nr. 11070) adlarıyla kaydedilmiştir.

Terceme-i Fevâid-i Ziyâiyye

Molla Câmî'nin İbnü'l-Hâcib'e ait el-Kâfiye üzerine yazdığı şerhin Türkçe çevirisidir. el-Kâfiye'nin metni Arapça verilirken Molla Câmî'nin şerhi tercüme edilmiştir. Kitabın bilinen tek nüshası Süleymaniye Kütüphanesindedir (Nâfiz Paşa, nr. 1390).

Ta'bîrnâme

Tasavvuf eğitimi ile ilgili olan risâle, insanın rüyalarından yola çıkarak tasavvuftaki yedi nefis mertebesinden hangisinin içinde olduğunu öğrenmesi için yazılmıştır (Beyazıt Devlet Ktp., Veliyyüddin Efendi, nr. 3604; İstanbul Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Osman Nuri Ergin, TY, nr. 321/18). Eser üzerinde Mustafa Tatçı'nın, "Kurt Muhammed Efendi'nin Tasavvufî Bir Rüyâ Tabirnamesi" adlı makalesi bulunmaktadır. (Milli Folklor; s.16 ss.32-36,2012).

Risâle-i Edebiyye

Bu eser, Risâle fi't-tasavvuf olarak da bilinmektedir. Üç babdan oluşur. Birinci bab; müşhidin ihtiyaçları ve nitelikleri, ikinci bab müritlerin sebatı ve sabrı, üçüncü bab ise müritlerin ve sâliklerin âdâblarıyla ilgilidir. (Süleymaniye Ktp., İzmir, nr. 795/7; Sütlüce Dergâhı, nr. 127/2; Hâşim Paşa, nr. 15).

Tefsir-i Kur'an-ı Kerim (Tefsir-i Kurd Efendi) Adlı Eserin Nüshaları

Berlin, Hs. Or. Oct. nr. 1066: 1. cilt Fâtiha-Bakara, Mâide-Tevbe, Nahl-Kehf surelerinin tefsiridir. Nesih ile 157 yaprak, 250x170 (195x110) mm, 17 satır.

Berlin, Hs. Or. Quart, nr. 1098: 2. cilt Meryem-Nâs surelerinin tefsiridir. Nesih ile 167 yaprak, 280x195 (200x120) mm, 25 satır.

Üzerinde Çalışılan Yazma Nüshanın Tanıtımı

Berlin Devlet Kütüphanesinde Hs. Or., nr. 1066 numarayla kayıtlı olan eser, Muhammed b. Ömer tarafından XVI. yüzyılda Eski Anadolu Türkçesiyle yazılan Türkçe bir meâldir. Eserin tek yazma nüshası vardır ve iki ciltten oluşur. İkinci cildi yine Berlin Devlet Kütüphanesinde Hs. Or., nr. 1098 numarayla kayıtlıdır. 157 varaktan (320 sayfa) oluşan nesih yazıyla yazılmış 250x170 (195x110) mm, harekeli bir metindir. Eser 7 sayfa dışında

17 satır olarak yazılmıştır. Sadece 7 sayfa 18 satırdan oluşmaktadır. Arapça ayetlerin üstü kırmızı kalem ile çizilmiş, açıklama bölümleri ise siyah kalemle yazılmıştır. Birkaç varakta sayfa kenarlarında yazılara rastlanmıştır. Bunların bazıları yazarın tercüme esnasında unuttuğu ya da kazara atladığı ayetler olup daha sonra eklenmiştir. Bazıları ise sonradan ilâve etmek istediği ancak satıra sığdıramadığı açıklamalardır. Ayrıca yine birkaç yerde açıklama yaptığı satırın hemen üstüne bazen düz bazen ters yazıyla eklemeler yapmıştır. Eser son derece temiz bir şekilde korunmuştur.

Bizim çalıştığımız bölüm 51b-100a arasındaki varakları kapsamaktadır. Mâide suresi 103. ayet ile başlayıp En'âm ve A'râf suresi ile devam eder, Enfâl suresi 27. ayet ile biter. Her sure بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ ifadesiyle başlar.

BÖLÜM 1: YAZIM ÖZELLİKLERİ

1.1. Ünlülerin Yazımı

1.1.1. e Ünlüsünün Yazılışı:

Sözcük başlarındaki e ünlüsü elif (ا) ile gösterilmiştir:

eyü (أَيُّو) (54a/03), et (أَت) (54a/03), elleriyle (أَلَّيْلَه) (55b/05), eyle (أَيْلَه) (58b/15), er (أَر) (70b/03), elçiyem (أَلْجَيْم) (82a/02)

Sözcük içinde nadiren güzel he (ه) ve elif (ا) ile, çoğunlukla üstün ile gösterilmiştir:

nişanelerden (نِشَانَه لُرْدَن) (55a/09), yedi (يَدِي) (56a/12), yeyevüz (يَيَاوُز) (58b/02), nesne (نَسْنَه) (64a/03), evet (أَوْت) (65a/06), sebep (سَبَب) (71b/11)

Sözcük sonunda ise bu ünlü genellikle güzel he (ه) ile gösterilmiştir:

deve (دَوَه) (51b/08), ferişte (فَرِشْتَه) (55b/08), perde (پَرْدَه) (57a/15), tevbe (تَوْبَه) (60b/02), dèye (دِيَه) (79a/03), eyle (أَيْلَه) (86b/13)

1.1.2. a Ünlüsünün Yazılışı:

Metinde sözcük başı a ünlüsü çoğunlukla elif (ا), kimi zaman da medli elif (آ) ile gösterilmektedir:

anuç (أَنُوك) (51b/01), az (أَز) (57b/14), anı (أَنِي) (59a/04), artuğ (أَرْتُوغ) (59b/05), acıdicı (أَجْدِجِي) (62a/14), azar (أَزَر) (62b/13), atalarından (أَتَالَرْنَدُن) (63b/16)

Sözcük içindeki a ünlüsü hem elif (ا) hem de hareke kullanılarak yazılmıştır:

bayram (بَيْرَام) (58b/07), balık (بَالِق) (58b/17), putlarına (پُتْلَرْنَه) (51b/04), kalan (قَالَان) (51b/12), kanda (قَنْدَه) (66a/03), oğlan (أَوْغْلَان) (66a/03)

Sözcük sonunda ise nadiren elif (ا) çoğu zaman güzel he (ه) ile gösterilmiştir:

yana (يَنَه) (53b/04), yaña (يَكَا) (62b/07), kanda (قَنْدَه) (66a/03), kara (قَارَه) (94a/02)

Sadece “ata” sözcüğü elif (ا) ile gösterilmiştir:

ata (أَتَا) (65b/02)

1.1.3. ı ve i Ünlülerinin Yazılışı:

ı ve i ünlüsü kelime başında elifin altına esre konularak (إ) yazılmıştır:

issi (إسِي) (51b/01), ikiz (إِكْز) (51b/12), iki (إِكِي) (52a/13), imdi (إَمْدِي) (53a/01), ırmaqlar (إِرْمَاقْلَر) (54b/07), ıssuz (إِسْؤز) (62b/01)

Sözcük içinde bu ünlü bazen ye (ی) çoğunlukla esre ( ) ile gösterilmiştir:

dişi (دِشِي) (51b/05), hiç (هِيچ) (63a/16), sekiz (سَكْز) (71a/10), dirlik (دِرْلِك) (76b/15), yegrekdür (يَكْرَكْدُر) (77a/04), girdi (كِرْدِي) (78b/14), sişek (سِكْكَ) (96b/03)

Sözcük sonundaki ı/i ünlüsü; sadece ye (ی), hem ye (ی) hem esre ve nadiren de sadece esre ile yazılmıştır:

dağı (دَاخ) (54b/17), katı (كْتِي) (68b/07), buğdayı (بُغْدَايِي) (76b/05), eyitdi (أَيْتْدِي) (76b/13), dedi (دِدِي) (78a/07), biri (بِرِي) (79a/02), idi (إِدِي) (79b/04)

Bazı sözcüklerde, ünlülerden sonra yazılan bağlama ünsüzü -y- üzerine gelen -ı/-i belirtme durum eki, hemzeyle (ء) gösterilmiştir:

taş ifeyi (طَائِفَه) (55b/04), mā'ideyi (مَائِدَه) (58b/10), geceyi (كَيْجَه) (65a/12), nesneyi (نَسْنَه) (66a/04)

1.1.4. o,u ve ö,ü Ünlülerinin Yazılışı:

Bu ünlüler kelime başlarında elif-vav (و) ya da sadece elif (إ) üzerine ötre ile gösterilmiştir:

oğlan (أَوْغْلَان) (66a/03), ögürdi (أَوْكُورْدِي) (66a/14), uçmak (أَوْچِمَاق) (76b/06), üstlerinde (أُسْتَلْرِنْدَه) (79a/13), uyku (أَيْقُ) (98b/07)

Sözcük içinde bazen yalnızca ötreyle, bazen ise hem vav (و) hem ötre ile yazılmıştır:

buyurdu (بِيُورْدِي) (51b/16), şanuk (طَانُق) (52b/04), büyük (بِيُك) (53b/01), tolu (طُولُ) (65b/08), tolundu (طُولُنْدِي) (63a/02)

Sözcük sonunda ise vav (و) ve ötre beraber kullanılmıştır:

şamu (طَامُ) (57b/07), kayğı (قَيْغُ) (59b/12), korğı (قُرْقُ) (59b/12), şükürlü (شُكْرُلُ) (60a/14), toğru (طَعْرُ) (70b/16), eyü (أَيْ) (76b/03)

1.2. Ünsüzlerin Yazımı

1.2.1. b ile p Ünsüzlerinin Yazılışı:

Metinde b ünsüzü her zaman be (ب), p ünsüzü ise pe (پ) ile karşılanmıştır:

putları (بُوتلري) (51b/09), kopsa (قوپسه) (51b/13), yaprakdan (بِيرْفَدَن) (61a/04), pes (پس) (71a/15), kurbaga (قُرْبَاغَه) (88a/13), bulud (بُلُود) (93b/04), boyunlarını (بُيُوتلرني) (99a/03)

Zarf-fiil eki -up/-üp'ün ünsüzü yalnızca be (ب) ile gösterilmiştir:

bulub (بُولُب) (57a/03), olub (أُولُب) (69b/01), édüb (أُدُب) (83b/14), düşüb (دُشُب) (97a/13)

1.2.2. c ile ç Ünsüzlerinin Yazılışı:

Sözcük başında kullanılan c (ج) ve ç (چ) ünsüzleri düzenli olarak kullanılmaktadır.

cānavar (جَانَوْر) (53b/14), çekişüb (چَكِشُب) (57b/01), çok (چُوق) (95b/07), cenk (جَنَك) (98b/03), çiginlerinde (چِكْنَلَرْنَدَه) (98b/03)

Sözcük ortası ve sonunda kullanılan c (ج) ve ç (چ) ünsüzleri düzenli olarak kullanılmamıştır:

üç (أُچ) (98a/02) - üç (أُج) (58a/04), kılıc (قِلِج) (61b/14) - kılıç (قِلِچ) (91b/13) gökcek (كُوكْجَك) (81b/09) - gökçek (كُوكْچَك) (88b/16), güci (كُجِي) (58a/17), kaçan (قَچَن) (60a/15), uçmak (أُچْمَاق) (76b/07), gecikmezler (كُچِكْمَزَلَر) (78a/11)

1.2.3. d ile t Ünsüzlerinin Yazılışı:

Eski Türkçede sözcük başında sabit olan t ünsüzü, Eski Oğuz Türkçesi metinlerinde gerek t'nin korunması gerek d'ye dönüşmesi bakımından karışıklık göstermektedir.

Kalın ünlülü sözcüklerde t sesinin korunduğu örnekler:

tursun (تُورسُون) (54a/04), toğrı (طُغْرِي) (63a/12), tolu (طُولُ) (65b/08), tonlar (طُونَلَر) (77a/04), tarlık (طَارَلِيق) (85b/01), tağ (طَاغ) (89b/05)

Sadece bir yerde “tur-” sözcüğü “dur-” şeklinde yazılmıştır:

durduñuz (دُرْدُكُون) (90b/02) (<tur-)

Kalın ünlülü sözcüklerde t sesinin d'ye dönüştüğü örnekler:

dağı (دَاغ) (85b/01) (<tağı), dutayım (دُوتَیْم) (56a/11) (<tut-)

İnce ünlülü seslerde t'ler d'ye dönüşmüştür:

diriden (دِرِيدِن) (65a/10) (<tiri), diledi (دَلِدِي) (92a/09) (<tile-), dilekleri (دِلْكَرِي) (93a/09) (<tilek), dili (دِلِي) (94a/15) (<til)

1.2.4. η Ünsüzünün Yazılışı:

Bu ünsüz, kef (ك) ile karşılanmaktadır:

şoḡra (صُكْرَه) (51b/02), ḡaraḡulukları (فَرْكُؤْلُقْلَرِي) (54b/17), biḡ (بِيك) (58b/17), yaḡa (يَكَا) (60a/04), deḡiz (دَكِر) (61b/01), siḡirlediler (سِكِرْلَدِلَر) (83b/09), toḡuz (طُكُؤز) (91b/09)

Metinde damak n'sinin (ŋ) yazımı için kullanılan kef (ك) harfi, bundan farklı olarak nun-kef (نك) şeklinde de kullanılmıştır:

taḡrı (تَتْكُرِي) (73b/10)

1.2.5. g ile k Ünsüzlerinin Yazılışı:

Metinde g ile k ünsüzü için kef (ك) kullanılmıştır:

kimse (كِمْسَه) (52a/07), dedük (دِدْك) (54a/05), kendü (كَنْدُؤ) (55b/14), gökden (كُؤكْدِن) (60b/12), birliḡi (بِرْلِكِي) (87a/16), gece (كَيْجَه) (98b/11), göḡül (كُؤكُل) (100a/07)

1.2.6. s ile ş Ünsüzlerinin Yazılışı:

Metnimizde ince ünlülü sözcükler sin (س) ile, kalın ünlülü sözcükler de sad (ص) ile yazılmıştır. Arapça ve Farsça kimi kelimelerde ise peltek se (ث) kullanılmıştır:

şābit (ثَابِتْ) (64b/07), sevmez (سَوْمَز) (71a/07), sekiz (سَكِر) (71a/10), şıḡırdan (صِغْرَدِن) (71b/02), şehirler (شَهْرَلَر) (85b/17), mīrās (مِيرَاث) (93a/08), şancaḡa (صَنْجَاغَه) (99a/14), şaḡırlar (صَاḡِرْلَر) (99b/16)

Metnin yazarı, dört defa sad (ص) ile yazdığı şevāb sözcüğünü bir defa peltek se (ث) ile, şal- sözcüğünü ise sin (س) ile yazmıştır:

sevābıla (ثَوَابِلَه) (74a/08) - şevāba (صَوَابَه) (94b/01), şalıvērürleridi (صَالِي وِرُرْلَرِدِي) (51b/08) - salarlarıdı (سَلْرَلَرِدِي) (51b/15)

1.3. daħı Bağlacının Yazılışı:

Bu bağlaç metinde kendinden önceki sözcükten ayrı olarak “داخ” şeklinde yazılmıştır: Sadece birkaç yerde “دَخِي” olarak yazım farklılığı göstermiştir:

daħı (دَخِي) (51b/14) , daħı (داخ) (51b/15)

1.4. ki Bağlacının Yazılışı:

“كِي” biçiminde kendisinden önceki sözcükten bazen ayrı bazen bitişik yazılmıştır:

şu hâlde ki (شُوْ حَالِدَهْ كِه) (73a/05), şuna ki (شُوْكَا كِه) (87b/09), degin ki (دَكِنْ كِه) (88b/07), şunıki (شُنِكِه) (89a/01), kaçanki (قَچْنِكِه) (94a/14), niceki (نِجَكِه) (94a/04)

1.5. kim Bağlacının Yazılışı:

Bu bağlaç, “كِم” biçiminde her zaman sözcükten ayrı olarak yazılmakla beraber sadece bir defa bitişik yazılmıştır:

meger kim (مَكْرَ كِم) (63a/14), her kim (هَر كِم) (68b/10), vaqtakim (وَقْتَكِم) (86b/13)

1.6. ile Edatı ve Bağlacının Yazılışı:

Metinde “ile” edat ve bağlacı, eklendiği sözcükle birleşik yazılmıştır. Ünlüyle biten sözcüklerle arasına -y- koruyucu ünsüzü alır ve bu ünsüz ye (ي) harfi ile gösterilir:

gücile (كُجْلَهْ) (53b/06), kanadıyla (قَنَادِيْلَهْ) (53b/15), elleriyile (الْأَلْرِيْلَهْ) (55b/05), göziyile (كُوْزِيْلَهْ) (56a/03), benümile (بِنُوْمْلَهْ) (60b/17), uykuyıla (أَيْقُوْيْلَهْ) (61a/07)

1.7. için Edatının Yazılışı:

“için” edatı metinde hem kendinden önceki sözcükle bitişik hem de ayrı bir şekilde yazılmaktadır:

bizümiçün (بِزْمِچُون) (58b/06) , olmağičün (اَوْلْمَاغِچُون) (62b/16), kâfirler içün (كَافِرْلَرُ اِچُون) (68a/15) , putları içün (پُوتْلَرِي اِچُون) (51b/09)

Metinde “için” edatı yazılırken bazı yerlerde yardımcı ses “-y” alarak “-yçün” şeklinde kullanılmıştır:

neyiçün (نَيْچُون) (67b/15)

1.8. Arapça ve Farsça Sözcüklerin Yazılışı:

Farsça ve Arapça sözcükler ekseriyetle kendi dillerinde olduğu gibi yazılmıştır; fakat asıl yazımı ayınlı (ع) ve hemzeli (ء) olan sözcüklerin ayınlarının ve hemzelerinin herhangi bir uzun ünlüden sonra kimi zaman ye (ي) 'ye dönüştüğü; hemzelerinin de düştüğü görülmektedir:

'avrat (عَوْرَتٌ) (51b/15), menfa'at (مَنْفَعَاتٌ) (54b/06), 'uqubet (عُقُوبَاتٌ) (56a/01), dāyimā (دَائِمًا) (54b/07) - (<Ar. dā'imā دانما), tāyifenūñ (طَائِفَانُكُ) (73b/02) - (<Ar. ṭā'ife طائفه), fāyide (فَائِدَةٌ) (95a/09) - (<Ar. fā'ide فائدة)

Metnimizde bu kelimelerdeki uzun ünlülerin bazen yazılmayıp yalnızca harekeyle gösterildiği, (kısaldığı) bazen ise kısa ünlülü olan Farsça ve Arapça kelimelerin ünlülerinin uzun yazıldığına rastlanılmıştır:

'ivāz (عَوَاضٌ) (64a/09) - 'ivāz (عَوَاضٌ) (86b/11), mu'cizā (مُعْجَزَاتٌ) (86a/17) - mu'cize (مُعْجَزَةٌ) (54a/06)

1.9. -dur/-dür Ek-fiilinin Yazılışı:

Bu ek fiil genellikle bitişik yazılmakla birlikte kimi zaman da ayrı olarak yazılmıştır. Metinde bu ek fiilin “durur” biçimleri de kullanılmıştır:

devedür (دَوَّهٌ دُرٌّ) (51b/03), aḥakdurur (أَحْفَدُرُّرٌ) (52b/07), yoḡdurur (يُوقْدُرُّرٌ) (52b/15), yoḡdur (يُقْدُرُّ) (53b/14), vardur (وَارْدُرُّ) (56b/12), budurur (بُودُرُّرٌ) (69b/05)

1.10. Ek-fiilin Yazılışı:

Çoğu zaman eklendiği kelime ile birleşik bir şekilde yazılmakta olan ek fiilin ünlüsü, ünsüzle biten sözcüklerden ayrı olarak yazıldığında elif (ل) harfi ile yazılmış, birleşik yazımda ise elif (ل) harfi kullanılmamıştır. Ünlü ile biten kelimelerdeyse araya -y- koruyucu ünsüzü girmiştir ve bu ünsüz ye (ي) harfiyle gösterilmiştir:

yēr idi (يِرَادِي) (51b/04), dērleridi (دِرْلَرِدِي) (51b/16), dileseyidi (دِلْسَيْدِي) (53b/06), bēşikdeyiken (بَشِكْدَه يِكْنُ) (58a/02), kırgılıken (قِرْغِيلِكْنُ) (58a/02), ḡaḡıyub iken (قَاقِيْبُ اِكْنُ) (90b/01)

BÖLÜM 2: DİL BİLGİSİ

2.1. Ses Bilgisi

2.1.1. Ünlüler

Metinde a, ı, o, u, e, i, ö, ü ünlüleri ile e ile i arasında olan ê ünlüsü bulunmaktadır.

2.1.1.1 Kök Hecede Olan e, ê, i:

Metnimiz harekeli bir metin olduğu için kapalı ê ünlüsü tam olarak tespit edilememektedir. Bu ses bazen üstün bazen esreyle gösterilmiştir. Pek nadir de ye (ی) ünlüsüyle birlikte kullanılmıştır.

Metinde, bu ses kapalı e (è) ile gösterilmektedir:

bêş (بِشْ) (51b/04), yedi (يَدِي) (51b/11), dèrler (دِرْلَر) (62b/02), dèyü (دِيُو) (62b/05), gece (كَيْجَه) (62b/17), gèyecegi (كَيْجَكِي) (77a/04), yel (يِلْ) (88a/09)

Metin yazarı kapalı e'nin (è) kullanılması gereken bazı sözcüklerde kapalı ê'yi kullanmayı e ve i ünlülerinin iki şeklini de kullanmayı tercih etmiştir:

erkek (اِرْكَكْ) (51b/04) - irkek (اِرْكَكْ) (71a/12), yirlerüñ (يِرْلَرُوكْ) (54b/11) - yerleri (يِرْلَرِي) (54b/17)

2.1.1.2. Ünlü Uyumları

a) Kalınlık-İncelik Uyumu:

Bu uyumunun neredeyse tam olduğu metinde, “ken” ekinin, tezlik ve sürerlilik ekinin geldiği sözcüklerin tıpkı Türkiye Türkçesindeki gibi uyum dışına çıktığı görülmektedir:

şalıvèrürleridi (صَالِي وَرُرْلَرِي) (51b/08), kırgılıken (قِرْغِيلِكِنْ) (58a/02), toğadururken (طُوْغَه) (63a/03), kındurıvèrürler (قِنْدُرِي وَرُرْلَر) (96b/13)

Günümüzde uyuma girmeyen “ki” aitlik ekinin ise uyuma girdiği görülmüştür. Bu durum EAT'nin genel özellikleri arasındadır:

āhirdağı (اَحْرِدَاغِي) (55a/05), zamānındağılar (زَمَانِنْدَه غِلْر) (93a/07), ardındağı (اَرْدِنْدَاغِي) (97a/06)

b) Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu:

Metinde bu uyumu genel olarak vardır. Fakat bu kurala aykırı sözcüklere de rastlanılmıştır:

ķayğudan (فَيَغُونُ) (61b/05), toğrı (طُعْرِي) (63a/12), yavuzı (يَاوُزِي) (63a/16), salķumlar (سَلْقُومَلَر) (65b/08), yağmur (يَعْمُورُ) (81b/04), çavuş (چَاوُشُن) (86b/09)

Çatı eklerinin ünlüleri, düz ve yuvarlak şekilleriyle kullanılmıştır:

ıuyulsa (طُوَيْلْسَه) (52b/03), giderilür (كِدْرَلُورُ) (54b/14), buyrulduım (بُوَيْرُلْدُومُ) (56a/13), görölmezsın (كُورُلْمَرْسِينُ) (89b/09), kırıldılar (قِرْلُدِلَر) (91a/07), döküldi (دُوكُلْدِي) (93b/16)

Düzlük-Yuvarlaklık Uyumuna Aykırı Olan Sözcük Kök ve Gövdelerindeki Yuvarlaklıklar

1. Eski Türkçeden Beri Düzlük-Yuvarlaklık Uyumuna Aykırı Olarak Yuvarlak

Ünlülü Olup Yuvarlaklığını Koruyan Sözcükler:

eyü (أَيْرُ) (54a/03), kendü (كَنْدُ) (55b/14), ķayğudan (فَيَغُونُ) (61b/05), ķarşu (قَرْشُو) (99a/04)

2. Dudak Ünsüzleri Sebebiyle:

Dudak ünsüzlerinin tesiriyle Türkçe kimi sözcüklerde yuvarlaklaşma görülür. Bu örnekler, EAT'de görüldüğü gibi Osmanlı Türkçesi eserlerinde de görülür. Metnimizdeki örneği ise şudur:

yavuzı (يَاوُزِي) (63a/16), çevürmek (چَوْرَمَكُ) (99a/12)

3. -ğ/-g Sızıcı Ünsüz seslerinin Düşmesi Sebebiyle:

Eski Türkçede, birden fazla heceli olan kelimelerin sonundaki -ğ/-g ünsüzleri düşerek kendisinden önceki ünlü sesi yuvarlaklaştırmıştır:

ķapuları (قَيْوُلْرِي) (79a/09) (<ķapığ)

Metinde, bazı çok heceli sözcüklerin sonundaki -g/-ğ'ler düştüğü halde kendisinden önceki ünlüyü yuvarlaklaştırmamıştır:

ķatı (قَتِي) (68b/07) (<ķatığ)

Yukarıdaki sebepler dışında metinde geçen “içün” sözcüğü de düzlük-yuvarlaklık uyumuna aykırıdır:

karışdurmağičün (قَارِشْدُرْمَغِیْچُونُ) (70a/13), çıkarmağičün (چِکْرَمَغِیْچُونُ) (70b/16),
kulağuzlanmağičün (قُلَاغُزْلَنْمَغِیْچُونُ) (73a/13), şaklamağičün (صَقْلَامَغِیْچُونُ) (73a/14)

Eklerde Rastlanılan Düzlük-Yuvarlaklık Uyumuna Aykırı Olan Yapılar

1. Eski Türkçe Devrinde de Yuvarlak Ünlülü Olan Ekler:

Filden İsim Yapım Eki -uq/-ük:

ayruq (أَيْرُقُ) (55b/03), artuq (أَرْتُقُ) (59b/01),

Ettirgenlik Eki -dur/-dür:

yağdurdı (بَاغْدُرْدِي) (61b/08), karışdura (قَارِشْدُرَه) (61b/09), döndürülevüz (دُنْدُرُلُوزُ) (81a/02)
öldürdi (أُولْدُرْدِي) (91a/04), bildürdi (بِلْدُرْدِي) (92b/16)

Ettirgenlik Eki -ur/-ür:

toğursa (طُوغُورْسَه) (51b/05)

Yön Gösterme Eki -aru/-erü:

yuğaruda (يُغَارُودَه) (68a/01), kıancarü (قَنْجَارُ) (78b/08), ilerü (أَلِرُ) (84a/02)

Geniş Zaman Eki -(u)r/-(ü)r:

şakınurlar (صَقِينُورْلَرُ) (62a/04), okurlar (أَقُورْلَرُ) (62b/02), çıkarur (چِقَارُورُ) (65a/09),
olur (أُولُورُ) (66b/14), gelür (كَلُورُ) (85b/02)

Zarf-Fiil Eki -(y)u/-(y)ü:

düyü (دِيُ) (86b/02)

Sıfat-Fiil Eki -duq/-dük:

dödükleri (دِدُكْلَرِي) (57a/08), geldüklerinde (كَلْدُكْلَرِنْدَه) (57b/13), kıazandukları (قَزَانْدُقْلَرِي) (85b/08),
tıpadukları (تِپْدُقْلَرِي) (90a/12), bozduklarından (بُوزْدُقْلَرِنْدَن) (93a/11)

Ek-fiil -dur/-dür/-durur/-dürür:

degüldür (دَكُّدُرُ) (55b/06), kãdadur (قَدَّه دُرُ) (78b/08), kolaydur (قَوْلَايْدُرُ) (98a/11), tañrıdurur (تَنْكُرِيدُرُ) (65a/10), eyüdüür (أَيُودُرُ) (74a/03)

2. Dudak Ünsüzleri Sebebiyle Metinde Yuvarlak Ünlülü Olan Ekler:

1. Tekil Şahıs İyelik Eki -(u)m/-(ü)m:

elümde (أَلْمَدَه) (53b/07), kãtumda (قَاتَّمَدَه) (59b/14), kıldugum (قَلْدُوغُمُ) (82b/16), vërdügümi (وَرْدُكُمِي) (89b/11), peygãamberüm (بَيْغَامْبِرُؤْمُ) (98a/04)

1. Çoğul Şahıs İyelik Eki -(u)muz/-(ü)müz:

kãvmümüz (قَوْمُؤْمُ) (52a/17), yardımumuz (يَارْدِيْمُؤْمُ) (53a/16), göñüllerümüz (كُؤْكُلُّرُؤْمُ) (58b/02), nefslërümüzë (نَفْسُنُ لُرُؤْمَزَه) (76b/11), üzerümüzë (أَزُرُؤْمَزَه) (79a/05)

Görülen Geçmiş Zaman

1. Tekil Şahıs Eki -dum/-düm:

ögretdüüm (أُؤْكُرْتُدُّؤْمُ) (58a/03), buyurdüm (بُؤيُؤْرُدُّؤْمُ) (75b/10), azdüm (أَزْدُؤْمُ) (76a/02), vërdüüm (وَرْدُؤْمُ) (83b/16), geldüüm (كَلْدُؤْمُ) (86a/14), kıldüm (قَلْدُؤْمُ) (89b/10)

-(u)p zarf-fiilinin ünlüsü, Eski Türkçede düzlük yuvarlaklık uyumuna girmiştir fakat Osmanlı Türkçesinde yalnızca yuvarlak ünlülü şekilde kullanılmıştır ve eke dâhil olmuştur. Bu kullanım da kimi kelimelerin uyum dışına çıkmasına neden olmuştur:

yëyüb (بِيؤُبُ) (55a/02), çekişüb (چَكِشُبُ) (57b/01), şanub (صَانُبُ) (67b/09)

3. -g ve -ğ Sızıcı Ünsüzlerinin Düşmesiyle Yuvarlaklaşan Ekler:

Sıfat Eki -lu/-lü (<-lığ/-lig):

ayaıklu (أَيَقْلُؤُ) (94b/10), atlu (أَتْلُؤُ) (98a/02), tonlu (طُونْلُؤُ) (98b/02), yaraıklu (يَارَقْلُؤُ) (98a/08)

Fiilden İsim Yapım Eki -(y)ucı/-(y)üci:

Bu ekin ilk ünlüsü, metinde -ıcı/-ici, -ucı/-üci şekillerinde kullanılmıştır:

bilici (بِيلَجِي) (54a/15), yaradıcıdurur (يَارَادِجِدُرُ) (56a/12), indüriçiyem (أِنْدُرِجِيْمُ) (58b/10), bırağıcı (بِرَاغِجِي) (86b/15), korkuducı (قُؤْرُقُؤْدُجِي) (95b/08),

Metinde iki şekilde de örneğine rastlanmaktadır:

götürücü (كُتْرِجِي) (71a/07) - götürücü (كُتْرِجِي) (88a/06)

4. Benzeşme Sonucu Yuvarlak Ünlülü Olan Ekler:

İsimden İsim Yapım Eki -suz/-süz:

gözsüz (كُزْسُوزُ) (58a/07), suçsuz (سُوجْسُوزُ) (69b/06)

İlgi Eki -(n)uŋ/-(n)üŋ:

ikisinüŋ (اِكْسِنُكْ) (52b/04), kişinüŋ (كَيْشِنُكْ) (52b/07), ulularınuŋ (اُولُولَرْنُكْ) (68b/01), anuŋ (اَنُوكْ) (97b/03), taŋrısınuŋ (تَنْكْرَسِنُكْ) (97b/04)

Eski Türkçe Dönemi'nden Beri Düzlük-Yuvarlaklık Uyumuna Aykırı Olarak Düz Ünlülü Olan Sözcükler

1. Eklerdeki Düzlük-Yuvarlaklık Uyumuna Aykırı Düzlükler:

Eski Türkçeden beri düz ünlülü olan aşağıdaki ekler düzlük-yuvarlaklık uyumuna aykırı olup sürekli düz ünlülü şekildedir:

a. Öğrenilen Geçmiş Zaman Eki -mış/-miş:

düzülmüŝ (دُزْلَمِشْ) (58b/06), olmuş (اُولْمِشْ) (52b/09)

b. Öğrenilen Geçmiş Zaman Sıfat-Fiil Eki -mış/-miş:

düşmişlerdürür (دُŝْمِشْلَرْدُرُر) (64b/14)

c. 3. Tekil Şahıs İyelik Eki -ı/-i, -sı/-si:

köki (كُوكِي) (59b/01), kâmusını (قَامُوسِنِي) (80a/06)

d. Aitlik Eki -ğı/-gi, -kırı/-ki:

âhirdağı (اَحْرَدَاغِي) (55a/05), yöresindekileri (يُورَسِنْدَكِي لَرِي) (64b/05), içindeki (اِچْنِدَكِي) (66a/15), yeryüzündekininüŋ (يِرْيُزُنْدَه كِنُكْ) (67b/07), ardındağı (اَرْدِنْدَاغِي) (97a/06)

2. Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesi Dönemlerinden Önce Kullanılmayan (Düzlük-Yuvarlaklık Uyumuna Aykırı) Sürekli Düz Ünlülü Olan Ekler:

Zarf-Fiil Eki -ıcağ/-icek:

göricek (كُورَجَك) (83b/14)

3. Osmanlı Türkçesi Dönemi'nde ve Metnimizde de Yuvarlak Ünlülü Olan Ekler:

Sıfat eki -lu/-lü:

lezzetli (لَذَّتْلُو) (77b/16), ayaklı (أَيْقْلُو) (94b/10), atlı (أَتْلُو) (98a/02), şulu (صُولُو) (98b/08)

Fiilden İsim Yapım Eki -(y)ucı/-(y)üci:

Osmanlı Türkçesinin kullanıldığı dönemde yuvarlak ve düz ünlülü biçimlerinin kullanıldığı bu ek, metinde de ağırlıklı olarak düz ünlülü, bazen de yuvarlak biçimleriyle kullanılmıştır:

götürücü (كُتْرُجِي) (71a/07), korğuducudur (قُورُقُودُجُدُر) (95a/05)

2.1.1.3. Ünlü Değişimi

Kişi zamirlerinden olan “sen” ve “ben” zamirlerine yönelme ekinin gelmesiyle -e- ünlüsü -a- ünlüsüne dönüşmektedir. Metinde de bu kullanım mevcuttur:

ben+e >baña (بَنَّا) (59a/04), sen+e >saña (سَنَّا) (60a/02)

2.1.1.4. Yuvarlaklaşma:

Yuvarlaklaşmanın fazlasıyla net bir şekilde görüldüğü Osmanlı Türkçesinde, bu yuvarlaklaşmaların farklı nedenleri bulunmaktadır:

1. Benzeşme Sebebiyle:

Metinde, Eski Türkçe Dönemi'nde düzlük-yuvarlaklık uyumuna aykırı olup düz ünlülü şekilde olan fakat EAT Dönemi'nde uyuma girerek düz ünlüleri yuvarlaklaşan sözcükler bulunmaktadır. Ve bu sözcükler Osmanlı Türkçesi Dönemi'nde de yuvarlaklığını korumuştur:

a) İlk hecesinde yuvarlak ünlü bulunan bazı sözcüklerin, ikinci hecesindeki düz-dar ünlü, ilk hecedeki yuvarlak ünlünün etkisiyle bir yerde yuvarlaklaşıp uyuma girme eğilimini göstermiştir:

ķuru (قُرُو) (54a/03) (<ķuru)

b) Eski Tũrkçedeki “bedũ-” sũzcũęũ, b dudak ũnsũzũnũn ve ikinci hecedeki yuvarlak sesin etkisiyle ilk hecedeki dũz ũnlũ sesi yuvarlaklaştırmıştır:

bũyũk (بُيُوكُ) (53b/01)

2. Dudak ũnsũzũ Sebebiyle:

yavuzı (يَاوُزِي) (63a/16)

3. -g ve -ę Sızıcı ũnsũzlerinin Dũřmesi Sebebiyle:

Eski Tũrkçedeki kelime sonu -g ve -ę sızıcı ũnsũz sesleri dũřerken kendinden ũnceki ũnlũ sesi genellikle yuvarlaklaştırmıştır:

ķuru (قُرُو) (54a/03), ķapuları (قَبُولَرِي) (79a/09)

-g ve -ę sızıcı ũnsũzũnũn dũřtũęũ halde kendisinden ũnceki ũnlũnũn yuvarlaklaşmadığı ũrnekler de gũrũlmektedir:

ķatı (قَتِي) (68b/07), diriden (دِيرِيدُنْ) (65a/10)

Eklerdeki Yuvarlaklıklar

Dudak ũnsũzlerinin Tesiriyle ũnlũleri Yuvarlaklaşan Ekler:

1. Tekil ve çoğul şahıs İyelik Eki -(u)m/-(ũ)m, -(u)muz/-(ũ)mũz:

ũlũmũm (الْمُم) (74a/16)

1. Gũrũlen Geçmiş Zaman -du/-dũ:

1. Tekil şahıs Eki -m:

eyitmedũm (أَيْتَمَدُم) (54a/16), buyruldum (بُيُرُلْدُم) (56a/13), ũgretdũm (اُكْرَتْدُم) (58a/03), olundum (اُولْدُم) (60b/07), dũnderdũm (دُنْدَرْدُم) (63a/09)

2. -g ve -ę Sızıcı ũnsũzlerinin Dũřmesiyle Yuvarlaklaşan Ekler:

Sıfat Eki -lu/-lü (<-lığ/-lig):

hikmetlü (حَكْمَتْلُو) (54b/04), devletlü (دَوْلَتْلُو) (95b/15), yüklü (يُوكْلُو) (95b/12), sa'adetlü (سَعَادَتْلُو) (96a/05), sıfatlu (صِفَتْلُو) (96a/15), yaraklı (يَارَقْلُو) (98a/08)

Filden İsim Yapım Eki -(y)ucı/-(y)üci:

Osmanlı Türkçesinin kullanıldığı dönemde yuvarlak ve düz ünlülü biçimlerinin kullanıldığı bu ek, metinde de ağırlıklı olarak düz ünlülü, bazen de yuvarlak biçimleriyle kullanılmıştır:

bilici (بِلجِي) (52b/16), kılıcıdurur (قِلجِيْدُرُر) (65a/12), götürücü (كُتْرُجِي) (71a/07), birağıcı (بِرَاغِجِي) (86b/15), korğuducudur (قورْغودُجُدُر) (95a/05)

3. Benzeşme Sonucu Yuvarlaklaşan Ekler

İsimden İsim Yapım Eki -suz/-süz:

gözsüz (كوزْ سوز) (58a/07), ıssuz (اِسوز) (62b/01)

İlgi Eki -uñ/-üñ, -nuñ/-nüñ:

şunuñ (شونُكْ) (53a/15), gökleriñ (كوكُلرُكْ) (54b/10), günüñ (گونُكْ) (60a/07)

Filden Fiil Yapan Çatı Eklerinin Koruyucu Ünlüsü:

Metnimizdeki çatı eklerinin koruyucu ünlüleri düz ve yuvarlak olmak üzere iki biçimde de kullanılmıştır:

ıyulsa (طويْلُسه) (52b/03), ağıldı (اَكْلُدِي) (67b/13), édildi (اِدْلُدِي) (67b/16), görölmezsın (كوزْ لَمْزَسِنْ) (89b/09), sürülürler (سُرْلورْ لُرْدِي) (98a/06)

2.1.1.5. Düzleşme:

Sözcük Kök ve Gövdelerindeki Düzleşme:

a) Eski Türkçede “üçün” şeklinde kullanılan sözcüğün ilk hecesindeki ü ünlüsü, ç'nin etkisiyle düzleşmiştir:

içün (اِچُون) (54b/06)

b) Eski Türkçede yuvarlak ünlülü olan “tüp” sözcüğünün ünlüsü düzleşmiştir:

dibinden (دِينْدُنْ) (53b/03)

Ünlüsü Düzleşen Ekler:

a) İsim Yapım Eki -lık/-lik:

Bu ek, metinde düz ve yuvarlak biçimleriyle kullanılmıştır:

hastalıktan (حَسْتَلْفَنْ) (51b/08), dervişlik (دَرْوِشْلِكْ) (59a/11), hoşluktan (حَوْشْلَفَنْ) (59a/16)
kuşluk (قَوْشْلُقْ) (75a/05), eyülük (أَيْوُلُكْ) (85b/01), serkeşlik (سَرْكَشْلِكْ) (92b/14)

b) Fiilden Fiil Yapan Çatı Eklerinin Koruyucu Ünlüsü:

Metnimizdeki çatı eklerinin koruyucu ünlüleri düz ve yuvarlak olmak üzere iki şekilde de kullanılmıştır:

olundu (أُولُنْدِي) (55b/16) - olındı (أُولُنْدِي) (93a/13), veribinülürdi (وَرِبِينْلُورْدِي) (69a/14)
veribinilmezdi (وَرِبِينْلَمَزْدِي) (69a/14)

Osmanlı Türkçesi Dönemi'nde Yuvarlak Ünlülü Olup Metnimizde -Bazen- Ünlüsü Düzleşen Ekler:

a) Ettirgenlik Eki -ur/-ür:

Osmanlı Türkçesinde yuvarlak ünlülü olan bu ekin, metnimizde de yuvarlak ünlülü kullanımına rastlanmıştır:

toğura (طُغُورَه) (51b/04), arturdu (أَرْتُورْدِي) (82b/09)

b. Fiilden İsim Yapım Eki -ucı/-üci:

götürücü (كُتْرُجِي) (71a/07), bıragıcı (بِرَغِج) (86b/15), korğuducu (قُورْقُودُجِي) (95b/08)

2.1.1.6. Ünlü Düşmesi:

fıkr (فِكْر) (60a/02), vakti (وَقْتِي) (61b/15), oğlu (أُوغْلِي) (90b/05), boynumuz (بُيْنُمُوزْ) (92b/09), ağzına (أَغْزِنَه) (96b/03), gönlünüz (كُوكْلُكُوزْ) (98b/05)

2.1.1.7. Genişleme:

Eski Türkçede sözcük başı ve ortasındaki dar ünlülerin genişlemeye uğradığı görülür:

ağladı (أَعْلَدِي) (58b/15) (<ıgla-), ağaçlar (أَعَاجِلْر) (71a/01) (<ıgac)

2.1.2. Ünsüzler

2.1.2.1. Sözcük Başındaki Ünsüzler

2.1.2.1.1. b- Ünsüzü

b- > v-

Eski Türkçedeki sözcük başı b ünsüzü, aşağıdaki sözcüklerde v ünsüzüne dönüşmüştür:

vürür (وِيرُر) (54b/06) (<ber-),

var (وَار) (65b/09) (<bar),

varurlardı (وَارُرْلَرْدِي) (80a/02) (<bar-)

b- > Ø

Eski Türkçedeki bol- “olmak” fiilinin kelime başındaki b- sesi düşmüştür:

olsa (أَلْسَه) (51b/13)

2.1.2.1.2. t- Ünsüzü

t- > d-, t- = t-, t- > d-

Bu değişim, çoğunlukla ince ünlülü kelimelerde görülmektedir:

dédük (دِدُك) (54a/05), diriden (دِيرِيدَنْ) (65a/10), dört (دُرْت) (70a/02),

dürlü (دُرْلُو) (86a/01), dilekleri (دِلْكَرِي) (93a/09), dili (دِيلِي) (94a/15)

Kalın ünlülü olan kelimelerde ise bu yönden karışıklık vardır.

t- = t-:

Aşağıda verilen örneklerde “t” korunmuştur:

toğduğı (طُوْغْدُغِي) (55a/04), tamu (طَامُو) (57b/07), toğrı (طُغْرِي) (63a/12),

tağ (طَاْغ) (89b/05), toñuz (طُكُوْز) (91b/09), toķunsa (طُوْكُنْسَه) (99a/09)

t-> d- Kalın ünlülü kimi sözcüklerde de t->d- değişimi görülmektedir:

dahı (دَٰخِي) (51b/14), dāne (دَانَلَر) (65b/07)

2.1.2.1.3. k- Ünsüzü

k- > g-:

Kelime başındaki k ünsüzünün ekseriyetle tonlulaştığı kabul edilmektedir:

gün (كُون) (54a/07) (<kün),

göñülleri (كُونُلَرِي) (59a/13) (<köñül),

gördi (كُونِد) (59a/17) (<kör-),

göz (كُون) (59b/08) (<köz)

k- =k-

Metinde kullanılan sözcüklerin bugünkü şekillerine bakılarak sözcük başı k ünsüzünün korunduğu söylenebilir:

kez (كَز) (51b/04), kendü (كَنْدُو) (55b/14), kişi (كِيْشِي) (52a/13), kesdük (كَسْدُكْ) (83a/06)

2.1.2.2. Sözcük İçi ve Sözcük Sonundaki Ünsüzler

2.1.2.2.1. -b Ünsüzü

-b > Ø:

Eski Türkçedeki “sub” sözcüğünün -b sesi düşmüştür:

şu (صُو) (92a/09)

-b- / -b> -v- / -v:

evi (أَوِي) (53a/09) (<eb), yavuzı (يَاوُزِي) (63a/16) (<yabız), sevindi (سَوْنِدِي) (91a/17)

(<seb-), yalvarduñuz (يَلْوَارْدُكُونُ) (98a/15) (<yalbar-)

2.1.2.2.2. -d- Ünsüzü

-d- > -y-:

Eski Türkçedeki sözcük içi “d” sesi y’ye dönüşmüştür:

büyük (بُيُوكُ) (53b/01) (<bedük), eyü (أَيُّ) (88a/02) (<edgü), uyumaz (أَيُّمَزْ) (98b/08)
(<udı-), ayakları (أَيَّاقْرِي) (98b/15) (<adağ)

2.1.2.2.3. -ğ-, -g-, -ğ-, -g Ünsüzleri

ğ, g > Ø

EAT Dönemi'nde düşen çok heceli sözcüklerin ve eklerin ortasındaki -ğ-/g-'lerin metnimizde olan örnekleri şunlardır:

a) Çok Heceli Sözcüklerin Sonunda:

ķuru (قُرُو) (54a/03), diriyi (دِرِي) (65a/09), ķatı (قَتِي) (68b/07), ölüleri (أَلْوَلْرِي) (81b/08)

b) Eklerin Sonunda:

Sıfat Eki -lığ/-lig:

dürlü (دُرْلُو) (97b/12), tonlu (طُونْلُو) (98b/02), şulu (صُولُو) (98b/08)

Belirtme Hâl Eki:

Metinde Eski Türkçedeki -(ı)ğ/-(i)g belirtme hâl ekinin ünsüzü düşmüş ve ekin koruyucu ünlüsü ek durumuna geçmiştir:

ölüyi (أَوْلُوِي) (65a/10), güneşi (كُنْشِي) (81a/09), ayı (أَي) (81a/09), şuyı (صُوِي) (88a/16)

c) Ek veya Hece Başında:

Yönelme Hâl Eki -(η)a/-(n)a:

balığa (بَالِغَه) (54a/06), tańrısına (تَنْكْرِسِنَه) (60a/06), bağırsağa (بَاغْرِسَاغَه) (71b/17), ağaca (أَغَاغَه) (76a/13), üzerüğe (أَزْرُكَا) (85b/17), ķavmüğe (قَوْمُكَه) (89b/15)

Yön Gösterme Eki -aru/-erü < -ğaru/-gerü:

yukaruda (يُقَارُودَه) (68a/01), ķancarü (قَنْجَرُ) (78b/08), ilerü (أَلْرُ) (84a/02)

Sıfat-Fiil Eki -an/-en < -ğan/-gen:

kalın (كَلْنُ) koyunlar (51b/12), yolından inenlerden (اِنْتَلَزْدَنْ) (63b/10), gelen (كَلْنُ) peygamberler (69a/14), şanemlere tapınlar (طَبَّئَلْرُ) (89a/07)

Zarf-fiil Eki -ınca/-ince < -ğınça/-ginçe:

ardınca (أَرْدِنَجَه) (55a/17), deyinca (دِينَجَه) (88a/11), kopınca (قُوپِيَجَه) (94a/03)

2.1.2.2.4. -l- Ünsüzü

-l-> ∅

oturdılar (أُوْتُرْدَلْرُ) (54a/05) (<oltur-), getirür (كُتُورُ) (69b/11) (<keltür-)

Eski Türkçenin “ol” zamir ve sıfatı, metnimizde de “ol” biçimindedir:

ol (وَلْ) (69b/10), oldur (أُولْدُرُ) (54b/09)

2.1.2.2.5. -k-, -k-, -k-, -k Ünsüzleri

-k->-h-:

Metinde yalnızca aşağıdaki iki sözcükte bu değişim görülmektedir:

dağı (دَاغِي) (51b/14), ağışamda (أَغْشَامْدَه) (97a/07)

-k-, -k > -ğ-, -g

İki ve ikiden fazla heceli olan kelimelerin sonundaki -k ve -k ünsüzleri, ünlü ile başlayan bir ek aldığı zaman tonlularak -ğ ve -g'ye dönüşürler:

kulağın (قُلَاغِن) (51b/07), tañağı (طَانْغِ) (52a/15), buyruğunu (بُيْرُغْنِي) (52b/12), birliğine (بِرْلِيْغِنَه) (55a/09), bölüğü (بُلُوكِي) (69a/02)

2.1.2.2.6. -t Ünsüzü

-t > -d

a) İki ve ikiden fazla heceli olan kelimelerin sonundaki -t ünsüzü, ünlüyle başlayan bir ek aldığı zaman tonlularak -d'ye dönüşür:

gözedün (كُوزْدُكْ) (52a/06), unıdırsız (أُونْدِرْسِزْ) (59a/08), eydürler (أَيْدُرْلُرْ) (64b/14) yaradıcı (بَارَادِج) (66a/02), işide (اِشِيْدَه) (97a/06)

b) Tek heceli sözcük sonlarındaki tonsuz t ünsüzü, ünlüyle başlayan bir ek aldığı zaman tonlularak -d'ye dönüşür:

südin (سُدُنْ) (51b/06), ıadı (طَادِي) (65b/11)

2.1.2.2.7. -p Ünsüzü

-p > -b

Tek heceli kimi kelimelerin sonundaki tonsuz p ünsüzü, ünlüyle başlayan bir ekten önce tonlularak -b'ye dönüşür:

dibinden (دِبِنْدُنْ) (53b/03)

2.1.2.3. Tonlulaşma:

2.1.2.3.1. Ünlüler Arası Durumda Tonlulaşma:

t > d

İki ve ikiden fazla heceli olan kelimelerin sonundaki -t ünsüzü, ünlüyle başlayan bir ek aldığı zaman tonlularak -d'ye dönüşür:

ıanadıyla (قَنَادِيْلَه) (53b/15), acıdııcı (اَجْدِي) (62a/14), öğredildüñüz (اَوْكُرْدِلْدُكُوْرُ) (64a/17)
yaradııcı (يَارَدِي) (66a/02), edici (اِدِي) (84a/05), gider (كِدْرُ) (85b/02)

2.1.2.3.2. Aslı Uzun Ünlüler Sebebiyle Tonlulaşma:

Aslı uzun ünlüyle kurulmuş olan tek heceli sözcüklerin sonundaki tonsuz k, ı, t, ı, p ünsüzleri, ünlüyle başlayan bir ekten önce tonlularak g, ğ, d, c ve b ünsüzlerine dönüşürler:

südin (سُدُنْ) (51b/06), dibinden (دِبِنْدُنْ) (53b/03), gücile (كُجْلَه) (53b/06), ıadı (طَادِي) (65b/11)

2.1.2.4. Ünsüz Türemesi:

2.1.2.4.1. v- Türemesi:

Metnimizde kelime başı v- türemesi yoktur. Eski Türkçedeki kullanımını devam ettirmektedir:

ursa (اَوْرْسَه) (59b/04)

2.1.2.4.2. -y- Türemesi:

Türkçenin yapısı dolayısıyla, ünlü ile biten bir sözcük, ünlü ile başlayan bir ek alacağı zaman iki ses arasına -y- yardımcı ünsüzü girer:

kimseye (كِمْسِيَه) (58b/13), anaya (أَنَائِيَه) (72b/05), secdeye (سَجْدِيَه) (76a/02), geriye (كِرِيَه) (84b/15), şenbeye (شَنَّبِيَه) (88a/08), kendüye (كَنْدُويَه) (90b/04)

“ile” edat ve bağlacı, ünlüyle biten kelime kök ve gövdelerine geldiği zaman araya -y- yardımcı ünsüzü girer:

‘ibret göziyle (كُوزِيَلَه) (56a/03), uykuyıla (أَيْقُويَلَه) (61a/07), korkuyıla (كُرُقُويَلَه) (85a/15)

2.1.2.5. Hece Yitimi:

Bu ses hâdisesi metinde yalnızca ek-fiil olarak kullanılan durur’un -dur/-dür şeklinde ekleşmiş biçiminde görülmektedir:

yalancılardur (يَلْجِيلِرْدُر) (67b/10), ortakdur (أُورْتَأَقْدُر) (70b/11), gerçektür (كَرْجَكْدُر) (75a/14)

2.1.2.6. Ünsüz İkizleşmesi:

Eski Türkçedeki sözcük içi “s” ünsüzünün birkaç örnekte seslerin değişmesi ya da düşmesi sonucunda ikizleştiği görülmektedir:

issi (إِسِي) (51b/01), aşşı (أَصِّي) (95b/04)

2.1.2.7. Ünsüz Uyumu:

Tonsuz ünsüz ile biten kelime kök ve gövdelerine gelen eklerin başındaki tonlu ünsüzler uyuma girmemiştir:

balçıkdan (بَالْجَقْدُنْ) (55a/03), hoşluğdan (خُوشْلُقْدُنْ) (59a/16), gökden (كُوكْدُنْ) (60b/12) uçmağdan (أُؤْچْمَأَقْدُنْ) (76a/08), şirkden (شِيرْكْدُنْ) (94a/06), cenkde (جَنكْدَه) (99a/09)

2.2. Şekil Bilgisi

2.2.1. Sözcük Yapımı

2.2.1.1. İsimden İsim Yapan Ekler:

2.2.1.1.1. -cı/-ci, -çı/-çi: Meslek ve uğraş isimleri yapar:

şefâ' atci (شَفَاعَتِجِي) (60a/05), muşdııcı (مُشَدِّجِي) (81b/03), artuğcılık (أَرْتُجِلِقُ) (82b/09)

2.2.1.1.2. -cuğ/-cük: Küçültme ya da sevgi ifade eden isimler türetir:

azacuğ (أَزْجُ) (80b/08)

2.2.1.1.3. -lığ/-lik: Bu ek, düz ve yuvarlak olmak üzere iki şekilde de kullanılmıştır:

tanuğluk (طَانُقْلُقُ) (52a/09), peygamberlik (بَيْغَامْبَرَلِكُ) (58a/04), horluk (خُورْلُقُ) (68b/07),
eyülük (أَيُولُكُ) (85b/01), serkeşlik (سَرَكَشَلِكُ) (92b/14), peşimānlık (پَشِيمَانَلِقُ) (95a/09)

2.2.1.1.4. -lu/-lü: En fazla kullanılan isimlerden isim türeten ektir. Metinde düz kullanımı yoktur, sadece yuvarlak şekilde kullanılmıştır:

yüklü (يُوكْلُ) (95b/12), devletlü (دَوْلَتْلُ) (95b/15), şıfatlu (صِفَتْلُ) (96a/15), yarağlu (يَارَاقْلُ) (98a/08), dülbendlü (دُلْبَنْدَلُ) (98b/02)

2.2.1.1.5. -(ı)ncı/-(i)nci, -(u)ncı/-(ü)nci: Sıra sayı sıfatları türetir:

bêşincisi (بِشِنْجِسِي) (51b/04), yêdinci (يِيدِنْجِي) (51b/11)

2.2.1.1.6. -suz/-süz: Yokluk bildiren isimler türetir:

gözsüz (كُوزْسُوزُ) (58a/07), dilsüzler (دِلْسُزْلَرُ) (59a/02), yaraqsuz (يِرَاقْسُوزُ) (97b/14)

2.2.1.1.7. -(ı)rağ /-(i)rek: Derecelendirme yapar:

büyükirek (بِيُوكِرَكُ) (56b/07), zālimrağ (ظَالِمِرَقُ) (57a/01), yēgrekdür (يَغْرَكْدُرُ) (77a/04),
azğunırağdur (أَزْغُونِرَاقْدُرُ) (94b/11)

2.2.1.2. Fiilden İsim Yapan Ekler

2.2.1.2.1. -u/-ü (< -ığ/-ig): Fiilden isim türetir:

ölüler (أَلُولَرُ) (67a/03), yazu (يَازُ) (58a/03)

2.2.1.2.2. -uğ/-ük: Fiillerden isim türetir:

ayruğ (أَيْرُقُ) (55b/03), konuğlara (قُنُوقْلَرَه) (70a/04), bölük (بُولُكُ) (70a/05)

2.2.1.2.3. -(y)ucı/-(y)üci, -(y)ıcı/-ıcı (-ıgçı/-igçi): Osmanlı Türkçesinin kullandığı dönemde yuvarlak ve düz ünlülü biçimlerinin kullandığı bu ek, metinde de iki şekilde kullanılmıştır:

bilici (بِلجى) (54a/15), kılıcıdurur (قِلجيدُرُر) (65a/12), götürücü (كُتْرِجى) (71a/07)

2.2.1.2.4. -mağ/-mek: İsim-fiil ekidir. Ayrıca kalıcı isimler de yapar:

yemek (يَمَك) (68a/01)

2.2.1.3. İsimden Fiil Yapan Ekler

2.2.1.3.1. -a/-e: İsimlerden geçişli ve geçişsiz fiiller türetir.

oynarlar (اَوْنَارَلَر) (64b/02), kanardı (قَنَارْدى) (99a/09)

2.2.1.3.2. -la/-le: İsimlerden geçişli ve geçişsiz fiiller türeten yaygın bir ektir:

habslayasız (حَبْسَ لَيَاسِز) (52a/15), fitneledün (فِتْنَالِدُن) (60a/12), bağladılar (بَاغْلَدِلَر) (86b/16), yalanladılar (يَلَانْلَدِلَر) (90a/07), avlamakdan (اَوْلَمَقْدَن) (92b/02)

2.2.1.3.3. Fiilden Fiil Yapan Ekler:

2.2.1.4.1. Ettirgen Çatı Eki:

Geçişli ve geçişsiz fiillerden geçişli fiiller türeten çatı ekidir:

-dur/-dür:

indürdi (اِنْدُرْدى) (52a/02), öldürür (اَوْلْدُرُر) (61a/07), yağdurdı (يَاغْدُرْدى) (61b/08), bildürdi (بِلْدُرْدى) (92b/16), döndüre (دُنْدُرَه) (99a/13)

Geçişsiz fiillerden geçişli fiiller türeten ettirgen çatı ekleri:

-ur/-ür:

toğursa (طُوغْرَسَه) (51b/05), arturdı (اَرْتُرْدى) (82b/09)

-ar/-er:

çıkarur (چَقَارُر) (65a/09), giderür (كِدْرُر) (69b/10), koparduk (قُپَارْدُق) (93b/03)

-(i)t/-(i)t:

korğudasın (قُرْفُدَاسِين) (64b/04)

2.2.1.4.2. Edilgen çatı eki:

-(i)l/-(i)l: Ünsüzle biten fiillere gelen çatı ekidir. Ünlüsü çoğunlukla düzdür. Fakat metinde bu ünlünün uyuma girerek yuvarlaklaştığı da görülmektedir:

tuysa (طُوَيْسَه) (52b/03), öğredildünüz (اُوْغُرْدِيْلْدُوْغُر) (64a/17), ağıdarıldı (اَقْدَرْلَدِي) (89b/07), yıkıldı (يَقْلَدِي) (90a/08), döküldi (دُوْغُلْدِي) (93b/16), sürülürler (سُرُلُوْرْلَرْدِي) (98a/06)

-n: Ünlü ile biten fiillere gelen çatı ekidir.

toğranmış (طُوْغُرْنِمِش) (54a/03), bezenürsüz (بَزَنْرُسُز) (77a/03), kulağuzlanmış (قُلَاغُرْلَنْمِش) (92a/04), şulandılar (صُوْلَنْدِلَر) (98b/13)

2.2.1.4.3. Dönüslü Çatı Eki:

-(i)n/-(i)n: Metinde bu ekin ünlüsü düz ve yuvarlak biçimlerde kullanılmıştır:

bulunursaңыз (بُوْلُنُوْرْسَاْغُز) (52a/13), sevindiler (سَوِنْدِلَر) (59a/16), olındı (اَوْلِنْدِي) (93a/13)

2.2.1.4.4. İşteş Çatı Eki:

-(i)ş/-(i)ş:

karışdura (قَارِشْدُرَه) (61b/09), çekişdi (چَكِشْدِي) (63a/11), édişdüñ (اِدِشْدُكْ) (89a/13)

2.2.2. İsimler

2.2.2.1. İsim Çekimi

2.2.2.1.1. İyelik Ekleri:

İyelik eklerinin 1. tekil ünlüsü yuvarlak olarak kullanılmaktadır. Fakat birkaç sözcükte düz ünlülü kullanım da söz konusudur. 1. çoğul şahıslarda koruyucu ünlü düz ve yuvarlak şekillerde kullanılmıştır. 3. tekil ve çoğul şahıslarda da aynı kullanım söz konusudur:

1. Tekil Şahıs: -(ı)m/-(i)m/-(u)m/-(ü)m:

nefsüm (نَفْسُكُمْ) (54a/14), peygāberime (بَيْعَاْمَبْرِمَه) (58a/13), katımda (قَاتِمْدَه) (60b/12)
namāzum (نَمَازُكُمْ) (74a/15), kurbānum (قُرْبَانُكُمْ) (74a/15), dirliğüm (دِرْلِكُكُمْ) (74a/16)

3. Tekil Şahıs: -ı(n), -i(n) / -u(n)/-ü(n), -sı(n)/-si(n):

yolunda (يُولُئْدَه) (53a/16), kanķısı (قَنْقِسِي) (63b/02), nefsi (نَفْسِي) (66a/11), uyķusına (أَيْقُوسِنَه) (75a/05), buyruğından (بِيْرُوْغِنْدَنْ) (90b/03)

1. Çoğul Şahıs: -(ı)muz/-(i)müz/-(u)muz/-(ü)müz:

yardıımız (يَارْدِيْمُؤْمُزْ) (53a/16), üzerümüze (أُؤْرُؤْمُؤْه) (58a/17), şoğumuza (صُؤْكُمُؤْه) (58b/07), ‘azābımız (عَذَابِيْمُؤْمُزْ) (59a/12), hışımız (حِشْمُؤْمُزْ) (75a/04), dīnimüze (دِيْنِيْمُؤْه) (84b/14)

3. Çoğul Şahıs: -ları/-leri:

ataları (أَتَالَرِي) (52a/05), kuyruķları (قُؤْرُؤْقَالَرِي) (54a/01), mizānları (مِيْزَانَلَرِي) (75a/15),
göñülleri (كُؤْكُؤْلَلَرِي) (94b/07), gözleri (كُؤْرُؤْلَرِي) (94b/08), kulaķları (قُؤْلَاقْلَرِي) (94b/10)

2.2.2.1.3. İsim Durum Ekleri:

2.2.2.1.3.1. Bulunma Durumu (lokatif): -da/-de:

seferde (سَفَرْدَه) (52a/13), kanda (قَنْدَه) (66a/03), tamuda (طَامُؤْدَه) (69a/09), dünyāda (دُنْيَاؤْدَه) (89b/09), yeryüzinde (يِرْيُؤْرُؤْدَه) (90a/01), yerde (يِرْدَه) (98b/08)

2.2.2.1.3.2. Çıkma Durumu (ablatif): -dan/-den:

günāhdan (كُنْأَهْدَنْ) (68a/05), ekinden (أَكِيْدَنْ) (70a/02), keçiden (كُؤْچِيْدَنْ) (71a/11), uçmaķdan (أُؤْچْمَاقْدَنْ) (76a/08), kandan (قَانْدَنْ) (90a/11), tańrımdan (تَكْرِمْدَنْ) (96b/17)

2.2.2.1.3.3. Yönelme Durumu (datif): -a/-e:

Ünlüyle biten sözcüklerde araya -y- bağlayıcı ünsüzü girer:

dünyāya (دُنْيَايَه) (57b/13), bağırsağa (بَاĐIْرَسَاĐَه) (71b/17), tamuya (طَامُؤْيَه) (78b/14)
geriye (كِرِيَه) (84b/15), bizağuya (بِيْرَاĐُؤْيَه) (90a/11), kendüye (كَنْدُؤْيَه) (90b/04)

Bu ekin, Eski Türkçede olduğu gibi metnimizde de -ŋa/-ŋe şeklinde kullanımı vardır:

üzerüne (أَزْرًا) (52b/17), haqqıña (حَقُّكَ) (53a/12), göklerine (كُؤْكَرُكَ) (54a/08), tañrıña (تَنْكَرُكَ) (88b/04), qavmüne (قَوْمُكَ) (89b/15), raħmetüne (رَحْمَتُكَ) (90b/09)

2.2.2.1.3.4. Belirtme Durumu (akuzatif): Metnimizde bu ek iki farklı şekilde kullanılmıştır:

a) 3. Kişi İyelik Ekinden Sonra Gelen -n:

süresin (سُورِسِنْ) (54b/13), rızāsın (رِزَاسِنْ) (60a/08), dilin (دِلِنْ) (94a/14)

b) -(y)ı/-(y)i: Sözcüğün yalın haline ünsüz ile bitiyorsa -ı/-i, ünlü ile bitiyorsa araya –y koruyucu ünsüzü alarak gelir. 3. şahıs iyelik eklerinden sonra ise zamir n’si ile birlikte kullanılır:

raħmetini (رَحْمَتِنْ) (60b/01), ölüyi (أُولُوي) (65a/10), tamuyı (طَامُوي) (76a/10), kökini (كُؤْكِنِي) (83a/06), yağmurı (يَغْمُرِي) (84a/11), saçını (سَاحِنِي) (90b/04)

2.2.2.1.3.5. Tamlayan Durumu (genitif): -(n)uñ/-(n)üñ:

göklerin (كُؤْكَرُكَ) sultānlığı (54b/10), ‘avratuñ (عَوْرَتُكَ) havvāyıla (76a/12), kişinüñ (كِشِنُكَ) dili (82a/07), qavminüñ (قَوْمُنُكَ) cevābı (84a/06), tañrınüñ (تَنْكَرُنُكَ) üzerine (93a/14)

2.2.2.1.3.6. Vasıta Hâli (enstrümental): Bu hâl, bağlama edatı ile’nin ekleşmiş biçimiyle oluşmuştur:

gücile (كُؤْجِلَه) (53b/06), belāyıla (بَلَايِلَه) (85a/16), geceyile (كِيَجِيْلَه) (89a/14)

2.2.2.1.3.7. Yön Gösterme Eki (Direktif): -aru/-erü, -ra/-re: Yer zarfları türeten eklerdir.

yukarıda (يُقَارُودَه) (68a/01), kıncaru (قَنْجَرُ) (78b/08), ilerü (الرُّ) (84a/02)

2.2.3. Sıfatlar

2.2.3.1. Soru Sıfatları:

ne (نَه) yaman nesnedürür (53a/07)

2.2.3.2. Belirtme Sıfatları:

Bu sıfatlar belirsizlik, sayı, işaret ve soru sıfatlarıdır. Metindeki bazı belirtme sıfatları şu şekildedir:

2.2.3.2.1 Belirsizlik Sıfatları:

bir (بِرْ) günāh (60b/02), her (هَرْ) nesneyi (91a/16)

2.2.3.2.2 Sayı Sıfatları:

İsimleri sayı yoluyla belirten sıfatlardır. Metnimizdeki bazı örnekleri şunlardır:

2.2.3.2.2.1 Asıl Sayı Sıfatları:

bir (بِرْ) kuş (53b/14), yedi (يَدِي) gün (54a/07), iki (اَكِي) balık (58b/17)

2.2.3.2.2.2. Sıra Sayı Sıfatları:

bêşincisi (بِشْنَجِسِي) (51b/04), yédinci (يَدِنَجِي) (51b/11)

2.2.3.2.2.3. İşaret Sıfatları: Metindeki örnekleri “bu, ol ve şol”dur.

ol (اُولْ) erkek (51b/14), bu (بُو) nesnelere (51b/18), şol (شُولْ) putlar (65a/05)

2.2.3.2.2.4. Niteleme Sıfatları: Metindeki bazı niteleme sıfatları şu şekildedir:

ķuru (قُرُو) yer (61b/01), yeşil (يَشِيلْ) yaprağını (65b/06), ak (اَقْ) yüzlü (94b/15)

ak (اَقْ) dülbendlü (98b/02), şulu (صُولُو) yerde (98b/08)

2.2.4. Zamirler

Metindeki bazı zamirler şunlardır:

2.2.4.1. İşaret Zamirleri:

anuç (اَنُكْ) (52a/04), bunlara (بُونُكْرَه) (56a/10), bununıla (بُونُكِلَه) (71b/04), şu (شُو) (94a/16)

2.2.4.2. Şahıs Zamirleri:

ben (بِنْ) (60b/10), anuç (اَنُكْ) (62b/09), anlar (اَنُكْرَه) (64a/02), biz (بِرْ) (64a/04), sen (سَنْ) (64a/15), siz (سِرْ) (98a/09)

2.2.4.3. Belirsizlik Zamirleri:

birisi (بِرْسِي) (51b/08), her biri (هَرُّ بَرِي) (79a/02), kimi (كَمِي) (91a/11), kimse (كِمْسَه) (95a/11)

2.2.4.4. Dönüştürme Zamiri:

kendüzümüze (كَنْدُزْمُرَه) (53a/05), kendü (كَنْدُ) (55b/14)

2.2.5. Zarflar

2.2.5.1. Miktar Zarfları: Metindeki bazı miktar zarfları şunlardır:

azacıq: azacıq (أَزْحُقْ) hayat (62a/08), **az:** az (أَزْ) mutta'iz olurlar (75a/02)

qadar: şol qadar (فَقْدَرْ) atarlardı (88a/14), **çok:** çok (چُوقْ) olursa (95b/07)

2.2.5.2. Durum Zarfları:

cem' ederdi gücile (كُجْلَه) (53b/06), gökcek (كُوكُجْكَ) ola (81b/09), eyü (أَيُ) görmez (88a/02), tiz (تِيْزْ) tutısaruz (95a/02)

2.2.5.3. Zaman Zarfları:

imdi (اِمْدِي) (53a/01) - şimdi (شِيْمْدِي) (61b/15), sonra (صُكْرَه) (51b/02), gün (كُونْ) (54a/07), evvel (أَوْلْ) (60a/07), kaçan (فَقْجَنْ) (61b/16), aqşamda (أَخْشَامْدَه) (97a/07), gece (كِيْجَه) (98b/11)

2.2.5.4. Yer-Yön Zarfları:

qancarü (فَقَنْجَرُ) (78b/08), aşığa (أَشْغَا) (79b/01), yuqaruda (يُقَارُودَه) (68a/01), ilerü (الرُّ) (84a/02)

2.2.5.5. Soru Zarfları:

ne: ne (نَه) qazanursız (55a/08), **niçün:** niçün (نِيْچُونْ) gönderilmedi (55b/07)

nice: nice (نِيْجَه) heläk etdik (55a/14), **nite:** nite (نِيْتَه) (80b/08)

2.2.6. Edatlar

2.2.6.1. Çekim Edatları: Metindeki bazı çekim edatları şunlardır:

2.2.6.1.1. Yalın Durumu ile Kullanılan Edatlar

yine: yine (يِنَّه) inkār êtdiler (54a/08)

dâyü: dahı buyrulduķ namāz kıluņ dâyu (دِيُو) (62b/05)

içün: rahmet kılduķ imān getüren tã'ife içün (اِچُون) (80b/13)

ķadar: Şol ķadar (قَدَر) atarlardı (88a/14)

gibi: dili geldi sarķdı it dili gibi (كَبِي) oldu (94a/15)

2.2.6.1.2. Çıkma Durumu ile Kullanılan Edatlar

Şonra: andan Şonra (صُنْرَه) öldiler (51b/02),

artuķ: andan artuķ (اَرْتُق) (81b/15),

öndin: bizden öndin (اَوْنْدِن) (93b/13)

2.2.6.2. Kuvvetlendirme Edatları:

dahı: siz dahı (دَاخ) bulduņuz (79b/10)

2.2.7. Bağlaçlar

bile: ikisi bile (بَلَه) ĥarām olurdı (51b/13)

ile: talarlar herze ile (بَلَه) (61b/16)

ve: ve (وَ) birinde peynir varıdı ve (وَ) birinde toğranmış kuru et varıdı (54a/03)

kim: ol tağrıdurur kim (كِم) durutdı sizi (65b/01)

ki: Şol nesne ki (كِه) ĥarām oldu üzerünüze (67b/16)

2.2.8. Filler

2.2.8.1. Şahıs Ekleri:

Metinde örneği olan Şahıs ekleri Şunlardır:

2.2.8.1.1. İyelik Kökenli Şahıs Ekleri:

1. Tekil Şahıs: -m:

eyitmedüm (أَيْتَمَدُومُ) (54a/16), kuvvetlendürdüm (قُوْتَلْتَدُرْدُومُ) (58a/01), buyurdum (بُوْيُورْدُومُ) (75b/10), ergusürdüm (اِرْكُرْدُومُ) (83b/15), verdüm (وَرْدُومُ) (83b/16), kıldum (قَلْدُومُ) (89b/10)

2. Tekil Şahıs: -ŋ:

görsenŋ (كُورْسَنَكْ) (57b/06), olursenŋ (اُولُورْسَنَكْ) (67b/07), yarlıgamazsenŋ (يَارْلِغَامَزْسَنَكْ) (76b/12), getirsenŋ (كُتُورْسَنَكْ) (88a/05), verürsenŋ (وَرُورْسَنَكْ) (95b/15)

3. Tekil Şahıs: Ø:

dileye (دَلِيَه) (52a/11), tuta (طُوتَه) (52a/11)

1. Çoğul Şahıs: -k/-k:

bulduŋ (بُولْدُوقْ) (52a/03), etdüŋ (اِتْدُوقْ) (55a/14), açduŋ (اچْدُوقْ) (59a/15), tutduŋ (طُتْدُوقْ) (59a/15), bağışladuŋ (بَاغِشْلَادُوقْ) (63b/08), yaratduŋ (يِرْتْدُوقْ) (65a/02),

2. Çoğul Şahıs: -ŋuz/-ŋüz:

yalanladuŋuz (يَلَانْلَادُوقُوزْ) (60b/12), çoğaltduŋuz (چُوقَالْتْدُوقُوزْ) (69a/03), taparduŋuz (طَپَرْدُوقُوزْ) (78b/08), durduŋuz (دُرْدُوقُوزْ) (90b/02), azdıŋuz (اَزْدُوقُوزْ) (100a/13)

3. Çoğul Şahıs: -lar/-ler:

görseler (كُورْسَلَر) (57a/17), düşseler (دُشْسَه لَر) (64b/13), bildiler (بِلْدِلَر) (65b/15), korqsalar (قُورْقُسَلَر) (85b/05), şordılar (şURDILAR) (91a/06), bulsalar (بُولْسَلَر) (93a/11)

2.2.8.1.2. Zamir Kökenli Şahıs Ekleri:

1. Tekil Şahıs: -am/-em:

korqaram (قُورْقَارَام) (56a/17), vermezem (وَرْمَزَم) (56b/12), olmazam (اُولْمَزَم) (59b/17)

2. Tekil Şahıs: -sın/-sin:

getüresin (كُتُورَه سِين) (53b/05), bilürsin (بِلُورْسِين) (54a/14), söylersin (سُيُلُورْسِين) (58a/02), bulmazsın (بُولْمَزْسِين) (76a/07), görmezsin (كُورْمَزْسِين) (89b/04)

3. Tekil Şahıs: Ø:

ola (اُولَه) (55a/13), olmaya (اُولَمِيَه) (62a/09)

1. Çoğul Şahıs: -vuz/-vüz:

olavuz (اُولَاوُز) (52b/02), bilevüz (بِلَاوُز) (58b/03), bulmayavuz (بُولْمَيَاوُز) (70b/14), işleyevüz (اِشْلَيَاوُز) (81a/02), döndürülevüz (دُونْدُرُلُوْز) (81a/02)

3. Çoğul Şahıs: -lar/-ler:

aňlayalar (اَنَلَيَاَلَر) (61b/12), oқыyalar (اَوْقِيَاَلَر) (78a/14), beklemeyeler (بَكَلْمَيَاَلَر) (92b/04)

2.2.8.2. Fiil Çekimleri

Fiil çekimlerinde yalnızca metnimizde olanlar sıralanmıştır.

2.2.8.2.1. Basit Çekimler

2.2.8.2.1.1. Bildirme Kipleri

2.2.8.2.1.1.1. Geniş Zaman

1. Tekil Şahıs: -(y)am/-(y)em:

déyem (دِيَم) (54a/12), bilmezem (بِلْمَزَم) (54a/14), olmazam (اُولْمَزَم) (60b/09), olam (اُولَم) (60b/10)

2. Tekil Şahıs: -arsın/-ersin, -ursın/-ürsin:

söylersin (سَيَلْرَسِيْن) (58a/02), azdursın (اَزْدُرْسِيْن) (91a/10), onarursın (اَوْكَارُرْسِيْن) (91a/11), bilürsin (بِلُورْسِيْن) (95b/02), görürsin (كُورُرْسِيْن) (96b/12)

3. Tekil Şahıs: -ar/-er,-ur/-ür:

olur (اُولُور) (66b/14), çıkar (چَقْر) (81b/11), gelür (كَلُور) (85b/02), gider (كِدْر) (85b/02)

1. Çoğul Şahıs: -aruz/-erüz -uruz/-ürüz:

bilürüz (بِلُورُز) (53a/10), beyān éderüz (بِيْدُرُز) (66a/14), görürüz (كُورُرُز) (82a/17), muhtelā kıluruz (كَلُورُز) (92b/05), mühlet vèrürüz (وَرُرُز) (95a/03)

3. Çoğul Şahıs: -arlar/-erler:

taparlar (طَپَرُلُرْ) (55a/01), yazarlar (يَازُرُلُرْ) (61a/13), sögerler (سُوكُرُلُرْ) (66b/06)

2.2.8.2.1.1.2. Gelecek Zaman

1. Tekil Şahıs: -iserem:

depelediserem (دَپَلَدِيسَرَمْ) (87b/04), men' ediserem (مَن' اِدِيسَرَمْ) (89b/17)

3. Tekil Şahıs: -ısar/-iser:

divşüriser (دِوْشُرِسَر) (52b/13), eydiser (اَيِدِيسَر) (52b/14), olısar (اُولِيسَر) (69b/17)

1.Çoğul Şahıs:-(i)saruz/-(i)serüz:

kopariserüz (كُوپَارِيسَرُزُ) (57a/04), eydiserüz (اَيِدِيسَرُزُ) (57a/05), şorsaruz (شُورَسَارُزُ) (75a/08),
tıtısaruz (تُوتِيسَارُزُ) (95a/02), bırağısaruz (بِرَاغِيسَارُزُ) (99a/01)

3. Çoğul Şahıs: -(i)sarlar/-(i)serler:

dönderiliserler (دُونْدَرِلسَرُلُرْ) (53b/10), eydiserler (اَيِدِيسَرُلُرْ) (72a/04), bulısarlar (بُولِيسَرُلُرْ) (94b/16)

2.2.8.2.1.1.3. Görülen Geçmiş Zaman

1. Tekil Şahıs: -dum/-düm:

eyitmedüm (اَيِيتْمَدُومْ) (54a/16), öğretdüm (اَوْغُرْتُدُومْ) (58a/03), dönderdüm (دُونْدَرْدُومْ) (63a/09),
buyurdum (بُيُورْدُومْ) (75b/10), dëmedüm (دِمْمَدُومِ) (76b/09)

2. Tekil Şahıs: -duñ:

buyurduñ (بُيُورْدُوكْ) (54a/16), kaldurduñ (كَالْدُورْدُوكْ) (54a/18), yaratduñ (يَرَاتْدُوكْ) (75b/11)

3. Tekil Şahıs: -Ø:

çağırđı (چَاغُرْدِي) (76b/07), eyitdi (اَيِيتْدِي) (76b/13), dëdi (دِدِي) (78a/07)

1. Çoğul Şahıs: -duķ/-dük:

gönderdük (كُونْدَرْدُوكْ) (55a/17), dürütdük (دُرُونْدُوكْ) (55b/03), getürdük (كُونُورْدُوكْ) (58a/14),
tütduķ (تُونْدُوكْ) (59a/17), işitdük (اِشِيتْدُوكْ) (66a/05), kesdük (كَسْتْدُوكْ) (83a/06)

2. Çoğul Şahıs: -duñuz:

şanurduñuz (صَانُورُ دُكُوزُ) (57a/07), yalanladuñuz (يَلَانُلَادُكُوزُ) (60b/12), bulduñuz (بُولُوكُوزُ) (79b/10), durduñuz (دُرُوكُوزُ) (90b/02), yalvarduñuz (يَلُورُوكُوزُ) (98a/15),

3. Çoğul Şahıs: -lar/-ler:

oturdılar (اوتُرُدِيلَرُ) (54a/05), tutdılar (طُتُدِيلَرُ) (77b/09), dediler (دِدِيلَرُ) (78b/10), getürdiler (گِتُورُدِيلَرُ) (88a/15), yalanladılar (يَلَانُلَادِيلَرُ) (90a/07), kırıldılar (قِرِلْدِيلَرُ) (91a/07),

2.2.8.2.1.1.4. Öğrenilen Geçmiş Zaman

3. Tekil Şahıs: -mıñ/-miş:

esirgemiş (أَسِرْ كِمِشْ) (56b/01), alınmış (الْتَمِشْ) (71a/01), çıkmış (چَقْمِشْ) (84b/16)

3. Çoğul Şahıs: -mıñlar-dur/-mişler-dür:

olmıñlar (اُولْمِشْلَرُ) (59b/01), uzatmıñlardurur (اُوزَاتْمِشْلَرُ دُرُرُ) (64b/14), düşmişlerdürür (دُشْمِشْلَرُ دُرُرُ) (64b/14), çıkmıñlar (چَقْمِشْلَرُ) (90a/16)

2.2.8.2.1.2. Dilek Kipleri

2.2.8.2.1.2.1. Şart Kipi

1. Teklik Şahıs: -sam/-sem:

yürisem (يُورِسَمْ) (60b/09)

2. Tekil Şahıs: -sañ/-señ:

yarlığarsañ (يِرْلِغَارْسَاڭ) (54b/03), görseñ (گُورْسَاڭ) (57b/06), olursañ (اُولُورْسَاڭ) (61b/03), dileseñ (دِيلَسَاڭ) (91a/08), vèürseñ (وَرُورْسَاڭ) (95b/15)

3. Tekil Şahıs: -sa/-se:

ķuzılasa (قُوزِلَسَه) (51b/11), oķusa (اُوكُوسَه) (54b/13), tūtarsa (طُوتَرَسَه) (56b/02), dese (دِسَه) (57b/17), gelse (گِلَسَه) (59a/05), inansa (اِنَانَسَه) (59b/11)

1. Çoğul Şahıs: -savuz/-sevüz:

dilesevüz (دِلْسَوُزْ) (85b/15)

2. Çoğul Şahıs -sañuz/-señüz:

gerçekseñüz (كِرْچَكْسَكُوُزْ) (59a/07), okusañuz (اَوْفُوسَكُوُزْ) (96b/04)

3. Çoğul Şahıs: -salar/-seler/:

görseler (كُوُزْسَلَرْ) (57a/17), düşseler (دُشْسَه لَرْ) (64b/13), bulsalar (بُولْسَلَرْ) (93a/11)

2.2.8.2.1.2.2. Emir Kipi

1. Tekil Şahıs: -ayım/-eyim:

èdeyim (اِدِيْمْ) (67a/15), okıyayım (اَوْقِيَايِيْمْ) (72b/03), baqayım (بَقَايِيْمْ) (89b/03)

2. Tekil Şahıs: -ğıl/-gil/ Ø:

nazar kııl (قِلْ) (57a/09), mühlet vèrgil (وُزْگِلْ) (75b/15), çıķ (چِقْ) (76a/08), acğıl (اَجْغِلْ) (85a/04), güldürmegil (كُوُلدُزْمَكِلْ) (90b/07), yazğıl (يَاَزْغِلْ) (91a/13)

3. Tekil Şahıs: -sın/-sin, -sun/-sün:

tırsun (طُوُزْسُوُنْ) (54a/04), örtün (اُوُزْتَسُوُنْ) (54a/04), götürsün (كُوُتُوُزْسُوُنْ) (54a/04), gelsün (كُلْسُوُنْ) (61a/09), olsun (اُوُلسُوُنْ) (86b/13), tohtasun (تُوُحْطَسُوُنْ) (98b/05)

1. Çoğul Şahıs: -alum/-elüm:

getürelüm (كَنْتَرُالُوُمْ) (88a/09), uralum (اُوُرَالُوُمْ) (97b/15), çıķalum (چِقَالُوُمْ) (97b/17), alalum (الَالُوُمْ) (97b/17)

2. Çoğul Şahıs: -ıñ/-uñ/-üñ:

gözedüñ (كُوُزْدُڭْ) (52a/06), düşüñ (دُوُشُڭْ) (76b/14), dönderüñ (دُوُندَرُوُڭْ) (77b/04)

3. Çoğul Şahıs: -sunlar/-sünler:

şorsunlar (صُوُزْسُوُنْلَرْ) (86b/09), gelsünler (كُلْسُوُنْلَرْ) (86b/10), dönsünler (دُوُنسُوُنْلَرْ) (93a/06), vèrsünler (وُزْسُوُنْلَرْ) (96a/09)

2.2.8.2.1.2.3. İstek Kipi

1. Tekil Şahıs: -am/-em:

olam (أُولَم) (56a/14), tapam (طَيَام) (60b/07), men' edem (إِدْم) (61b/14)

2. Tekil Şahıs: -a-sın(η)/-e-sin(η), -a-sun(η)/-e-sün(η):

çıkasın (چَقَاسِنْ) (53b/04), getüresin (كَتُورَه سِنْ) (53b/05), kırkudasın (قُرُقُدَاسِنْ) (64b/04)
göresin (كُورَه سِنْ) (89b/05), gelmeysin (كَلْمَيَاسِنْ) (96b/14)

3. Tekil Şahıs: -a/-e:

ola (أُولَه) (55a/13), ède (إِدَه) (62a/11)

1. Çoğul Şahıs: -a-vuz/-e-vüz:

yèyevüz (يَيَاوُزُ) (58b/02), bilevüz (بِلَاوُزُ) (58b/03), tanuqlardan olavuz (أُولَاوُزُ) (58b/04),
döndürülevüz (دُنْدُرُلُوزُ) (81a/02), terk èdevüz (إِدُوزُ) (82b/13)

2. Çoğul Şahıs: -asız/-esiz:

yaklaşmayasız (يَاقَاشْمَيَاسِيزُ) (72b/08), öldürmeysesiz (أَلْدُرْمَيَاسِيزُ) (72b/09), kırkasız (قُورُقَاسِيزُ) (73a/10),
dutasız (دُتَاسِيزُ) (83a/13), uğraşasız (أُوغُرَاشَاسِيزُ) (99a/10)

3. Çoğul Şahıs: -a-lar/-e-ler:

eyleyeler (أَيْلِيلَرُ) (69a/15), èdeler (إِدَه لَرُ) (85a/16), döneler (دُونَلَرُ) (94a/06)

2.2.8.2.1.2.4. Gereklilik Kipi Kipi

olsa gerek (أُولْسَه كَرَكَ) (71a/15)

2.2.8.2.2. Birleşik Çekimler

Metindeki birleşik çekimler şunlardır:

2.2.8.2.2.1. İstek Kipinin Hikâyesi: -eydi:

èdeydi (أَيْدِيدِي) (55b/06), bileydi (بِلِيدِي) (97b/15), kuvvetlendüreydi (قُوتَلْنُدُرِيدِي) (100a/15)

2.2.8.2.2.2. Şart Kipinin Hikâyesi: -seydi/-sa idi/-se idi:

olsa idi (أُولْسَه إِي) (60b/15), dileseydi (دِلْسِيدِي) (66b/03), bilse idi (بِلْسَه إِي) (100a/01)

2.2.8.2.2.3. Öğrenilen Geçmiş Zamanın Hikâyesi: -mişdi/-mıışdı/-mişidi:

gönderilmişdi (كُنْدِرْ لِمَشْدِي) (75a/10), örtilmişdi (اُورْتُلْمِشْدِي) (76a/15), besnemişdi (بَسْنِمِشْدِي) (83b/04), yonmışıdı (يُونْمِشْدِي) (89b/13)

2.2.8.2.2.4. Geniş Zamanın Hikâyesi

3. Tekil Şahıs: -ürdi/ -r idi:

yèr idi (يِرْ اِدِي) (51b/04), işitdürürdi (اِشْتَدُرْدِي) (100a/01)

3. Çoğul Şahıs: -rlardı/-rlerdi/-rlarıdı/-rleridi:

yèrlerdi (يِرْلَرْدِي) (51b/07), bilürleridi (بِلُورْلَرْدِي) (56b/16), çıkarurlardı (چَقْرُورْلَرْدِي) (57a/12), dönerlerdi (دُونْرْلَرْدِي) (57b/11), kazanurlardı (قَزَانُورْلَرْدِي) (68a/05)

2.2.8.2.2.5. Geniş Zamanın Şartı

1. Tekil Şahıs: -(a)rsam/-(e)rsem:

'āşī olursam (اُولُورْسَم) (56a/16)

2. Tekil Şahıs, olumlu: -(a)rsañ/-(e)rseñ:

'azāb èdersen (اِدْرَسَكْ) (54b/02), dilersen (دِلْرَسَكْ) (91a/11), vèürsen (95/15)

2. Tekil Şahıs, olumsuz: -mazsañ/-mezseñ:

yarlıgamazsañ (يَارْلِغَامَزْسَكْ) (76b/12), şefkat ètmezseñ (اِتْمَزْسَكْ) (76b/12)

3. Tekil Şahıs, olumlu: -(a)rsa/-(e)rse:

ıtarsa (طُوْتْرَسَه) (56b/02), dilerse (دِلْرَسَه) (59a/08), karar èderse (اِدْرَسَه) (89b/05)

3. Tekil Şahıs, olumsuz: -mazsa/-mezse:

kułaguzlamazsa (قُلَاغُزْلَمَزْسَه) (63a/04), dilemezse (دِلْمَزْسَه) (98a/14)

1. Çoğul Şahıs: -(a)rsavuz/-(e)rsevüz:

dönersevüz (دُونْرَسَاوُزْ) (84b/17), gālib olursavuz (اُولُورْسَاوُزْ) (86b/12)

2. Çoğul Şahıs: -(a)rsañuz/- (e)rseñüz:

sizerseñüz (سِرْزَسَكُوْزُ) (52a/16), işlerseñüz (اِشْلَرْسَكُوْزُ) (61a/13), bilürseñüz (بِلُوْرَسَكُوْزُ) (63b/02), yaklaşursañuz (يَقْلَشُوْرَسَكُوْزُ) (76a/14), uyarsañuz (اُوْيَاْرَسَكُوْزُ) (85a/07)

3. Çoğul Şahıs: -rlarsa/-rlerse:

yalanlarlarsa (يَلَانْلَرْلَرْسَه) (72a/02)

2.2.9. Ek-Fiil

a) Metinde ek-fiilin tüm çekimlerine (şahıslara göre) rastlanılmamıştır.

Geniş Zaman 1. Tekil Şahıs, olumsuz: -em:

degülem (دَكْلَم) (61b/14)

Geniş Zaman 3. Tekil Şahıs: -dur/-dür/-durur/-dürür:

devedür (دَوَه دُر) (51b/14), degüldür (دَكْلُدُر) (54a/13), pādīshāhdurur (پَادِشَاهْدُرُر) (63b/08), taşuğdurur (طَانُقْدُرُر) (56b/08), yarlıgayıcıdurur (يَاْرَلْغَاْيَاْجِي) (93a/02)

Geniş Zaman 3. Çoğul Şahıs: -dururlar:

kārīvāndururlar (كَارِوَانْ دُرُرُلَرْ) (98a/11)

Şart Kipi 3. Tekil Şahıs: -sa/-se:

olsa (اَلْسَه) (51b/12), varısa (وَارِسَه) (71b/14)

b) Birleşik zamanlı fiil çekimleri de ek-fiilin yardımıyla yapılmaktadır

(bk. 2.2.8.2.2. birleşik çekimler).

2.2.10. Birleşik Fiiller

2.2.10.1. İsim+Yardımcı Fiille Kurulan Birleşik Fiiller:

Metinde ét-, eyle-, kıl- ve ol- yardımcı fiilleri, Türkçe ve yabancı kökenli sözcüklere getirilerek birleşik fiil yapılmıştır. Ayrıca yardımcı fiil fonksiyonunda olmadığı hâlde yardımcı fiil fonksiyonu taşıyan fiiller de bulunmaktadır:

nazar kıl (نَظَرَ قَلْبًا) (57a/09), terk  t (تَرَكَ  تًا) (64b/01), Şerh eyleyeler (شَرَحَ  يَلِيْلَر) (69a/15), g alib oldu (عَالِبٌ  لْدِي) (81a/07), m hr urayduĭ (مُھْر  رِيْدُق) (85b/15), g zlerin baĭladılar (كُوْزَلَرِن  اْغَلْدَلَر) (86b/16), ıŐl h  t (أَصْلَحَ  تًا) (89a/16)

2.2.10.2. Fiil + Yardımcı Ara Ses + Fiil Şeklinde Yapılan Birleşik Fiiller:

Őalıvr rlerdi (صَالِي  رُزَلْدِي) (51b/08),  ındurıvr rler (فَنْدُرِي  رُزَلَر) (96b/13)

2.2.11. Fiilimsiler

2.2.11.1. Zarf-Fiiller (Gerundium)

2.2.11.1.1. -(y)up/- (y) p:

 oyub (قُوِيْبٌ) (60b/08), olub (أُولْبٌ) (69b/01), taĭlub (طَاعَلُوْبٌ) (81b/03), t tub (طُوْتُبٌ) (99a/15)

2.2.11.1.2. -iken < er-ken: Ek-fiilin zarf-fiille kurulan birleşik  ekimidir.  nl yle biten kelimelerden sonra -y- yardımcı  nl s yle yazılmaktadır:

toĭadururken (طُوْغَه  رُزَكْن) (63a/03), g filiken (عَافِلِكْن) (69b/06),  ayl ledeyiken (فَيْلُوْلْدَه) (75a/05), d ny dayiken (دُنْيَادَه  كْن) (80b/17)

2.2.11.1.3. -ınca/-ince:

ardınca (أَرْدِنْجَه) (55a/17), d yince (دِيْنْجَه) (88a/11),  opinca (قُوِيْبِيْجَه) (94a/03)

2.2.11.1.4. -(y)u/- (y) :

d y  (دِيُو) (62b/05)

2.2.11.1.5. -uban/- ben:

oluban (أُولْبُن) (87a/05)

2.2.11.1.6. -ıcaĭ/-icek:

g ricek (كُوْرِيْكَ) (83b/14)

2.2.11.1.7. -duĭda/-d kde:

geld kde (كَلْدُكْدَه) (55a/13), toĭduĭda (طُوْغُدُكْدَه) (65a/03),  ılduĭda (فَلْدُكْدَه) (77b/12)

2.2.11.1.8. -mege:

gelmege (كَلْمَكَه) (73b/15), étmege (اَتْمَكَه) (96a/04), gitmege (كُنْمَكَه) (97a/14)

2.2.11.1.9. -mazdan/-mezden:

gelmezden (كَلْمَزْدَنْ) (57b/10), inmezden (اِنْمَزْدَنْ) (93b/15)

2.2.11.1.10. -dukdan/-dükden:

indükden (اِنْدُكْدَنْ) (55b/11), buldukdan (بُولْدُقْدَنْ) (64a/02), çıkdıkdan (چُقْدُقْدَنْ) (93b/15)

2.2.11.2. Sıfat-Fiiller (Partisip)

2.2.11.2.1. Geniş Zaman Sıfat-Fiileri:

2.2.11.2.1.1. -an/-en (< -ğan/-gen):

kalın (قَلْن) koyunlar (51b/12), haq olmayan (اُولْمَيَانْ) nesneyi (64b/17), besleyen (بَسْلَيَانْ) tañrıya (72b/02), yaradılan (يَرَادِلْن) tonlar (77a/04)

2.2.11.2.2. Gelecek Zaman Sıfat-Fiili:

2.2.11.2.2.1. -acaq/ecek:

sürecek (سُرَجَكْ) günler (61a/09), koyacaq (قُبَاجُقْ) yer (65b/03), kılacaq (قَلَجُقْ) yeri (68b/06)

2.2.11.2.2. Geçmiş Zaman Sıfat-Fiilleri:

2.2.11.2.3.1. -mış/-miş:

toğranmış (طُوْغْرَانْمِشْ) kuru et (54a/03), azmış (اَزْمِشْ) tã'ifeden (63a/05), harām olmış (اُولْمِشْ) nesne (71b/08), yaradılmışıuş (يَرَادِلْمِشْ) tañrısıdurur (74b/04)

2.2.11.3. İsim-Fiiller

2.2.11.3.1. -maq/-mek:

yalanlamakdan (يَلَانْلَمَقْدَنْ) (61b/14), tapmaq (طَپْمَقْ) (62a/08), işlemek (اِشْلَمَكْ) (83b/01), yazmaq (يَاْزَمَقْ) okımaq (اُولْمَقْ) (91b/04), balık avlamakdan (اُولْمَقْدَنْ) (92b/02)

BÖLÜM 3: METİN

[51-b]

(1) hilm issidürür قَدْ سَأَلَهَا قَوْمٌ tahkik şordı anuñ gibi şorunca bir řā'ife-i benī isrā'īl (2) gibi كَافِرِينَ ثَمَّ أَصْبَحُوا بِهَا sizden öñdin andan şonra öldiler anuñ sebebiyle (3) kâfirler مَا جَعَلَ اللَّهُ tañrı kılmadı ĥarām مِنْ بَحِيرَةٍ bañireden bañire bir devedür kaçanki (4) beş kez toğura dañı beşincisi erkek ola anı putlarına boğazlarlaradı etinden irkekler yer (5) idi dişileri yemezdi eger olsa erenler yerleridi 'avratlar yemezdi eger dişi toğursa (6) kulağın yerleridi südin erenler yerdi 'avratlar yemezdi eger olsa er'avrat bile (7) alurlaradı yerlerdi وَلَا سَائِبَةٍ dañı ĥarām kıldı tañrı sâ'ibeden sâ'ibe ol (8) dişidürür en'āmdan kaçanki birisi seferden gelse ya ĥastalıktan şağılsa bir deve şalivürürleridi (9) putları için meliklerinden çıkarurlaradı yünji dañı andan men'ederleridi dañı andan (10) toğanlar anlaruñ olurdı 'avratlaruñ olmazdı وَلَا وَصِيلَةٍ dañı vaşiyleden ĥarām kılmadı vaşiyle (11) oldur ki kaçanki bir koyun yedi kez kızılasa yedinci erkek olsa putlarına boğazlarlaradı eti (12) erenleruñ olurdı 'avratlaruñ olmazdı eger dişi olsa kalan koyunlar gibi olurdı eger ikiz (13) olsa ikisi bile ĥarām olurdı menfa'ati kopsa ere olurdı 'avrata olmazdı kaçanki olsa (14) hem ere hem 'avrata olurdı وَلَا حَامٍ dañı ĥāmdan ĥarām kılmadı ĥām ol erkek devedür ki (15) ayğır ola kaçanki oğlunuñ oğlı binile salarlaradı kaçanki olsa er dañı 'avrat dañı yerleridi (16) andan şonra bunları tañrı buyurdı derleridi الْكُذِّبَ عَلَى اللَّهِ tañrı üzerine çıkarurlar لَكِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا lākin şunlar ki kâfir oldılar (17) يَأْتُونَ هُمْ وَأَكْثَرُهُمْ hāl bu ki tañrı (18) bu nesneleri buyurmadı belki kâfirler kendülerden ĥarām ederlerdi لَا يَعْقُلُونَ

[52-a]

(1) dağı ekseri anların ‘ağılları yokdurur anlamazlar **وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ** kaçanki dēnildi anlara
(2) **تَعَالَوْا** gelün **وَالَى الرَّسُولِ** dağı peygāmbere dēdigine **إِلَى مَا أَنْزَلَ اللَّهُ** şuna ki tağı indürdi
(3) **قَالُوا** dēdiler **مَا وَجَدْنَا عَلَيْهِ آبَاءَنَا** şol nesneyi ki biz bulduğ (4)
(5) **أَوَلَوْ كَانَ آبَاؤُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ شَيْئًا وَلَا يَهْتَدُونَ** ya‘nī uyarılarım anuğ üzerine atalarumuzu
(6) **يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا عَلَيْكُمْ أَنْفُسَكُمْ** atalarına eger ataları cāhillerise dağı lāzım oluğ siz
(7) **لَا يَضُرُّكُمْ مَنْ ضَلَّ** nefselerüñüze ya‘nī nefselerüñüz gözedüñ size ziyān etmez şol kimse
(8) **إِلَى اللَّهِ مَرْجِعُكُمْ** sizün rucū‘uz ki azdı **إِذَا اهْتَدَيْتُمْ** kaçanki siz hidāyetlendüñüz
(9) **بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ** şuniki siz tağıyadurur **فَيُنَبِّئُكُمْ** bir uğurda haber vērür size **بِمَا**
(10) **إِذَا حَضَرَ** kaçanki hāzır ol işleridüñüz **يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا شَهَادَةٌ بَيْنَكُمْ** ara yerinüzde tanuğluk
(11) **أَحَدَكُمْ الْمَوْتُ** sizün birinüze ölüm dağı dileye ki vaşiyetine tanuğ tuta
(12) **نُؤَا عَدْلٍ مِنْكُمْ** olalar **أَوْ أَخْرَانٍ مِنْ غَيْرِكُمْ** olalar aqarıblarından olalar
(13) **فَأَصَابَتْكُمْ** dağı size eşişürse eger siz seferde bulunursağuz **أَنْتُمْ صَرَبْتُمْ فِي الْأَرْضِ**
(14) **تَحْسِبُونَهُمَا** bu iki tanuğı hābslayasız **بَعْدَ الصَّلَاةِ** ölüme muşibeti **مُصِيبَةَ الْمَوْتِ** ikindü
(15) **فَيُقْسِمَانِ بِاللَّهِ** dağı and içeler **أَنْتُمْ** eger anlarda namāzından şonraya tevākkuf edeler
(16) **وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَىٰ** eger yalan sizersenüz **لَا نَشْتَرِي بِهِ** and içdüğümüzile almazuz **دُنْيَا** dünyā
(17) **فَأَخْرَانِ** iki dağı **يَقُومَانِ** şuralar **مَقَامَهُمَا** ikisinün **يَعْنِي** yerine

[52-b]

(1) aña nazar kılmazuz **وَلَا تَكُنْتُمْ شَهَادَةَ اللَّهِ** dağı tağı için vērilecek tanuğluğı gizlemeüz
(2) **إِنَّا إِذَا لَمِنَ الْأَثِمِينَ** bedürüstī dēdiklerimize muhālif olursavuz günāhkārlardan olavuz
(3) **عَنْ** eger tuyulsa **عَلَىٰ أَنَّهُمَا اسْتَحَقَّا إِثْمًا** ya‘nī muṭṭali‘ olunsa şunuğ üzerine ki (4) bu
(5) **يَعْنِي** yerine

الأوليان (6) şunlardanki anlara göc olmuşdur anlar meyyit ehlidürür (6) şunlardanki anlara göc olmuşdur anlar meyyit ehlidürür (6)
 bunlar ölidürür فَيُقْسِمَانِ bu ikisi and içeler بِاللَّهِ tañrıya tañkık bizüm (7) tañkık bizüm
 şehadetümüz وَمَا أَعْتَدْنَا (8) dañı şehadetümüz أَحَقُّ مِنْ شَهَادَتَيْهِمَا aħakdurur ol iki kişinüñ tañuklıgından (8)
 biz göc eylemedük إِنَّا إِذَا لِمِنَ الظَّالِمِينَ eger biz şehadetimizde yalan (9) dedikise
 zālimlerden olmuş olavuz ذَلِكَ ol ki geçdi hükümden ednā (10) اذْنَىٰ أَنْ يَأْتُوا bi's-
 şehadet-i akzayıdurur tañuklıgı yérine getürmegüñ عَلَىٰ وَجْهَهَا tañkıkası üzerine أَوْ يَخَافُوا
 (11) ya kırqalar كَأَن تَرَدُّ dönereleler İmān andlar بَعْدَ أَيْمَانِهِمْ şonrağılar andlarıyla (12)
 الفاسقين (13) وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الكورğun tañrıdan وَأَسْمَعُوا dañı işidüñ buyruğınم
 فَيَقُولُ (14) فَيَوْمَ يَجْمَعُ اللهُ الرُّسُلَ an ya muħammed ol günü ki tañrı peygāberleri divşüriser
 dañı eydiser anlara مَاذَا أَجِبْتُمْ ne cevāb verildünüz siz deyiser قَالُوا لَا عِلْمَ (15)
 ‘ilm yokdurur deyeler إِنَّكَ أَنْتَ عَلَامُ الْغُيُوبِ zira bedürüstü sen gaybları ki (16) bilici tañrısın
 deyeler أَدَا قَالَ اللّٰهُ dañı an ol vaqtaki tañrı eyitdi يَا عِيسَىٰ ابْنَ مَرْيَمَ (17) ey meryem oğlı
 اذْكَرْ نِعْمَتِي عَلَيْكَ dañı atan وَعَلَىٰ وَالِدَتِكَ dañı atasın

[53-a]

(1) tañrımuza hürmetiçün deyeler قَالَ tañrı eyde فَدُوفُوا عَذَابًا imdi siz taduñ (2) ‘azābı
 قَدْ خَسِرَ الَّذِينَ tañkık (3) ziyān kıldılar بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ küfre meşğül olduñuz sebebiyle
 إِذَا جَاءَتْهُمْ السَّاعَةُ (4) حَتَّىٰ şunlar ki يالanoladılar بِالِقَاءِ اللهِ tañrıya uğraşacaklarını
 اذْكَرْ نِعْمَتِي عَلَيْكَ (5) اذْكَرْ نِعْمَتِي عَلَيْكَ şunı degin ki anlara kıyāmet geldi بَعْتُهُمْ
 قَالُوا eyitdiler يَا حَسْرَتْنَا vay bize عَلَىٰ مَا فَرَطْنَا şunun üzerine ki tañkık kıldık biz
 كَمَا نَحْنُ فِيهَا (6) وَهُمْ anlar يَحْمِلُونَ götüürler avzarahum günāhlarını
 عَلَىٰ ظُهُورِهِمْ (7) كَوْتِي كَوْتِي kırqar illā agāh oluñ مَا يَزُرُونَ ne yaman nesnedürür
 götüürdükleri (8) كَمَا نَحْنُ فِيهَا günāhlar وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا degül bu azacuk dünyā dirligi
 (9) اذْكَرْ نِعْمَتِي عَلَيْكَ şunlara (10) خَيْرٌ يَغْرِبُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ şunlara (10) اذْكَرْ نِعْمَتِي عَلَيْكَ
 ki tañrıdan kırqarlar أَفَلَا تَعْقِلُونَ anlamaz mısız قَدْ نَعْلَمُ tañkık biz bilürüz إِنَّهُ şān (11)

budurur taḥkīk elbetde seni melül eder الَّذِي سَأَلَ كَيْفَ لِيَحْرُوكَ (12) seniñ
 ḥaḳḳuña وَلَكِنَّ الظَّالِمِينَ فَانَّهُمْ لَا يُكْذِبُونَ (13) lākin
 zālimler وَلَقَدْ كَذَّبَتْ رُسُلٌ (14) taḥkīk yalanladılar
 peygāmblerleri عَلَى مَا كَذَّبُوا (15) şunuñ şabr (15) etdiler فَصَبْرُوا senden öñdin مِنْ قَبْلِكَ
 üzerine ki yalanladılar anları وَأَوْدُوا (16) daḥı incitdiler tañrı (16) yolunda حَتَّىٰ أَتَاهُمْ نَصْرُنَا tā
 şuña degin ki anlara bizüm yardımumuz geldi وَلَا مَبْدَلَ لِكَلِمَاتِ (17) tağyir edici yokdurur
 tañrının va‘delerini مِنَ نَبِيٍّ الْمُرْسَلِينَ وَلَقَدْ جَاءَكَ taḥkīk saña geldi

[53-b]

(1) peygāmbler ḥaberinden إِعْرَاضُهُمْ eger üzerine raḥmet büyük gelirse وَإِنْ كَانَ كَبِيرَ عَلَيْكَ (1)
 (2) anların ifraz etdikleri sen dedüğünden (3) ki تَبْتَغِي أَنْ فَإِنْ اسْتَطَعْتَ eger gücün yeterse
 taleb edesiz نَفَقًا فِي الْأَرْضِ yere ḫalmağı tā çıkarasın yer dibinden anlara bir nişān (4)
 peygāmbler edüğüne أَوْ سُلَّمًا فِي السَّمَاءِ yā bir nerduban göge ki çıkasın andan yana bir
 nişāne (5) getüresin ḥaḳ peygāmbler edüğüne فَتَأْتِيهِمْ بَيِّنَةٌ tañrı dedi eger tañrı
 (6) dileseyidi لَجَمَعَهُمْ عَلَى الْهُدَىٰ anları hidāyet üzerine cem‘ ederdi gücile فَلَا تَكُونَنَّ olmağıl
 (7) elbetde sen yā muḥammed إِنْ مِنَ الْجَاهِلِينَ iş benüm elümde olduğın bilmeyenlerden
 ulular وَالْمَوْتَىٰ وَنَسِيتَهُنَّ işidürler naşihatüñi (8) bedürüstü ḳabül eder şunlar ki يَسْتَجِيبُ الَّذِينَ
 mekke kāfirleri (9) gibi ḳabül etmezler senden tañrı dirildür anları ölümde يَبْعَثُهُمُ اللَّهُ
 şonra لَوْلَا كَافِرِينَ يَقُولُ وَكَافِرِينَ eyitdiler (10) ثُمَّ إِلَيْهِ andan şonra tañrıya dönderiliserler
 مِنْ نَبِيِّنَا نَزَّلَ neyiçün (11) inmedi عَلَيْهِ ol muḥammedün üzerine bir nişāne peygāmblerliğine
 عَلَى tañrı senden (12) قُلْ إِنَّ اللَّهَ قَادِرٌ عَلَيْكَ eger tañrı ḳādirdürür
 (13) indürmek üzerine seniñçün وَلَا يَلْمِزُوكَ بِالْمَثَلِ وَلَا يَنْزِلُ عَلَيْكَ كَلِمًا وَلَا يَنْزِلُ عَلَيْكَ كَلِمًا
 (14) indürmek üzerine seniñçün وَلَا يَلْمِزُوكَ بِالْمَثَلِ وَلَا يَنْزِلُ عَلَيْكَ كَلِمًا وَلَا يَنْزِلُ عَلَيْكَ كَلِمًا
 (15) indürmek üzerine seniñçün وَلَا يَلْمِزُوكَ بِالْمَثَلِ وَلَا يَنْزِلُ عَلَيْكَ كَلِمًا وَلَا يَنْزِلُ عَلَيْكَ كَلِمًا
 (16) sizlerün gibi cümlesinün rāzıkı bizüz فِي الْكِتَابِ tañrı etmedük biz

levh-ül-maḥfūzda (17) نَمَّ إِلَى رَبِّهِمْ يُحْشِرُونَ bir nesneden مِنْ شَيْءٍ levh-ül-maḥfūzda (17) bir nesneden andan sonra anlar tanrısından yana ḥaşr olıslarlar

[54-a]

(1) tuzcuğaz varıdı ve kıyruqları katında sirke varıdı ve dört yanında tere ve tarḥūn varıdı (2) na‘ne varıdı pes güllice varıdı ve bir üskürede zeyitūn varıdı birinde bāl varıdı ve birinde (3) yağ varıdı ve birinde peynīr varıdı ve birinde toğranmış kuru et varıdı ‘isā eyitdi bir eyü (4) ‘amellünüz tursun örtsün götürsün dediyise şem‘ūn eyitdi yā nebīyullah revādur ki siz (5) yaraşdurasız dedi ‘isā kaıkdı açdı ol sofra ki dedük daḥı onar onar oturdılar yediler (6) şem‘ūn eyitdi yā nebīyullah mu‘cize daḥı göster dediyise ‘isā balığa diril dedi dirildi öl (7) dedi öldi yedi gün bu düzene oldu yedi günden sonra gerü geldügi gibi göge çıkdı (8) gitdi kaçanki bunu gördiler yine inkār etdiler tanrı te‘ālā eyü meymūn etdi anları (9) إِذْ قَالَ اللهُ يَا مُحَمَّدُ اَنْ يَا مُحَمَّدُ ol vaıktaki tanrı eyitdi kıyāmet gününde iki وَأَمِي وَتَمِي تَخَذُونِي (10)seni mi dedük halka ki يا عيسى ابنَ مريمَ اَنْتَ قُلْتَ tanrı adınun (11) الْهَيْنِ tanrıdan başka مَنْ دُونِ اللهِ eyitdi ‘isā eyitdi سُبْحَانَكَ tenziye ederin seni tenziye etmeklik (12) ya‘nī pāksın şerikden sen مَا يَكُونُ لِي أَنْ أَقُولَ olmaz baña ki ben deyem مَا لَيْسَ لِي بِحَقِّ (13) ḥaı değıldür اِنْ كُنْتُ قُلْتُهُ eger ben anı dedimse فَقَدْ عَلِمْتَهُ tahkıık sen anı ḥod bilürsin (14) تَعَلَّمْ مَا فِي نَفْسِي sen bilürsin anki benüm nefsum içindedür وَلَا أَعْلَمُ مَا فِي نَفْسِكَ (15) ben bilmezem anı senün ‘ilmünledür (16) مَا قُلْتُ لَهُمْ إِلَّا مَا أَمَرْتَنِي بِهِ bedürüstü sen gaybları bilici pādişāhsın (17) رَّبِّي eyitmedüm anlara illā şol nesneyi ki sen buyurduñ baña anuñıla اَنْ اَعْبُدُوا اللّٰن tapuñ tanrıya daḥı ben وَكُنْتُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا (17) benüm tanrımdurur daḥı sizün tanrıñuzdurur (18) اَدُمْتُ فِيهِمْ mādem ki ben içindeydüm anlarun vaıktaki beni gökleriñe kaıldurduñ كُنْتُ اَنْتَ

[54-b]

(1) وَأَنْتَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ olduᅡ nāzır anlaruᅡ üzerlerine الرَّقِيبَ عَلَيْهِمْ (2) üzerine bekcisin إِنَّ تُعَذِّبُهُمْ eger sen anlara ‘azāb edersen فَانَّهُمْ عِبَادُكَ ‘adlıdür zırā (3) anlar senuᅡ bendeleruᅡdürür وَإِنْ تَغْفِرْ لَهُمْ eger anları sen yarlıgarsan فَاتَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ (4) sen hod ‘izzetlü sultānsın hıkmetlü meliksin قَالَ اللَّهُ هَذَا taᅡrı eyitdi (5) buguᅡن يَنْفَعُ الصَّادِقِينَ hol gunduᅡ ki girçeklere صِدْقُهُمْ girçekligi dest-gır (6) olur menfa‘at vırür لَهُمْ جَنَاتٌ anlaruᅡ içuᅡn uçmak vardurur تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا (7) ki aᅡar anlaruᅡ altından ırmaᅡlar anlar dāyimā anda ebedī (8) olduᅡları hālde رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ taᅡrı anlardan rāzī oldu وَرَضُوا عَنْهُ anlar (9) daᅡı taᅡrı ᅡazretinden rāzī olduᅡlar ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ oldur ulu sa‘adet (10) ulu necāt وَالْأَرْضِ وَالسَّمَوَاتِ وَالأَرْضِ taᅡrı içuᅡndürür gökleriᅡ sultānlıᅡı (11) daᅡı yerleriᅡ pādiᅡāhlıᅡı daᅡı وَمَا فِيهِنَّ daᅡı ne ki anlarda var وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ (12) ol allāᅡ her nesnenuᅡ üzerine ᅡādirdürür peyᅡāmber ‘aleyhisselām buyurdıki (13) her kimse ki mā‘ide sūresin oᅡusa ᅡevābdan on ᅡasene vırilinür ve on gūnāᅡı (14) giderilür ve anuᅡıçuᅡn on derece ziyāde olur dūnyāda teneffuᅡ eyleyen yehūdī ve (15) neᅡārā ‘adedince سُورَةُ الْعَمِّ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ olᅡ taᅡrı (16) ᅡazreti içuᅡndürür وَالأَرْضِ (17) daᅡı yedi ᅡat yerleri وَجَعَلَ الظُّلُمَاتِ daᅡı ᅡaranuluᅡları yaratdı ثُمَّ الَّذِينَ كَفَرُوا andan ᅡonra

[55-a]

(1) بَرِيهِمْ يَعْبُدُونَ ᅡunlar ki kāfir olduᅡlar murād bunlardan mekke müᅡrikleridürür ᅡanemlerine ᅡaparlar yaradan (2) taᅡrınuᅡ rızᅡın yeyüᅡ هُوَ الَّذِي ol taᅡrı ᅡol taᅡrıdurur ki يَخْلُقَكُمْ yaratdı sizi مِنْ (3) balᅡıᅡdan murād ādemdürür ثُمَّ قَضَىٰ أَجَلَ andan ᅡonra taᅡdır etti ādem oᅡlanlarınuᅡ (4) ecelini ᅡoᅡduᅡı gūnden tā öldüᅡı gūne deᅡin وَأَجَلَ مُسَمًّى عِنْدَهُ kendü ᅡazretinde (5) ᅡod ma‘lūmdurur āᅡirdaᅡı ‘ömrüᅡ eceli ثُمَّ أَنْتُمْ andan ᅡonra siz تَمْتَرُونَ ᅡek eder siz -ölmek zamānından tā ᅡaᅡır zamānına deᅡin أَجَلَ مُسَمًّى dırler- (6) وَهُوَ ol taᅡrı

اللَّهُ ma‘būddur فِي السَّمَوَاتِ göklerde dağhı yèrlerde (7) bilür سِرِّكُمْ gizlü a‘mālîñüzi وَجَهْرَكُمْ dağhı āşikāre a‘mālîñüzi (8) bilür ne kızanursız hayırdan ve şerrden وَمَا تَأْتِيهِمْ gelmez bunlara ya‘nî getirmezsiz müşriklere مِنْ آيَةٍ - gelmez bunlara ya‘nî zāhir olmaz müşriklere bir nişāne tañrısı nişānelerinden - (9) bir nişāndan مِنْ آيَاتِ رَبِّهِمْ tañrılarının birliğine delālet eder nişānelerden murād andan ay (10) iki pāre olduğudurur illā anlar ol āyetden ifāz edici olurlar (11) فَكَذَّبُوا taħkîķ yalanladılar بِالْحَقِّ لَمَّا جَاءَهُمْ vaķtaki anlara geldi -ol vaķtde yalanladılar- (12) taħkîķ geliser anlara أَنْبَاءَ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ haberleri şunuñ ki istihzā ederlerdi anuñıla (13) ya‘nî anlara zāhir ola ki Qur‘ān maşharalık edecek nesne degülmüş ‘azāb geldükde آلمَ يَرَوُا (14)görmediler mi anlar كَمْ أَهْلَكْنَا nice helāk ettük biz مِنْ قَبْلِهِمْ anlardan öñdin (15) مَنْ قَرْنٍ ta‘ifelerden ‘ād gibi semud gibi مَكَّنَاهُمْ anlara maķām vèrdük فِي الْأَرْضِ (16) yeryüzinde السَّمَاءَ biz gönderdük (17) biz وَارْسَلْنَا dağhı (17) biz gönderdük السَّمَاءَ yağmurı مَدْرَارًا biribiri ardınca عَلَيْهِمْ üzerlerine anların biribiri ardınca

[55-b]

(1) gökleri dilerdi وَجَعَلْنَا الْأَنْهَارَ dağhı biz kılduķ ırmaķları تَجْرِي aķar مِنْ تَحْتِهِمْ altı (2) yanlarından anların فَاهْلَكْنَاهُمْ dağhı biz helāk ettük anları بِذُنُوبِهِمْ günāhları (3) sebebiyle وَلَوْ نَزَّلْنَا eger وَآنْسَانًا dağhı biz dürütdük مِنْ بَعْدِهِمْ anlardan şonra آخْرَيْنَ ayruķ (4) ta‘ifeyi فَارْتَضْنَا kāğıdda قُرْطَاسٍ (5) فِي nesneyi Kَاتِبًا yazılmış üzerüne عَلَيْكَ biz indüreydük انْ هَذَا İN tūtalardı anlar بِأَيْدِيهِمْ elleriyle كَفَرُوا (6) edeydi şunlar ki kāfir oldılar إِن هَذَا degüldür وَقَالُوا müşriklar إِلَّا سِحْرٌ مُبِينٌ (7) siħirdür ya‘nî İmān getirmezlerdi قَالُوا eyitdiler نُوَلِّاكَ عَلَيْهِ eyitdiler نُوَلِّاكَ عَلَيْهِ niçün gönderilmedi (8) muħammedün üzerine مَلَكًا ferişte ki anuñıla وَقَالُوا أَنْزَلْنَا مَلَكًا tañrı eydür bile hāķı inzār edelerdi ‘azābı anuñıla (9) bile beyān edelerdi وَأَنْزَلْنَا مَلَكًا anan ثُمَّ لَ يُنْظَرُونَ (10) helāķları işi yèrine gelürdü لَقَضِيَ (10) ferişte indüreydük ferişte وَاَنْزَلْنَا eger kılāydük (11) mühlet vèrilmezdi ferişte indükden şonra وَاجْعَلْنَاهُ

biz peygāmbəri (12) لَجَعَلْنَاهُ رَجُلًا مَلَكًا ferişte biz kılurduq anı er kişi şüretinde nice cebrā'ıl dihye-i kelbi (13) şüretinde inerdi - zīrā melek şüretine tākāt getürmezlerdi - وَلَلْبَسْنَا عَلَيْهِمْ مَا يَلْبَسُونَ ya'nī tekzīb ederlerdi anı (14) niceki muḥammedi yalanladılar zīrā ferişteyim kendü dërse inanmazlar anuñiçün ki (15) ādem şüretindedürür muḥammed gibi وَقَدْ اسْتَهْزَأَ بِرُسُلٍ مِنْ قَبْلِكَ tahkīk istihzā (16) olundu peygāmberler ki senden öñdin geçibdürürler فَحَاقَ مِنْهُمْ indi şunlardan ki göz yumdular بِالَّذِينَ سَخِرُوا مِنْهُمْ ol peygāmberlerden مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ istihzā

[56-a]

(1) etdiklerinüñ 'azābı ya'nī anları tañrı 'uqubet kıldı dürlü 'azābıyla anları muhtelā kıldı (2) ثُمَّ انظُرُوا eyit yā muḥammed سِيرُوا فِي الْأَرْضِ gezün yeryüzinde andan sonra nazār kılduk (3) عَاقِبَةُ الْمُكَذِّبِينَ nice oldı kibret göziyle كَيْفَ كَانَ peygāmberler yalanlayanların 'ākıbeti (4) فَلْيَنْظُرُوا eyit yā muḥammed لِمَنْ مَا فِي السَّمَوَاتِ kimüñdür şol ki göklerdedür وَفِي الْأَرْضِ dañı yerlerdedür (5) فَلْيَنْظُرُوا eyit yā muḥammed لِلَّهِ tañrınıñdur cümlesi كَتَبَ yazdı عَلَى نَفْسِهِ kerīm nefsinüñ üzerine (6) الرَّحْمَةِ şefkat etmegi yazdı muḥammed ol ḥazretde لَيَجْمَعَنَّكُمْ elbetde cem' eder sizi (7) إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ kıyāmet gününde لَا رَيْبَ فِيهِ ki anda gumān yoqdurur (8) siz şunlar siz ki nefslerine ziyān etdiler ya şunlar ki nefslerine ziyān etdiler فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ anlar imān getürmezler (9) وَلَهُ مَا سَكَنَ ol tañrınıñdurur ki şol nesne ki karar etdi فِي اللَّيْلِ gecede وَالنَّهَارِ dañı gündüzde فَلْيَنْظُرُوا eyit yā muḥammed وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ tañrıdan gayrı mı ben dost dutayım (11) أَعْيَزَ اللَّهُ muḥammed sen bunlara فَاطِرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ ki ol (12) tañrı yedi kat göğü ve yedi kat yeri yaradıcıdurur وَهُوَ يُطْعِمُهُمْ dañı ol kullara yedürür (13) وَلَا يُطْعَمُ kendü yemez فَلْيَنْظُرُوا eyit yā muḥammed إِنِّي bedürüstī ben amr't buyruldum (14) أَنْ أَكُونَ أَوَّلَ مَنْ أَسْلَمَ ki ben evvel i'tikād eden olam birliğine ol tañrınıñ وَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُشْرِكِينَ dañı baña (15) dinledi ki sen şirk getürenlerden elbetde olma deyü فَلْيَنْظُرُوا eyit yā muḥammed إِنِّي bedürüstī ben كَرَّخَافُ (16) عَصَيْتَ رَبِّي انْ كَرَّخَافُ

eger ben ‘aṣī olursam taḥrīma عَذَابُ ulu günüñ ‘azābından (17) qorqaram
فَقَدْ رَحِمَهُ her kim ‘azāb andan gide kıyāmet gününde

[56-b]

(1) taḥkīk taḥrī anı esirgemiş olur وَذَلِكَ الْفَوْزُ الْمُبِينُ ol ‘azāb şarf olmak zāhir (2) kurtulmak
olur eger tutarsa allāh te‘ālā bir ḥastalığıla (3) seni ya fakirile
وَإِنْ يَمْسَسْكَ اللَّهُ بِضُرٍّ فَلَا كَاشِفَ لَهُ anı def‘ etmege kādır yoqdur اِلَّا هُوَ (4) ol taḥrī
allāh te‘ālā ḥayrıla tutarsa فَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَهُوَ (5) ol taḥrī qahir
ēdicidürür qulları üzerine وَهُوَ (6) ol qahir taḥrī الْحَكِيمُ ḥikmetdürür
يَا مُحَمَّدُ قُلْ eyit danādur الْخَبِيرُ (7) büyükirek شَهَادَةٌ ṭanuqluq yönünden
يَا مُحَمَّدُ قُلْ eyit وَأَوْحِيَ إِلَيَّ arañuzda وَبَيْنَكُمْ وَبَيْنَ اللَّهِ شَاهِدٌ (8) ṭanuqdurur
benümile sizüñ arañuzda وَمَنْ بَلَغَ أَنْذَرَكُمْ بِهِ (9) işbu qur‘ān هَذَا الْقُرْآنُ anı daḥı
vaḥy olundı baḥa (10) bu qur‘ān ana ‘acemden ‘arabdan insden cinnden anı daḥı
şunınıla ki ērişdi أَنْتُمْ لَتَشْهَدُونَ (11) bedürüstī siz elbetde ṭanuqluq vērür misiz ki
قُلْ لَا أَشْهَدُ eyit yā muḥammed وَأَنْبِيَاءٌ مِمَّنْ تَشْرِكُونَ (12) taḥrīyla bile taḥrīlar vardur dēyü
ben ṭanuqluq vērmezem sizüñ gibi قُلْ إِنَّمَا (13) eyit sen bedürüstī ol ki ma‘būd
وَإِنِّي (14) ben مَبَرَّيْءٌ daḥı bedürüstī (15) biz anlara tevrit vērdük incil vērdük
شُونَكَ بِلَادِهِمْ كَمَا يَعْرِفُونَ أَبْنَاءَهُمْ (16) muḥammedi bilürler ol (16) muḥammedi
لَا يُؤْمِنُونَ فَهُمْ anlar فَهُمْ (17) خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ (17) sol kimseler ki ziyān ētdiler nefslerine

[57-a]

(1) imān getürmezler وَمَنْ أَظْلَمُ kimdür zālirak مِمَّنْ افْتَرَى şundanki çıkardı عَلَىٰ اللِّ
(2) taḥrī üzerine كَذِبًا yalanı أَوْ كَذَّبَ بِآيَاتِهِ yalanladı anuñ getürdüğü (3) kelāmı
بِئْسَ مَا كَانُوا يَفْعَلُونَ (4) bedürüstī şān budur ki zālirler felāḥ bulub qurtulmazlar berḥurdār

olmazlar (4) وَيَوْمَ نَحْشُرُهُمْ جَمِيعًا anı yâ muḥammed ol günü ki biz qopariserüz anları bir uğurda (5) آيِن شُرَكَاءُكُمْ لِلَّذِينَ أَشْرَكُوا andan sonra eydiserüz şunlara ki şirik étdiler (6) كَانُوا شُرَكَاءَ اللَّهِ الَّذِينَ آمَنُوا وَأَلَّا يَكُونَ لِللَّهِ مِثْلٌ شَيْءٌ كَانُوا كَافِرِينَ anları (7) كُنْتُمْ تَرْعُونَ anları şirikler zu‘m éderdüñüz şanurduñuz ثُمَّ لَمْ تَكُنْ فَتِنَتُهُمْ andan sonra cevābları (8) olmadı anları (9) مَا كُنَّا مُشْرِكِينَ illā dedükleri oldu وَاللَّهُ رَبُّنَا tañrı ḥaqqıiçünki bizüm (10) أَنظُرْ نَازِحًا بِأَبْصَارِنَا biz müşrikler olmadı dedükleridir أَنظُرْ nazar kııl (11) دُونَ ذَٰلِكَ كَيْفَ كَذَّبُوا عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ nice yalancılıklarınıñ vebāli kendüler üzerine (12) وَمَا كَانُوا يَفْقَهُونَ yalan oldu anlar nefslerini üzerine دَاخِلًا فِي غَيْبِهِمْ dağı gitdi ğayb (13) وَمِنَهُمْ وَمِنْهُمْ anlardan وَمِنَهُمْ anlardan مَا كَانُوا يَفْقَهُونَ ol nesne ki çıkarurlardı tañrınıñ üzerine yalandan (14) وَجَعَلْنَا عَلَىٰ قُلُوبِهِمُ الْغَمَامَ sol kişü var ki kulağ ururlar saña (15) أَن يَفْقَهُوهُ fekāhet édüb anlamayalar ya‘nî üzerine (16) وَلَقَدْ جَاءُوكُم بِالْحَقِّ مِن بَيْنِ يَدَيْكُمْ فَكَّرْتُمْ عَلَيْهِمْ فَكَّرْتُمْ عَلَيْهِمْ perde ki māni‘dürür ḥaqqı anlamaktan (17) وَإِن يَرَوْا كِلَابًا فَهُوَ عَلَيْنَا عَٰدٍ eger (18) وَإِن يَرَوْا كِلَابًا فَهُوَ عَلَيْنَا عَٰدٍ görseler her mu‘cize senden yâ muḥammed لَا يُؤْمِنُوا بِهَا tañrı inanmazlar إِذَا جَاءُوكَ tā vaқта ki

[57-b]

(1) anlar gelseler saña yücedilüneñ senüñile anlar çekişüb يَقُولُ eydür الَّذِينَ شُونَ anları (2) الَّذِينَ كَفَرُوا degüldür bu (3) إِلَّا أَصَٰطِيرُ الْأَوَّلِينَ illā geçenlerüñ tārīḥleri (4) وَهُمْ يَنْهَوْنَ عَنْهُ anlar nehy ederler ḥalkı muḥammedden وَيَنْهَوْنَ عَنْهُ dağı ırāq olur kendüler andan (5) وَمَا يَشْعُرُونَ helāk étmezler anlar illā nefslerini وَمَا يَشْعُرُونَ (6) anlar bilmezler وَإِن يَرَوْا كِلَابًا فَهُوَ عَلَيْنَا عَٰدٍ eger görsen yâ muḥammed عَلَىٰ النَّارِ anlar (7) وَتَأْتِيهِمُ النَّارُ غَٰظِقًا إِذْ وَقَفُوا عَلَىٰ النَّارِ vaqtaki ḥabs oluna anlar (8) فَقَالُوا يَا لَيْتَنَا نَدَدْنَا نَدَدْنَا biz (9) وَلَا نَكْذِبُ بِآيَاتِ رَبِّنَا andan sonra yalanlamayduğ tañrımızuñ (10) وَمِنَ الْمُؤْمِنِينَ mu‘minlerden بَلْ بَدَأَ لَهُمْ belki zāhir oldu (11) وَمِنَ الْمُؤْمِنِينَ

anlara ^{مَا كَانُوا يُخْفُونَ} şol nesne ki gizlerlerdi anlar ^{مِنْ قَبْلٍ} āhîret serāyına gelmezden (11) öndin ^{وَلَوْ رُدُّوا} eger dönderilseler ^{لَعَادُوا} taḥkîk dönerlerdi ^{لِمَا نُهُوا} aña ki (12) nehy olundılar ^{عَنْهُ} andan ki ol küfrdürür ^{وَأَنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ} bedürüstî anlar yalancılardurur (13) dedüklerinde ^{وَقَالُوا} eydürlerdi gerü dünyāya geldüklerinde ^{إِنْ هِيَ} gel (14) bu dirlik daḥı biz gerü ^{وَمَا نَحْنُ بِمَبْعُوثِينَ} illā bizüm az ‘ömrümüz dünyā dirligidür (15) daḥı biz gerü ^{عَلَىٰ رَبِّهِمْ} kopsar degülüz ^{إِذْ وَقَفُوا} eger sen göreydün yā muḥammed anları (16) ^{بِالْحَقِّ} kaçanki anlar turgurulsalar tañrı ḥazretine ^{قَالَ} tañrı anlara eyitse (17) ^{هَذَا بِالْحَقِّ} işbu gerçek degül mi dese ^{قَالُوا} eydiler ^{بَلَىٰ} ḥaḳdur gerçekdür

[58-a]

(1) ^{تُكَلِّمُ النَّاسَ} cebrīlile ^{بِرُوحِ الْقُدُسِ} ol vaḳtaki seni kuvvetlendürdüm ^{إِذْ أَيْدَتُكَ} üzerine (2) ḥalka söylersin ^{بِالْمَهْدِ} beşikdeyiken ^{وَكَهَلًا} daḥı kırğılıken ^{وَأَدْ عَلَّمْتِكَ الْكِتَابَ} daḥı ol (3) vaḳtaki öğretdüm saña yazu yazmaḡı ^{وَالْحِكْمَةَ} daḥı şevāb söylemegi ^{وَالْتَّوْرِيَةَ} daḥı tevrīt (4) ^{وَالْإِنجِيلَ} daḥı incil otuzunda vaḡy geldi otuz ay peygāberlik etdi otuz üç yıldan sonra (5) göge çıḳdı ^{وَأَدْ تَخَلَّقُ} daḥı ol vaḳtaki düzedurduk ^{مِنَ الطِّينِ} balçıkdan ^{كَهَيْئَةِ الطَّيْرِ} (6) kuş cismi gibi ^{بِأَذْنِي} benüm geñez etmegümile destürümüla ^{فَتَنْفُخُ فِيهَا} daḥı üfürdük anda ^{فَتَكُونُ} (7) ol kuş olurdu ^{بِأَذْنِي} benüm iznümile ^{وَتُبْرِيءُ الْأَكْمَةَ} daḥı anadan gözsüz toḡanı (8) oñuldurduk ^{وَأَدْ تُخْرِجُ الْمَوْتَىٰ} ^{بِأَذْنِي} benüm iznümile ^{وَالْأَبْرَصَ} daḥı ala tenlüyi (9) ^{وَأَدْ كَفَفْتُ بَنِي إِسْرَائِيلَ عَنْكَ} ol vaḳta daḥı ki men‘ etdüm ^{بَنِي إِسْرَائِيلَ} (10) senden ^{إِذْ جِئْتَهُمْ} vaḳtaki anlara sen geldün ^{بِالْبَيِّنَاتِ} mu‘cizātларыyla ^{مِنْهُمْ} (11) daḥı eyitdi şunlar ki kāfir oldılar anlardan ^{هَذَا} degüldür ^{إِلَّا سِحْرٌ مُّبِينٌ} zāhir icāzulukdur (12) ^{وَإِذْ أَوْحَيْتُ} daḥı ol vaḳtaki vaḡy etdüm ^{إِلَىٰ الْحَوَارِيِّينَ} ‘isāya ki ḥavārilere eşişdürün (13) ^{أَنْ آمِنُوا بِي} baña imān getirün deyü ^{وَبِرَسُولِي} daḥı peygāberime imān getirün deyü (14) ^{قَالُوا آمَنَّا} imān getürdük biz dediler ^{وَإِشْهَدُ} daḥı tañuḳ ol yā ‘isā dediler (15) ^{بِأَنَّا مُسْلِمُونَ} ki bedürüstî biz ikrār ediciler olduk tañrınuñ birligine ve ‘isānuñ

tanrı anuñ (3) zāyiligin dileye azdurur anı وَمَنْ يَشَأْ يُجْعَلْهُ عَلَىٰ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ her kim ki tanrıyı ögmeğın (4) dileye toğrı yol üzerine kıılır anı قُلْ eyit yā muħammed هَابER VĒRÜŦ BAĦA İN أَتَيْكُمْ عَذَابٌ (5) eger tanrınuñ ‘azāb size gelse أَوْ أَتَتْكُمُ السَّاعَةُ ya size kııyāmet gūni gelse أَغْيِرَ اللَّهُ (6) tanrıdan ğayrıya du‘ā kıılır mısız ki sizden def‘ éde ol فَيَكْشِفُ ‘azābı İN كُنْتُمْ صَادِقِينَ (7) eger siz gerçekenüz تَدْعُونَ (8) şuniki niyāzıla du‘ā édersiz بَلْ إِيَّاهُ تَدْعُونَ belki anı du‘ā édersiz مَا تَدْعُونَ (9) anı açmağa anı açmağa İِنْ شَاءَ اللَّهُ eger dilerse مَا تَشْرِكُونَ (10) anı étdüğünüzi tahkik peygāamberler gönderdik فَآخَذْنَاَهُمْ (11) senden öñdin dağı anlara inanmadılar بِأَلْبَاسٍ (12) zaħmet érgürmekile dağı dervişlik érişdürmekile biz dutduk anları لَعَلَّهُمْ يَتَضَرَّعُونَ (13) niyāz étmekiçün nite tazarru‘ étmediler kaçanki anlara ‘azābımız geldi وَلَكِنْ قَسَتْ قُلُوبُهُمْ (14) lākin göñülleri kıurdu مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ (15) şuniki işler anlar puta tapmaktan فَكَمَا نَسُوا (16) öğütlendiler ümmetler anuñıla أَبْوَابٍ كُلِّ شَيْءٍ اُفْتُخْنَا عَلَيْهِمْ (17) her nesnenüñ kapusını açduğ anlaruñ üzerlerine بِمَا أُوتُوا فَكَمَا نَسُوا (18) kendülere verilen hoşluğıla فَتَخَنَّا عَلَيْهِمْ (19) kaçanki sevindiler إِذَا فَرِحُوا (20) kendüleri gördi ki biz tutduk anları هُمْ مُبْلِسُونَ (21) nāğah kendüleri gördi ki

[59-b]

(1) maħrūm olmışlar فَاقْتَعِ كESİLDİ دَابِرُ الْقَوْمِ ol tā‘ifenüñ köki الَّذِينَ ظَلَمُوا şunuñ gibi (2) köki zılm étdiler قُلْ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ قُلْ eyit yā muħammed mekke ahāline وَأَبْصَارَكُمْ سَمِعَكُمْ (3) vĒrÜŦ BAĦA İN أَخَذَ اللَّهُ eger tanrı alsa كُفْرَكُمْ (4) gözlerünüzi sizüñ nesne göremesenüz وَخَتَمَ عَلَىٰ قُلُوبِكُمْ (5) dağı mühr ursa göñülleriniñize nesne anlamayasañuz مَنْ إِلَهٌ غَيْرُ اللَّهِ (6) tanrıdan artuğ tanrı kimdür ki كَيْفَ نَصْرَفُ الْآيَاتِ (7) nazar yā muħammed ki nice beyān إِتْرُفُ الْآيَاتِ (8) getüre sizi aldüğını أَنْظُرْ (9) getüre sizi aldüğını نَبْذَرُكُمْ (10) éderüz bir bölüğümüzüñ nişānelerini ثُمَّ هُمْ (11) andan sonra anlar i‘raz éderler قُلْ

eyit yā muḥammed (8) **إِنْ أَرَأَيْتُمْ** haber vèriñ baña **عَذَابُ اللَّهِ** eger size gelse tañrınuñ
‘azābı **أَوْ جَهَنَّمَ نَآغَآهَ** nāgāh **يَا** göz göze āşikāre (9) **هَلْ يَهْلِكُ** helāk olmaz **إِلَّا الْقَوْمُ الظَّالِمُونَ** illā
zūlm eden tāʿife **وَمَا نُرْسِلُ الْمُرْسَلِينَ** (10) biz göndermezüz peygāmbèrleri **إِلَّا الْمُبَشِّرِينَ** illā
bişāret èdiciler muṭīʿ olanlara **وَمُنذِرِينَ** (11) dañı kørkuducılar ‘āsī olanlara **فَمَنْ أَمَنَ** her kim
ki inansa anlara **وَأَصْلَحَ** dañı āhiretin kayırsa (12) **فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ** kørku yoğdur anlaruñ
üzerine **وَلَهُمْ يَحْزَنُونَ** degüldür ki kaygulanalar (13) **وَالَّذِينَ كَذَّبُوا** şol kimseler ki yalanladılar
بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ bizüm āyetlerümüzi (14) **يَمَسُّهُمْ الْعَذَابُ** anlara tañrınuñ ‘azābı èrişür
fişk ètdükleri sebebiyle **قُلْ** eyit (15) yā muḥammed **لَا أَقُولُ لَكُمْ** ben dèmezem size
عِنْدِي خَزَائِنُ اللَّهِ benüm katumda tañrınuñ (16) **وَلَا أَعْلَمُ الْغَيْبَ** dañı ben
gayb bilmezem **إِنْ أَتَّبِعُ** (17) **وَلَا أَقُولُ لَكُمْ** melek dañı ben ferişteyem dèmezem **تَابِعٌ**
olmazam ben **إِلَّا مَا يُوْحَىٰ إِلَيَّ** illā şuña ki

[60-a]

(1) baña vañy olunur **قُلْ** eyit yā muḥammed **هَلْ يَسْتَوِي** berāber olurum **وَالْبَصِيرُ الْأَعْمَى**
dañı (2) görür **أَفَلَا تَتَفَكَّرُونَ** fikr ètmez misin **وَأَنْذِرْ بِهِ** dañı kørkut saña vañy olanıla (3) **الَّذِينَ**
şunlar ki **يَخَافُونَ أَنْ يُخْشَرُوا** kørkar anlar gerü kørpmağa kıyāmet gününde (4) **إِلَىٰ رَبِّهِمْ**
kendülerünüñ tañrısından yaña **وَلَيْسَ لَهُمْ** yokdurur anlara **مِنْ دُونِهِ** tañrıdan artuğ (5) **وَلِيٍّ**
dost **وَلَا تَطْرُدُ** dañı bir şefāʿatci **لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ** tañrıdan kørkarlar **وَلَا شَفِيعَ**
(6) **الَّذِينَ** sen şorma şunlar ki **يَدْعُونَ رَبَّهُمْ** niyāz èdeler tañrısına anlar **بِالْعُدْوَةِ** (7) evvel
nehārda **وَالْعَشِيِّ** dañı añır nehārda yaʿnī günün evvelinde ve āhirinde **يُرِيدُونَ وَجْهَهُ** (8)
dilerler namāzlarıyıla tañrınuñ rızāsın **مِنْ حِسَابِهِمْ مِنْ شَيْءٍ** yokdur senün üzeriñe (9)
bunlaruñ hisābından bir nesne eger müsülmān olsalar **مِنْ حِسَابِكَ عَلَيْهِمْ مِنْ شَيْءٍ** (10) dañı
yokdur anlaruñ üzerine senün hisābuñdan bir nesne yaʿnī her kişi ètdügin bulur **فَتَطْرُدُهُمْ**
(11) hattā anları şoñbetünden sürsen **فَتَكُونُ مِنَ الظَّالِمِينَ** tā sen zālimlerden olasın ol
sebebiyle (12) **وَكَذَلِكَ** ol geçen fitne gibi **فَتَنَّا بَعْضَهُمْ** fitneledüñ baʿzılarını anlaruñ **بِبَعْضٍ**

ba'zılarıyla (13) لِيَقُولُوا tā eyitmeklükleri için anlar أَهْوَاءِ anlar mıdır ki
 أَلَيْسَ اللَّهُ بِأَعْلَمَ anlar mıdır üzerlerine anların ara yerimizden (14) مِنَ اللَّهِ عَلَيْهِمْ مِنْ بَيْنِنَا
 tañrı ā'lim degül midür şükürlü (15) كُفَّارًا بِاللَّيْلِ وَالنَّجْمِ وَالشَّجَرِ وَالْحَائِطِ وَالْأَنْبَاءِ
 tañrı ā'lim degül midür şükürlü (15) كُفَّارًا بِاللَّيْلِ وَالنَّجْمِ وَالشَّجَرِ وَالْحَائِطِ وَالْأَنْبَاءِ
 şunlar ki (16) الَّذِينَ آمَنُوا وَآذَىٰ لَهُمْ إِيذَانًا bizüm kır'ānumuzda murād bundan
 'ömerdür rađıyallāhu 'anh فَقُلْ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ eyit (17) sen tevbenüz kabül étdüm كَتَبَ رَبُّكُمْ
 tañrıñuz yazdı عَلَىٰ نَفْسِهِ الرَّحْمَةَ kerīm zātınuz

[60-b]

(1) üzerine rahmetini أَنَّهُ bedürüstī şān budurur مَنْ عَمِلَ her kim ki işlese مِنْكُمْ sizden
 (2) bir günāh بِجَهَالَةٍ bilmezlikile ثُمَّ تَابَ andan şonra tevbe kılsa مِنْ بَعْدِهِ günāh
 étdükden (3) şonra وَأَصْلَحَ dañı āñiretin 'imāret éitse ya'nī 'amel-i şālih kılsa فَاتَهُ غُفُورٌ
 (4) الْآيَاتِ (5) نُفُصِلُ ol geçen tafşil gibi وَكَذَلِكَ ol geçen tafşil gibi وَكَذَلِكَ ol geçen tafşil gibi
 bedürüstī ol allāh gāfūr rañimdür (5) نُفُصِلُ ol geçen tafşil gibi وَكَذَلِكَ ol geçen tafşil gibi
 kır'ānuñ āyetini tafşil éderüz tā toğrıların hāli biline (6) رُشِينَ dañı (6) رُشِينَ dañı
 kır'ānıla سَبِيلَ الْمُجْرِمِينَ kāfirlerin yolu bulur قُلْ eyit yā muñammed (7) إِنِّي
 siz taparsız دُونَ اللَّهِ (8) تَدْعُونَ مَنْ كِى BEN TAĞAM şunlara ki مَنْ كِى BEN TAĞAM şunlara ki
 tañrıyı koyub aña قُلْ eyit yā muñammed (9) لَأَنْتَ بِنَايَ ben tābi' (9) لَأَنْتَ بِنَايَ ben tābi'
 hevālarıñuza yoluñuza قَدْ ضَلَلْتُ إِذَا eger yoluñuza yürisem tañkik azmış (10) olam
 (11) قُلْ إِنِّي عَلَىٰ بَيِّنَةٍ مِنْ رَبِّي dañı ben muhtedilerden olmayam (11) قُلْ إِنِّي عَلَىٰ بَيِّنَةٍ مِنْ رَبِّي
 muñammed bedürüstī ben burhān üzerineyem tañrımdan (12) سَوَاءٌ لِي بِهِ وَكَذَّبْتُمْ بِهِ
 anı yalanladuñuz مَا تَسْتَعْجِلُونَ بِهِ şol nesne ki (13) مَا تَسْتَعْجِلُونَ بِهِ şol nesne ki
 tizlersiz anı ki ol gökden taş yağmaqlıkdur (14) إِنِ الْحُكْمُ إِلَّا لِلَّهِ hükm degüldür illā (14)
 tañrıñuzdur وَهُوَ خَيْرُ الْأَفْصَلِينَ şol hāle ki (15) وَهُوَ خَيْرُ الْأَفْصَلِينَ şol hāle ki
 edenlerin yegregi oldur قُلْ eyit yā muñammed (16) لَوْ أَنَّ عِنْدِي eger benüm katumda olsa idi
 (16) مَا تَسْتَعْجِلُونَ بِهِ şol nesne ki siz anı tizlersiz لَقَضَىٰ الْأَمْرَ بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ iş bitirdi (17)
 benümile sizün arañuzda ya'nī helāk éderdüm sizi tañrı gayretinden وَاللَّهُ أَعْلَمُ

[61-a]

(1) hāl bu ki taḡrı bilicirekdür **وَعِنْدَهُ** taḡrı katındadurur **مَفَاتِحُ** (2) aḡıyb il ıııllā ol taḡrı bilür **دَاهِي** (3) **وَيَعْلَمُ مَا فِي الْبَيْرِ** il ıııllā ol taḡrı bilür **دَاهِي** (4) **وَمَا تَسْقُطُ** il ıııllā ol taḡrı bilür **دَاهِي** (5) **فِي ظُلُمَاتِ الْأَرْضِ** il ıııllā ol taḡrı bilür **دَاهِي** (6) **فِي كِتَابٍ مُبِينٍ** il ıııllā ol taḡrı bilür **دَاهِي** (7) **يَتَوَفِّيكُمْ** il ıııllā ol taḡrı bilür **دَاهِي** (8) **وَهُوَ الَّذِي** il ıııllā ol taḡrı bilür **دَاهِي** (9) **لِيُقَضَىٰ** il ıııllā ol taḡrı bilür **دَاهِي** (10) **وَيُرْسِلُ** il ıııllā ol taḡrı bilür **دَاهِي** (11) **حَفَظَهُ** il ıııllā ol taḡrı bilür **دَاهِي** (12) **حَتَّىٰ** il ıııllā ol taḡrı bilür **دَاهِي** (13) **وَإِلَى اللَّهِ** il ıııllā ol taḡrı bilür **دَاهِي** (14) **تَدْعُونَهُ** il ıııllā ol taḡrı bilür **دَاهِي** (15) **رُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ** il ıııllā ol taḡrı bilür **دَاهِي** (16) **مَنْ يَنْجِيكُمْ** il ıııllā ol taḡrı bilür **دَاهِي** (17)

[61-b]

(1) kim kırtarur sizi **مِنْ ظُلُمَاتِ الْبَيْرِ** il ıııllā ol taḡrı bilür **دَاهِي** (2) **تَدْعُونَهُ** il ıııllā ol taḡrı bilür **دَاهِي** (3) **مِنْ هَذِهِ** il ıııllā ol taḡrı bilür **دَاهِي** (4) **يُنَجِّيكُمْ** il ıııllā ol taḡrı bilür **دَاهِي** (5) **نُشْرِكُونَ** il ıııllā ol taḡrı bilür **دَاهِي** (6) **هُوَ الْقَادِرُ** il ıııllā ol taḡrı bilür **دَاهِي**

(8) عَذَابًا مِنْ فَوْقِكُمْ 'azābını üstünüzden sizün üzerünüze göndermeğe عَلَى أَنْ يَبْعَثَ عَلَيْكُمْ niceki taş yağdırdı lût kavmi üzerine أَوْ مِنْ تَحْتِ أَرْجُلِكُمْ ayaklarınız (9) altı yanından niceki yer delindi yere geçdi أَوْ يَلْبِسَكُمْ yāhūd sizi qarışdura (10) شَيْعًا bölük bölük أَنْظُرْ nazar eyit ba'zularınun zahmet katılığını بِأَسْ بَعْضٍ ba'zınıza تَدُدُّرَا وَيُذِيقَ بَعْضَكُمْ yā muḥammed كَيْفَ نُصَرِّفُ الْآيَاتِ nice dönderürüz āyetleri لَعَلَّهُمْ ümīddür ki anlayalar وَهُوَ الْحَقُّ ḫāl bu ki يَالَانَلَادِ 'azābını taḥrınınun senün (13) كَافِرِينَ ḫāvmün ḫāḫdur ol 'azāb بَوَكِيلٍ eyit (14) قُلْ لَسْتُ عَلَيْكُمْ بِوَكِيلٍ yā muḥammed ben sizün üzerünüze bekci degülem ki men' edem sizi yalanlamaḫdan لِكُلِّ نَبِيٍّ her ḫaberün (15) مُسْتَقَرًّا vaḫti vardur ṣimdi dēmezem وَسَوْفَ تَعْلَمُونَ taḥrı baḫa kılıc ur dēdükde bilesiz (16) ḫāl nice edüğini وَإِذَا رَأَيْتَ الَّذِينَ كَافِرِينَ kaçan görseḫ ṣunlar ki يَخُوضُونَ ḫalarlar herze (17) فِي آيَاتِنَا ile bizüm حَتَّى يَخُوضُوا sen i'raḫ et anlardan فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ ḫur'ānumuzda

[62-a]

(1) وَأَمَّا وَدَّرَ الَّذِينَ كَفَرُوا وَإِنَّمَا كُنُوا مِنْكُمْ إِفْكًا كَمَا كَانُوا يَفْكُونَ وَآيَاتِنَا يَتَذَكَّرُونَ أَلَمْ يَكْفُرُوا بِاللَّهِ وَآيَاتِهِ لِيُذَكَّرُوا أَلَمْ يَكْفُرُوا بِاللَّهِ وَآيَاتِهِ لِيُذَكَّرُوا (2) بَعْدَ مَا نَبَّأَ الْمُجْرِمُونَ أَنَّكُمْ يُنَادِيهِمْ إِنْ صَبَرْتُمْ لَهُمْ غَمَلٌ غَيْرُ غَمَلِنَا أَلَمْ يَكْفُرُوا بِاللَّهِ وَآيَاتِهِ لِيُذَكَّرُوا (3) وَمَا كَانُوا يَتَّقُونَ أَلَمْ يَكْفُرُوا بِاللَّهِ وَآيَاتِهِ لِيُذَكَّرُوا (4) لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ أَلَمْ يَكْفُرُوا بِاللَّهِ وَآيَاتِهِ لِيُذَكَّرُوا (5) لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ أَلَمْ يَكْفُرُوا بِاللَّهِ وَآيَاتِهِ لِيُذَكَّرُوا (6) وَدَّرَ الَّذِينَ كَفَرُوا وَإِنَّمَا كُنُوا مِنْكُمْ إِفْكًا كَمَا كَانُوا يَفْكُونَ (7) أَلَمْ يَكْفُرُوا بِاللَّهِ وَآيَاتِهِ لِيُذَكَّرُوا (8) أَلَمْ يَكْفُرُوا بِاللَّهِ وَآيَاتِهِ لِيُذَكَّرُوا (9) وَذَكَرَ بِهِ هَذَا كَمَا كَانُوا يَفْكُونَ (10) لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ (11) أَلَمْ يَكْفُرُوا بِاللَّهِ وَآيَاتِهِ لِيُذَكَّرُوا (12) أَلَمْ يَكْفُرُوا بِاللَّهِ وَآيَاتِهِ لِيُذَكَّرُوا

(13) ki لَهُمْ شَرَابٌ مِنْ حَمِيمٍ gümāhıla kazandukları günāhıla بِمَا كَسَبُوا mahrüm oldılar (14) انلار يَكْفُرُونَ (15) بِمَا كَانُوا 'azāb olsardurur 'azāb olsardurur بِمَا كَانُوا 'azāb olsardurur kaynar şudan وَعَذَابٌ أَلِيمٌ şarāb olsardurur (16) مِنَ دُونِ اللَّهِ tañrıdan أَتَدْعُونَ eyit yā muḥammed كَافِرٍ oldukları sebebiyle أَتَدْعُونَ eyit yā muḥammed وَتُرَدُّ عَلَيَّ وَلَا يَضُرُّنَا dañı ziyān étmez bize مَا لَا يَنْفَعُنَا şuşa ki menfa'at étmez bize (17) إِذْ هَدَيْنَا لَكَ andan بَعْدَ إِذْ هَدَيْنَا لَكَ dañı dönser miyüz ters özüme ki ol şirk getürmekden (18) şonra ki tañrı bizi ḥaḳ yola ḳulağuzladı كَالَّذِي şunun ğibi ki استهوتته eydürdi anı

[62-b]

(1) deñüler فِي الْأَرْضِ şergerdānıla ol azana أَصْحَابٌ deñüler (2) بَارِئِينَ كَذِبًا bize gel derler أَتَدْعُونَ eyit (3) yā tañrıdan وَآمَرْنَا (4) ḥaḳ dīn oldurur هُوَ الْهُدَى ki islāmdurur إِنَّ هُدَى اللَّهِ muḥammed (5) لِنُسَلِّمَ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ tā toğrulavuz 'ibādetile 'ālemler tañrısına (6) وَاتَّقُوا dañı tañrıdan وَاتَّقُوا dañı tañrıdan وَاتَّقُوا dañı tañrıdan وَاتَّقُوا dañı tañrıdan (7) andan وَهُوَ الَّذِي dañı tañrı ki (8) بِالْحَقِّ dañı yerleri yaratdı وَالْأَرْضِ dañı gökleri yaratdı خَلَقَ السَّمَوَاتِ tañrı oldur ki andan yaña ḳopiser siz وَهُوَ الَّذِي tañrı oldur ki andan yaña ḳopiserüz (9) te'ālā tañrı eydür tañrı وَهُوَ الَّذِي tañrı eydür tañrı (10) dañı anuñdur mülk وَالصُّورِ tañrı eydür tañrı (11) 'ālemi dañı 'ālemi şehādetün 'ālemi oldur وَهُوَ dañı ol tañrı (12) ḥabīrdürür إِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ tañrı eyitdi وَهُوَ الَّذِي tañrı eyitdi (13) ki azardurur أَتَدْعُونَ eyitdi وَهُوَ الَّذِي tañrı eyitdi (14) ben görürem seni وَفَوْمَكَ dañı senün ḳavmünği فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ zāhir azgunlukda (15) muḥammede ḥaḳ yolu gösterdüğümüz ğibi نُرِي إِبْرَاهِيمَ ḥalīlullaha gösterüz (16) مَلَكُوتِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ tañrı eyitdi

فَلَمَّا جَنَّ عَلَيْهِ اللَّيْلُ (17) مِنَ الْمُوقِنِينَ anı t̄a olmağıçün anı ibr̄ahim üzerine s̄abit olanlardan
vaqtaki gece karanulandı

[63-a]

(1) üzerine re'y كُوكَبًا gördi müşteri yılduzın şu'lelü قَالَ هَذَا رَبِّي ibrahim eyitdi bu benim
(2) tağrım mıdurur dedi فَلَمَّا أَفَلَ vaqtaki tolundu قَالَ لَا أُحِبُّ الْأَفْلِينَ tolunanları sevmezem
dedi (3) قَالَ هَذَا رَبِّي bu tağrım mıdur dedi فَلَمَّا رَأَى الْقَمَرَ بَارِعًا vaqtaki ay gördi toğadururken
(4) قَالَ لَنْ لَمْ يَهْدِنِي رَبِّي eger tağrım beni hağ yola kulağuzlamazsa
فَلَمَّا رَأَى الشَّمْسَ بَارِعَةً (5) الصَّالِينَ elbetde ben azmış ta'rifeden olurum dedi لَا كُؤُنَّ مِنَ الْقَوْمِ
vaqtaki (6) güneş gördi toğadurur قَالَ هَذَا رَبِّي tağrım mıdurur dedi هَذَا أَكْبَرُ gün şu'lelüdür
(7) فَلَمَّا أَفَلَتْ vaqtaki ol dağı tolundu قَالَ ibrahim eyitdi يَا قَوْمِ benimile munāza'a eden ta'ri-
(8) bedürüstī bizāram مِمَّا تُشْرِكُونَ şundanki anları siz şerik êtdüğüz tağrıya ki (9)
فَطَرَ فَطَرَ yaratdı لِلَّذِي sol tağrıya ki أَنِّي وَجَّهْتُ وَجْهِيَ
وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ şol hâlde ki ben toğruyam gökleri (10) dağı yerleri حَنِيفًا şol hâlde ki ben toğruyam
dağı ben şirk getürenlerden degülem (11) وَحَاجَهُ قَوْمُهُ şerik êtdüğüz tağrıya şirk êtdüğünüz şanemlerden
tağrının birliginde قَالَ eyitdi فِي اللَّهِ benimile اِتَّحَابُونَ ي misiz benimile
tağrının birliginde وَقَدْ هَدِينِ hâl bu ki beni kulağuzlamışdur toğrı yola (13) وَلَا أَخَافُ dağı
korkmazam ben إِلَّا أَنْ يَشَاءَ رَبِّي مَا تُشْرِكُونَ şanemlerden (14) اِنَّمَا نَحْنُ عِلْمٌ شَيْءٌ kim tağrım dileye
دُكُلِي (15) nesne ya'nī 'aceb degül eger 'ilminde anuş baña bir zağmet êrgürmek varısa
أَفَلَا تَتَذَكَّرُونَ nice korkaram وَكَيْفَ أَخَافُ مَا أَشْرَكْتُمْ (16) hiç eyüyle yavuzı seçmez misiz
şanemleriñüzden ben وَلَا تَخَافُونَ (17) hâl bu ki siz korkmaz mısız أَنَكُمْ أَشْرَكْتُمْ بِاللَّهِ
مَا لَمْ يُنَزَّلْ بِهِ siz şerik êtdüğünüz tağrıya

[63-b]

(1) şunıki tañrı indürmedi anda فَأَيُّ الْفَرِيقَيْنِ سُلْطَانًا عَلَيْكُمْ üzerüñüze bir ‘uzrı bir hucceti
(2) bu iki bölükden kaçkıısı إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ eger emān olmağlıgıla بِالْأَمْنِ olurağdur أَحَقُّ
bilürseñüz (3) إِيْمَانَهُمْ şunlar ki imān getürdüler وَلَمْ يَلْبِسُوا dağı karşı durmadılar الَّذِينَ آمَنُوا
imānlarını بِظُلْمٍ (4) şirkile أُولَئِكَ ol tā’ife لَهُمُ الْأَمْنُ anlaruñdurur selāmetlik وَهُمْ مُهْتَدُونَ
anlar hağğa kulağuzlanmışdurur (5) وَتِلْكَ ol ‘acāyibler ġarāyibler ki اِبْرَاهِيمَ anuñıla
mu‘āraza kıldı kāfirleriñün حُجَّتْنَا bizüm (6) bir burhānumuzdurur اَتَيْنَاهَا اِبْرَاهِيمَ ki vèrdük
anı ibrahime عَلَى قَوْمِهِ kavm üzerine نَرْفَعُ دَرَجَاتٍ (7) مَنْ نَشَاءُ yüceldürüz derecelerini şunuğ
ki dilerüz إِنَّ رَبَّكَ bedürüstī senüñ tañrıñ حَكِيمٌ عَلِيمٌ (8) hikmet issidürür sulṭāndurur ‘ilm
issidürür pādişāhdurur وَوَهَبْنَا لَهُ dağı biz bağışladuğ ibrahime اسْحَقَ
(9) وَنُوْحًا هَدَيْنَا dağı eyü yola مَعْمُوسًا كَلَّا هَدَيْنَا mecmū’sını kulağuzladuğ eyü yola وَيَعْقُوبَ
nuḡ peygāmbere (10) وَمِنْ ذُرِّيَّتِهِ dağı anlardan öñdin وَمِنْ ذُرِّيَّتِهِ dağı anuñ yolından
inenlerden toğrı yola kulağuzladuğ (11) دَاوُدَ dāvudı وَسَلِّمَانَ dağı süleymānı وَأَيُّوبَ dağı
وَكَذٰلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ dağı harūnı وَهَارُونَ dağı mūsāyı (12) وَمُوسَى dağı yūsufı وَيُوسُفَ dağı
bunlarçıluyın iḡsān edenlere cezāsını kıluruz (13) وَزَكَرِيَّا dağı zekeriyyā-yı toğrı yola
kulağuzladuğ وَالْيَاسِقَ كُلِّ مِنَ الصَّالِحِينَ dağı ‘isāyı dağı (14) وَالْإِسْرَافِيَّةَ dağı yaḡyāyı وَيَحْيَى dağı
cümlesi şālihlerdendürür (15) وَيُونُسَ dağı yesa’yı وَالْيَسَعَ dağı ismā’ili وَإِسْمَاعِيلَ dağı
yūnusı ve lūṡı toğrı yola kulağuzladuğ mecmū’sını وَكُلًّا فَضَّلْنَا ululaduğ عَلَى الْعَالَمِينَ ‘ālemler
(16) üzerine وَمِنْ آبَائِهِمْ dağı atalarından ululaduğ وَذُرِّيَّاتِهِمْ dağı zurriyetlerinden ba‘zılarını
ululaduğ وَإِخْوَانِهِمْ (17) dağı kardeşlerinden ba‘zılarını وَاجْتَبَيْنَاهُمْ dağı guzīde kılduğ anları
dèdiler murād anlardan ādemdür nuḡdur (18) اِدْرِيسَ dağı hūddur şāliḡdür وَهَدَيْنَاهُمْ dağı biz
kulağuzladuğ anları اِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

[64-a]

(1) ol tañrının begendügi dindür به یشاء من عبادہ یشاء من عبادہ یشاء من عبادہ şuniki diler bendelerinden (2) وَلَوْ أَشْرَكُوا eger anlar şirk etseler hidāyet bulduqdan sonra لَحَبِطَ عَنْهُمْ maħv olur anlardan (3) مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ şol nesne ki işlerlerdi أولئك ol tã'ife şunlardur ki اتيناهم (4) الكتاب biz vërdük cins-i kitāb و النبوّة و الحكم daħı vërdük hüküm daħı هؤلاء Peygamberlik vërdük فان (5) يكفر بها inkār eðerse anlara vërdü kim peygamberlige انlar ki mekke ehlidürür فقد وكننا (6) بها taħkik tuğurduq aña inanmağa bir tã'ife ki لئسوا بها بكافرين انlar hergiz anlar kãfir (7) olmadılar أولئك ol tã'ife şunlardurur ki قل eyit yā muħammed اهدى الله tañrı haħka kuļağuzladı فهدىهم (8) اقتده anlaruñ hudāsına iktidā اجرا ey müşrikler لا اسئلكم عليه anuñ üzerine ben dilemezem sizden (9) ey müşrikler imān getürdügünüz için اذ قالوا (10) ان هو الا ذخرى للعالمين degüldür ol kuş'an illā اذ قالوا (11) حق قدره söyle ki gerekti وما قدروا الله cinne vaktaki dediler ما انزل الله indürmedi tañrı على بشر muħammedüñ üzerine ve daħı muħammedüñ (12) gayrıların üzerine aşlā من شيء bir nesne bu şol vaktı ki ömer rađıyallāhu'anh mālİK bin zayfıla (13) nizāc kıldılar ömer eyitdi muħammedde tevrıtde mezkürdür dedi mālİK inkār etti قل من (14) انزل eyit yā muħammed kim indürdi ان الذي الكتاب الذي انزل وهدى للناس şol hālde ki nürdur daħı ثبوتها defter defter قرطيس (16) تجعلونه kılırsız kitābsız ol ان izhār eðersiz anı وتخفون كثيرا daħı gizlersiz (17) çoğın muħammed şıfatı gibi süci هاراملگی gibi ما لم تعلموا daħı siz öğredildünüz şol nesneyi ki bilmedünüz

[64-b]

(1) ثم نرهم انتم و لا ابائكم siz daħı atalarınız قل الله eyit yā muħammed tañrı indürdi ثم نرهم انتم و لا ابائكم siz daħı atalarınız (2) يلعبون oynarlar mağrūr olurlar anlar sonra terk et buları في حوضهم bāıllarında انزلنا مباركك biz indürdük anı mubārek fā'ideleri için و هذا كتاب

bir bereketlenmişdir **الَّذِي مُصَدِّقُ الَّذِي** gerçekleyicidir (4) ol kitabı ki **كَيْدِي** kendüden öndin geçmişdürür **وَلِتُنذِرَ** dağı kordudasın **أُمِّ الْقُرَى** mekke ehlini (5) **وَمَنْ حَوْلَهَا** anuđ yoresindekileri **يُؤْمِنُونَ** şunlar ki **بِالْآخِرَةِ** (6) kıyāmet gününde **يُؤْمِنُونَ** imān getirürler bu kitāba **وَحَافِظُونَ** **يُحَافِظُونَ** imān getirürler bu kitāba **وَعَلَى صَلَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ** (7) üzerine sābit olurlar rukū‘yla sucūdıla muhāfaza edüb şağlarlar **وَمَنْ أَظْلَمُ** ki **زَالِمٍ** (8) şundanki **أَفْتَرَى** çıkardı **عَلَى اللَّهِ** tağrı üzerine **كَذِبًا** yalanı **أَوْ قَالَ** yāhūd eyitdi **أَوْحِيَ إِلَيَّ** baña vađy (9) olundı dēdi **وَلَمْ يُوْحَ إِلَيْهِ شَيْءٌ** hāl bu ki aña nesne vađy olmadı **عَبْرَإِيلَ** gelmedi (10) niceki müseyleme-yi **كُذِّبَ** dēdi **وَمَنْ قَالَ سَائِرٌ** dağı şundanki indürürem dēdi **وَلَوْ تَرَى** niceki ‘abdullah bin ebū serh eyitdi **اللَّهُ** (11) şunuğ gibi tağrı indürdi niceki **عَمْرَاتِ الْمَوْتِ** düşvārlığına (13) düşseler eger (12) görseğ **إِذِ الظَّالِمُونَ** ol vaqtaki zālimler **بِأَيْدِيهِمْ** ellerin (14) uzatmışlardurur düşmişlerdürür **أَلْيَوْمَ** cānıñuzu **أَخْرَجُوا أَنْفُسَكُمْ** haykıruğ eydürler (15) **تُجْرُونَ** ya‘nī kıyāmet günü eydiler bugün görser siz ĥorlık ‘azābını (16) cezā yönünden **عَلَى اللَّهِ غَيْرَ الْحَقِّ** tağrı üzerine (17) ĥağ olmayan nesneyi **عَنْ آيَاتِهِ تَسْتَكْبِرُونَ** dağı anuđ ĥur‘ānını ĥabül etmekden

[65-a]

(1) serkeşlik ederdüñüz imān getirmezdüñüz aña **وَلَقَدْ جِئْتُمُونَا** tağkik geldüñüz bize siz kıyāmet (2) günü **فُرَادَى** yoluñuz tenhālar māl yoğ ĥurubaş **كَمَا خَلَقْتَكُمْ** biz yaratduğ sizi (3) **أَوَّلَ مَرَّةٍ** evvelinüz dünyāda anadan toğduğda **وَتَرَكْتُمْ مَا خَوَّلْنَاكُمْ** dağı terk eddüñüz şuniki (4) biz size vėrdük dünyāda **وَرَاءَ ظُهُورِكُمْ** arğalarıñuz ardına ya‘nī dünyā serāyında (5) **مَعَكُمْ** dağı görmezüz sizünile **شُعَاعًا** **الَّذِينَ رَعَمْتُمْ** putlarıñuzu şol putlar ki siz zu‘m (6) edüb şanurduñuz **أَنْهُمْ** bedürüstī anlar **فِيكُمْ** içinüzde **شُرَكَاءَ** şeriklerdürür bize evet kıyāmet gününde (7) şefa‘atcilerdürür **لَقَدْ تَقَطَّعَ** tağkik kesildi ara yeriñüz **عَنْكُمْ** dağı azdı ĥayb oldı (8) sizden **مَا كُنْتُمْ تَرْعَمُونَ** şol ki bize şerik zu‘m ederdüñüz anları

مِنَ الْمَيِّتِ يُخْرِجُ الْحَيَّ çıkarur diriye bedürüstî tañrı yaradıcıdurur (9) إِنَّ اللَّهَ فَالِقُ الْحَبِّ وَالنَّوَى ölüden مُخْرِجُ الْمَيِّتِ مِنْ (10) دَلِكُمْ اللَّهُ ol bu işler işleyen tañrıdurur فَالِقُ الْإِصْبَاحِ (11) فَأَنَّى تُوفِّكُونَ pes dönersiz andan nice söylersiz yalanı yarıcıdurur (12) وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ وَجَعَلَ اللَّيْلَ سَكَنًا dañı geceyi kılıcıdurur rāhat zamānı (13) كَلَدًا حُسْبَانًا ol hisāb bularuñıla ma'lūm kılduğı güneşi ayı (14) تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ ol tañrı oldur ki izzetlü meliküñ taqđiridürür ki dānādurur (15) جَعَلَ لَكُمُ النُّجُومَ kıldı ol allāh sizüñiçün yılduzları لِتَهْتَدُوا بِهَا tā siz kulağuzlanasız (16) وَالْبَحْرُ فِي ظُلُمَاتِ اللَّيْلِ ol yılduzlarla deniz karanlılığında لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ (17) قَدْ فَصَّلْنَا taħkik birliğümüze nişāneler beyān étduk biz kılduk şunlara ki

[65-b]

(1) bilürler (2) ki bir nefsdan (3) emānete koyacak yer vardurur ki ana rahmidürür (4) ki anlarlar (5) gökden (6) yeşil yaprağını (7) çıkaruruz ol tāze nesneden (8) وَمِنَ النَّخْلِ وَجَنَاتٍ مِنْ أَعْنَابٍ (9) almağa yakındur (10) ağaclarından (11) çıkarduk (12) yemişine (13) bunlaruñ renkleri (14) anlar ki imān getirürler

bize **وَخَلَقَهُمْ** (15) **شُرَكَاءَ الْجِنَّ** cinni şerikler kıldılar anlar **وَجَعَلُوا لِلَّهِ** bildiler kendüleri dağı **وَأَخْرَفُوا لَهُ** dağı düzdiler tañrıya **بَيْنَ** (16) oğullar niceki yehūdī ‘ūzeyri düzdiler neşārāyı mesīhīyi yaqışdurdılar **وَبَنَاتٍ** dağı kızlar nisbet êtdiler (17) aña niceki kureyş melā’ike benātullāh ya‘nī feriştelere allāh te‘ālānuñ kızlarıdır dërlerdi **بِغَيْرِ عِلْمٍ**

[66-a]

(1) ‘ilmsüz ya‘nī bilmeden **سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى** münezzehdür yücedür **عَمَّا يَصِفُونَ** şundanki kâfirler (2) şıfatlarlar **بِدْيَغِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ** gökleri ‘aceb dağı yerleri ‘aceb yaratıcı **وَخَلَقَ** (3) **أَتَى يَكُونُ لَهُ** aña oğlan kanda ola **وَلَمْ تَكُنْ لَهُ صَاحِبَةً** dağı anuñ ‘avratı yokdur **ذَلِكَ** (5) **اللَّهُ** ol bilür bilicidir **وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ** dağı ol yaratdı her nesneyi **خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ** (6) **لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ** her tañrı kim şıfatların işitdik **مَا بَدُوْنُكُمْ** ma‘būduñuzdurur **عَلَى كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ** (7) **وَهُوَ** ol allāh her nesne nesnenüñ yaratıcısı oldurur **فَاعْبُدْهُ** tapuñ aña **وَهُوَ** ol allāh her nesne üzerine bekcidir **لَا تُدْرِكُهُ الْأَبْصَارُ** (8) gözler anı görmez dünyāda **وَهُوَ يُدْرِكُ الْأَبْصَارَ** ol gözleri görür **وَهُوَ** (9) **اللطيف الخبير** ol tañrı laţıfdürür fi‘ilinde habîrdürür dānādurur **فَدَجَاءَكُمْ** (10) taħkīk geldi size **بَصَائِرُ** beyānlar **مِنْ رَبِّكُمْ** tañrıñuzdan ki ol **فَلَنَفْسِهِ** kendü nefsi içündürür **فَمَنْ** (11) **أَبْصَرَ** her ki gördi dağı imān getürdi **فَعَلَيْهَا** görmediginüñ zararı kendü üzerinedürür **وَمَنْ عَمِيَ** (12) **وَمَا أَنَا عَلَيْكُمْ بِحَفِيظٍ** (13) ben sizüñ üzerüñüze bekci degülem bu dağı eyit (14) **كِتَابٍ** inmezden öğürdi idi **وَكَذَلِكَ نُنْصِرُ الْآيَاتِ** gerü ancılayın beyān êderüz (15) anlara **قُرْآنٍ** içindeki hükmleri **وَلِيَقُولُوا** dağı anlar demekiçün **دَرَسَتْ** öğrendüñ habîrden (16) dağı yesārdan demekiçün **آيَاتِنَا** ayetümüzü beyān kılduk **وَلِنُنَبِّئَنَّهُ** dağı biz beyān kılmağıçün (17) **آيَاتِنَا** ayetlerümüzü **يَتَّبِعُونَ** bir **تَابِعًا** ife için ki bilürler **أَوْحَى إِلَيْكَ** uy yā muħammed

[66-b]

(1) şuna ki saña vahy olundu مِنْ رَبِّكَ tañrıñdan لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ cins yokdurur illā (2) oldur
(3) eger tañrı dileseydi وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا أَشْرَكُوا dañı i'raız ét müşriklerden وَأَعْرَضَ عَنِ الْمُشْرِكِينَ
şirk étmezlerdi bunlar وَمَا جَعَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ حَفِيظًا dañı (4) seni anlaruñ üzerine bekci kılmadıñ
الَّذِينَ لَا تَسْبُوا siz sögmek بِوَكِيلٍ (5) musallañ وَمَا أَنْتَ عَلَيْهِمْ
şol şanemleri ki فَيسُبُّوا اللَّهَ zīrā sögerler (6) anlar tañrı koyub يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ
tañrıya ol sebebiyle عَدُوًّا zılm yönünden (7) düşmānlık yönünden بغير علم كذلك ol
bezedüğümüz gibi زينا biz bezedük لِكُلِّ أُمَّةٍ عَمَلُهُمْ (8) her ümmetden 'amelini
andan sonra tañrılarınadurur dönmeleleri فَينبئهم (9) andan haber verür
anlara 'itāb edüb وَأفسموا بالله (10) and içdiler tañrıya
andlarınuñ nihāyet kadarınca zīrā and içerlerdi (11) ataları cānına dañı hem
şanemlerine ulu andları tañrıya idi لئن جاءتهم آيةٌ (12) tañkik eger gelürse anlara
bir āyet elbetde imān getürürler aña قلْ eyit (13) yā muħammed إِنَّمَا الْآيَاتُ عِنْدَ اللَّهِ
āyetler 'alāmetler tañrı katındadırur ol (14) bilür وَمَا يُشعركم dañı bildürür size ki ne olur
andan أَنهَآ إِذَا جَاءتْ لَا يُؤْمِنُونَ (15) bedürüstī ol āyetler kaçanki gele imān getürmezler
şunuñ گونüllerini وَأَبصَارُهُمْ dañı gözlerini كَمَا لَمْ يُؤْمِنُوا بِهِ
gibi ki imān getürmediler ol (17) qur'āna وَأَنْذَرْتَهُمْ dañı biz terk étduk
ederüz anları فِي طغيانهم

[67-a]

(1) azğunlıklarında وَمَا نَزَّلْنَا muħayyir olurlar وَلَوْ أَنَّا نَزَّلْنَا eger bedürüstī biz indüreyduk
وَكَلَّمَهمُ الْمُؤْتَى (2) feriştelere şanıklıñ verelerdi sen peygāber edüğüne
dañı söyleye (3) idi ölümler sen peygāber edüğüne anlara وَحَشَرْنَا عَلَيْهِمْ
üzerlerine (4) مَا كَانُوا her nesne قَبْلًا şınıf şınıf söyleye adı hañ peygābersin deyü
(5) imān getürecek degüllerdi إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ meger şunlar ki tañrı diler imān (6)

getürdüklerini **وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ** lākin mu'minlerüñ ekseri **يَجْهَلُونَ** bilmezler anları **īmān** getirürler (7) şanurlar **وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا** ancılayın biz kılduk **لِكُلِّ نَبِيٍّ** peygāمبر (8) içün **عَدُوًّا** düşmān **بَعْضُهُمْ** ādem oğlanları şeytānlarını **وَالْجِنِّ** dağı cinn (9) şeytānlarını **عُرُورًا** şorarlardı anları ba'zı anlarıñ **بَعْضٍ إِلَى بَعْضٍ** ba'zılarına (10) **زُخْرَفٍ** sözüñ bezegini **مَا فَعَلُوهُ** (11) anlar işlemezlerdi ol aldamağičün **وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ** eger tañrı dileseyidi **فَذَرَهُمْ وَمَا يَفْتَرُونَ** (12) ya'nī her düşmānlığı saña **أَفِدَّةُ الَّذِينَ** (13) göñülleri düşmān kılduk tā meyl étmekičün ol düşmānlıkıla **وَلَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ** (14) ol şunlarıñ ki āhirete inanmazlar anlar **وَلَا يُزْضَوُهُ** dağı rāzī olmağičün (15) ol şunlarıñ ki **مَا هُمْ مُقْتَرِفُونَ** şunıki bunlar kesb édicilerdürür (16) me'āşiden **أَفَغَيْرَ اللَّهِ أَبْتَغِي حَكْمًا** eyit yā muħammed ben tañrıdan ğayrı mı tālib édeyim (17) **مُفَصَّلًا** hakemlige **أَنْزَلَ إِلَيْكُمُ الْكِتَابَ** indürdi (17) size **قُرْ'ĀNًا** āyet āyet sūre sūre ma'naları bellü bellü **وَالَّذِينَ** şunlar ki

[67-b]

(1) **أَتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ** anlara biz vèrdük tevrīt dağı incil **يَعْلَمُونَ** bilürler **أَنَّهُ** ki (2) bedürüstī ol **بِالْحَقِّ** (3) hağkıla gerçeklikile **مَنْزَلٌ** inmişdürür **مِنْ رَبِّكَ** senüñ tañrıñdandır **وَتَمَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ** (4) olma yā muħammed **فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُمْتَرِينَ** elbetde sen gumān édenlerden (5) **صِدْقًا وَعَدْلًا** şol hālde ki gerçektür ne ki dediyise dağı tañrıñın kelimesi tamām oldı **لَا مَبْدَلَ** (6) yokdurur **لِكَلِمَاتِهِ** anıñ kelimelerine ki **قُر'ĀNًا** **أَكْثَرَ مَنْ فِي الْأَرْضِ** (7) eger muṭīc olursañ sen yā muħammed **وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ** (8) **يُضِلُّوكَ** eger tañrı yolından **عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ** (9) **إِلَّا الظَّنَّ** gumāna ataları yolu hağ şanub **وَأَنْ هُمْ** degül **إِلَّا يَخْرُصُونَ** (10) **إِلَّا الظَّنَّ** anlar yalancılardır ki dèrler tañrı harām étđi kalan nesne kalan nesne **عَنْ سَبِيلِهِ** (11) **هُوَ أَعْلَمُ** ol bilicirekdür **بِالْمُهْتَدِينَ** (12) **فَكُلُّوا** (13) **وَهُوَ** ol tañrı **أَعْلَمُ** bilicirekdür **بِالْمُهْتَدِينَ** olanları **فَكُلُّوا** yeyüñ (13) ki azdı (12) tañrı yolından **وَهُوَ** ol tañrı **أَعْلَمُ** bilicirekdür **بِالْمُهْتَدِينَ** olanları **فَكُلُّوا** yeyüñ (13)

إِنْ كُنْتُمْ بِآيَاتِهِ مِمَّا ذُكِرَ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ şundanki ağıldı anuğ üzerine tağrı adı (14) eger tağrınuğ qur'ānına inancısıñuz وَمَا لَكُمْ أَلَّا تَأْكُلُوا ne oldı size ki (15) neyiçün yemeyesiz وَمِمَّا ذُكِرَ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ şundanki ağıldı anuğ üzerine tağrı adı (16) hāl bu ki beyān edildi size مَا حَرَّمَ عَلَيْكُمْ şol nesne ki hāram oldı (17) üzerüñüze إِلَّا مَا اضْطُرِرْتُمْ illā şol nesne ki muğtar oldunuz aña andan

[68-a]

(1) yemek revādur niceki tađdīr olundu yuğaruda وَإِنَّ كَثِيرًا bedürüstī çoğlar لَيُضِلُّونَ azdururlar (2) göñülleri dilegiyile بِأَهْوَانِهِمْ şerī'atsuz إِنَّ رَبَّكَ bedürüstī senüñ tađrıñ ظَاهِرَ الْإِثْمِ وَذَرُّوا terk edüñ بِالْمَعْتَدِينَ ol tağrı bilicirekdür hādden geçenleri (3) هُوَ أَعْلَمُ günāhuñ (4) āşikāresini وَبَاطِنُهُ dağı gizlüsini إِنَّ الدِّينَ bedürüstī şunlar ki يَكْسِبُونَ الْإِثْمَ günāh (5) kazanurlar سَيُجْرَوْنَ cezā olınsarlar بِمَا كَانُوا يَفْتَرُونَ şunuñıla ki kazanurlardı günāhdan (6) وَإِنَّهُ وَآيَاتِهِ şundanki لَمْ يُذَكِّرْ اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهِ tağrı ağıldı üzerine anuğ (7) وَآيَاتِهِ şundanki لَمْ يُذَكِّرْ اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهِ tağrı ağıldı üzerine anuğ (8) وَإِنَّ الشَّيَاطِينَ وَآيَاتِهِ şundanki لَمْ يُذَكِّرْ اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهِ tağrı ağıldı üzerine anuğ (9) وَإِنَّ الشَّيَاطِينَ وَآيَاتِهِ şundanki لَمْ يُذَكِّرْ اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهِ tağrı ağıldı üzerine anuğ (10) وَإِنَّ الشَّيَاطِينَ وَآيَاتِهِ şundanki لَمْ يُذَكِّرْ اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهِ tağrı ağıldı üzerine anuğ (11) وَإِنَّ الشَّيَاطِينَ وَآيَاتِهِ şundanki لَمْ يُذَكِّرْ اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهِ tağrı ağıldı üzerine anuğ (12) وَإِنَّ الشَّيَاطِينَ وَآيَاتِهِ şundanki لَمْ يُذَكِّرْ اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهِ tağrı ağıldı üzerine anuğ (13) وَإِنَّ الشَّيَاطِينَ وَآيَاتِهِ şundanki لَمْ يُذَكِّرْ اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهِ tağrı ağıldı üzerine anuğ (14) وَإِنَّ الشَّيَاطِينَ وَآيَاتِهِ şundanki لَمْ يُذَكِّرْ اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهِ tağrı ağıldı üzerine anuğ (15) وَإِنَّ الشَّيَاطِينَ وَآيَاتِهِ şundanki لَمْ يُذَكِّرْ اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهِ tağrı ağıldı üzerine anuğ (16) وَإِنَّ الشَّيَاطِينَ وَآيَاتِهِ şundanki لَمْ يُذَكِّرْ اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهِ tağrı ağıldı üzerine anuğ (17) وَإِنَّ الشَّيَاطِينَ وَآيَاتِهِ şundanki لَمْ يُذَكِّرْ اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهِ tağrı ağıldı üzerine anuğ

[68-b]

(1) ulularının **وَمَا يَمْكُرُونَ إِلَّا بِأَنْفُسِهِمْ** mekr etmekiçün anlar anda **لِيَمْكُرُوا فِيهَا** mekr etmezler (2) illā kendülerine **وَمَا يَشْعُرُونَ** dağı bilmezler ki her ne ki etseler kendülere ederler (3) **وَإِذَا جَاءَتْهُمْ آيَةٌ** kaçanki anlara bir āyet gelse **قَالُوا** eydürlerdi **لَنْ نُؤْمِنَ** elbetde biz inanmazuz (4) **حَتَّىٰ نُؤْتَىٰ** şunğa degin ki biz verilüz **اللَّهِ رُسُلُ اللَّهِ** şunun gibi ki peygāamberler verildiler murād (5) bundan kendülere dağı vaḥy etmekdür **اللَّهُ أَعْلَمُ** tağrı bilicirekdür yeg bilür (6) **حَيْثُ** peygāamberlikleri kılacak yeri **يَجْعَلُ رِسَالَتَهُ** şunlara ki **وَعَذَابٌ شَدِيدٌ** dağı kaṭı **عِنْدَ اللَّهِ** horluğ **صَغَارٌ** (7) etdiler (8) **أَجْرُمُوا** her kim dilerise tağrı (9) **فَمَنْ يُرِدِ اللَّهُ أَنْ يَهْدِيَهُ** etdikleri sebebiyle **بِمَا كَانُوا يَمْكُرُونَ** (8) anı ḥağ yola kulağuzlaya **يَشْرَخُ صَدْرَهُ** gönülin açar anuğ **لِلْإِسْلَامِ** islām dinine kabül (10) etmekiçün **وَمَنْ يُرِدْ** her kim dilese **أَنْ يَضِلَّهُ** tağrı anı azdura **يَجْعَلُ صَدْرَهُ ضَيْقًا** kılur (11) anuğ gönülin tār dāyimā **حَرْجًا** zaḥmetlü kılur **كَاتَمًا يَصَعَّدُ فِي السَّمَاءِ** şunun gibi ki dürişür (12) bir olmaz nesne ki mümkin degöldür hergiz **كَذَلِكَ** ancılayın **اللَّهُ** tağrı kılur **الرَّجْسَ** (13) **وَهَذَا صِرَاطُ رَبِّكَ** senüñ tağrıñ üzerlerine ki imān getürmezler **عَلَى الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ** (14) tağrıñ yolıdurur **فَقَصَّ لَنَا الْأَيَاتِ لِقَوْمٍ** (15) taḥkik taḥrİR etdik **أَيَّتُمْزِي** bir tārifeye ki **يَذْكُرُونَ** öğüt alalar anlarıñ tağrıñı ḥazretinde (16) **لَهُمْ** ol öğüt alanlarıçündürür **عِنْدَ رَبِّهِمْ** (17) damānında **دَارُ السَّلَامِ** selāmetlik evi ki açmağdur **وَهُوَ وَلِيُّهُمْ** (17) dağı ol tağrı anlarıñ ḥāfızıdurur dünyāda dostıdur āḥiretde **بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ**

[69-a]

(1) anuğıla ki **وَيَوْمَ يَحْشُرُهُمْ جَمِيعًا** anuğıla ki biz cem^c ediserüz (2) anları bir uğurda dağı eydiserüz anlara **يَا مَعْشَرَ الْجِنِّ** ey cinn bölügi **قَدْ اسْتَكْبَرْتُمْ** taḥkik (3) siz çoğaltdunuz bölügi **مِنَ الْإِنْسِ** adem oğlanlarından azdurmağıla **وَقَالَ أَوْلِيَائُهُمْ** (4) dağı eyitdi dostları anuğ **مِنَ الْإِنْسِ** adem oğlanlarından **رَبَّنَا** ey bizüm tağrımuğ (5) **اسْتَمْتَعَ بَعْضُنَا** menfa^cat tıtdı ba^czımız ba^czımızıla insi menfa^cat tıtduğı oldu ki adem (6)

(7) أَجَلْنَا اللَّذِي دَیْئَارَا یەرلرینده فاهر ۀderlerdi بَبَعُضٍ وَبَبَعُضًا داہی ۀrişdürdük

(8) أَجَلْتُمْ لَنَا ecelimize ki muqadder ۀtdükdi dünyā serāyında bizümüçün تَأْتِي تَأْتِي eyitdi

(9) التَّامُّ تَامُّ tamu مَنزِلِيئُؤذدُررر سِزِيئُؤ şu hālde ki muqīm olasız فِيهَا فِيهَا ol tamuda

(10) أَلَا مَا شَاءَ اللَّهُ mekrile taہrı dileye tamudan çikmaہlarını zemherir getürmekile

(11) الظَّالِمِينَ الظَّالِمِينَ zālimlerüň بَعْضَ بَعْضَ biz havāle kıluruz

(12) بَعْضًا بَعْضًا ba'zısını ba'zısınınuہ üzerine بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ kesb ۀtdükleri ma'siyetlere

(13) يَا مَعْشَرَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ taہrı ya'nī cinn kāfirlerini ins kāfirleri üzerine havāle ۀder

(14) أَمْ يَأْتِكُمْ أَمْ يَأْتِكُمْ gelmedi mi size رُسُلًا رُسُلًا peygāamberler muhammedden

(15) مِّنْكُمْ مِّنْكُمْ sizden يَقُصُّونَ يَقُصُّونَ şerh eyleyeler عَلَيْكُمْ عَلَيْكُمْ üzerünüze āyeti benim

(16) وَيُنذِرُونَكُمْ وَيُنذِرُونَكُمْ daہی anlar kırkudurlar sizi لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَذَا لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَذَا sizüň işbu günüüzüň

(17) قَالُوا قَالُوا eyitdiler شَهِدْنَا عَلَىٰ أَنْفُسِنَا شَهِدْنَا عَلَىٰ أَنْفُسِنَا biz ikrār ۀtdük ki peygāamberler ۀrişdürdiler

evet biz anlara

[69-b]

(1) وَعَرَّتْهُمْ الْحَيَوةُ الدُّنْيَا inkār ۀtdük bu azacuk dirliği mağrür olub niceki taہrı eydür

(2) عَلَىٰ عَلَىٰ anları mağrür kıldı azacuk dünyā dirliği وَشَهِدُوا وَشَهِدُوا daہی taہıkluk vėrdiler

(3) أَنْفُسِهِمْ أَنْفُسِهِمْ kendü nefleri üzerine أَنَّهُمْ أَنَّهُمْ bedürüstī anlar -ya'nī i'raz ۀtdiler

(4) ذَلِكَ ذَلِكَ ol geçen suāl daہی ol taہıkluk anlardan

(5) أَنْ لَّمْ يَكُنْ أَنْ لَّمْ يَكُنْ üzerlerine رَبُّكَ رَبُّكَ مُهْلِكُ الْقُرَىٰ مُهْلِكُ الْقُرَىٰ بِظُلْمٍ بِظُلْمٍ anuñiçün ki şān budurur ki senüň taہrıň küyler

(6) وَلِلَّهِ وَلِلَّهِ helāk ۀder degöldürür suçsuz yere وَأَهْلِهَا وَأَهْلِهَا غَافِلُونَ غَافِلُونَ anlaruہ ehli gāfiliken

(7) دَرَجَاتٍ مِّمَّا عَمِلُوا دَرَجَاتٍ مِّمَّا عَمِلُوا ya'nī mu'minlerüň daہی kāfirlerüň her birine dereceler ve derekeler

(8) وَمَا رَبُّكَ وَمَا رَبُّكَ بِغَافِلٍ بِغَافِلٍ عَمَّا يَعْمَلُونَ عَمَّا يَعْمَلُونَ 'amellerüň cezāsından şundanki 'amel ۀtdiler

(9) degöldürür gāfil غَافِلٍ غَافِلٍ senüň taہrıň anlaruہ işledüğünden

(10) ذُو الرِّحْمَةِ ذُو الرِّحْمَةِ rahmet ayasıdurur إِنْ يَشَاءُ إِنْ يَشَاءُ eger dilerse ol taہrı يُدْهِبُكُمْ يُدْهِبُكُمْ giderür sizi

ey ‘aşıler (11) وَيَسْتَخْلِفُ dağı yörüñüze getirür **مِن بَعْدِكُمْ** sizden sonra **مَا يَشَاءُ** dilerse niceki getirdi dürütüdi sizi **مِن ذُرِّيَّةِ قَوْمِ آخَرِينَ** āhir geçenlerüñ oğlanlarından murād nuḥ (13) peygāmberdürür **إِنَّ مَا تُوْعَدُونَ لَأْتِي** bedürüstī şol nesne ki siz va‘de olinarsız gerü kaçmaklıktan (14) elbetde gelicidürür **وَمَا أَنْتُمْ بِمُعْجِزِينَ** dağı kurtulur degülsüz **قُلْ** eyit yā muḥammed **يَا قَوْمِ اعْمَلُوا** (15) ey benüm t̄a’ife siz işleñ **عَلَى مَكَانَتِكُمْ** ḥāliñüz cehtiñüz üzerine oluñ küfrüñüz ve ‘adavetiñüz üzerine (16) **بِإِتِي عَامِلٍ** bedürüstī ben dağı işlerem baña vaḥy olanıla **فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ** sonra siz bilesiz ki nice (17) olısar **إِنَّهُ** şol kimse ki olur anuñiçün **عَاقِبَةُ الدَّارِ** şonı dūnyā ve āḥiretde **لَهُ**

[70-a]

(1) **لَا يَفْلِحُ الظَّالِمُونَ** tañrı eydür zālimler sa‘adet bulmazlar ve felah bulub kurtulmazlar **مِنَ الْحَرْثِ** ekinden dağı kıldılar tañrıçün (2) **مِمَّا ذَرَأَ** şundanki tañrı te‘ālā yaratdı **وَجَعَلُوا لِلَّهِ** dağı dört ayaklılardan (3) **نَصِيبًا** ülüş kıldılar **فَقَالُوا** dağı eyitdiler ol ‘arab müşrikleri -buğdaydan ve ḥurmādan- **هَذَا لِلَّهِ** işbu bölük tañrınıñdur (4) dediler konuklara miskīnlere şarf ederlerdi **بِرِّعْمِهِمْ** kendüler şanularıyla zīrā tañrı (5) buyurmadı **فَمَا كَانَ** (6) **لِلشُّرَكَائِهِمْ** her ülüş ki şanemlerinüñ olururdi **فَلَا يَصِلُ إِلَى اللَّهِ** ol tañrıya erişmezdi (7) ya’nī konuklara miskīnlere şarf olmazdı **وَمَا كَانَ لِلَّهِ فَهَوَ يَصِلُ إِلَى شُرَكَائِهِمْ** her ne ki (8) tañrı ülüşi olur dağı artardı olurlardı şanemleri naşibine iledürlerdi eydürlerdi (9) anı şanemleri yolına ḥarc ederlerdi **زَيْنَ لِكَثِيرٍ** ol şirk bezendügi gibi **وَكَذَلِكَ** (10) **مَا يَحْكُمُونَ** ne imān ḥükmüdürür étükleri bezedi çoklara **مِنَ الْمُشْرِكِينَ** müşriklerden (11) **فَقَتْلَ أَوْلَادِهِمْ** hem kendülerden gelenleri depelemegi **شُرَكَائِهِمْ** şerikleri (12) şeytānlardan ya şanemlerine ḥizmet edenlerden eger **زَيْنَ** okunursa şerikleri (13) oğulları kızları ölür ya’nī bilürler ki kendüler öldükde veresiye kalur (14) kalmasun dēyü öldürürler **لِيُرِدُوهُمْ** tā anları helāk étmekçiün bezediler **وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ** eger (16) tañrı **وَلِيَلْبَسُوا** dağı dīnlerini üzerlerine qarışdurmagiçün (15) **عَلَيْهِمْ دِينَهُمْ**

دَيْتَدِيلَرْدِي مَا فَعَلُوهُ anlar işlemezlerdi وَمَا يَفْتَرُونَ terk et (17) anları bühtānlarıyla وَقَالُوا
وَحَرَّتْ هَذِهِ أَنْعَامٌ işbu tavārlardur

[70-b]

(1) daḥı ekinlerdürür حَجْرٌ ḥarāmdur لَا يَطْعَمَهَا yemez anları إِلَّا مَنْ نَشَاءُ illā şol kimse
(2) dilerüz anuñ yedüğüni erenlerden بَرَعِمِهِمْ kendü fikrleriyle وَأَنْعَامٌ daḥı tavārlardur
(3) ارْكَالُهُمْ ḥarām etdürüldi bindürmez er kimseyi hüceyre (4) gibi سَايِبَةٍ
gibi هَامٌ gibi أَفْتَرَاءٌ tavārlardur ki لَا يَذْكُرُونَ اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهَا (5) anları boğazladuḡda tañrı
añmazlar اِفْتَرَاءٌ عَلَيْهِ işlediler işbu işleri tañrı (6) üzerine iftirā etmekiçün سَيَجْزِيهِمْ
edesiz anlara بِمَا كَانُوا يَفْتَرُونَ (7) yalan söyledükleriyle وَقَالُوا daḥı eyitdiler
لِدُكُورِنَا خَالِصَةً helāldurur işbu en‘āmuñ qarınlarında (8) her ne ki مَا فِي بَطُونِ هَذِهِ الْأَنْعَامِ
bizüm irkeklerimiz için (9) وَمُحْرَمٌ عَلَىٰ أَرْوَاجِنَا daḥı ḥarāmdur dişilerümüz üzerine
eger (10) مُرْدَارٌ olursa hüceyreden سَايِبَةً olan irkeklerimiz
dişimiz (11) anda ortaḡdur سَيَجْزِيهِمْ tañrı ‘uḡbet eder anları وَصَفَهُمْ tañrıyı(12) yalanıla
vaşf etdükleriyle إِنَّهُ حَكِيمٌ عَلِيمٌ hikmet issidürür dānādurur قَدْ خَسِرَ (13) taḡkik ziyān
etdiler şunları ki فَتَلَّوْا أَوْلَادَهُمْ depelerden kendülerden (14) gelenleri سَفَهًا cehālet
yönünden وَحَرَّمُوا مَا رَزَقَهُمُ اللَّهُ daḥı وَحَرَّمُوا مَا رَزَقَهُمُ اللَّهُ daḥı
ḥarām ḡıldılar tañrı anlara رُزْقًا etdüḡini اِفْتَرَاءٌ عَلَى اللَّهِ tañrı (16) üzerine yalan
çıḡarmaḡiçün قَدْ ضَلُّوا taḡkik azdılar وَمَا كَانُوا مُهْتَدِينَ توḡru yola (17) ḡulaḡzlanmadılar
مَعْرُوشَاتٍ بَاسْمِ اللَّهِ يَخْرُجُ مِنْهَا زَيْتُونٌ وَرُمَّانٌ yaratdı وَهُوَ الَّذِي أَنْشَأَ
مَعْرُوشَاتٍ بَاسْمِ اللَّهِ يَخْرُجُ مِنْهَا زَيْتُونٌ وَرُمَّانٌ yaratdı وَهُوَ الَّذِي أَنْشَأَ

[71-a]

(1) ağaclar üzerine alınmış وَغَيْرَ مَعْرُوشَاتٍ daḥı kimisini yer üzerine وَالنَّخْلَ daḥı ḡurmā
ağacları (2) yaratdı وَالزَّرْعَ daḥı ekin yaratdı وَمَا كَانُوا مُخْتَلِفًا أَلْوَانُهُمْ dişleri
(3) zeyitün ağacları yaratdı وَالرَّمَّانَ enār ağacları yaratdı (4) kiminüñ

ıdı biribirine beñzer ve kiminiñ beñzemez إِذَا أَتَمَرَ كَلُوا مِنْ ثَمَرِهِ sizün yemişinden anuñ

(5) kaçan yemiş vërse وَأَتُوا دَاهِيَّ وَرَبُّهُنَّ حَقَّهُ zekātı ve ‘öşrünü انما حصاده ‘öşrünü anı getürdügünüz

(6) gün isrāf olmağınā ve وَلَا تُسْرِفُوا دَاهِيَّ siz isrāf etmeñ إِنَّهُ bedürüstī ol tañrı

(7) isrāf (7) isrāf لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ

(8) edenleri sevmez وَأَفْرَشًا دَاهِيَّ en‘āmdan yaratdı yün götürücü

(8) anlardan döşenecek kıldı كَلُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ şundanki tañrı size ruzı eydi

(9) لكم الشيطان (10) şeytān إِنَّهُ bedürüstī ol

(10) size size الضان الثنين (11) ya’nī sekiz çifti

(11) size size الضان الثنين (11) ya’nī sekiz çifti

(12) iki irkeklü dişi وَمِنَ الْمَعْرِزَيْنِ keçiden iki

(12) iki irkeklü dişi وَمِنَ الْمَعْرِزَيْنِ

(13) ya iki dişi mi harām kıldı

(13) ya iki dişi mi harām kıldı

(14) ya şunu mı harām kıldı ki üzerine erhām oldu anuñ eger

(14) ya şunu mı harām kıldı ki üzerine erhām oldu anuñ eger

(15) irkekler harām oldıysa dişiler helāl (15) olsa gerek iki dişi harām oldıysa pes irkekler

(15) irkekler harām oldıysa dişiler helāl (15) olsa gerek iki dişi harām oldıysa pes irkekler

(16) helāl olsa gerek eger (16) qarında olduğı ‘illet olursa pes ikisi dağı harām olsa gerek

(16) helāl olsa gerek eger (16) qarında olduğı ‘illet olursa pes ikisi dağı harām olsa gerek

(17) başa haber vërün بِعَلْمٍ hayretile bilmekile

(17) başa haber vërün بِعَلْمٍ hayretile bilmekile

[71-b]

(1) bu dedükleriñüzde وَمِنَ الْبَقَرِ اثْنَيْنِ دَاهِيَّ yek deveden iki erkek dişi

(1) bu dedükleriñüzde وَمِنَ الْبَقَرِ اثْنَيْنِ دَاهِيَّ yek deveden iki erkek dişi

(2) قُلْ أَلَذَكَرِينَ حَرَّمَ أَمْ الْأُنثِيَّيْنَ أَمْ أَسْتَمَلْتِ عَلَيْهِ

(2) قُلْ أَلَذَكَرِينَ حَرَّمَ أَمْ الْأُنثِيَّيْنَ أَمْ أَسْتَمَلْتِ عَلَيْهِ

(3) siz tanuñ mısız hazır mıdıñuz

(3) siz tanuñ mısız hazır mıdıñuz

(4) اذ وصيكم الله

(4) اذ وصيكم الله

(5) مِمَّنْ افترى

(5) مِمَّنْ افترى

(6) ليضل الناس بغير علم

(6) ليضل الناس بغير علم

(7) حقه زاليم olan tã’ifeyi

(7) حقه زاليم olan tã’ifeyi

(8) tañrıdan مُحَرَّمًا

(8) tañrıdan مُحَرَّمًا

(9) yer ola عَلَى طَاعِمٍ يَطْعَمُهُ

(9) yer ola عَلَى طَاعِمٍ يَطْعَمُهُ

(10) kan ola أَوْ دَمًا مَسْفُوحًا

(10) kan ola أَوْ دَمًا مَسْفُوحًا

(11) yãhūd أَوْ فِسْقًا

(11) yãhūd أَوْ فِسْقًا

fısk ola **أَهْلَ لِعَيْرِ اللَّهِ بِهِ** sebep ol ola ki boğazladuğda tañrı adı üzerine (12) anılmaya
فَمَنْ اضْطَرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَإِنَّ رَبَّكَ غَفُورٌ رَحِيمٌ وَعَلَى الَّذِينَ هَادُوا
oldılar **حَرَمْنَا** biz haram kılduğ **كُلِّ ذِي ظُفْرِ** tırnak ayasını deve gibi (14) deve kuşu gibi
وَالنَّعَمِ dağı şığırdan **وَمِنَ الْبَقَرِ** dağı beñzer varısa **تُرنَا** gibi ne ki aña beñzer varısa
حَرَمْنَا عَلَيْهِمْ biz haram kılduğ üzerlerine ol yehüduñ iç bağların anlarıñ (16) ki
أَوِ الْحَوَايَا illā şol ete yapışan iç yağ haram degül (17) içinde qarındurur
أَوِ الْحَوَايَا أَوْ مَا اخْتَلَطَ بِعَظْمٍ ya sünügile (18) ya kığılu bağırsağa yapışan yağdan haram degül
جَزَيْنَاهُمْ ol haram kılduğumuz **كَذَلِكَ** qarışan yağ ki murād andan kırk yağdurur

[72-a]

(1) biz cezā kılduğ anlara **وَأَنَا لَصَادِقُونَ** bedürüstī biz gerçeklerüz
وَإِسْرَاعِي (3) **رَبُّكُمْ ذُو رَحْمَةٍ** eyit **فَقُلْ** eger seni anlar yalanlarsa yā muhammed (2) **فَإِنْ**
عَنِ الْقَوْمِ الْمُجْرِمِينَ dinmez anuñ **وَلَا يُرَدُّ بَأْسُهُ** gażab (4) sizün tañrıñuz uluğıñ raħmet issidürür
لَوْ شَاءَ اللَّهُ tañrı **أَشْرَكُوا** şirk étdiler şunlar ki (5) **سَيَقُولُ الَّذِينَ** ‘aşilerden
وَلَا آبَاؤُنَا atalarımız dağı şirk étmezdi (6) **مَا أَشْرَكْنَا** dileseyidi biz şirk étmezduğ
كَذَلِكَ bir nesneyi **وَلَا حَرَمْنَا مِنْ شَيْءٍ** dağı biz haram kılmazduğ (7) yalanladuğı gibi
حَتَّىٰ ذَاقُوا بَأْسَنَا hatta bizüm **مِنْ قَبْلِهِمْ** (8) anlardan öñdin geçdiler **كَذَّبَ الَّذِينَ**
هَلْ عِنْدَكُمْ var mı kañuñuzda sizün **قُلْ** eyit yā muhammed (9) **مِنْ عِلْمٍ** ‘azābumuzı tağdılar
تَتَّبِعُونَ olmazsız **إِلَّا الظَّنَّ** meger **إِنْ** çıkar siz anı bize (10) **فَتُخْرِجُوهُ لَنَا** bilmeden
قُلْ eyit yā muhammed (11) **وَأَنْتُمْ إِلَّا تَخْرُصُونَ** degülsüz siz illā (11) yalancılırsız
فَلَوْ شَاءَ اللَّهُ eger dileseyidi **لَهَدَيْكُمْ** kulağuzlardı **فَلِئلهِ الْحُجَّةُ الْبَالِغَةُ**
هَلُمَّ getirün **شُهَدَاءُ الَّذِينَ** (13) **قُلْ** eyit yā muhammed (13) **أَجْمَعِينَ** sizi toğru yola
هَذَا حَرَمٌ هَذَا (14) **أَنَّ اللَّهَ** tañuqlarıñuzı **يَشْهَدُونَ** tañuqluğ vèürler ki
فَإِنْ شَهِدُوا eger (15) **فَلَا تَشْهَدُ مَعَهُمْ** tañuqluğ vèürlerise **سَن** sen
وَلَا تَتَّبِعْ (16) **أَهْوَاءَ الَّذِينَ** uyma sen tañuqluğ vèrme anlarıñıla **فَسَادِلَارِنَا** şunlarıñ ki

imān لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ daḥı şunlar ki وَالَّذِينَ daḥı şunlar ki (17) yalanladılar bizüm (17) كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا
getürmezler

[72-b]

(1) kıyāmet gününde taḥrı buyurduğına وَهُمْ بِرَبِّهِمْ يَعْدِلُونَ daḥı anlar şirk getürürler
kendüleri (2) besleyen taḥrıya قُلْ eyit yā muḥammed تَعَالَوْا ‘afūv ođlı mālik ki yehūduḡ
muftsidürür تَعَالَوْا gelüḡ (3) siz مَا حَرَّمَ رَبُّكُمْ şunıki ḥarām kıldı taḥrıḡuz
عَلَيْكُمْ sizüḡ (4) üzerüḡuze اَلَّا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا taḥrıya bir nesneyi daḥı ortak
kılmamađlıđıḡuzdur (5) وَبِالْوَالِدَيْنِ ataya anaya اِحْسَانًا iḥsān yönünden وَلَا
(6) daḥı öldürmeysesiz اَوْلَادَكُمْ ođluḡuzı kızuḡuzı مِنْ اِمْلَاقٍ dervīşlik (7) yönünden
بِزْنَا نَزَّرْنَاكُمْ biz verürüz size rızık وَإِيَّاهُمْ daḥı anlara (8) وَلَا تَقْرَبُوا الْفَوَاحِشَ
nesne yaklaşmayasız مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَّنَ (9) uğurlayın olınana daḥı āşıkāre olınana
اِلَّا بِالْحَقِّ اِلَّا بِالْحَقِّ taḥrı ḥarām etdi anı bir nefsi ki (10) وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي
meger (11) ḥađıla öldüresiz ذَلِكُمْ ol size taḥrı anuğıla vaşıyyet (12) kıldı
لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ki siz ‘ağılıla nazār edesiz (13) وَلَا تَقْرَبُوا الْيَتِيمَ yađlaşmaḡ yētīm mālına
حَتَّىٰ يَبْلُغَ أَشُدَّهُ meger (14) şunuğıla ki eyürekdürür arturmağ gibi اِلَّا بِالَّتِي هِيَ اَحْسَنُ
(15) tā balığ olıncaya degin وَأَوْفُوا الْكَيْلَ daḥı ölçeği tamām edüḡ (16) اِلَّا وَسَعَهَا
terāzūyi tamām tutuḡ بِالْقِسْطِ ‘adlıla (17) biz teklīf etmezüz bir nefse اِلَّا وَسَعَهَا
illā güci yètdüđüne ‘adlde

[73-a]

(1) وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَىٰ eger ol dedüđüḡüz (2) فَاعْدِلُوا ḥađ söyleḡ إِذَا قُلْتُمْ
kışi ḡavmiḡüz olursa daḥı وَبِعَهْدِ اللَّهِ اَوْفُوا taḥrı ذَلِكُمْ yerine getürüḡ (3) vefā edüḡ بِهِ
ol geçen mezkūr allāḡ te‘ālā vaşıyyet etdi size (4) anuḡ sebebiyle لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ le‘alle ki
öğütlenmiş olasız وَأَنَّ هَذَا صِرَاطِي (5) bedürüstī işbu selām dīni benüm yolumdurur مُسْتَقِيمًا

şu hâlde ki doğrudur (6) فَاتَّبِعُوهُ uyuş وَلَا تَتَّبِعُوا السَّبِيلَ қалан yollara uymaş ki ehl-sünnet yolu (7) degüldürür فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَنْ سَبِيلِهِ tañrı yolından peygamber ‘aleyhisselām (8) doğru yolu göstermekiçün bir haṭṭ çekdi doğru andan dört yaña (9) haṭṭçoğazlar çekdi temşiliçün لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ بِهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ le‘alle ki siz tañrıdan (10) қorkaşız ‘aleyhisselām (11) تَهْتَكُوا كِتَابَ مُوسَى mūsā peygambere تَهْتَكُوا كِتَابَ تِهِرİTİ andan şoñra biz vèrdük عَلَى الَّذِي أَحْسَنَ şunuş üzerine ki şerī‘atümüzi (12) yerine getürdi وَهُدًى وَتَفْصِيلَ dañı beyān kıılmağıçün tañrıdan لِكُلِّ شَيْءٍ (13) her nesne içün وَتَفْصِيلَ dañı doğru yola қulağızlanmağıçün وَرَحْمَةً (14) dañı ‘azābdan şaқlamağıçün وَرَحْمَةً le‘alle ki anlar بِلِقَاءِ رَبِّهِمْ (15) kendüler tañrısına uğraşmağa يُؤْمِنُونَ inanalar وَهُدًى كِتَابَ (16) işbu қur‘ān bir kitābdur ki biz indürdük اِنَّا أَنْزَلْنَاهُ وَأَنْتُمْ كَافِرُونَ (17) فَاتَّبِعُوهُ uyuş aña تُرْحَمُونَ dañı қorkuş tañrıdan لَعَلَّكُمْ le‘alle ki siz تُرْحَمُونَ

[73-b]

(1) raḥmet olinasız أَنْ تَقُولُوا dilememekiçün ey mekke ehli sizüñ dedüğüñüzi مِنْ قَبْلِنَا عَلَى طَائِفَتَيْنِ (2) bedürüstī gönderildi tevrīt incıl إِنَّمَا أَنْزَلَ كِتَابَ (3) bizden öñdin وَإِنْ كُنَّا بَدْرُوسْتِي şān budur ki olduқ biz عَنْ يَهُودٍ (4) dañı neşārā okuduқlarından لَغَافِلِينَ (5) gāfiller olduқ أَوْ تَقُولُوا demeklüğüñüzi مِنْ قَبْلِنَا (6) biz ANZALA ÜZERİMÜZE KİTĀB OLAYDUQ (6) اَهْدَى مِنْهُمْ (7) taḥkīķ geldi size فَقَدْ جَاءَكُمْ (7) beyān şāfī ki ol қur‘ān وَرَحْمَةً (8) hidāyetdürür ḍalāletden وَهُدًى (8) dañı tañrıñuzdan مِنْ رَبِّكُمْ (9) zālimraқdurur مِمَّنْ كَذَبَ بآيَاتِ اللَّهِ (9) kim فَمَنْ أَظْلَمُ (9) şundanki yalanladı tañrı қur‘ānını وَصَدَفَ عَنْهَا (10) dañı i‘raż ètdi andan سَنَجْزِي الَّذِينَ سَوَاءَ الْعَذَابِ (11) يَصْدِفُونَ (11) عَنْ آيَاتِنَا (11) i‘raż èderler bizüm āyetümüzden بِمَا كَانُوا (12) بَعْنَ ا‘AZĀB ḥucce beyān هَلْ يَنْظُرُونَ (12) anuñıla ki i‘raż èderler إِلَّا أَنْ تَأْتِيَهُمُ الْمَلَائِكَةُ (13) dañı anlar inkār ètdükden şoñra muntazir olmazlar

illā anlara ölüm (14) feriştelere gelmege muntazir olurlar **أَوْ يَأْتِي رَبُّكَ** tañrınuñ emr gelmegi ki hışmdurur bir uğurda (15) **أَوْ يَأْتِي بَعْضُ آيَاتِ رَبِّكَ** tañrınuñ ba'zı āyet gele güneş mağribden toğmak gibi **يَوْمَ** (16) **يَأْتِي بَعْضُ آيَاتِ رَبِّكَ** ol gün ki gele tañrınuñ āyetiniñ ba'zı **لَا يَنْفَعُ نَفْسًا** bir nefse (17) fā'ide kılmaz **إِيمَانُهَا** anuñ **إِيمَانِي** anuñ **مَنْ قَبْلُ** imānı **أَمَنْتُ** ki imān getürmemiş ola andan

[74-a]

(1) **قُلِ انْتظِرُوا** imān getürdükden anda hayr kesb etmemiş ola **أَوْ كَسَبَتْ فِي إيمَانِهَا خَيْرًا**
(2) eyit yā muħammed anlara muntazir oluñ **إِنَّا مُنْتَظِرُونَ** ki bedürüstī muntazirlerüz size (3) **إِنَّ الَّذِينَ** bedürüstī **عَذَابِ** etmegine görevüz ki **كَانُوا** eyüdürür hāl cehtinden **أَعْرَابًا** şunlar ki (4) **وَكَانُوا شِيعًا** dañı tã'ife tã'ife oldılar (5) yehūd gibi neşārā gibi **لَسْتَ مِنْهُمْ فِي شَيْءٍ** degülsiz anlardan bir nesne ya'nī destür olmadı (6) adı peygāmbere ki cenk eñde anlarıñıla sonra mensūh oldı **إِنَّمَا أَمْرُهُمْ إِلَى اللَّهِ** bedürüstī (7) işleri anlarıñ tañrıya kaldı **ثُمَّ يَنْبِئُهُمْ** andan sonra haber veriser anlara **بِمَا كَانُوا** (8) **يَفْعَلُونَ** şunuñıla ki işlerlerdi anlar **مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ** her kim ki bir şevābıla (9) gele kıyāmet gününde **فَلَهُ عَشْرُ أَمْثَالِهَا** vardur anuñiçün on ol kadar **وَمَنْ جَاءَ** (10) **بِالسَّيِّئَةِ** her kim ki bir günāhıla gele **فَلَا يُجْزَى إِلَّا مِثْلَهَا** ölüm görmez **عُقُوبَتِ** (11) olmaz illā kadarınca **إِنِّي** bedürüstī (12) **قُلْ** eyit yā muħammed **أَنْتُمْ لَا تَظْلَمُونَ** ben **هَدَيْتِي رَبِّي** tañrım kulağuzladı beni **إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ دِينًا قِيَمًا** (13) **رَاسْتِ دِينِ** kulağuzladı **وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ** mustakīmdürür (14) **حَنِيفًا** şu hālde ki (15) **قُلْ** eyit yā muħammed **إِنَّ صَلَاتِي** dañı ol ibrahim müşriklerden degüldi (16) **وَمَحْيَايَ** dañı dirliğüm **وَمَمَاتِي** dañı benüm namāzum **وَأُتْسِكِي** dañı benüm kurbānum (17) **لَا شَرِيكَ لَهُ** tañrıçündürür (17) ki **أَعْلَامِ** anlarıñ pādīşāhıdurur **لَا شَرِيكَ لَهُ** ki şerik yokdurur **أَمْرًا** dañı

[74-b]

- (1) bununıla buyruldu **وَإِنَّا أَوَّلُ الْمُسْلِمِينَ** dağı evvel ben buyrulanam islām dīni üzerine
(2) s̄abit olmağıçün **قُلْ** eyit yā muħammed **أَعْبُدِ اللَّهَ أَبِغِي رَبًّا** ya'nī ıapar mıyam taleb (3)
eder miyem andan ğayrı bir tağrı dağı ıapmazam illā ol tağrıya ıaparam **وَهُوَ رَبُّ**
(4) ol yaradılmışuğ tağrısıdurur **وَلَا تَكْسِبُ كُلُّ نَفْسٍ** kazanmaz her nefis günāh (5)
وَزَرَ أُخْرَى illā kendü üzerine **وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ** dağı çekmez bir günāhkār nefis
(6) kendüden özge nefsüñ günāhını **ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّكُمْ مَرْجِعُكُمْ** andan şonra tağrııuzadurur (7)
dönmeğüñüz **فَيُنَبِّئُكُمْ** ğaber versoner size **بِمَا كُنتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ** şunıki siz anda çekıřirdüñüz (8)
dīnden **وَهُوَ الَّذِي جَعَلَكُمْ** kıldı sizi **خَلَائِفَ** ğalifeler **الْأَرْضِ** yeryüzinde **وَرَفَعَ** (9) dağı kıldurdu
(10) cehtinden mālda rızqda **بَعْضُكُمْ** ba'zııuzı **فَوْقَ بَعْضٍ** ba'zııuz üzerine **دَرَجَاتٍ** mertebeler
(11) size anı versoner **فِي مَا آتَيْتُمْ** şundanki (11) size anı versoner **إِنَّ رَبَّكَ** bedürüstī senüñ
tağrıı **سَرِيعَ الْعِقَابِ** tız 'ıķāb edicidirür (12) **وَأَنَّهُ** bedürüstī ol tağrı **رَجِيمٌ** sūre a'rāf
(13) **بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ** ben ol tağrıyam ki bilürem 'ālemüñ esrārını dağı
her nesnenüñ mıkđārını **كِتَابٍ** (14) **قُرْآنٍ** kitābdurur **أَنْزَلَ إِلَيْكَ** ki ğonderildi řađa yā
muħammed **فَلَا يَكُنْ** olmasun **فِي** (15) **صَدْرِكَ** senüñ ğöñülünde **حَرَجٌ** gumān tarlıķ **مِنْهُ** ol
ıur'āndan **لِنُنذِرَ بِهِ** (16) tā sen kırkudasın anuğıla mekke ehlini **لِلْمُؤْمِنِينَ** dağı va'z
ola īmān (17) ğetürenlere **اتَّبِعُوا** ğerçekler uyun **مَا أَنْزَلَ إِلَيْكُمْ** şunı kim vağy olundu size

[75-a]

- (1) tağrııuzdan **مِنْ رَبِّكُمْ** (2) şanemler ki **أَوْلِيَاءَ** tağrıdan ğayrı **مِنْ دُونِهِ** dağı uyman **وَلَا تَتَّبِعُوا**
(3) ya'nī az mutta'ız olurlar murād bundan öğütlenmezler ařlā demek olur **قَلِيلًا مَا تَذَكَّرُونَ**
(4) **هَٰ** ğarāb **أَهْلَكْنَا** ğayrı nice şehrler ki naşığat etdük anlara kıbül etmediler **مِنْ قَرْيَةٍ**
etdük anları **فَجَاءَهَا بِأَسْنَانَا** ğeldi ağa bizüm ğışmumuz **بَيِّنَاتًا** (5) ğecede **أَوْ هُمْ قَائِلُونَ**
kıylüledeyiken kıylüle kışluk uykusına (6) derler **فَمَا كَانَ دَعْوَاهُمْ** olmadı anlaruğ feryād
(7) anlara bizüm 'azābumuz ğeldi **إِلَّا أَنْ قَالُوا** illā dedükleri oldu

anların (8) **إِنَّا** **فَلَنَسْأَلَنَّ الَّذِينَ** **فَلَنَسْأَلَنَّ الَّذِينَ** elbetde biz şorsaruz şunları (9) **وَلَنَسْأَلَنَّ** **وَلَنَسْأَلَنَّ** ki anlara peygamber gönderildi şer'üm erişdurdiler mi deyü (10) **وَلَنَسْأَلَنَّ** **وَلَنَسْأَلَنَّ** dağı elbetde peygamberlere ki anlara gönderilmişdi erişdürdünüz mi deyü (11) şorsaruz **فَلَنَسْأَلَنَّ عَلَيْهِمْ** dağı şerh ediserüz üzerlerine **بِعِلْمٍ** bildüğümüzile onların (12) nitdüğün **وَمَا كُنَّا غَائِبِينَ** gayb degüldük ya'nî bilürdük peygamberine (13) getürdüler analarına cevâb vèrdüler **وَالْوَزْنُ** 'ameller tartılmağ **يَوْمَئِذٍ** ol gün (14) ki kıyâmet kopa **الْحَقُّ** hağdur gerçektür **فَمَنْ ثَقَلَتْ مَوَازِينُهُ** her kimün ki (15) mizânları ağır gele **فَأُولَئِكَ** pes ol **تَارِيفَةً** **تَارِيفَةً** anlardur ki (16) felâh buldılar **وَمَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ** her kimün ki terâzüsü yeyni gele (17) **فَأُولَئِكَ** ol **تَارِيفَةً** şunlardur ki **خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ** nefslerin ziyân

[75-b]

(1) vèrdiler **وَلَقَدْ** **وَلَقَدْ** anuñıla ki bizüm kur'anumuza inkâr ederlerdi (2) **وَجَعَلْنَا لَكُمْ** **وَجَعَلْنَا لَكُمْ** dağı (3) kılduğ **تَاهِكُمْ** tahkîk biz sizi sâkin kılduğ **فِي الْأَرْضِ** yeryüzinde (4) **فَلْيَا** **فَلْيَا** sizün için **فِيهَا** yeryüzinde **مَعَايِشٍ** rızq meyvelerinden dânelerden (5) yaratduğ **وَلَقَدْ** **وَلَقَدْ** siz ol ni'metlere kılmaz siz **وَلَقَدْ** **وَلَقَدْ** bizi sizi (6) **فَلْنَا لِلْمَلَكَةِ** **فَلْنَا لِلْمَلَكَةِ** andan sonra eyitdük **ثُمَّ** **ثُمَّ** andan sizi muşevver kılduğ (7) **فَسَجَدُوا** **فَسَجَدُوا** ademe **لِإِبْلِيسَ** illâ iblîs feriştelere **لِإِبْلِيسَ** illâ iblîs **فَسَجَدُوا** sucüd etdiler cümlesi (8) **لَمْ يَكُنْ مِنَ السَّاجِدِينَ** **لَمْ يَكُنْ مِنَ السَّاجِدِينَ** anların niceki tañrı **لَمْ يَكُنْ مِنَ السَّاجِدِينَ** deyü **إِذْ أَمَرْتَهُ** **إِذْ أَمَرْتَهُ** ne men' etdi sizi secde kılmaktan (9) **إِذْ أَمَرْتَهُ** **إِذْ أَمَرْتَهُ** tañrı eyitdi (10) **إِذْ أَمَرْتَهُ** **إِذْ أَمَرْتَهُ** saña buyurdum dedi **إِذْ أَمَرْتَهُ** **إِذْ أَمَرْتَهُ** iblîs eyitdi **إِذْ أَمَرْتَهُ** **إِذْ أَمَرْتَهُ** ben andan yegir kim dedi (11) **إِذْ أَمَرْتَهُ** **إِذْ أَمَرْتَهُ** beni yaratduğ **إِذْ أَمَرْتَهُ** **إِذْ أَمَرْتَهُ** oddan **إِذْ أَمَرْتَهُ** **إِذْ أَمَرْتَهُ** dağı anı yaratduğ balçıktan imdi (12) **إِذْ أَمَرْتَهُ** **إِذْ أَمَرْتَهُ** kıyâs naş berâberinde fâsiddür hâl bu ki balçık münbitdürür od mühlikdürür **إِذْ أَمَرْتَهُ** **إِذْ أَمَرْتَهُ** tañrı eyitdi **إِذْ أَمَرْتَهُ** **إِذْ أَمَرْتَهُ** düş **إِذْ أَمَرْتَهُ** **إِذْ أَمَرْتَهُ** olmaz saña ki (14) **إِذْ أَمَرْتَهُ** **إِذْ أَمَرْتَهُ** bedürüstî sen iblîs ğor **إِذْ أَمَرْتَهُ** **إِذْ أَمَرْتَهُ** edesin uçmağda ya yeryüzinde **إِذْ أَمَرْتَهُ** **إِذْ أَمَرْتَهُ** çık **إِذْ أَمَرْتَهُ** **إِذْ أَمَرْتَهُ** (15) **إِذْ أَمَرْتَهُ** **إِذْ أَمَرْتَهُ** bedürüstî sen iblîs ğor **إِذْ أَمَرْتَهُ** **إِذْ أَمَرْتَهُ** olıcılardansın **إِذْ أَمَرْتَهُ** **إِذْ أَمَرْتَهُ** iblîs eyitdi **إِذْ أَمَرْتَهُ** **إِذْ أَمَرْتَهُ** mühlet vergil baña (16) **إِذْ أَمَرْتَهُ** **إِذْ أَمَرْتَهُ** sen **إِذْ أَمَرْتَهُ** **إِذْ أَمَرْتَهُ** ğalğ

sinleden kalktığı güne degin قَالَ إِنَّكَ مِنَ الْمُنظَرِينَ (17) tañrı eyitdi bedürüstî sen mühlet verilmişlerdensin tā isrāfîl şūr evvel üfürince

[76-a]

(1) قَالَ iblîs eyitdi فَبِمَا أَغْوَيْتَنِي sen da‘vet êtdüğünile beni bir nesneye ki ben anuñıla (2) azdum murād bundan secdeye emr êtdügidürür لَأَقْعُدَنَّ لَهُمْ elbetde ben oturacağam (3) anlaruñiçün صِرَاطَكَ الْمُسْتَقِيمَ senüñ toğru yoluñdan ki anları azduram ثُمَّ لَا يَأْتِيهِمْ andan sonra elbetde gelürem anlara مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ önlerinden āhîret işlerinde (5) vesvese kılmağıla وَمِنْ خَلْفِهِمْ dağı ardlarından ki dünyâyı sevdürmekile وَعَنْ أَيْمَانِهِمْ (6) dağı sağ yanlarından وَعَنْ شَمَائِلِهِمْ (7) dağı sol yanlarından şehvete kulağuzlanmağıla وَلَا تَجِدُ أَكْثَرَهُمْ bulmazsın anlaruñ (8) çoğırağıñı شَاكِرِينَ tañrınuñ şükürlüleri قَالَ أَخْرَجَ tañrı eyitdi ÇIKَ مِنْهَا uçmağdan (9) sürülüb مَذْهُورًا tañrınuñ rahmetinden یرَاكَ olub لَمَنْ تَبِعَكَ مِنْهُمْ (10) her ki uydı saña anlardan مَنْ جَهَنَّمَ مِنْكُمْ elbetde toldururam şamuyı (11) sizden أجمعينَ bir uğurda وَعَنْ أَدَمَ اسْكُنْ أَنْتَ وَزَوْجُكَ الْجَنَّةَ ey ādem sâkin (12) ol sen ‘avratuñ havvâyıla uçmağda فَكُلَا مِنْ حَيْثُ شِئْتُمَا dağı siz yeñ ne yerden (13) dilersenüz وَلَا تَقْرَبَا هَذِهِ الشَّجَرَةَ yaklaşmañ işbu ağaca فَتَكُونَا مِنَ الظَّالِمِينَ eger (14) yaklaşursanız zâlimlerden olursız فَوَسْوَسَ لَهُمَا الشَّيْطَانُ vesvese eyledi ol (15) ikisine مِنْ سَوَاتِحِهِمَا ta açma anlaruñiçün عَنْهُمَا şuniki örtilmişdi (16) anlardan ol ikisinüñ ‘avratlarından وَقَالَ eyitdi şeytân مَا نَهَيْكُمَا (17) nehy êtmedi sizi tañrıñuz إِلَّا أَنْ عَنِ هَذِهِ الشَّجَرَةِ

[76-b]

(1) تَكُونَا مَلَائِكَةً illâ siz ikinüz ferişte olasız deyü yâhūd olasız ikinüz (2) مِنَ الْخَالِدِينَ ebedlerden dedi وَقَاسَمَهُمَا and içdi ādeme havvāya (3) إِنِّي لَأَكْفُمَا bedürüstî ben size بَعُورٍ elbetde eyü şananlardanam فَدَلَّيْهُمَا (4) ol şeytân kulağuzladı ol ikisini

سَوَاتِهِمَا ‘avratları سَوَاتِهِمَا بَدَتْ لَهُمَا (5) vaqtaki (5) فَلَمَّا دَاقَا الشَّجَرَةَ bāḥilıla
 ‘avratları عَلَيْهِمَا ‘avratları وَطَفَقَا (6) وَيُخَصِّفَانِ daḥı başladılar biribiri üzerine qorlardı
 üzerine (7) وَمِنْ وَرَقِ الْجَنَّةِ (7) وَنَادِيَهُمَا رَبُّهُمَا daḥı çağırdı anlara (8) ol
 ikisinin taḥrısı نَهَى عَنْهُمَا nehy étmedümme sizi الشَّجَرَةَ (9) ol ağacdan وَأَقْلَ لَكُمْ daḥı
 dèmedümme ben size ki إِنَّ الشَّيْطَانَ لَكُمْ (10) şeyṭān siz ikinüze عَدُوٌّ مُّبِينٌ zāhir
 düşmāndurur أَنفُسَنَا ظَلَمْنَا biz zūlm eyledük eyitdi ol ikisi (11) رَبَّنَا ey taḥrimuz
 nefslerümüze وَإِنْ لَمْ تَغْفِرْ لَنَا (12) eger bizi sen yarlıgamazsan وَتَرْحَمْنَا daḥı şefkat étmezsen
 bize قَالَ اهْبُطُوا taḥrı eyitdi (13) لَنَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ elbetde biz oluruz ziyān edenlerden
 düşün uçmaḥdan بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ daḥı size وَعَدُوٌّ düşmāndurur وَلَكُمْ (15)
 vardır إِلَى جِوْنِ ölüme وَمَتَاعٌ daḥı dirlik وَتَمَتَّعَ مُسْتَقَرًّا فِي الْأَرْضِ yeryüzinde
 vaḥtine degin قَالَ taḥrı eyitdi (16) فِيهَا ol yerde تَحْيُونَ dirilürsüz daḥı
 ölürsüz وَمِنْهَا تُخْرَجُونَ daḥı

[77-a]

(1) andan çıkarsız يَا بَنِي آدَمَ ey ādem oğlanları قَدْ أَنْزَلْنَا عَلَيْكُمْ taḥkīḳ biz indürdük (2)
 üzerleriñüze يَا نَبِيَّ يَارَاتُكَ سِزİNİÇÜN يَا نَبِيَّ يَارَاتُكَ سِزİNİÇÜN يَا نَبِيَّ يَارَاتُكَ سِزİNİÇÜN
 ذَلِكَ وَرَبِّشَا (3) daḥı geyesi ki bezenürsüz anuñıla وَرَبِّشَا taḥvā geyesi ki
 (4) ol taḥvā geyecegi خَيْرٌ yegrekdür ذَلِكَ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ ol yaradılan ṭonlar ki bedenler (5)
 anuñıla örtilür taḥrınuñ birligine burhān delīl olanlardandurur لَعَلَّهُمْ (6) يَذَكَّرُونَ ögütleneler
 taḥrınuñ ulu ni‘metlerin bileler لَا يَا بَنِي آدَمَ (7) ey ādem oğlanları şeyṭān sizi
 elbetde fitnelemesün (8) مَا أَخْرَجَ niceki çıkardı fitnessiyile مِنْ الْجَنَّةِ ataḥuzı anaḥuzı
 (9) uçmaḥdan يَنْزِعُ عَنْهُمَا şu hālide ki çıkarıcıdurur anlardan لِبَاسَهُمَا ḥullelerini (10) ol
 ikisinin تَأْتِيهِمَا tā göstermekiçün anlara سَوَاتِهِمَا ‘avratlarını ikisinin (11) إِنَّهُ
 ol şeyṭān هُوَ يَرِيكُمْ görür sizi ol وَاقْبِيلُهُ daḥı anuñ (12) hemezātı يَا نَبِيَّ ‘avānları tābi‘leri
 ol yaradan ki siz anları (13) إِنْ جَعَلْنَا الشَّيَاطِينَ لَكُمُ ol görmezsiniz

رَبِّي الْفَوَاحِشَ (4) إِنَّمَا حَرَّمَ قُلْ eyit yā muḥammed şol kavmiçün ki dānālardurur bedürüstī ḥarām êtdi tañrım nā-meşrū‘ nesneleri (5) şuniki āşikāredürür dañı gizleyendürür وَالْبَغْيِ (6) dañı ḥarām êtdi ḥarāmlığı kalan zulmi māl almağı ḥaqsuz yere niceki tañrı وَأَنْ تُشْرِكُوا بِاللَّهِ (7) بَعِيرٍ dañı tañrıya siz ortak êtmekligünüzü ḥarām kıldı (8) مَا لَمْ يُنَزَّلْ بِهِ سُلْطَانًا (9) وَأَنْ تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ (9) dañı ḥarām kıldı indürmedi kitāb anuñ ‘uzrun dilemekiçün (10) مَا لَا تَعْلَمُونَ (10) şuniki bilmezsiz her ehl-i dīniçün أَجَلٌ mühlet vardur (11) فَإِذَا جَاءَ أَجْلُهُمْ (11) kaçanki ecelleri gelse وَلَا يَسْتَفْتِمُونَ (12) وَلَا يَسْتَأْجِرُونَ سَاعَةً (12) gecikmezler ecel (13) geldükden şonra bir sā‘at (13) her vaqt ki size gele tizlemezler ecelden öñdin (14) أَيْتِي (14) peygāberler kendü cinsünüzden يَفْصُونَ عَلَيْكُمْ (14) okıyalar üzerünüzze (15) أَيَّتِي (15) kıyur’sānımı her kim tañrıdan kórksa وَأَصْحَحْ (16) dañı dāninüñ işin (16) kayursa (17) كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا (17) şunlar ki yalanladılar bizüm āyetümüzü (17) وَأَسْتَكْبَرُوا عَنْهَا (17) dañı tekebbürlik êtdiler ĩmān getürmekden

[78-b]

(1) أُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ (2) فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ كَذَّبَ (1) ‘aşīleridür anlar ol oddan ebedī olıcılardur pes kim zālimrağdur (3) şol kimesneden ki yalan yaydı allāh üzerine yalan cihetinden yāḥūd yalanladı (4) أُولَئِكَ ol anuñ kelāmını (4) تَافِيلٍ يَنْزِلُ عَلَيْهِمْ (5) erişür anlara (5) نَصِيحُهُمْ (5) uluşleri (5) mukadder olmışdur levḥ-ül maḥfūzda (6) إِذَا جَاءَتْهُمْ (6) degin ki gele anlara (6) رُسُلَنَا (6) ‘azāb feriştelermüz melek gibi dañı anuñ (7) يَتَوَفَّوْنَهُمْ (7) şol hālde ki cānlarını alurlar (7) قَالُوا (7) eydürler ol zebānīler (8) مِنْ دُونِ اللَّهِ (8) şol nesne ki siz tapardunuz (8) كَانُوا كَافِرِينَ (8) (8) tañrıdan gayrı (8) كَافِرِينَ (8) eyitdiler (8) ضَلُّوا (8) bizden azdılar (8) غَايِبًا (8) bugün (8) أَنَّهُمْ كَانُوا كَافِرِينَ (8) nefsleri üzerine (8) عَلَى أَنْفُسِهِمْ (8) dañı şanukluk vèrdiler (8) وَشَهِدُوا (8) dediler (8)

bedürüstî anlar dünyâda kâfirlerdi قَالَ tañrı eyitdi (12) اَدْخُلُوا girünj ümmetlerle ki
 قَدْ خَلْتُمْ مِنْ قَبْلِكُمْ geçdi (13) sizden öñdin küfrile وَالْإِنْسِ وَالْجِنِّ مِنَ cinnden dañı benî âdemden
 كَلَّمَا دَخَلْتَ أُمَّةً her beriki girdi tamuya bir tã'ife (15) لَعَنْتُ أَخْتَهَا kendüden
 öñdin geçenlere la'net okıdı حَتَّىٰ إِذَا ادَّارَكُوا (16) tã vaqtaki olalar tamuda bir
 uğurda erişeler buluşalar tamuda (17) قَالَتْ dëyeler أَخْرِيَهُمْ anlara uyanlar لِأُولِيهِمْ
 ulularıçün هُوَ آءِ رَبَّنَا tañrımız

[79-a]

(1) bunlar أَصَلُّونَا bizi azdurdılar فَاتِهِمْ عَذَابًا pes vër bunlara 'azāb ضِعْفًا iki bizüm (2) kadar
 مِنَ النَّارِ oddan قَالَ tañrı eyitdi لِكُلِّ ضِعْفٍ her biri içün iki (3) ol kadar 'azāb vardur
 لِأَخْرِيَهُمْ anlara eyitdi وَأُولِيهِمْ (4) dëye lākin bilmezler anlar دَعَا وَلَكِنْ لَا تَعْلَمُونَ
 uyanlarıçün عَلَيْنَا لَمْ يَكُنْ لَكُمْ (5) olmadı sizüñiçün bizüm üzerümüze مِنْ فَضْلِ artuqçılık belki
 bizümile berābersiz فَذُو الْعَذَابِ (6) pes şadıñ 'azābı بِمَا كُنْتُمْ تَكْسِبُونَ ol sebebiyle ki kâfir
 olduñuz (7) الَّذِينَ كَذَّبُوا yalanladılar بِآيَاتِنَا bizüm (8) kūr'anumuzu
 انلارا لَا تَفْتَحْ لَهُمْ أَبْوَابَ السَّمَاءِ (9) anı kabül etmekden عَنْهَا anı serkeşlik étdiler وَاسْتَكْبَرُوا
 tañrı devede حَتَّىٰ يَلِجَ الْجَمَلُ (10) dañı uçmağa giremezler وَلَا يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ
 günāhkārları تَجْرِي الْمُجْرِمِينَ gerü ancılayın (11) فِي سَمِّ الْخِيَاطِ igne yuvrdasından
 vardur (12) مِهَادٍ مِنْ جَهَنَّمَ anlarıçün لَهُمْ cezā 'ükubet éderüz
 anlarıçılاین تَجْرِي الظَّالِمِينَ (14) وَكَذَلِكَ bürüciler vardur عَوَاشٍ dañı üstlerinde وَمِنْ فَوْقِهِمْ
 biz bir nefse biz وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَا نُكَلِّفُ نَفْسًا (15) وَالَّذِينَ şunlar (15) ki
 buyurmazuz أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ (16) illā elinden geleni buyruqlardan
 تَجْرِي مِنْ غَلِّ هَاسِدٍ مَا فِي صُدُورِهِمْ (17) dañı biz çıkarduk وَنَزَعْنَا

[79-b]

(1) وَقَالُوا الْآنَهَارُ ırmaqlar dağı eyitdiler (2) مِنْ تَحْتِهِمْ aķar aŗaġa yanlarından anlaruñ (3) هَدِينَا لِهَذَا ışbu sa'ādetiçün uçmaġa ışbu sa'ādetiçün uçmaġa girmekiçün (4) degüldük (5) لَقَدْ biz ışbu sa'ādetiçün uçmaġa girmekiçün (6) بِالْحَقِّ anuñıla ki (7) ol (8) işlerdüñüz (9) أَصْحَابَ النَّارِ uçmaġ ehli (10) biz taħķik (11) فَهَلْ وَجَدْتُمْ (12) قَالُوا نَعَمْ (13) قَالُوا نَعَمْ (14) الَّذِينَ (15) دِينِ دِيرُور (16) وَهُمْ (17) وَبَيْنَهُمَا (18) وَعَلَى الْأَعْرَافِ

[80-a]

(1) dağı ol bārū üzerinde (2) varurlardı (3) girmeyeler (4) günāhları berāber (5) tamuya girmediler (6) كَلَّ (7) ol tamu ehli (8) أَنْ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ (9) selāmetlik üzerüñüze olsun dēyü

uçmağa (10) وَإِذَا صُرِفَتْ أَبْصَارُهُمْ (10) kaçanki
 döndi gözleri anların تَلْقَاءِ أَصْحَابِ النَّارِ (11) رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا
 हुदावेंदा किल्मा (12) bizi وَنَادَى أَصْحَابُ الْأَعْرَافِ zālim tā'ifeyile bile
 'arāfda oturanlar çağırdılar اَزَانِلَارَا كِي يَعْرِفُونَهُمْ (14) بِسِيمِيهِمْ
 'alāmetleriyle أَصْحَابِ الْأَعْرَافِ مَا أَعْنَى عَنْكُمْ (15) sizden جَمْعُكُمْ
 gerülerünüz وَمَا كُنْتُمْ تَسْتَكْبِرُونَ (16) kıldımadı أَهْوَالِ الدِّينِ bunlar
 şunlar degülmi kim أَفْسَمْتُمْ and içdiñüz (17) اَللّٰهُ بِرَحْمَةِ رَبِّهِمْ تَعَالَى tañrı erişmez anlara rahmetile
 ya'nī tañrı anlara nazār etmez

[80-b]

(1) rahmetile اُدْخُلُوا الْجَنَّةَ eydeler aşhāb-ı 'arāf giriñ cennete لَا خَوْفَ عَلَيْكُمْ (2) وَأَنْتُمْ تَحْزَنُونَ
 اَنْ اَقْبِضُوا عَلَيْنَا مِنَ الْمَاءِ اَصْحَابِ الْجَنَّةِ اَهْلِي تَامُو اَهْلِي اَصْحَابِ النَّارِ
 dökünj üzerümüzē şudan ki içersiz اَوْ مِمَّا رَزَقَكُمُ اللّٰهُ (4) اَوْ مِمَّا رَزَقَكُمُ اللّٰهُ tañrı size rūzī etdüğünden
 eyitdiler uçmağ ehli (5) اِنَّ اللّٰهَ bedürüstī tañrı حَرَمَهُمَا haram etdi şuyı dañı uçmağ
 yemişlerin عَلَى الْكَافِرِينَ (6) kāfirler üzerine اَلَّذِينَ şol kāfirler ki اتَّخَذُوا tıtdılar بَيْنَهُمْ
 müsülmānlar dīnini (7) ki islāmdurur لَهُمْ اَوْلَادٌ وَوَالِدَاتُهُمْ اَوْلَادُهُمْ dañı anları mağrūr etdi
 (9) ki اَنْتُمْ كَمَا نَسُوا اَنْتُمْ كَمَا نَسُوا اَنْتُمْ كَمَا نَسُوا اَنْتُمْ كَمَا نَسُوا اَنْتُمْ كَمَا نَسُوا اَنْتُمْ كَمَا نَسُوا
 unutdılar اَنْتُمْ كَمَا نَسُوا اَنْتُمْ كَمَا نَسُوا اَنْتُمْ كَمَا نَسُوا اَنْتُمْ كَمَا نَسُوا اَنْتُمْ كَمَا نَسُوا اَنْتُمْ كَمَا نَسُوا
 kurdānı inkār etdiklerin unutdılar وَاقْتَدُوا بِحَقِّكُمْ (11) tañkik biz ikrām etdik anlara
 kurdānı ki beyān etdik (12) اَنْتُمْ كَمَا نَسُوا اَنْتُمْ كَمَا نَسُوا اَنْتُمْ كَمَا نَسُوا اَنْتُمْ كَمَا نَسُوا اَنْتُمْ كَمَا نَسُوا
 kıldıñ dañı rahmet (13) اَللّٰهُ بِرَحْمَةِ رَبِّهِمْ تَعَالَى imān getüren tā'ife içün هَلْ يَنْظُرُونَ
 muntazir olmazlar (14) اِلَّا تَأْوِيلُهُ illā kurdān va'de kıldıñ 'azāba يَوْمَ يَأْتِي تَأْوِيلُهُ ol gün ki
 (15) kurdān va'de kıldıñ 'azāb gele يَقُولُ eydürler اَلَّذِينَ نَسُوهُ şunlar ki (16) unutdılar imān
 getürmegi dañı eyü 'ameller etmegi مِنْ قَبْلُ andan öñdün ya'nī (17) دُنْيَا دَايِكِنْ دُنْيَا دَايِكِنْ
 tañkik geldi رَبَّنَا بِيْزِهِمْ اَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِيْزِهِمْ اَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِيْزِهِمْ اَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِيْزِهِمْ

[81-a]

(1) **فَيَشْفَعُوا لَنَا** ki bizümiçün **هَلْ لَنَا مِنْ شَفَعَاءَ** hakıla **بِالْحَقِّ** var mıdur bize şefâ'atcilerden
(2) **كُنَّا نَعْمَلُ** (3) **غَيْرَ الَّذِي** işleyevüz **فَنَعْمَلْ** dağı işleyevüz **أَوْ نُرَدَّ** ya dünyāya döndürülevüz
dünyāda kılduğumuz 'amellerün gayrını **قَدْ خَسِرُوا أَنفُسَهُمْ** taħkik nefslerün ziyāna (4)
verdüler **مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ** yalanları ki şanemlerimiz (5) bize **وَضَلَّ عَنْهُمْ** dağı azdı anlardan
الَّذِي (6) şol allāh ki **اللَّهُ** allāhdurur **إِنَّ رَبَّكُمْ** şefâ'at êde dêrlerdi **بَدِيرُوسْتِي** tañrıñuz
الَّذِي (6) şol allāh ki **خَلَقَ** yaratdı **ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ** (7) altı günde **فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ** dağı yerleri **وَالْأَرْضَ** gökleri **السَّمَوَاتِ**
andan şonra gālib oldı 'arş üzerine **يُغْشِي** başdurur (8) **النَّيْلَ** geceye **النَّهَارَ** gündüzi **يَطْلُبُهُ**
isder gündüzi geceye geceyi gündüz (9) **تِيْزَ تِيْزَ** **وَالشَّمْسَ** dağı güneşi yaratdı **حَثِيْبًا**
dağı ayı yaratdı **وَالنُّجُومَ** (10) dağı yıldızları yaratdı **مُتَسَخَّرَاتٍ بِأَمْرِهِ** anuñ
emriyle kullarınun (11) **أَلَّ** agāh oluñ **الْخَلْقِ** ki yaratmak anuñ **وَالْأَمْرُ** dağı
(12) buyruk anuñ **تَبَارَكَ** bereket ayasıdurur tañrı ya'nī ne ki bereket varısa (13)
tañrıdurur **رَبُّ الْعَالَمِينَ** ki 'ālemlerün perverdigarıdurur (14) **أُدْعُوا رَبَّكُمْ** du'ā êdün
tañrıñuza **تَضَرُّعًا** şikestelikile **وَحُفْيَةً** dağı uğurlayıncağ **إِنَّهُ** (15) bedürüstī ol tañrı
وَلَا تُفْسِدُوا (16) dağı fesād êtmek yeryüzinde **لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ**
dağı du'ā êdün tañrıya **خَوْفًا** hışmından (17) **وَادْعُوهُ** imān getürdükden şonra
korğub **وَطَمَعًا** dağı rahmetin

[81-b]

(1) **مِنَ الْمُحْسِنِينَ** şunlardan **قَرِيبٌ** yakındurur **إِنَّ رَحْمَتَ اللَّهِ** umub **بِشْرًا**
(2) ki ihsān êderler **وَهُوَ الَّذِي** tañrı şol tañrıdurur ki **يُرْسِلُ الرِّيَّاحَ** gönderür (3) yelleri
حَتَّىٰ إِذَا أَقَلَّتْ (4) yağmur öñünce **بَيْنَ يَدَيْ رَحْمَتِهِ** tağılub buşrā okunursa muşdıcı demek olur
tā ol yelleri kaçanki getürse **سَحَابًا ثَقَالًا** ağır ağır (5) buludları **سُقْنَاهُ** sürdük ol buludları
biz **فَأَخْرَجْنَا** dağı çıkarduk (6) **فَأَنْزَلْنَا بِهِ الْمَاءَ** indürdük ol buluda şu **لِيَبْدِ مَيِّتٍ**
ol yağmurıla **مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ** (7) **كَذَلِكَ** ol meyvelerimiz çıkarduğumuz

وَالْبَلَدُ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ (8) ölülere yerden çıkaruruz (8) نُخْرِجُ الْمَوْتَى gibi (9) يَدْنِ رَبِّهِ بِأَذْنِ رَبِّهِ يَخْرُجُ نَبَاتُهُ çıkar otı anuñ (10) الطَّيِّبُ ki toprağı gökcek ola (11) لَا يَخْرُجُ illā yaman dağı şol yer ki çorak ola وَالَّذِي حَبَّتْ DESTÜRUYILA (12) نُصَرِّفُ الْآيَاتِ ancılayım كَذَلِكَ nesne çıkar (13) لَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا tahkik gönderdik nuñ (14) يَا قَوْمِ ey ümmetüm اَعْبُدُوا اللَّهَ tapuñ tañrıya dedük (15) مَا لَكُمْ size size مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ andan artuğ tañrı (16) عَلَيْكُمْ bedürüstî ben korkaram (17) عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ ol ulu günün azâbından ki tûfâna varmağdur (17) إِنَّا لَنُرِيكَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ eyitdi tã'ife kavminden قَالَ الْمَلَأُ مِنْ قَوْمِهِ

[82-a]

(1) bedürüstî görürüz seni zâhir azgunlukda قَالَ يَا قَوْمِ nuñ eyitdi ey benüm kavmüm (2) رَبِّ الْعَالَمِينَ (3) مَنْ لَٰكِنِ بِنِ رَسُولٍ وَلَكِنِّي رَسُولٌ yokdur baña azgunluk (4) رِسَالَاتٍ size ergusürüm size اَبْلُغْكُمْ 'alemlerün tañrisundan (5) مَا لَا تَعْلَمُونَ şuniki dağı bilürüm tañrıdan (6) وَأَعْلَمُ مِنْ وَأَعْلَمُ مِنْ şuniki bilmezsiniz (7) عَلَيْكُمْ size gelmeklikden (8) عَلَيْكُمْ size gelmeklikden (9) عَلَيْكُمْ size gelmeklikden (10) عَلَيْكُمْ size gelmeklikden (11) عَلَيْكُمْ size gelmeklikden (12) عَلَيْكُمْ size gelmeklikden (13) عَلَيْكُمْ size gelmeklikden (14) عَلَيْكُمْ size gelmeklikden (15) عَلَيْكُمْ size gelmeklikden (16) عَلَيْكُمْ size gelmeklikden (17) عَلَيْكُمْ size gelmeklikden

إِنَّا لَنَرِيكَ إِنَّا لَنَرِيكَ مِنْ قَوْمِهِ كَفَرُوا (17) eyitdi şol bölük ki قَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ
bedürüstî biz seni görürüz

[82-b]

(1) delülikde مِنَ الْكَاذِبِينَ فِي سَفَاهَةٍ (2) yalancılardan
bilürüz قَالَ هُودُ eyitdi يَا قَوْمِ ey benüm kavmüm (3) benüm cehāletüm
يَا قَوْمِ eyitdi يَا قَوْمِ ey benüm kavmüm (3) benüm cehāletüm
أَبْلَغُكُمْ (4) 'ālemlerüñ tañrısından مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ lākin bedürüstî elçiyem
وَإِنَّا لَكُمْ perverdigārimuñ buyruklarını رِسَالَاتِ رَبِّي size erişdururam
أَنْ جَاءَكُمْ 'aceb mi edersiz أَوْعَجِبْتُمْ (5) dañı ben sizünçün
(6) size gelmekden مِنْ رَبِّكُمْ rabbiñüzden عَلَى رَجُلٍ kişi üzerine مِنْكُمْ sizden
(7) خَلَفَاءَ فِي الْخَلْقِ (9) dañı arturdu sizi وَرَادَكُمْ (9) dañı arturdu sizi
هُدَى الْخَلْقِ فِي الْخَلْقِ (9) dañı arturdu sizi وَرَادَكُمْ (9) dañı arturdu sizi
gövdede بَصِطَةً artuqçılıq birle kimün büti altmış (10) arşun kimün yüz arşun
olurdu فَادْكُرُوا الْآءَ اللَّهُ (11) üzerüñüze لَعَلَّكُمْ تَفْلِحُونَ şāyed ki
devletlenmişlerden olasız قَالُوا eyitdiler أَجِنْتَنَا (12) bize geldüñ mi sen تَا تَانْرِيَا
tapmağičün biz وَنَذَرُ dañı (13) terk edevüz مَا كَانَ şuniki يَعْْبُدُ آبَاؤُنَا
atalarımız إِن كُنْتُمْ مِنَ الصَّادِقِينَ 'azābıla şol kórkuđuğuş فَاتِنَا (14) gel bize بِمَا
gerçeklerden (15) olduşa هُودُ eyitdi قَالَ هُودُ eyitdi هُودُ eyitdi هُودُ eyitdi
üzerüñüze ben va'de kıldığuşم وَعَضَبُ dañı tañrıdan (17) va'de
kıldığuşم غَاظَابِ أَتَجَادِلُونِي çekişir misiz benümile فِي أَسْمَاءِ adlarda ki

[83-a]

(1) مَا نَزَّلَ اللَّهُ مَا نَزَّلَ اللَّهُ أَنْتُمْ وَأَبَاؤُكُمْ siz dañı atalarıñuz سَمَّيْتُمُوهَا ad vèrdüğüñüz
(2) يَا نَبِيَّ يَأْتِيكُمْ مِنْكُمْ يَا نَبِيَّ يَأْتِيكُمْ مِنْكُمْ يَا نَبِيَّ يَأْتِيكُمْ مِنْكُمْ
(3) إِيَّاكُمْ مَعَكُمْ إِيَّاكُمْ مَعَكُمْ إِيَّاكُمْ مَعَكُمْ إِيَّاكُمْ مَعَكُمْ

(4) bedürüstî ben sizünile مِنَ الْمُنتَظِرِينَ size incek ‘azāba muntaẓir olanlardanam فَاتَجِينَاهُ
(5) kırtarduk hūdı وَالَّذِينَ مَعَهُ daḥı şunları ki ĩmān getürdüler hūdıla bile kırtarduk (6)
كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا (7) bizden ‘ināyetile وَقَطَعْنَا daḥı kesdik وَالَّذِينَ kökini şunların ki
وَالَّذِينَ كَفَرُوا (8) ĩmān getürmediler وَمَا كَانُوا مُؤْمِنِينَ bizüm nişānelerimüzi
daḥı gönderdik SEMUDA أَخَاهُمْ anlardan birini صَالِحًا ki (9) şālihdürür
تَاهِكِ كَيْفَ قَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ قَدْ جَاءَتْكُمْ peygāmbir doġma burhān taḥrişuzdan هَذِهِ نَاقَةُ اللَّهِ (11) burhānum işbu taḥriş taḥasıdurur
تَأْكُلُ فِي الْأَرْضِ الْآيَةَ فَذَرُوهَا (12) terk edün ol taḥayı الَّتِي تَأْكُلُ فِي الْأَرْضِ şu hālide ki ‘alāmetdürür size
فِي آيَاتِكُمْ تَأْكُلُ فِي الْأَرْضِ تَمَسُّوهَا (13) وَلَا ya’nî anı hergiz incitmek يَأْخُذْكُمْ تَامًا
كِي دُتَاسِيز (14) siz ya’nî tıtar sizi عَذَابِ الْيَمِّ acıdııcı ‘azāb وَأَذْكُرُوا anuñ (15) ol إِذْ جَعَلْتُمْ
وَإِذْ جَعَلْتُمْ مِنْ بَعْدِ عَادٍ پادışāhlar خُلَفَاءَ (16) daḥı sizi
تَوَخَّطُونَ فِي الْأَرْضِ مِنْ سُوءِهَا (17) geñezlerinden تَوَخَّطُونَ فِي الْأَرْضِ yeryüzinde
سُرَّيْرًا ve تَوَخَّطُونَ daḥı yonarsız الْجِبَالِ بِيوتًا taġları olur

[83-b]

(1) فَادْكُرُوا الْآيَةَ اللَّهُ (2) işlemek ya’nî وَلَا تَعْتُوا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ aḥuñ taḥrişuñ keremlerini
يَتَخَطَّوْنَ فِي الْأَرْضِ فَسَادًا (3) ĩmān tekebbürlik etdiler وَالَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا eyitdi قَالَ eyitdi
الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا (4) şunlara ki anlari getürmekden مِنَ قَوْمِهِ ki şāliḥ kavminden idi anlar
أَتَعْلَمُونَ (5) ki ĩmān getürdi anlardan لِمَنْ أَمِنَ مِنْهُمْ ol serkeşlik olanlar
قَالُوا فَادْكُرُوا الْآيَةَ اللَّهُ (6) مُرْسَلًا şāliḥ bedürüstî ki أَن صَالِحًا bilür misiz
بِالَّذِي بَدَأْنَاكُمْ بِهِ (7) biz şuña ki şāliḥ gönderildi anuñıla ĩmān eyitdiler
بِالَّذِي بَدَأْنَاكُمْ بِهِ (8) şunlar ki serkeşlik etdiler إِنَّا بَدَأْنَاكُمْ بِهِ (9) eyitdi قَالَ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا
شَايَءًا مِمَّا نُنزِّلُ مِنَ السَّمَاءِ فَيَكُونُ لَكُمْ فَسَادًا (10) eyitdi قَالَ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا
إِن كُنْتُمْ مِنَ الْمُرْسَلِينَ (12) eger

sen mursellerdeniseñ dediler فَأَخَذَتْهُمُ الرَّجْفَةُ anları cebrilün nâ'rası dutdı ki (13) yerler anuñıla ditrederdi فَاصْبَحُوا فِي دَارِهِمْ جَاثِمِينَ evlerinde helâk oldılar فَتَوَلَّى عَنْهُمْ anları eyle göricek döndi gitdi anlardan وَقَالَ anlara teħessür edüb (15) يَا قَوْمِ ey benüm kavmüm dağı size öğüt وَنَصَحْتُ لَكُمْ size taħkik ergusdüm tañrım ħaberlerini (16) لَقَدْ ابْلَغْتُكُمْ رَسُولَةَ رَبِّي verdüüm وَأُولَآءَا anñ yâ muħammed lüť peygâmberi dağı إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ vaħtaki

[84-a]

(1) eyitdi da'vet edüklerine kendü kavmine وَلَوْطًا gelürsiz سَبَقَكُمْ
(2) sizden ilerü kimse ol fâhişe birle sebkat edüb geçmedi مِنْ أَحَدٍ bir kimseden
(3) siz misiz ki bedürüstî لَتَأْتُونَ irkeklere (4) مِنَ الْعَالَمِينَ
(5) avratlardan geçib (5) مِنْ دُونِ النِّسَاءِ şehvet ħarc etmekiçün
(6) وَمَا كَانَ جَوَابَ israf edici tã'ifedürürsüz قَوْمِهِ
(7) أَخْرَجُوهُمْ ol ki dediler (7) مِنْ قَرَيْبِكُمْ
(8) كَاتَتْ مِنَ الْغَابِرِينَ ol helâk olandan oldu (8) كَاتَتْ مِنَ الْغَابِرِينَ
(9) وَأَهْلُهُ dağı iki kızını ki ze'uradurur deysâdurur (9) وَأَهْلُهُ
(10) وَأَمَطَرْنَا عَلَيْهِمْ مَطَرًا (10) وَأَمَطَرْنَا عَلَيْهِمْ مَطَرًا
(11) فَانظُرْ bağ yâ muħammed (11) فَانظُرْ
(12) وَالْمَدِينِ وَآلِي مَدِينٍ serencâm (12) وَالْمَدِينِ وَآلِي مَدِينٍ
(13) شُعَيْبًا قَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ (13) شُعَيْبًا قَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ
(14) وَمَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ قَدْ جَاءَتْكُمْ بَيِّنَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ فَأَوْفُوا
(15) وَلَا تَفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ (15) وَلَا تَفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ
(16) وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ (16) وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ
(17) بَعْدَ إِصْلَاحِهَا (17) بَعْدَ إِصْلَاحِهَا
(18) إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ (18) إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ

[84-b]

(1) eger siz inancılırsañuz **وَلَا تَعْتَدُوا** dañı oturmak **بِكُلِّ صِرَاطٍ** her yolda **تُوَعِدُونَ** (2) ki korkuda siz ĩmān getürenler **وَتَصُدُّونَ** dañı men^c edesiz **عَن سَبِيلِ اللَّهِ** tañrı (3) yolından **وَتَبَعُونَهَا عَوَجًا** dañı tañrınınuñ (4) yolını dilersiz ki aña **بِهِ** şu ki ĩmān getürdi tañrıya **إِذْ كُنْتُمْ قَلِيلًا** ol vañtaki siz azduñuz (5) **فَكَثَّرَكُمْ** dañı sizi çoğaltdı hem mālınıñızı çoğaltdı **وَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ** (6) **الْمُفْسِدِينَ** dañı nañar edüñ ki nice oldı fesād edenlerüñ serencāmı **وَأَنَّ كَانَ** (7) **طَائِفَةً مِنْكُمْ** eger sizden bir **تَآيِفَةً** olsa ki **أَمَّنُوا بِالَّذِي أَرْسَلْتُمْ بِهِ** aña ki (8) **بَنِ أَنُؤِيلًا** veribinildüm ĩmān getürseler **وَطَائِفَةً لَّمْ يُؤْمِنُوا** dañı bir **تَآيِفَةً** ĩmān (9) getürmese **فَاصْبِرُوا** muntazir oluñ **حَتَّىٰ يَحْكُمَ اللَّهُ** tā hükm ede tañrı **بَيْنَنَا** ara yerimizde (10) **قَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ** (11) eyitdi ol tañrı **وَهُوَ خَيْرُ الْحَاكِمِينَ** **وَأَسْتَكْبِرُوا** serkeşlik etdiler **مِن قَوْمِهِ** şu^cayb kavminden (12) **إِلَّا أَن نُّخْرِجَنَّكَ يَا شُعَيْبُ** elbetde çıkaruruz seni ey şu^cayb dediler **عَمَّا مَعَكَ** (13) dañı senüñile şunları çıkaruruz ki **فِي مَلَّتِنَا** bizüm (14) **أَوْ لَنَعُودَنَّ** ya dönesiz elbetde **مِنْ قَرِينِنَا** ĩmān getürdüler **أَوْ لَو كُنَّا كَارِهِينَ** (15) eger dññüñüzi geriye gördüñüzise dañı dönderür misiz dedi anlar ne^cam dediler şu^cayb eyitdi (16) **قَدْ افْتَرَيْنَا عَلَى اللَّهِ كَذِبًا** tañrınınuñ üzerine yalan çıkmış olavuz **إِن عُدْنَا** (17) **فِي مَلَّتِكُمْ** eger sizüñ dññüñüze dönersevüz **بَعْدَ إِذْ نَجَّيْنَا اللَّهُ مِنْهَا**

[85-a]

(1) ki tañrı bizi kırtardı andan **وَمَا يَكُونُ لَنَا** olmaz bize ki **أَنْ نَعُودَ فِيهَا** dönevüz dññüñüze (2) **إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّنَا** illā mekr ki tañrı dileye ki ma^cbüdumuzdur (3) **عَلَمًا** hāta kıldı bizüm tañrımız her nesneyi ‘ilm yönünden **عَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْنَا** tañrı (4) üzerine tevekkül etdük **بِالْحَقِّ** dañı **وَبَيْنَ قَوْمِنَا** (5) kavmimiz arasında dañı **هُدَايَنَا** **رَبَّنَا افْتَحْ بَيْنَنَا** **وَقَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ** eyitdi şol bölük ki **وَأَنْتَ خَيْرُ الْفَاتِحِينَ** **عَدْلًا** sen açanlaruñ yegisin (6) **كَاْفِرًا** **لَّنِ اتَّبَعْتُمْ شُعَيْبًا** eger şu^cayba uyarsañuz (7) **كَفَرُوا** kāfir oldılar şu^cayb kavminden **مِنْ قَوْمِهِ**

bedürüstî elbetde (8) siz ziyān edenlerdensiz
 فَأَخَذْتَهُمُ الرَّجْفَةَ فَأَصْبَحُوا فِي دَارِهِمْ جَاثِمِينَ anları cebrîlün (9) nā‘rası dutdu ki yerler anuñıla
 ditredi evlerinde helāk oldılar الَّذِينَ كَذَّبُوا شُعْبًا (10) şunlar ki şu‘aybı yalanladılar
 ziyān الَّذِينَ كَذَّبُوا شُعْبًا كَانُوا هُمُ الْخَاسِرِينَ (11) gūyā ki cihāna gelmedilerdi
 ediciler oldılar وَقَالَ يَا قَوْمِ لَقَدْ أَبْلَغْتُكُمْ رَسُولَاتِ رَبِّي وَنَصَحْتُ لَكُمْ فَكَيْفَ آسَى (12) فَتَوَلَّى عَنْهُمْ
 oluram وَمَا أَرْسَلْنَا عَلَى كَافِرِينَ (13) kāfir olanlar üzerine ögüt vèrdükten sonra
 göndermedük biz فِي قَرْيَةٍ مِنْ نَبِيِّ يَا‘nī peygāmbir bir kūye dañı yalanladılar ol kūyde
 (15) peygāmberi إِلَّا أَخَذْنَا أَهْلَهَا ol kūyde olanları بِالْبَأْسَاءِ qorquyıla (16)
 ثُمَّ لَعَلَّهُمْ يَصْرَعُونَ وَالضَّرَاءِ dañı belāyıla le‘alle ki niyāz edeler kibri gidereler
 الْحَسَنَةَ يَارَآمَزْلِيقَ مَكَانَ السَّيِّئَةِ (17) andan sonra biz degüşürdük ya‘nī getürdük
 قَدْ مَسَّ آبَاءَنَا فَذَمُّوا وَقَالُوا dañı eyitdiler حَتَّىٰ عَفَوْا (18) eylük

[85-b]

(1) tañkîk tıtdı atalarumuzu وَالسَّرَاءِ تَارْلِيقَ وَالضَّرَاءِ eyülük ya‘nī eyülük yamanlık (2) gelür
 gider nesnedürür bize dañı şöylecedürür فَأَخَذْنَا هُمْ بِغَتَّةٍ (3) nāgāh ya‘nī anlar
 tıpmadan وَأَهْلُ الْقُرَى (4) وَلَوْ niceki dèdi bunı ya‘nī anlar bilmezler
 bedürüstî ol kūylerün ehli ki geçdi anlarün آمَنُوا ایمān (5) getürseler وَاتَّقُوا dañı qorqsalar
 tañrıdan لَفَتَحْنَا عَلَيْهِمُ üzerlerine بَرَكَاتٍ بَرَكَاتٍ (6) bereketleri مِنَ السَّمَاءِ gökden yağmur
 gibi فَأَخَذْنَا هُمْ بِأَنْبَاءِ لَآكِن يَالَانلَادِلَار ANI (7) وَلَكِنْ بِلِيبَاتٍ GIBI dañı yerden nebāt gibi
 أَقَامِنَ أَهْلَ الْقُرَى بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ (8) kazandukları günāhlarıyıla
 بَيَاتًا بِأَسْنَا ‘azābumuz ANLARA GELMEKDEN (9) أَنْ يَأْتِيَهُمْ anlara gelmekden
 وَأَمِنَ أَهْلُ الْقُرَى أَنْ يَأْتِيَهُمْ بِأَسْنَا ضُحَىٰ (10) iken وَهُمْ تَائِمُونَ anlar uykuda
 kuşlukda وَأَقَامُوا مَكْرَ اللَّهِ هَال BU KI ANLAR OLMAZ İŞİLE MEŞĞÜLLERDİ (11) وَهُمْ يَلْعَبُونَ
 oldılar tañrının فَالْأَمْنُ مَكْرَ اللَّهِ tañrının mekrinden emīn olmaz (12) mekrinden
 لِلَّذِينَ لَوِغُوا يَوْمَ الْقَوْمِ الْخَاسِرُونَ (13) illā nefsinı ziyāna vèrenler

ki işbu ki eger **أَنْ لَوْ نَشَاءُ** ayalarından sonra **بَعْدِ أَهْلِهَا** tutdılar yerleri **الْأَرْضَ** (14) **يَرْتُونَ** (15) dilesevüz **وَنَطْبَعُ** dağı mühr urayduğ **بِذُنُوبِهِمْ** günāhlarıyla **أَصَبْنَاَهُمْ** (16) **تِلْكَ الْقُرَى** ol (17) şehirler ki **فَهُمْ لَا يَسْمَعُونَ** göñülleri üzerine **عَلَى قُلُوبِهِمْ** geçdi **وَلَقَدْ** kışşa éderüz üzerünje anlaruñ haberlerinden **نَقَصُ عَلَيْكَ مِنْ أَنْبَاءِهَا**

[86-a]

(1) **بِالْبَيِّنَاتِ** dürlü mu‘cizātıla **رُسُلُهُمْ** peygāberleri anlaruñ **تَاهَكِيفَ** geldi anlara **جَاءَتْهُمْ** (2) **مِنْ قَبْلُ** anlar imān getürecek degüller **بِمَا كَذَّبُوا** şuna ki yalanladılar anı **فَمَا كَانُوا** peygāberlerler (3) gelmez öñdin **كَذَلِكَ** ol geçende mühr urduğumuz gibi **يَطْبَعُ اللَّهُ** tañrı mühr (4) urur **وَمَا وَجَدْنَا** bulmaduğ **عَلَى قُلُوبِ الْكَافِرِينَ** kāfir olanlaruñ göñülleri üzerine (5) **لَا كَثْرِهِمْ** çoğuna anlaruñ **مِنْ عَهْدٍ** vefā anlara buyurduğumuzdan **زِيرَا** elest ‘āleminde ikrār (6) **وَإِنْ وَجَدْنَا أَكْثَرَهُمْ لَفَاسِقِينَ** tañkik biz bulduğ çoğırağını ki fāsıklardurur (7) anlaruñ **ثُمَّ بَعَثْنَا** andan sonra gönderduğ **مِنْ بَعْدِهِمْ** resüllerden sonra **مُوسَى** (8) **مُوسَى** peygāberleri **وَمَلَأْنَاهُ** dağı (9) bölüğüne anuñ **إِلَى فِرْعَوْنَ** fir‘avuna **بِآيَاتِنَا** tevrīt kitābıyla **كَانَ عَاقِبَةُ الْمُفْسِدِينَ** (10) **فَانظُرْ كَيْفَ** anlar zılm étdiler ol āyet anlara kelime gele **فَانظُرْ كَيْفَ** görgil yā muħammed nice oldı āhret işleri fesād édenleruñ (11) **مُوسَى** **وَقَالَ مُوسَى** eyitdi (12) **إِنِّي رَسُولٌ مِنْ رَبِّ** ey fir‘avun **الْعَالَمِينَ** bedürüstī ben ‘ālemler tañrısından **يَا فِرْعَوْنُ** peygāberem fir‘avun yalansın dediyise (13) **مُوسَى** eyitdi **حَقِيقٌ** ben lāyıkam **قَدْ جِئْتُكُمْ** ki demeyem tañrı (14) üzerine illā gerçek olan nesneyi **إِلَّا اللَّهَ** tañkik geldüm size **بِبَيِّنَاتٍ** burhānıla **مِنْ رَبِّكُمْ** (15) tañrıñuzdan **إِسْرَائِيلَ** gönder yā fir‘avun benümile **بَنِي إِسْرَائِيلَ** anları kullanna (16) **قَالَ** fir‘avun eyitdi **مُوسَى** **إِنْ كُنْتَ جِنَّتَ** eger geldünise **فَأْتِ بِهَا** bir mu‘cizāyıla **مِنْ الصَّادِقِينَ** (17) **إِنْ كُنْتَ مِنْ الصَّادِقِينَ** gel ol mu‘cizāyıla eger sen gerçeklerden iseñ **فَأَلْفَى عَصَاهُ**

[86-b]

(1) bıraķdı mūsā ‘aşāşını فَإِذَا هِيَ تُعْبَانُ مُبِينٌ nāgāh gördi ki ‘aşā ejderhā olmış وَنَزَعَ
(2) فِإِذَا هِيَ بِيضَاءٌ لِلنَّاطِرِينَ (4) dedi وَنَزَعَ يَدَهُ (3) fir‘avuna gösterdi nedür dèyü fir‘avun eyitdi elüñdürür mūsā elün ҡoltuğuna
soğdı bir şu‘lelü nesne ki güneşi yègdi niceki taırı (5) قَالَ الْمَلَأُ eyitdi ol bölük مِنْ قَوْمٍ فِرْعَوْنَ ki
fir‘avun nāgāh güneş olmış baķanlara (6) يُرِيدُ أَنْ يُخْرِجَكُمْ فِيمَا تَأْمُرُونَ ne buyurur siz قَالَوا (8) eyitdiler
ARJE (7) ki çıkara sizi مِنْ أَرْضِكُمْ مِنْ أَرْضِكُمْ yèrünüzdən (9) وَأَرْسِلْ هَارُونَ وَأَخَاهُ DAHI ҡardeşi harün DAHI
gönder فِي الْمَدَائِنِ şehirlerde (10) يَا تُوتُوكُ varısa cāzūlar (11) وَجَاءَ الْعَزْرَةُ فِرْعَوْنَ cāzūlar fir‘avuna geldiler
قَالُوا (12) إِنْ كُنَّا نَحْنُ الْعَالِيَيْنِ tahkik var mı bize ‘ivaż (13) قَالَ نَعَمْ fir‘avun eyitdi eyle olsun وَأَنْتُمْ
bedürüstü ol vaķtakim mūsāya gālib gelesiz (14) لِمَنْ sen (15) قَالَ الْفُؤَا mūsā eyitdi siz bırağun
yā mūsā eyitdiler يَا مُوسَى elbetde muķarrebledensiz (16) فَلَمَّا وَاسْتَرَّهُمْ هَبُوهُمْ hāķuñ gözlerin bağladılar
وَأَوْحَيْنَا بِكَ وَجَاءُوا بِسِحْرِ عَظِيمٍ DAHI ulu sihirile geldiler otuz yedi biñ (17) وَأَوْحَيْنَا بِكَ وَجَاءُوا بِسِحْرِ عَظِيمٍ DAHI
cāzūyıdı وَأَوْحَيْنَا بِكَ

[87-a]

(1) biz DAHI vahy étdük إِلَى مُوسَى mūsā أَلْقِ عَصَاكَ ‘aşāyı bırağ dèyü (2) فَإِذَا هِيَ بِيضَاءٌ لِلنَّاطِرِينَ (3) gördiler yudar مَا يَأْفِكُونَ anlaruñ sihirile gösterdiklerini
(4) وَبَطَّلَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ DAHI bātılı oldu şol nesne (5) وَأَنْقَلَبُوا DAHI döndiler (6) زَلِيلٍ صَاغِرِينَ oluban
هَذَاكَ ol mu‘āraza yèrine (7) وَأَلْفِي السَّحْرَةَ DAHI düşdiler sāhirler (8) وَأَلْفِي السَّحْرَةَ DAHI düşdiler sāhirler yüzün ҡoyub
قَالُوا آمَنَّا بِرَبِّ الْعَالَمِينَ eyitdiler biz İmān getürdük ‘ālemler (9) رَبِّ مُوسَى وَهَارُونَ taırısına (10) رَبِّ مُوسَى وَهَارُونَ taırısına

(13) دُشْمَانُكُمْ فِي الْأَرْضِ فِي وَيَسْتَخْلِفُكُمْ فِي helāk éde sizüñ (14) ħalife kıla
 أَخَذْنَا (15) فَيَنْظُرَ daħı göre ki كَيْفَ تَعْمَلُونَ nite kılmursız (16)
 وَلَقَدْ تَاĤĶİK yazıldıĤ FIR‘AVUN TĀ‘İFESİNİ بِالسِّنِينَ كِزLIK yıllarıla (17)
 وَنَقْصِ الثَّمَرَاتِ مِنْ وَنَقْصِ daħı yemişlerden eksimekile لَعَلَّهُمْ يَذَكَّرُونَ le‘alle ki (18) anlar öġüt alalar
 لَنَا قَالُوا فَإِذَا جَاءَتْهُمْ الْحَسَنَةُ كَاĤANKI anlara bir ĥoşluk gelse فَإِذَا جَاءَتْهُمْ فَإِذَا

[87-b]

وَقَوْمَهُ قَوْمَهُ أَتَدْرُ مُوسَى قَوْمِ فِرْعَوْنَ مِنْ قَوْمِ فِرْعَوْنَ بÖLÜĖÜNDEN (1) cemā‘at
 (2) daħı aĥa uyanları تَا فِسَادٍ لِيُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ فِي yeryüzinde وَيَذَرُكَ (3) daħı seni
 تَرَكَ وَذَكَرَ لَعَلَّهُمْ يَذَكَّرُونَ لَعَلَّهُمْ يَذَكَّرُونَ (4) eyitdi فِرْعَوْنَ قَالَ (4) eyitdi تَرَكَ
 وَذَكَرَ لَعَلَّهُمْ يَذَكَّرُونَ (5) avratlarını نِسَاءَهُمْ (5) utandursaruz وَنَسْتَحْيِي وَنَسْتَحْيِي (5) oğlanlarını اَبْنَاءَهُمْ
 اَنْلَارُŦ ÜZERLERİNE كَاهِرُونَ (6) bunlar anuñiçün éder ki ol اَنْلَارُŦ ÜZERLERİNE كَاهِرُونَ (6)
 اَنْلَارُŦ ÜZERLERİNE كَاهِرُونَ (7) degül dëyü éder قَالَ مَوْسَى (7) degül dëyü éder قَالَ مَوْسَى (7)
 اَنْلَارُŦ ÜZERLERİNE كَاهِرُونَ (8) meded dileñ وَاصْبِرُوا وَاصْبِرُوا (8) tañrıdan اَنْلَارُŦ ÜZERLERİNE كَاهِرُونَ (8)
 اَنْلَارُŦ ÜZERLERİNE كَاهِرُونَ (9) bedürüstü yer tañrınuñdur اَنْلَارُŦ ÜZERLERİNE كَاهِرُونَ (9)
 اَنْلَارُŦ ÜZERLERİNE كَاهِرُونَ (10) aħiret serāyı tañrıdan كَاهِرُونَ (10) اَنْلَارُŦ ÜZERLERİNE كَاهِرُونَ (10)
 اَنْلَارُŦ ÜZERLERİNE كَاهِرُونَ (11) biz gelmezden öñdin اَنْلَارُŦ ÜZERLERİNE كَاهِرُونَ (11)
 اَنْلَارُŦ ÜZERLERİNE كَاهِرُونَ (12) geldükden sonra قَالَ مَوْسَى (12) umaram ki tañrıñuz اَنْلَارُŦ ÜZERLERİNE كَاهِرُونَ (12)
 اَنْلَارُŦ ÜZERLERİNE كَاهِرُونَ (14) ħalife kıla yeryüzinde اَنْلَارُŦ ÜZERLERİNE كَاهِرُونَ (14)
 اَنْلَارُŦ ÜZERLERİNE كَاهِرُونَ (15) nite kılmursız اَنْلَارُŦ ÜZERLERİNE كَاهِرُونَ (15)
 اَنْلَارُŦ ÜZERLERİNE كَاهِرُونَ (17) كِزLIK yıllarıla اَنْلَارُŦ ÜZERLERİNE كَاهِرُونَ (17)
 اَنْلَارُŦ ÜZERLERİNE كَاهِرُونَ (18) anlar öġüt alalar اَنْلَارُŦ ÜZERLERİNE كَاهِرُونَ (18)
 اَنْلَارُŦ ÜZERLERİNE كَاهِرُونَ لَنَا قَالُوا فَإِذَا جَاءَتْهُمْ الْحَسَنَةُ كَاĤANKI anlara bir ĥoşluk gelse فَإِذَا جَاءَتْهُمْ فَإِذَا

[88-a]

(1) يَطَّيَّرُوا eger anlara bir yamanlık erişse وَإِنْ تُصِيبُهُمْ سَيِّئَةٌ وَهَذِهِ bu bize maḥşuşdı dediler
(2) وَمَنْ مَعَهُ eyü görmez mūsāyı anuñilesine olan īmān getürenler daḥı ya'nī şum
(3) أَلَا إِنَّمَا طَائِرُهُمْ عِنْدَ اللَّهِ ya'nī agāh oluñ ki anlara erişen yamanlık (4)
tanrıdandırur وَلَكِنْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ وَقَالُوا eyitdiler مَهْمَا تَأْتِنَا بِهِ ya'nī ne ki (5) getirsen bize
sen مِمَّنْ آتَيْنَا بِهَا bir mu'cizeden فَارْسَلْنَا biz (6) aldayasın bizi anuñıla بِمُؤْمِنِينَ
īmān götürici degülüz senüñiçün ya'nī saña inanmazuz ki (7) tanrıdan geldüñ فَارْسَلْنَا
veribidük عَلَيْهِمُ الطُّوفَانَ üzerlerine yağmurı لَا يَزَالُ bir (8) şenbeden bir şenbeye degin ĥatı
ĥarāb oldu ĥāmları kesildi yā mūsāya du'ā kıl (9) def' olsun saña īmān getürelüm dediler
du'ā kıldı tanrı yel gönderdi kurutdı (10) ot oldu gerü īmān getürmediler وَالْجُرَادَ bir aydan
şonra çekirge gönderdi (11) hā deyince yedi kızdı meded dilediler def' oldu īmān
getürmediler وَالْقُمَّلَ bir aydan (12) daḥı yere beni gönderdi yedi çekirgeden yamandı yana
mūsāya geldiler (13) du'ā kıldı tanrı def' etdi yana īmān getürmediler وَالضَّفَادِعَ bir aydan
şonra kurbaga (14) gönderdi şol kadar öterlerdi ādemüñ sözi işitmezdi meger kulağına
söylerlerdi (15) yana mūsā du'ā kıldı def' oldu ne īmān getürdiler ne benī isrā'īli
şaldılar وَالذَّمَّ bir aydan (16) şonra şularını kan etdi mūsāya imāñ getürenlerüñ şuyı ĥüb
yarı (17) yana def' etdi īmān getürmediler mūsāya آيَاتٍ مُّفَصَّلَاتٍ şol ĥālde ki

[88-b]

(1) فَاسْتَكْبَرُوا daḥı serkeşlik etdiler īmāndan
(2) وَلَمَّا وَقَعَ عَلَيْهِمُ الرِّجْزُ zīrā devlet ĥā'ife edeler وَكَانُوا قَوْمًا مُّجْرِمِينَ
vācib oldu üzerlerine قَالُوا يَا مُوسَى eyitdiler yā mūsā لَنَا du'ā kıl bizümüçün (4)
tanrıña لَنْ كُشِفَتْ eger def' edersen (5) لَنْ كُشِفَتْ eger def' edersen
عَنَّا bizden وَلَنْ نُرْسِلَنَّكَ بِمِثْلِ مَا كُنْتَ تَكْفُرُ saña īmān getiriserüz (6) وَلَنْ نُرْسِلَنَّكَ بِمِثْلِ مَا كُنْتَ تَكْفُرُ
gönderserüz senüñile benī isrā'īli فَلَمَّا كَشَفْنَا vaḥtaki (7) def' etdük عَنْهُمْ الرِّجْزَ anlardan

إِذَا هُمْ يَنْكُتُونَ إِذَا هُمْ يَنْكُتُونَ aña ərđiler 'ahd ol müddete degin ki (8) anlar ərđişicilerdür aña ərđiler 'ahd bozmağa ya'nī nāgāh anlar bozdılar (9) 'ahdi فَانْتَقَمْنَا مِنْهُمْ intikām ətmeđ anlardan biz فَاعْرَفْنَاهُمْ dağı ğarķ ətđük (10) anları بِأَنَّهُمْ فِي الْيَمِّ deñizde bununıla bedürüstī anlar فَكَانُوا يَكْفُرُونَ yalanladılar (11) bizüm nişānelerümüzi وَكَانُوا عَلَيْهَا غَافِلِينَ dağı nişānelerümüzden ğāfillerdiler (12) وَأَوْرَثْنَا الْقَوْمَ الَّذِينَ fir'avun kavminüñ yerini vėrdük anlara ki (13) كَانُوا يَسْتَضِعُونَ alçaķ ħällülerdi mūsāya imāñ getürdükleri için مَشَارِقَ (14) اَلْأَرْضِ وَمَغْرِبَهَا yerün maşrıklarını dağı maġriblerini murād andan mışır yeridürür (15) ŞAM yeridürür ki anlarun elinde idi اَلَّتِي بَارَكْنَا فِيهَا ki bereket koyduğdı anda (16) عَلَىٰ بَنِي إِسْرَائِيلَ وَتَمَّتْ كَلِمَاتُ رَبِّكَ الْحُسْنَىٰ benī isrā'īl (17) isrā'īl üzerine بِمَا صَبَرُوا şabr ətđükleriyle ki düşmānların anlarun helāl ətđi

[89-a]

(1) دَمَرْنَا وَدَمَّرْنَا dağı helāk ətđük مَا كَانَ يَصْنَعُ فِرْعَوْنُ şunıki fir'avun işlerdi وَقَوْمُهُ dağı (2) ħalk işlerdi وَمَا كَانُوا يَغْرِبُونَ şunıki dağı helāk ətđük ki yüce ətmişlerdi serāylardan (3) فَاتُوا فَاتُوا deneklerden فَتَوَّا فَاتُوا benī isrā'īli nil deñizinden (4) وَأَجَاوَزْنَا وَجَاوَزْنَا dağı geğirdük عَلَىٰ أَسْنَامِهِمْ تَپَارِلًا تَپَارِلًا şanemlerine (5) anlar فَاتُوا فَاتُوا şanemlerine (6) كَمَا لَهُمُ الْهَاتِيكَا şanemler الْهَاتِيكَا ey mūsā kı bize sen يَا مُوسَىٰ اجْعَلْ لَنَا eyitdiler (7) قَالُوا قَالُوا şanemleri var قَالُوا قَالُوا şanemleri var قَالُوا قَالُوا şanemleri var (8) مُتَّبِعِينَ مَا هُمْ فِيهِ فَاتُوا şanemlere tapanlar (9) وَبَطُلًا مَا كَانُوا وَبَطُلًا مَا كَانُوا şanemler helāk olur şol nesne ki anlar andadurur (10) أَعِيزَ اللَّهُ أَعِيزَ اللَّهُ şanemleri (11) أَعِيزَ اللَّهُ أَعِيزَ اللَّهُ şanemleri (12) وَإِذْ أَنْجَيْنَاكُمْ مِنْ آلِ عَادِ فَاتُوا şanemleri (13) وَيَسْتَحْيُونَ وَيَسْتَحْيُونَ şanemleri (14) إِذْ أَنْجَيْنَاكُمْ مِنْ آلِ عَادِ فَاتُوا şanemleri (15) عِشْرِينَ عِشْرِينَ şanemleri

لَاخِيهِ هَارُونَ وَقَالَ مُوسَى مِيقَاتِ رَبِّهِ tamām tañrısınuñ kırk (16) gece
وَلَا تَتَّبِعْ وَلَا تَتَّبِعْ وَأَصْلِحْ ıslāh et (17) benüm qoñı ümmetimde
سَبِيلَ الْمُفْسِدِينَ dañı uyma

[89-b]

(1) fesād edenlerüñ yolına dèdi وَلَمَّا جَاءَ مُوسَى vaqtaki geldi mūsā لِمِيقَاتِنَا biz ta'yīn
étdügümüzi (2) vaqtiçün fıra رَبُّهُ وَقَلَّمَهُ رَبُّهُ dañı tañrısı aña söyledi قَالَ mūsā eyitdi رَبِّ أَرَبِّي
(3) ey tañrım göster baña cemālünji أَنْظُرْ إِلَيْكَ ben bakayım saña قَالَ tañrı eyitdi لَنْ تَرِيَنِي
elbetde beni (4) görmezsin dèdi وَلَكِنْ أَنْظُرْ إِلَى الْجَبَلِ lākin tağa nazar ét eger
(5) tağ karar èderse yerinde فَسَوْفَ تَرِيَنِي sonra beni sen göresin dèdi وَقَلَّمَهُ رَبُّهُ vaqtaki
(6) tağa tañrı cān vèrdi dañı aña cemālin 'arza kıldı جَعَلَهُ ol tağı دَكَّا (7) pāre pāre
قَالَ سُبْحَانَكَ (8) vaqtaki mūsā ayıldı فَلَمَّا أَفَاقَ uğutub dañı mūsā aqdarıldı وَخَرَّ مُوسَى
(9) وَأَنَا أَوَّلُ الْمُؤْمِنِينَ وَتَبَّتْ إِلَيْكَ tevbe kıldum hañretüñe هُدَاوِندَا seni pāk buluram dèdi
يَا مُوسَى إِنِّي اصْطَفَيْتُكَ قَالَ tañrı eyitdi evvel benem inanan ki sen dünyāda görölmezsin
bedürüstī (10) ben seni guzāde kıldum عَلَى النَّاسِ halkunuñ üzerine بِرِسَالَاتِي seni peygāMBER
étmegimile وَبِكَلَامِي (11) dañı kelāmum kıлмаğıla فَخَذُّ مَا آتَيْتُكَ saña vèrdügümü tut
وَكُنْ مِنَ الشَّاكِرِينَ dañı şükri (12) yerine getürenlerden ol dèdi وَكَتَبْنَا لَهُ yazduğ
mūsāiçün فِي الْأَلْوَابِ tahtalarda ki zümürüdden (13) yonmışıdı anı taqđır sağışda on tahta
idi مِنْ كُلِّ شَيْءٍ her nesneden مَوْعِظَةً öğüt (14) naşihat وَتَفْصِيلًا لِكُلِّ شَيْءٍ dañı beyān
kıлмақdan her nesne içün فَخَذُّهَا ol (15) elvāh بِقُوَّةٍ himmetile وَأَمْرَ قَوْمِكَ dañı emr ét
دَارَ الْفَاسِقِينَ göstèrsèrem size سَأُرِيكُمْ tañrı buyurduğunu ki (16) يَأْخُذُوا بِأَحْسَنِهَا
fāsıqlaruñ (17) menzilini سَأَصْرِفُ men' ediserem عَنْ آيَاتِي birligüm nişānelerinden
الَّذِينَ şunları ki

[90-a]

- (1) tekebbürlik ederler فِي الْأَرْضِ yeryüzinde بَغَيْرِ الْحَقِّ şunuñıla ki hak degüldür
(2) eger görseler her āyeti ki gökden indi بِهَا لَا يُؤْمِنُوا anı anı ān imān getürmezler
(3) dañı eger görseler toğrı yolu لَا يَتَّخِذُوهُ سَبِيلًا anı anı gitmezler
(4) eger dālālet yolın görseler يَتَّخِذُوهُ سَبِيلًا yol tutarlar anı anı
(5) varırlar كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا (6) ki bunıñıladur ki anlar بَدُّرُوسْتِي bedürüstī ki bunıñıladur ki anlar
(7) gāfil ol ayetlerden وَكَانُوا عَنْهَا غَافِلِينَ dañı ol ayetlerden
(8) dañı şunlar ki yalanladılar bizüm āyetümüzi وَلِقَاءِ الْأَخِرَةِ (8) dañı
(9) amelleri yıkıldı anlar Hَلْ يُجْرُونَ حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ yalanladılar kıyāmet gününü
(10) işlerler bulmazlar illā şunıki dünyāda işlerler وَاتَّخَذُوا (10) tutdı
(11) fir‘avun halkınun مِنْ خَلِيهِمْ şonra gitdükden şonra مِنْ بَعْدِهِ mūsā kavmi قَوْمِ مُوسَى
bezeginden bizagağuya عَجَلًا خَوَارًا جَسَدًا لَهُ خَوَارٌ bedendür etden kandan meler kalan bizagağ gibi
(12) söylemez anlara لَا يَكْلِمُهُمْ ol tapdukları أَنَّهُ bedürüstī ol tapdukları
(13) anı ma‘būd edenler وَكَانُوا ائْتَّخَذُوهُ dañı anları toğrı yola kulağuzlamaz يَهْدِيهِمْ سَبِيلًا (13) وَلَ
(14) vaqtaki bizagağuya tapduklarına katı وَلَمَّا سَقَطَ فِي أَيْدِيهِمْ dañı zālimler oldular ظَالِمِينَ (14)
(16) tahkik yoldan فَذُضُّوا أَنَّهُمْ bedürüstī anlar فَذُضُّوا أَنَّهُمْ dañı gördüler وَرَأَوْا (16) peşimān oldular
(17) eger tañrımuñ bize raħmet etmezse وَيَغْفِرْ لَنَا وَلِنَمَّ يَرْحَمْنَا رَبَّنَا eyitdiler قَالُوا (17) çıkmışlar
dañı bizi yarlığamazısa لَنَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ elbetde ziyān edenlerden oluruz dediler

[90-b]

- (1) ümmetine إِلى قَوْمِهِ mūsā döndi وَلَمَّا رَجَعَ مُوسَى (1) kağıyub غَضِبَانَ iken katı
(2) benden şonra مِنْ بَعْدِي ne yaman durduñuz بِنِسْمَا خَلَفْتُمُونِي eyitdi قَالَ (2)
(3) tañrı buyruğundan وَأَلْفَى الْأُلْوَا حَ dañı bırağdı أَعَجَلْتُمْ (3)
(4) hārūnuñ başını ya‘nī saçıñı بِرَأْسِ أَخِيهِ hārūnuñ başını ya‘nī saçıñı وَأَخَذَ (4) tahtaları
(5) kendüye çekdi يَجْرُهُ إِلَيْهِ (5) وَأَخَذَ (5) tahtaları
(6) beni za‘if إِنَّ الْقَوْمَ اسْتَضَعُّفُونِي eyitdi هَارُونَ قَالَ ابْنُ أُمِّ (6) bedürüstī ümmetün

öldüler ālūdelediler وَكَادُوا يَفْتُلُونِي taḥkīk yakın oldu ki beni öldürerlerdi (7)
 daḥı beni وَلَا تَجْعَلْنِي مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ düşmānları baña güldürmegil (8)
 daḥı وَلَا حِيَابَ وَلَا حِيَابَ daḥı ey taḥrīm beni yarlığa (9)
 daḥı bizi soğğıl وَأَنْتَ فِي رَحْمَتِكَ raḥmetünge (10)
 bedürüstī şunlar ki (11) أَتَّخَذُوا الْعِجْلَ bizaguyı
 taḥrı edindiler سَيِّئَاتِهِمْ tizde erişür anlara عَضَبَ مِنْ رَبِّهِمْ
 daḥı zelīlinün ḥorlık فِي الدُّنْيَا dūnyā dirliginde (13)
 ancılayın yalan çıkararı وَالَّذِينَ عَمِلُوا الْوَيْدَانَ وَكَذَلِكَ نَجْزِي الْمُفْتِرِينَ (14)
 ol günāhları işledükden (15) şonra taḥrıya
 daḥı rāst oldular İmānda (16) İNَّا نَرَىٰ مِنْ بَعْدِهَا
 elbetde gāfurdur raḥmet (17) edicidürür
 vaktaki mūsādan gāzab dıñdi

[91-a]

(1) فِي تِلْكَ الْأَمْثَالِ أَلَمْ تَرَ أَنَّا جَعَلْنَا لِبَنِي إِسْرَائِيلَ آيَاتٍ فَكَفَرُوا بِهَا فِي تِلْكَ الْأَمْثَالِ aldı bırağdı elvāḥı taḥtaları وَفِي تِلْكَ الْأَمْثَالِ
 (2) لِيُذَكِّرَ الَّذِينَ لَمْ يَرْجِعُوا إِلَى اللَّهِ وَأُولَئِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا وَلَئِنْ سَأَلْتَهُمْ لَمَنْ جَعَلْنَا الْإِسْلَامَ دِينًا لِقَوْمِكُمْ أَقَالُوا لِلَّذِينَ اتَّخَذُوا
 (3) مِثْلَ مَا جَعَلْنَا لِبَنِي إِسْرَائِيلَ آيَاتٍ فَكَفَرُوا بِهَا فِي تِلْكَ الْأَمْثَالِ İhtiyār kıldı mūsā qavminden سَبْعِينَ رَجُلًا
 (4) مِمَّنْ جَعَلْنَا لِبَنِي إِسْرَائِيلَ آيَاتٍ فَكَفَرُوا بِهَا فِي تِلْكَ الْأَمْثَالِ yürüdüler ki mūsāyı hārūn öldürdi
 (5) فَجَاءَ الْحَارُونَ فَكَبَّرَ وَقَالَ لِمَ أَجِئْتَ بِكُلِّ آيَةٍ فَكَفَرُوا بِهَا فِي تِلْكَ الْأَمْثَالِ nice idi belālar şıbbir daḥı şabbārıla ile aldılar ki hārūn oğlanları adı (6)
 geldükde hārūn dirildi şordılar beni taḥrīm öldürdi dedi فَلَمَّا أَخَذَتْهُمُ الرَّجْفَةُ
 (7) أَصَابَتْهُمُ الرَّجْفَةُ فَأَصَابَهُمُ الْهَيْبَةُ وَكَلِمَاتٍ لِيُذَكِّرَ الَّذِينَ لَمْ يَرْجِعُوا إِلَى اللَّهِ وَأُولَئِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَلِكَ نَجْزِي الْمُفْتِرِينَ
 (8) أَصَابَتْهُمُ الرَّجْفَةُ فَأَصَابَهُمُ الْهَيْبَةُ وَكَلِمَاتٍ لِيُذَكِّرَ الَّذِينَ لَمْ يَرْجِعُوا إِلَى اللَّهِ وَأُولَئِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا
 (9) أَصَابَتْهُمُ الرَّجْفَةُ فَأَصَابَهُمُ الْهَيْبَةُ وَكَلِمَاتٍ لِيُذَكِّرَ الَّذِينَ لَمْ يَرْجِعُوا إِلَى اللَّهِ وَأُولَئِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا
 (10) أَصَابَتْهُمُ الرَّجْفَةُ فَأَصَابَهُمُ الْهَيْبَةُ وَكَلِمَاتٍ لِيُذَكِّرَ الَّذِينَ لَمْ يَرْجِعُوا إِلَى اللَّهِ وَأُولَئِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا
 (11) أَصَابَتْهُمُ الرَّجْفَةُ فَأَصَابَهُمُ الْهَيْبَةُ وَكَلِمَاتٍ لِيُذَكِّرَ الَّذِينَ لَمْ يَرْجِعُوا إِلَى اللَّهِ وَأُولَئِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا
 (12) أَصَابَتْهُمُ الرَّجْفَةُ فَأَصَابَهُمُ الْهَيْبَةُ وَكَلِمَاتٍ لِيُذَكِّرَ الَّذِينَ لَمْ يَرْجِعُوا إِلَى اللَّهِ وَأُولَئِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا

sen bizüm dostumuzsın فَأَعْفُزْنَا yarlığa bizi وَارْحَمْنَا dağı şefkat ét (13) bize
 وَأَنْتَ خَيْرُ الْغَافِرِينَ yazgıl bizümiçün dünyāda (14) hoşluk
 قَالَ تَانرُي انا هُذَنَّا اِلَيْكَ zira biz saņa tevbe kılduk (15) eyitdi
 وَرَحْمَتِي عَدَابِي benim ‘azābım بِهِ اِصِيبُ erişdururam anı مِنْ اَشَاءُ şuņa ki (16) dilarem
 وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ her nesneyi kıldı bu āyet indükde (17) şeytān
 فَسَاكُتِبُهَا durur

[91-a]

(1) هُدًى فِي نُسُخَتِهَا ol elvāda yazılan اَلَّذِي اَخَذَ الْاَلْوَاخَ aldı bırağıdı elvāhı tahtaları
 (2) لِرَبِّهِمْ يَرْهَبُونَ هُمْ anlar şunlaruņiçün ki لَلَّذِينَ وَرَحْمَةً hidāyet var dağı rağmet vardur
 (3) سَبْعِينَ رَجُلًا قَوْمَهُ قَوْمَهُ مُوسَى ihtiyār kıldı mūsā taņrıdan korağlar
 (4) يَتَمِشُّ كَيْسًا لِمِيقَاتِنَا bellüledüğüümüz vağtiçün dağı yürüdüler ki mūsāyı hārūn öldürdi
 (5) كَادِييَةَ نِجَةَ بِلَالٍ شَبْبَرَ دَاغِي شَبْبَرًا ile aldılar ki hārūn oğlanları adı
 فَلَمَّا اَخَذْتَهُمُ الرَّجْفَةَ هَارُونَ دِيرِلِدِي ŞORDILAR BENI TAŇRIM ÖLDÜRDÜ DEDI
 (7) لَوْ شِئْتَ رَبِّ عَيْتِدِي مŪSĀ قَالَ TAŇRIM ÖLDÜRDÜ DEDI
 (8) وَإِيَّايَ بUNDAN ÖŇDİN helāk ederdiñ anları dilersenñ اَهْلَكْتَهُمْ مِنْ قَبْلُ
 (9) دَاغِي BENI اَهْلَكْنَا helāk eder misin bizi بِمَا فَعَلَ السُّفَهَاءُ مِنَّا delüleriümüz işledükleriyle
 (10) اِنْ هِيَ اِلَّا فِتْنَتُكَ ol azdurursın تَضِلُّ بِهَا degüldür bu illā fitnenüñ senüñ
 (11) اَنْتَ وَلِيْنَا kimi dilersenñ وَتَهْدِي مِنْ تَشَاءُ dağı onarursın kimi dilersenñ
 (12) اَنْتَ وَلِيْنَا kimi dilersenñ وَتَهْدِي مِنْ تَشَاءُ dağı onarursın kimi dilersenñ
 (13) اَنْتَ وَلِيْنَا kimi dilersenñ وَتَهْدِي مِنْ تَشَاءُ dağı onarursın kimi dilersenñ
 (14) اَنْتَ وَلِيْنَا kimi dilersenñ وَتَهْدِي مِنْ تَشَاءُ dağı onarursın kimi dilersenñ
 (15) اَنْتَ وَلِيْنَا kimi dilersenñ وَتَهْدِي مِنْ تَشَاءُ dağı onarursın kimi dilersenñ
 (16) اَنْتَ وَلِيْنَا kimi dilersenñ وَتَهْدِي مِنْ تَشَاءُ dağı onarursın kimi dilersenñ
 (17) اَنْتَ وَلِيْنَا kimi dilersenñ وَتَهْدِي مِنْ تَشَاءُ dağı onarursın kimi dilersenñ
 فَسَاكُتِبُهَا durur

[91-b]

(1) daḥı ben rahmeti yazmışam وَیُؤْتُونَ لِلَّذِينَ یَتَّقُونَ řunlaruñıçün tañrıdan kórkarlar
(2) daḥı zekāt verürler وَالدِّینَ هُمْ بِآیَاتِنَا یُؤْمِنُونَ daḥı řunlaruñ içün ki bizüm (3)
āyetlerümüze ĩmān getirürler وَالدِّینَ daḥı şunlar ki یَتَّبِعُونَ uyarlar الرَّسُولَ peygāmbere (4)
ki aña vahy gelir النَّبِیِّ geldügin kendüye haber verür الْأُمِّیِّ daḥı ümmidürür yazmak
okumak (5) bilmez الَّذِی şol resüldürür ki یَجِدُونَهُ bulurlar anı şıfatıla عِنْدَهُمْ yazılmış
(6) katarında بِالْمَعْرُوفِ (7) buyururlar یَأْمُرُهُمْ daḥı ve incilde daḥı وَالتَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ
eyü işlerle وَیُحِلُّ لَهُمُ الطَّیِّبَاتِ işlerden عَنِ الْمُنْكَرِ anları men' eder daḥı وَیَنْهَاهُمْ
helāl görür anlaruñıçün anlardan öñdinlere ḥarām olanı وَیُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ الْخَبَائِثَ (9) daḥı ḥarām
görür üzerlerine ḥabīs nesneleri kan gibi murdār gibi toñuz eti gibi عَنَّهُمْ (10) daḥı
giderür anlardan اِصْرَهُمْ müşkil 'ahdleri tevbe içün ādem kendüyi depelemek gibi (11)
ya'ni daḥı meşşakatlü ḥükümleri niceki degme keserlerdi وَالْأَعْلَالِ الَّتِی كَانَتْ عَلَيْهِمْ
giderürlerdi (12) فَالَّذِينَ آمَنُوا بِهِ şunlar ki ĩmān getürdiler muḥammede daḥı ta'zīm
etdiler (13) anı وَنَصَرُوهُ daḥı aña yardım etdiler kılıç urmağıla وَاتَّبَعُوا النُّورَ الَّذِی daḥı uydılar
(14) ol nūra ki أَنْزَلَ günden indi aña مَعَهُ muḥammede uymağıla أُولَئِكَ ol řā'ifelerdürür ki
(15) هُمْ اِنْبِیِّ رَسُولِ اللَّهِ اِنْبِیِّكُمْ ḥalāyık اِنْبِیِّ رَسُولِ اللَّهِ اِنْبِیِّكُمْ (16) bedürüstī ben
elçiyem tañrınuñ size جَمِيعًا bir uğurda الَّذِی şol tañrınuñ ki (17) لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْاَرْضِ
anuñdurur gökleriñ daḥı yerleriñ pādiřahlığı لَا إِلَهَ

[92-a]

(1) dirildür oldurur اِلَّا هُوَ يُحْيِ وَيُمِيتُ (2) daḥı anuñ
peygāmbere النَّبِیِّ الْأُمِّیِّ şol nebī ümmī ki یُؤْمِنُ بِاللَّهِ ĩmān getirür (3) tañrı yā lem-
yazel وَكَلِمَاتِهِ daḥı anuñ peygāmbelerine ki anuñ ḥiřābından وَاتَّبِعُوهُ (4) daḥı uyun aña siz
مُوسَى أُمَّةً وَمِنْ قَوْمِ مُوسَى أُمَّةً (5) yola le'alle ki kulağuzlanmış olasız toğrı (5) yola

(11) فَلَمَّا نَسُوا مَا وَعِدْنَاهُمْ وَقَالُوا لَا يَنْفَعُنَا آلِهَتُنَا إِنَّا بِالْحَقِّ مُخَلَّدُونَ ^۱ daḥı t̄ama^c  tdig m zdir r anlaruŋ taq̄vāların ^۲ vaqtaki unuttılar (11)
(12) إِنَّا نَحْنُ الْحَقُّ وَآبَاءُنَا الْأَكْفَارُ ^۳ anlaruŋ  g d n  ya^cn  terk  tdiler ^۴ أَنجَيْنَا biz  tarduŋ ^۵ الَّذِينَ Şunları (12) ki
(13) وَأَخَذْنَا مِنَ الْمُتَكِبِينَ أَجْرًا مُّبِينًا ^۶ daḥı tutduŋ biz Şunları (13)
(14) فَكَلِمَاتٍ يُضِلُّونَ بِهَا كَمَا يُضِلُّونَ بِالْأَسْمَاءِ ^۷ ki  adden ge diler ^۸ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ ^۹ katı ^{۱۰}  azābıyla ^{۱۱} fışk  td kleri sebebiyle ^{۱۲} فَلَمَّا
(14) عَتَوْا ^{۱۳} vaqtaki serkeşlik  tdiler ^{۱۴} عَنْ مَا نُهَوُّوا ^{۱۵} nehy olunduŋlarını terk  tmekden
(15) وَإِذْ تَأَذَّنَ رَبُّكَ لِيَسِفَّ لَوْ أَنَّهُمْ كَانُوا كَوْنًا مُّجْتَمِعِينَ ^{۱۶} eyitd k anlara ^{۱۷} كُونُوا ^{۱۸} قِرْدَةً ^{۱۹} meym n oluŋ ded k ^{۲۰} عَنَّا قُلْنَا لَهُمْ
(16) إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ ^{۲۱} vaqtaki bild rdi taŋrıŋ ^{۲۲} لِيَبْعَثَنَّ عَلَيْهِمْ ^{۲۳} elbetde g nderiser anlaruŋ ^{۲۴} إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ
(17) كَيَوْمِ نَأْتِيهِمُ السَّمَاءُ غَمًّا مُّجْتَمِعًا ^{۲۵} kiy met g nine degin ^{۲۶} الْعَذَابِ ^{۲۷} سَوَاءٌ ^{۲۸}  azāb  der anlara yaman ^{۲۹}  azāb
 ld rmek gibi

[93-a]

(1) daḥı  arāclarını almak gibi ^۱ إِنَّ رَبَّكَ لَسَرِيعُ الْعِقَابِ ^۲ bed r st  sen ŋ taŋrıŋ elbetde t z ^۳ i k b
(2)  dicidir r ^۴ رَجِيمٍ ^۵ وَأِنَّهُ لَغَفُورٌ ^۶ daḥı bed r st  ol all h yarlıgayıcıdurur ve ŐeŐkat  dicidir r
(3) ^۷ مِنْهُمْ ^۸  mmet ^۹  mmet ^{۱۰}  aġıtduŋ ^{۱۱} فِي الْأَرْضِ ^{۱۲} وَمَا ^{۱۳} anları yery zinde ^{۱۴} وَقَطَّعْنَاهُمْ فِي الْأَرْضِ ^{۱۵}  mmet ^{۱۶}  mmet
(4) ^{۱۷} وَمِنْهُمْ دُونَ ذَلِكَ ^{۱۸} ba^czı anlardan ^{۱۹} سَالِحِينَ ^{۲۰}  lihlerdir r ^{۲۱} ذَلِكَ ^{۲۲} ba^czı anlardan ^{۲۳} أَلْجَافِ ^{۲۴} (5)
(6) ^{۲۵} وَبَلَّوْنَاهُمْ ^{۲۶} daḥı biz Őınaduŋ anları (6)
(7) ^{۲۷} لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ^{۲۸} yana  a ka d ns nler (7) d y 
(8) ^{۲۹} وَرِثُوا الْكِتَابَ ^{۳۰} (8) ^{۳۱} خَلَّفَ ^{۳۲} res lall h zam nındaŋılar yeh ddan (8)
(9) ^{۳۳} عَرَضَ ^{۳۴}  bu  a r (9) d ny nuŋ met nı
(10) ^{۳۵} وَيَقُولُونَ ^{۳۶} daḥı eyd rler (10)
(11) ^{۳۷} وَإِن يَأْتِهِمْ ^{۳۸}  kubet  tmez anuŋi n d rler (11)
(12) ^{۳۹} أَلَمْ يُوْعِدْكَ اللَّهُ ^{۴۰} daḥı bulsalar alalardı tevr ti bozduŋlarından (12)
(13) ^{۴۱} غَيْرَ ^{۴۲} g n h ^{۴۳}  hd ki (13)
(14) ^{۴۴} أَن لَّا يَقُولُوا ^{۴۵}  hd Őunuŋ  zerine olındı ki (14)
(15) ^{۴۶} وَدَرَسُوا ^{۴۷} daḥı (15) tevr tdaŋı ^{۴۸}  vbe Őartın bozdılar

vaqtaki biz koparduk كَاتَهُ ظِلَّةً (4) tür tağını dağı kaldurduk فَوْقَهُمْ üzerlerine anlaruñ (4) sol bulud gibi وَظَنُوا yakın bildiler ki أَنَّهُ وَاقِعٌ بِهِمْ bedürüstî ol (5) tağ üzerine düşer خُدُوا مَا اتَيْنَاكُمْ dön anlara tutuñ şunu ki size vërdük بِقُوَّةٍ (6) himmet birile وَأَذْكُرُوا مَا فِيهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ وَإِذْ أَخَذَ رَبُّكَ مِنْ آدَمِ arqalarından مِنْ ظُهُورِهِمْ zurriyetlerini (8) anlaruñ وَأَشْهَدَهُمْ دَاهِيًا وَاسْمُهُمْ zurriyetlerini (8) anlaruñ عَلَى أَنْفُسِهِمْ nefsleri üzerlerine (9) اَلْسِنَتُكُمْ tañrıñuz degül miyem dedi anlara قَالُوا eyitdiler بَلَى sen bizüm tañrımuzsın شَهِدْنَا (10) tañuñ olduñ tañuñluñ vërürüz أَنْ تَقُولُوا يَوْمَ الْقِيَامَةِ dilemekiçün ki siz (11) dëyesiz اَوْ تَقُولُوا bedürüstî bundan gâfildük biz (12) dëmesiz اِنَّمَا اشْرَكَ ابَاؤُنَا bedürüstî şirk getürdi (13) atalarımız bizüm مِنْ قَبْلُ bizden öñdin وَكُنَّا ذُرِّيَّةً مِنْ بَعْدِهِمْ biz zurriyeti idük (14) anlardan şonra الْمُبْطِلُونَ helâk eder misin bizi müşrik atalarımız (15) işledüğüyle âdemden ‘ahd alduğı uçmağdan çıñduğdan şonra gökden inmezden öñdin (16) âdemüñ bilin şığadı andan ervâh döküldi kimi ay kimi gün gibi kimi yıldız gibi kimi (17) çerâğ gibi kimi qor gibi kimi aq gibi kimi qara gibi mursellerüñ güneş gibi nebîlerüñ ay gibi

[94-b]

(2) سَاءَ مَثَلًا الْقَوْمُ le‘alle ki şâyed ki fikr edeler dağı şevāba meyl edeler لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ (1) ite beñzeyen qavmüñ meseli it gibi qavmüñ meseline beñzer yaman mesel oldu وَأَنْفُسَهُمْ كَانُوا يَظْلِمُونَ zulum (3) şol qavm ki yalanladılar bizüm qur‘ānumuzı اَلَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا etmediler illā nefslerine (4) مَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَهُوَ الْمُهْتَدِي kim ki tañrı qulağuzladı öğmiş oldur وَمَنْ يَضِلْ (5) her kim ki anı tañrı azdura هُمْ الْخَاسِرُونَ ol tā‘ife anlardurur ki مِنْ الْجَنِّ كَثِيرًا çoqları için لِحَبْلِمْ لِحَبْلِمْ biz yaratduñ لِحَبْلِمْ tañrı için (6) وَلَقَدْ ذَرَأْنَا مِنَ الْجِنِّ لِيُشْرِكُوا بِالرَّبِّ الْوَهَّابِ (7) ki لَا يَفْقَهُونَ بِهَا (8) anlaruñ gönülleri var اَلَّذِينَ لَا يُبْصِرُونَ بِهَا (9) görmezler anlaruñ gözleri vardurur وَلَهُمْ اَعْيُنٌ اَلَّذِينَ لَا يُبْصِرُونَ بِهَا (9) görmezler

فَإِذَا هُمْ مُبْصِرُونَ (12) tañrısını تَذَكَّرُوا şeytān vesvesesinden (11) bir günāh مِنَ الشَّيْطَانِ görürsin anları ki eksüklerin görüciler يَمْدُونَهُمْ (13) yamanlık kardeşleri وَإِخْوَانُهُمْ kındırırverürler anları ثُمَّ لَ فِي الْغَيِّ azgunlukda (14) andan sonra epsem olmazlar وَإِذَا لَمْ تَأْتِهِمْ bir āyetile ki anuñ cevābın ister olalar قَالُوا eydürler لَوْلَا اجْتَبَيْتَهَا (16) niçün sen anı kendünđen getürmek dërler قُلْ eyit yā muħammed مِنْ رَبِّي مَا يُوحَىٰ إِلَيَّ şuña ki olur baña (17) ben uyaram إِنَّمَا اتَّبَعْتُ bedürüstī هَذَا tañrımdan

[97-a]

(1) bu kūr'ān وَهَدَىٰ وَرَحْمَةً dañı hidāyetdürür tañrıñuzdan مِنْ رَبِّكُمْ naşihatlerdürür بِصَائِرِ (2) ve rahmetdürür وَإِذَا قُرِئَ الْقُرْآنُ imān getüren t̄ā'ife الْقُرْآنُ kūr'ān (3) okunsa لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ (4) le'alle ki kuñak tutuñ ol kūr'āniçün وَأَنْصِتُوا dañı epsem oluñ فَاسْتَمِعُوا لَهُ rahmet olmışlardan olasıز فِي tañrı ki نَفْسِكَ (5) nefşünđe تَضَرَّعًا وَخِيفَةً şol hālde ki niyāz edersiz qorqub وَدُونَ (6) andun ya'ni dañı aşikāreden aşığa şöyle ki ardındağı işide بِالْعُدُوِّ (7) tañladı aħşamda وَالْأَصَالِ (8) gāfillerden olma (9) tañrıñ katındadurur feriştehler gibi عِنْدَ رَبِّكَ şunlar ki bedürüstī إِنَّ الَّذِينَ (10) anuñ 'ibādetinden baş çekmezler وَيُسَبِّحُونَهُ dañı anı tenzīh (11) ederler وَلَهُ يَسْجُدُونَ dañı ol hāzrete yüz yere ururlar andan ġayra nazār kılmazlar (12) sorarlar yā الْحَمْدُ لِلَّهِ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ sūre enfāl tañrıñuzdurur murād bundan ta'rīzdürür (13) ardına düşüb aqđaran mı ala yuce resūlallāh bekleyen mi ala yoħsa çeriyi tağılub (14) gitmege qomayan mı ala وَالرَّسُولِ (15) tañrıñuzdurur قُلِ الْإِنْفَالِ eyit yā muħammed ġanīmet mālı tañrıñuzdurur فَاتَّقُوا اللَّهَ (16) ġanīmet mālında qorquñ tañrıdan çekişmek وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ (17) muṭi' oluñ tañrıya dañı anuñ peygāberine إِنَّ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ

[97-b]

(1) **إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ** bedürüstî mu'minler **الَّذِينَ** şunlardurur ki **إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ** kaçanki tañrı (2) egile **وَجَلَتْ** korqa **قُلُوبُهُمْ** gönülleri **عَلَيْهِمْ** kaçanki okuna üzerlerine (3) **آيَاتُهُ** anuñ Qur'ânı **يَتَوَكَّلُونَ** artura anları **إِيمَانًا** 'itikâd yöninden **وَعَلَى رَبِّهِمْ** (4) dañı anlar tañrısının üzerine **تَوَكَّلُونَ** tevekkül ederler **الَّذِينَ** şunlar ki **يُؤْمِنُونَ** (5) **الصَّلَاةَ** namâzların turgururlar **وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ** dañı biz anlara ruzî kılduğumuzdan (6) **يُنْفِقُونَ** tañrı yolına nafaqa vürürler **أُولَئِكَ** anlar ki tañrıdan korğdılar (7) dañı muhliş oldılar dañı tevekkül kıldılar dañı namâz kıldılar dañı zekât şadaqa vürdiler (8) **هُمُ الْمُؤْمِنُونَ حَقًّا** anlardurur ki gerçek mu'minlerdürür **لَهُمْ دَرَجَاتٌ** anlara uçmağda (9) dereceler vardur **عِنْدَ رَبِّهِمْ** anlaruñ tañrısı katında **وَمَغْفِرَةٌ** dañı yarlığanmağlık vardurur ki (10) **وَرِزْقٌ كَرِيمٌ** dañı minnetsüz bol rızq vardurur (11) **كَمَا أَخْرَجَكَ رَبُّكَ مِنْ بَيْتِكَ** sen ganimet mālını kısmet étdüğünü dilemedükleri evünđen tañrı seni çıkardukları (12) dilemedüklerine beñzer **بِالْحَقِّ** ol çıkarmak hağdurur aña nice dürlü hikmet bağludur (13) **وَإِنَّ فَرِيقًا مِنَ الْمُؤْمِنِينَ لَكَارِهُونَ** hāl bu ki bedürüstî mu'minlerden bir (14) bölük geriye görücilerdürür elbetde anı zîrâ bunda dañı yarağsuz çıkıldılar kārivān (15) uralum dēyü kıreyşüñ ki cümle şāmdan çıkıldılar içlerinden ebū sufyan bileydi (16) kırk kişiyile təcirlerdi dañı mağremet-ü bin nevfel dañı bileydi peygamber hağber vürdi (17) **أَخْرَجْتَهُم مِّنْ مَّكَّةَ وَهُمْ مُّؤْمِنُونَ** çıkaldılar nāğāh mekke hağkına dañı hağber oldı

[98-a]

(1) bindiler ebū ceħl ve nice serverler dañı bile biñe yağın varıdı resūlallāh dañı (2) üç yüz on kişi idi kamu yayağ içinde iki atlu varıdı hemān vağtaki işitdiler (3) **دُشْمَانٍ** şevketini melūl oldılar niceki tañrı **يُجَادِلُونَكَ فِي الْحَقِّ** dēdi ya'nī 'ikāb (4) ederler saña yā muħammed hağ işde ki ol **بَعْدَ مَا تَبَيَّنَ** andan şonra peygamberüm anlara (5) bildürdi gālib olacağlarını anlaruñ dūşmān üzerine **كَأَنَّمَا يُسَاقُونَ إِلَى الْمَوْتِ** şunuñ (6) gibi ki anlar olma sürülürleridi **وَهُمْ يَنْظُرُونَ** dañı anlar hağrān olub bağarlardı (7) **وَإِذْ** ağ yā

muhammed ol vaktaki va'ade kıldı size allāhu te'ālā اِحْدَى الطَّائِفَتَيْنِ (8) iki gurūhuñ birisini birisi kārīvāndurur ve birisi dağı yaraqlı mekke kāfirleridürür (9) اِنَّهَا لَكُمْ ki ol tā'ifenüñ biri sizüñdürür وَتَوَدُّونَ dağı siz seversiz (10) اَنْ غَيْرَ ذَاتِ الشُّوْكَةِ تَكُوْنُ لَكُمْ ki bedürüstī yarağı olmayanlara sizüñ ola ki (11) anlar kārīvāndururlar zīrā almak anı kolaydur وَيُرِيْدُ اللهُ dağı tağrı diler ki (12) اَنْ يُحَقِّقَ الْحَقَّ بِكَلِمَاتِهِ (13) dağı وَيَقْطَعُ دَابِرَ الْكَافِرِيْنَ indürdüğü kur'anıla اِنَّ الْحَقَّ لِيُحَقِّقَ الْحَقَّ وَيُبْطِلُ الْبَاطِلَ haqqı haq etmekiçün bātilı (14) bātil etmekiçün اِذْ تَسْتَغِيثُوْنَ رَبَّكُمْ egerçi günāhkārlar dilemezse (15) anuñ ol vaktaki tağrıya yalvarduñuz siz düşmānı gördüğüñüzde zīrā taḥkīk bildükde ki (16) elbetde cenk olisar tağrıya yalvarıdılar bizi gālib kıl düşmān üzerine yā gıyāse'l müsteğīsin (17) dediler اَنْبِيَ مُمِدُّكُمْ dağı du'āyı kabül etdi sizüñiçün

[98-b]

(1) bedürüstī ben size meded ericiyem dedi بِالْأَفْرِ مِنَ الْمَلَائِكَةِ feriştelerden biñ kişiyile (2) مُرْدِفِينَ ki indükde suyağışub? inerlerdi aq tonlu ve aq dülbendlü 'imāmelerinüñ (3) uci çiginlerinde idi dağı cenk etdiler وَمَا جَعَلَهُ اللهُ çilmadı tağrı ol mededi (4) اِلَّا بِشُرِّى size bişāret ki gālib olursız وَلِتَطْمَئِنَّ بِهِ قُلُوبُكُمْ dağı anuñıla (5) gönlüñüz toḥtasun deyü ol mededi etdi وَمَا النَّصْرُ اِلَّا مِنْ عِنْدِ اللهِ degül (6) yardım illā tağrı ḥazretindendür اِنَّ اللهَ عَزِيْزٌ حَكِيْمٌ اُدُّ يُغْشِيْكُمْ النَّعَاسَ size uyku oldı anı dağı anuñ اَمْنَةً مِنْهُ eminiçün şāzılıkuçün şoñında (8) zīrā korğan kişi uyumaz anlar bir yerde idiler ki anda şu yoğ idi müşrikler şulu (9) yerde idi وَيَنْزِلُ عَلَيْكُمْ dağı indürür üzerüñüze مِنْ السَّمَاءِ مَاءٌ gökden (10) yağmurı بِهَ لِيُطَهِّرَكُمْ تَا sizi pāk etmekiçün ol yağmurıla وَيُدْهَبُ عَنْكُمْ dağı (11) gidermekiçün sizden رَجَزَ الشَّيْطَانِ şeytān vesvesesini zīrā ol gece ki (12) anda kondılar şuşadılar dağı gālib düşe geçdi ol yağmur şuyıyıla yundılar (13) şulandılar hem kum depecük? oldı ki yarın üzerinde cenk edeceklerdi (14) وَلِيَرْبِطَ عَلَى قُلُوبِكُمْ şabrı bağlamağçün gönüllerinüzde وَيُنَبِّتُ dağı toḥutmağçün (15) بِهَ ol yağmurıla الْأَقْدَامَ ayakları

أَبِي مَعَكُمْ اذْ يُوجِي رَبِّكَ إِلَى الْمَلَائِكَةِ (16) ki tañruñ dèdi vahy èdüb feriştelere bedürüstî ben sizünileyem (17) dèyü sâbit muhkem èdün şol kimseleri anlar imân getürdiler

[99-a]

(1) biz tîz bırağisaruz اذْ يُوجِي رَبِّكَ إِلَى الْمَلَائِكَةِ (16) ki tañruñ dèdi vahy èdüb feriştelere bedürüstî ben sizünileyem (17) dèyü sâbit muhkem èdün şol kimseleri anlar imân getürdiler (2) oldılar كَفَرُوا (2) oldılar (3) heybet bırağısaram فَاضْرِبُوا فَوْقَ الْأَعْنَاقِ (3) boyunlarını dañı uruñ anlardan her ne ki size karşı tutarlarise (4) ذلك (4) anları öldürmek ne karşı vèrürlerise anları çalmağ (5) بِأَنَّهُمْ شَاقُّوا (5) ki düşmân oldılar anlar tañrıya dañı anuñ peygâberine (6) وَمَنْ يُشَاقِقِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ (6) ki düşmân ola tañrıya dañı peygâberine (7) فَإِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ذَلِكُمْ فَذُوقُوهُ (7) anlara tañrıya ol geçen 'ikâb (8) dünyâda عَذَابِ النَّارِ (8) dañı bedürüstî kâfirlere tamu 'azâbı (9) var kıyâmet güninde ol cenkde müsülmân kılıcı tokunsa kanardı melek kılıcı (10) tokunsa yanardı يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا لَقِيتُمْ الَّذِينَ كَفَرُوا (11) kaçanki uğraşasız (11) şunlara ki kâfir oldılar فَلَا تُولُوهُمْ الْأَدْبَارَ (12) anlara arka çevürmek (13) ol cenk günü إِلَّا مُتَحَرِّفًا لِقِتَالٍ (13) meger ki ğarîm çekmek için yüz döndüre ala gide (14) ğarîm dañı döne gele kılıç öñine bırağa فَقَدْ بَاءَ بِغَضَبٍ مِنَ اللَّهِ (15) yüz tutub döne tañrıdan bir ğazabile وَمَأْوَاهُ (16) dañı anuñ yeri tamu ola ne imân yeridürür ol tamu (17) فَلَمْ تَقْتُلُوهُمْ (17) eger siz iginürseñüz biz öldürdük dèyü siz öldürmedüñüz anları

[99-b]

(1) lākin tañrı öldürdi anları وَمَا رَمَيْتَ إِذْ رَمَيْتَ (2) atmaduñ sen (2) yâ muhammed vaktaki atduñ وَلَٰكِنَّ اللَّهَ رَمَى (3) lākin tañrı atdı وَلِيُبَلِّغَ الْمُؤْمِنِينَ (3) dañı mu'minlere vère

hazretinden **إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ذَلِكَ** (4) eyü ‘atā vère anlara eyü ni‘met **بَلَاءٌ حَسَنًا** eyü ‘atā
 kıldığı mu‘minlerüñ ğarazıdurur **وَأَنَّ اللَّهَ** (5) dağı bedürüstī tañrı **زَاعِفٌ مُّوْهِنٌ** za‘if edicidirür
 kâfirlerüñ mekrini **إِن تَسْتَفْتِحُوا** (6) eger ğālib olmağ isterseñüz düřmāna
فَقَدْ جَاءَكُمْ الْفَتْحُ taħķik geldi (7) size nuşret **وَإِن تَتَّهَبُوا** eger yığılmağ isterseñüz
 muħammedüñ düřmānlıđından **فَهُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ** (8) ol yėgrekdür size ey kâfirler **وَإِن تَعُودُوا** eger
 cenk étmege dönerseñüz muħammedile (9) **نَعُدُّ** biz dönerüz muħammedi üzerüñüze ğālib
 étmekile **وَلَنْ تُغْنِيَّ عَنْكُمْ فِتْنَتُكُمْ شَيْئًا** (10) dağı elbetde sizden fāyide kılmaz leřkerüñüz bir
 nesne **وَلَوْ كَثُرَتْ** niceki çok olursa (11) **اللَّهُ مَعَ الْمُؤْمِنِينَ** bedürüstī tañrı mu‘minlerledürür
وَأَنْتُمْ andıñız **وَلَا تَوَلَّوْا عَنْهُ** (12) **يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا**
 ğālib olmağ isterseñüz **كَالَّذِينَ** (14) şunlar gibi **وَلَا تَكُونُوا** ölmek **كَالَّذِينَ**
 ki **إِن شَرَّ الدَّوَابِّ** anlar işitmezler (15) **وَهُمْ لَا يَسْمَعُونَ** biz işitdik **سَمِعْنَا** eyitdiler **قَالُوا**
 bedürüstī ādemüñ **عِنْدَ اللَّهِ** tañrı ğatında (16) **الصَّمُّ** işitmeyenlerdürür şağırlardurur
الَّذِينَ dilsüzlerdürür **لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ** muħammeden (17) **الَّذِينَ** demeyenlerdürür
 ki anlar **لَا يَعْقِلُونَ** ‘aklıla nazır edemezler

[100-a]

(1) **لَأَسْمَعَهُمْ** işitdürürdi **خَيْرًا** ğerçeklik **وَلَوْ عَلِمَ اللَّهُ فِيهِمْ** eger tañrı bilse idi anlarda
 (2) **وَلَوْ أَسْمَعَهُمْ** eger işidirmisse idi ki **إِيمَانًا** anlara muħammedüñ sözini
 (3) **وَهُمْ مُعْرِضُونَ** ğālib bu ki anlar (4) **لَتَوَلَّوْا** yüz çevürürlerdi **إِيمَانًا** yüz
 çevürücilerdürür **يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَجِيبُوا** mu‘tī‘ olun **وَلِلرَّسُولِ** tañrıya dağı (5) peygāmbere
إِذَا دَعَاكُمْ kaçanki sizi oğıya **لِمَا يُحْيِيكُمْ** řunuñiçün kim size ğayat (6) bağışlar sözleri
 muħammedüñ **وَاعْلَمُوا** dağı bilüñ ki **أَنَّ اللَّهَ** bedürüstī tañrı (7) **يَحُولُ** ğıca‘b olur **بَيْنَ الْمَرْءِ وَقَلْبِهِ**
 kişiyile ğönül arasına mu‘minile ma‘şiyeti arasına ğirür (8) mu‘min uçmağı ğider kâfirle
وَأَنَّهُ إِلَيْهِ (9) **تُحْشَرُونَ** dağı bilüñ ki tañrıdan yaña
لَا تُصِيبَنَّ الَّذِينَ ظَلَمُوا (10) **وَأَتَّقُوا فِتْنَةَ** ğorķun **زِيرًا** erişmez

anun şerri yalnız günāh edenlere مِنْكُمْ (11) sizden حَاصَّةً anā işaret eder ya'ni yalnız demek olur وَإِعْلَمُوا dağı bilün (12) ki إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ وَأذْكُرُوا dağı anun İدَأْنْتُمْ قَلِيلٍ ol vaqtaki (13) siz azdınız مُسْتَضْعَفُونَ ālūde ediniz فِي الْأَرْضِ yeryüzinde تَخَافُونَ korğardunuz (14) أَنْ يَتَخَطَّفَكُمُ النَّاسُ ki sizi қаpa düşmānlar za'ifliginizden فَأُولَئِكَ سِزİ dirişürdi (15) وَرَزَقَكُم مِّنَ الطَّيِّبَاتِ وَآيَدِكُمْ بِنَصْرِهِ medāne dağı size vėrdi arı ğanimet māllarından لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ le'alle ki (17) يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَخُونُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ hāyin olmağ

BÖLÜM 4: DİZİN

-A-

a: O.

a. + ɲa (100a/11), (52b/01), (57a/17), (57b/11), (58b/12), (58b/12), (59a/07), (59a/09), (60b/08), (61b/02), (62a/01), (64a/06), (64a/06), (64b/09), (65a/01), (65b/17), (66a/03), (66a/06), (66b/12), (67b/17), (71b/14), (73a/17), (75a/04), (78b/05), (83b/09), (84a/06), (84b/07), (87b/02), (88b/08), (89b/02), (89b/06), (90a/02), (90a/03), (90a/04), (91b/04), (91b/13), (91b/14), (92a/04), (94a/07), (94a/09), (94a/13), (95a/07), (95a/09), (96a/02), (97b/12)

a. + ɲla (84b/04)

a. + ɲlarlar (65b/04)

a. + ɲuɲ (83b/01), (84b/04)

a. + na (56b/10)

a. + nda (54b/07), (56a/07), (58a/06), (61a/08), (63b/01), (68b/01), (70b/11), (74a/01), (74b/07), (78a/01), (88b/15), (92b/02), (98b/08), (98b/12)

a. + ndadurur (89a/08)

a. + ndan (51b/02), (51b/09), (51b/09), (51b/16), (53b/04), (53b/10), (53b/17), (54b/17), (55a/03), (55a/05), (55a/09), (55b/10), (56a/02), (56a/17), (57a/05), (57a/07), (57b/04), (57b/12), (59b/07), (60b/02), (61a/08), (61a/09), (61a/10), (61a/10), (61a/15), (61b/05), (62a/17), (62b/06), (62b/07), (64b/01), (65a/11), (66b/08), (66b/09), (66b/14), (67b/17), (71b/18), (73a/08), (73a/10), (73b/10), (73b/17), (74a/07), (74b/03), (74b/06), (75b/05), (75b/06), (75b/10), (77a/01), (80a/02), (80b/16), (81a/07), (81b/15), (84b/17),

(85a/01), (85a/17), (86a/07), (87a/13), (88b/14), (92a/09), (93b/16), (94a/03), (96a/02),
(96a/13), (96b/14), (97a/10), (98a/04)

a. + ni (51b/04), (54a/13), (54a/13), (54a/14), (55b/05), (55b/12), (55b/13),
(56b/01), (56b/03), (56b/10), (59a/03), (59a/04), (59a/08), (60b/12), (60b/13), (60b/16),
(61a/04), (61a/13), (61a/14), (62a/18), (62b/02), (62b/16), (62b/16), (63b/06), (64a/15),
(64a/16), (64b/03), (66a/08), (68a/11), (68a/15), (68b/09), (68b/10), (70a/09), (71a/05),
(72a/09), (72a/14), (72b/10), (73a/16), (74b/11), (75b/11), (79a/08), (80b/12), (82a/09),
(83a/03), (83a/13), (83a/13), (84a/08), (84a/16), (85b/07), (86a/02), (87a/10), (87b/09),
(89b/13), (90a/04), (90a/13), (91a/15), (91b/05), (91b/13), (94b/05), (95a/11), (95a/11),
(95a/17), (95a/17), (95b/05), (96b/16), (97a/09), (97a/12), (97b/14), (98a/11), (98b/07)

a. + niki (54a/14)

a. + nlar (100a/03), (52b/05), (53a/06), (53a/12), (53a/14), (53b/15), (53b/17),
(54b/03), (54b/07), (54b/08), (55a/10), (55a/14), (55b/05), (55b/10), (56a/09), (56b/17),
(57a/11), (57b/01), (57b/01), (57b/04), (57b/05), (57b/06), (57b/06), (57b/10), (57b/12),
(57b/16), (59a/11), (59a/14), (59b/07), (60a/03), (60a/06), (60a/13), (60a/13), (61a/15),
(62a/01), (62a/12), (62a/13), (63b/04), (64a/02), (64a/05), (64a/06), (64b/02), (64b/06),
(65a/06), (65b/14), (65b/14), (66a/15), (66b/06), (67a/11), (67a/13), (67b/08), (67b/09),
(67b/09), (68b/01), (69a/16), (69b/03), (70a/16), (72a/02), (72b/01), (73a/14), (73b/13),
(74a/08), (74a/11), (76b/05), (77b/08), (77b/10), (78b/02), (78b/02), (78b/11), (79a/03),
(79b/16), (80a/01), (80a/08), (80a/09), (81b/08), (82a/11), (83b/03), (83b/10), (84a/07),
(84b/15), (85b/03), (85b/03), (85b/09), (85b/11), (85b/16), (86a/02), (86a/09), (87a/04),
(87b/18), (88b/08), (88b/08), (88b/10), (89a/05), (89a/08), (89a/09), (90a/05), (90a/15),
(91a/02), (94a/03), (96a/03), (96b/03), (97b/04), (97b/06), (98a/06), (98a/06), (98a/11),
(98b/08), (98b/17), (99a/05), (99b/15), (99b/17)

a. + nlara (100a/02), (52a/01), (52b/05), (52b/14), (53a/04), (53a/16), (53b/03), (54a/16), (54b/02), (55a/11), (55a/12), (55a/13), (55a/15), (56b/15), (57b/10), (57b/16), (58a/10), (59a/10), (59a/12), (59a/13), (59b/11), (59b/14), (60a/04), (64a/05), (66a/15), (66b/09), (66b/12), (67a/01), (67a/03), (67b/01), (68a/09), (68b/03), (69a/02), (69a/17), (70b/06), (70b/15), (72a/01), (72b/07), (73b/13), (74a/02), (74a/07), (75a/03), (75a/05), (75a/07), (75a/09), (75a/10), (76a/04)a.ndan, (76b/05), (76b/07), (77a/10), (78b/04), (78b/06), (78b/17), (79a/04), (79a/09), (79b/06), (80a/17), (80a/17), (80b/11), (82a/09), (83a/01), (83a/02), (83b/14), (85b/07), (85b/09), (86a/01), (86a/05), (86a/09), (87b/18), (88a/01), (88a/03), (88b/01), (88b/12), (90a/12), (90a/12), (90b/11), (92b/02), (92b/04), (92b/05), (92b/08), (92b/15), (92b/17), (93b/05), (93b/09), (94a/14), (94a/17), (95a/03), (95b/16), (96a/01), (96a/07), (96b/01), (96b/10), (96b/14), (97b/05), (97b/08), (98a/04), (99a/07), (99a/12), (99b/03)

a. + nlarda (100a/01), (52a/16), (54b/11), (95a/08)

a. + nlardan (54b/08), (55a/14), (55b/03), (57a/12), (57a/13), (58a/11), (61b/17), (63b/10), (63b/17), (64a/02), (69b/04), (71a/08), (72a/08), (73b/06), (74a/05), (76a/10), (76a/16), (77a/09), (81a/04), (82a/13), (83a/08), (83b/05), (83b/14), (88b/07), (88b/09), (91b/08), (91b/10), (92b/06), (92b/08), (93a/04), (93a/04), (93a/07), (93b/14), (94a/02), (94a/03), (99a/03)

a. + nlardur (62a/12), (75a/15), (80a/03)

a. + nlardurur (94b/05), (94b/11), (97b/08)

a. + nları (53a/15), (53b/06), (53b/09), (54a/08), (54b/03), (55b/02), (56a/01), (56a/01), (57a/04), (57a/07), (57b/15), (59a/10), (59a/17), (60a/11), (62a/08), (63a/08), (63b/17), (63b/18), (65a/08), (66b/17), (67a/06), (67a/09), (67a/11), (69a/02), (69a/10),

(69b/02), (70a/14), (70a/17), (70b/01), (70b/05), (70b/11), (75a/04), (76a/03), (77a/12), (80a/13), (80b/07), (80b/08), (83b/04), (83b/12), (83b/14), (84a/07), (85a/08), (85b/02), (85b/15), (86a/15), (86b/17), (88b/10), (90a/13), (91a/07), (91a/08), (91b/07), (92a/07), (92b/07), (93a/03), (93a/05), (93b/08), (95a/02), (95a/12), (96b/05), (96b/12), (96b/13), (97b/03), (99a/04), (99a/04), (99a/17), (99b/01)

a. + nlarla (95b/17)

a. + nların (51b/10), (52a/01), (53b/02), (53b/13), (54a/17), (54a/18), (54b/01), (54b/06), (54b/07), (55a/17), (55b/02), (57a/08), (59a/15), (59b/12), (60a/10), (60a/12), (60a/14), (61a/16), (62a/04), (64a/08), (66b/04), (67a/09), (68a/17), (68b/15), (68b/17), (69b/06), (69b/09), (71b/15), (72a/07), (74a/07), (75a/06), (75a/07), (75a/11), (76a/03), (76a/07), (76a/15), (79a/04), (79a/12), (79b/01), (80a/10), (85b/04), (85b/17), (86a/01), (86a/05), (86a/07), (87a/02), (87b/04), (87b/05), (87b/05), (88b/15), (88b/17), (89a/06), (90a/05), (90a/08), (92a/15), (92b/10), (92b/11), (92b/16), (93a/12), (93b/03), (93b/08), (94b/07), (94b/08), (94b/09), (95a/04), (96a/10), (96a/12), (97b/09), (98a/05), (99a/02)

a. + nların durur (63b/04)

a. + nlarınla (72a/15), (74a/06), (75b/08), (94b/13), (96a/10), (96a/11), (96a/12), (96a/12)

a. + nların için (91b/08)

a. + nın (100a/10), (100a/12), (51b/01), (51b/02), (52a/04), (54b/14), (55b/14), (57a/02), (59a/02), (62b/09), (63a/15), (63b/10), (64a/08), (64b/05), (64b/17), (65b/11), (65b/12), (66a/03), (67b/06), (67b/13), (67b/15), (68a/06), (68a/12), (68b/09), (68b/11), (69a/04), (69b/05), (69b/17), (70b/02), (71a/04), (71a/14), (72a/04), (73a/04), (73b/17), (77a/11), (78a/08), (78b/04), (78b/06), (81a/10), (81a/11), (81a/12), (81b/09), (82b/07),

(83a/14), (86a/09), (87b/06), (92a/02), (92a/03), (92a/03), (92a/09), (93a/10), (94b/14),
(95a/14), (95a/15), (95b/02), (96b/15), (97a/09), (97a/17), (97b/03), (98a/15), (98b/07),
(99a/05), (99a/16)

a. + nuḡdur (61a/16), (62b/10)

a. + nuḡdurur (91b/17)

a. + nuḡıla (54a/16), (55a/12), (55b/08), (55b/08), (56b/09), (59a/15), (63b/05),
(64a/01), (69a/01), (72b/11), (73b/12), (74b/16), (75b/01), (76a/01), (77a/03), (77a/05),
(77b/01), (77b/06), (79b/06), (83b/07), (83b/13), (84b/08), (85a/09), (87b/06), (88a/05),
(92a/06), (94b/08), (94b/09), (94b/10), (95a/01), (95b/13), (98b/04)

a. + nuḡiün (74a/09)

a. + nuḡilesine (88a/02)

[= 704]

ālim: < Ar. İlim sâhibi, bilen kimse.

a. (60a/14)

[= 1]

âdem: < Ar. 1. Dünyada yaratılan ilk insan, adam. 2. İlk peygamber.

a. (55a/03), (55b/15), (65b/02), (67a/08), (69a/03), (69a/04), (69a/05), (69a/14),
(75b/07), (76a/11), (77a/01), (77a/07), (91b/10), (95b/11), (95b/12)

a. + den (93b/07), (93b/15)

a. + dür (63b/17)

a. + dūrūr (55a/03), (75b/05), (95b/10)

a. + e (75b/07), (76b/02)

a. + üñ (88a/14), (93b/16), (99b/15)

[= 26]

ādemī: < Ar. İnsana âit olan, insanla alakalı.

a. + den (94b/07)

[= 1]

āhīr: < Ar. Son, sonraki.

a. (60a/07), (69b/12)

a. + dağı (55a/05)

a. + inde (60a/07)

[= 4]

āhīret: < Ar. Ölümden sonra gidilen âlem, diğer dünya.

a. (53a/09), (57b/10), (76a/04), (86a/10), (87b/10), (93a/15)

a. + de (68b/17), (69b/17), (91a/14)

a. + den (69b/03)

a. + e (67a/13)

a. + in (59b/11), (60b/03)

[= 13]

ālūde: < Fars. Kirli, günahkâr, suçlu.

a. + êdiñüz (100a/13)

[= 1]

ālūdele-: < Fars. Kirletmek.

a.-diler (90b/06)

[= 1]

āşikāre: < Fars. Gözle görülen, belli, açık.

a. (55a/07), (55b/06), (59b/08), (61b/02), (72b/09), (95a/05)

a. + den (97a/06)

a. + dürür (78a/05)

a. + êder (95a/16)

a. + étmez (95a/15)

a. + sini (68a/04)

[= 11]

āyet: < Ar. Kur'an sureleri meydana getiren cümle topluluğu.

a. (66b/12), (67a/17), (67a/17), (68b/03), (86a/09), (91a/16)

a. + den (55a/10)

a. + i (69a/15), (73b/15), (90a/02), (91a/17)

a. + ile (96b/15)

a. + ine (53a/13)

a. + ini (57b/09), (60b/05)

a. + inüñ (73b/16)

a. + ler (66b/13), (66b/15), (94a/10)

a. + lerden (90a/06)

a. + leri (61b/11), (90a/06)

a. + lerümi (69a/15)

a. + lerümüze (91b/03)

a. + lerümüzi (59b/13), (66a/17)

a. + ümüzden (73b/11)

a. + ümüzi (66a/16), (68b/15), (78a/17), (90a/07), (94a/08), (94a/08), (95a/02)

[= 34]

‘ād: Kur’an’da bahsi geçen eski bir Arap kabilesi.

a. (55a/15), (82a/13)

a. + dan (83a/15)

[= 3]

‘āk: < Ar. Dik başlı, âsî.

a. (72b/05)

[= 1]

‘ākıbet: < Ar. Gelecek, son, nihâyet.

a. + i (56a/03)

[= 1]

‘ālem: < Ar. 1. İnsan topluluğu. 2. Dünya.

a. + i (62b/11), (62b/11)

a. + ler (62b/04), (63b/15), (86a/12), (87a/06)

a. + lerden (58b/13), (84a/03)

a. + lerünj (74a/17), (81a/13), (82a/03), (82b/03), (89a/11)

a. + ünj (74b/13)

[= 14]

‘ālem-i ğayb: < Ar. Görünmeyen ve görünen âlemler.

a. (62b/10)

[= 1]

‘ālem-i şehādet: < Ar. Gördüğümüz, bildiğimiz âlem.

a. + ünj (62b/11)

[= 1]

‘ālim: < Ar. Çok bilgili kimse.

a. + lerünj (94a/01)

[= 1]

‘āṣī: < Ar. İsyân eden, baş kaldıran kimse.

a. + ler (69b/10)

a. + lerden (72a/04)

a. + leridür (78b/02)

a. + lerinüñ (68b/01)

a. + lerüñ (84a/12)

a. + olanlara (59b/11)

a. + olursam (56a/16)

[= 7]

‘abdullah bin ebū serḥ: Mısır valisi, sahâbî.

a. (64b/11)

[= 1]

‘acāyib: < Ar. Normal olanın dışında, değişik, garip.

a. + ine (95a/07)

a. + ini (62b/16)

a. + ler (63b/05)

[= 3]

‘aceb: < Ar. Taaccüb, şaşma, hayret.

a. (63a/15), (66a/02), (66a/02), (82b/05)

[= 4]

‘acem: < Ar. Araplar arasında, Arap olmayanlar için kullanılan isim.

a. + den (56b/10)

[= 1]

‘adavat: < Ar. Düşmanlık, hasımlık, husûmet.

a. + iñüz (69b/15)

[= 1]

‘aded: < Ar. Sayı.

a. + ince (54b/15)

[= 1]

‘adl: < Ar. 1. Eşit davranmak, insaflı olmak. 2. Doğru, hakka uygun.

a. + de (72b/17)

a. + éderler (95a/01)

a. + ıla (72b/16), (77b/04), (84b/10), (85a/05)

[= 6]

‘adli: < Ar. Adâletten, haktan yana olan.

a. + dür (54b/02)

[= 1]

‘afüv oğlı mālîk: Sahâbî, Hevâzinliler’in reisi.

a. (72b/02)

[= 1]

‘ahd: < Ar. Yemin, söz.

a. (88b/08), (93a/12), (93a/13), (93b/15)

a. + aldı (94a/03), (94a/03)

a. + i (88b/09)

a. + ile (88b/04)

a. + leri (91b/10)

[= 9]

‘aql: < Ar. Us, düşünme yetisi.

a. (93a/17)

a. + ıla (72b/12)

a. + ları (52a/01)

[= 3]

‘aql: *bk.* ‘aql

a. + ıla (99b/17)

[= 1]

‘alāmet: < Ar. Belirti, işaret.

a. + dürür (83a/11)

a. + i (65a/13)

a. + ler (65b/13), (66b/13)

a. + lerile (80a/06)

a. + leriyle (80a/14)

[= 6]

‘aleyhisselām: < Ar. “Allah’ın selâmı üzerine olsun.”

a. (54b/12), (73a/07)

[= 2]

‘amel: <Ar. Dînin buyurduğu emirleri gerçekleştirmek için yapılan hareket, iş, fiil.

a. + éderler (93b/01)

a. + éderlerdi (69a/01)

a. + étdiler (69b/08)

a. + ini (66b/08), (93b/02)

a. + ler (75a/13), (80b/16)

a. + leri (90a/08)

a. + lerüñ (69b/08), (81a/03)

a. + lüñüz (54a/04)

[= 11]

‘amel-i şâlih: <Ar. Allah rızası için yapılan faydalı ve güzel iş.

a. (60b/03), (80a/04)

[= 2]

‘arâf: <Ar. Dinî inanışa göre cennet ile cehennem arasında olduğu söylenen yer.

a. (80b/01)

a. + da (80a/13)

[= 2]

‘arab: <Ar. Arap ırkıdan olan kimseler.

a. (70a/03)

a. + dan (56b/10)

[= 2]

‘arş: < Ar. Gökteki en yüksek nokta.

a. (81a/07)

[= 1]

‘arz: < Ar. Gösterme.

a. + kıldı (89b/06)

[= 1]

‘aşā: < Ar. Elde tutulan değnek.

a. (86b/01), (87a/02)

a. + ıile (92a/10)

a. + şını (86b/01), (87a/02)

a. + yı (87a/01)

[= 6]

‘atā: < Ar. Bağış, cömertlik, ihsan.

a. (99b/03), (99b/04)

[= 2]

‘avān: < Ar. Yardımcılar, arka çıkanlar.

a. + ları (77a/12)

[= 1]

‘avrat: < Ar. 1. Kadın 2. Eş, karı.

a. (51b/06), (51b/15)

a. + a (51b/13), (51b/14)

a. + ı (66a/03)

a. + ın (84a/09)

a. + ını (95b/11)

a. + lar (51b/05), (51b/06)

a. + lardan (84a/04)

a. + ları (76b/05), (76b/06)

a. + larından (76a/16)

a. + larını (77a/10), (87b/05)

a. + ları (51b/10), (51b/12)

a. + ları (77a/02)

a. + ı (76a/12)

[= 19]

‘ayb: < Ar. Utanılacak durum ve tavır.

a. + ıtmez (87a/15)

[= 1]

‘azāb: < Ar. 1. Vücutta hissedilen acı. 2. Günahkâr ve kâfir kimseler için ölümden sonraki cezâ. 3. Korku ve pişmanlığın verdiği keder.

a. (55a/13), (56a/17), (56b/01), (58b/12), (59a/05), (61b/13), (62a/14), (68b/13), (73b/11), (74a/03), (78a/10), (78b/06), (79a/01), (79a/03), (80b/15), (82b/16), (83a/14), (88b/03), (92b/08), (92b/17)

a. + a (74a/02), (80b/14), (83a/04)

a. + dan (73a/14)

a. + eder (92b/17)

a. + ederem (58b/12), (58b/12)

a. + ederseñ (54b/02)

a. + edesiz (70b/06)

a. + edicidürür (92b/08)

a. + etdikleri (68b/07)

a. + etmezem (58b/12)

a. + ı (53a/02), (55b/08), (56a/01), (59a/06), (59b/08), (59b/14), (79a/06), (99a/08)

a. + ıla (82b/14), (92b/13)

a. + im (91a/15)

a. + imuz (59a/12)

a. + indan (56a/16), (81b/16), (92b/09)

a. + imı (61b/07), (61b/12), (64b/15)

a. + iyıla (56a/01), (95a/06)

a. + umuz (75a/07), (85b/09)

a. + umuzı (72a/08)

a. + uğdur (91a/10)

[= 56]

‘ibādet: < Ar. Allah’ın emirlerini îfa etmek için yapılan fiil, hareket.

a. + ile (62b/04)

a. + inden (97a/09)

[= 2]

‘ibret: < Ar. Çoğunlukla yanlış ya da kötü olaylardan alınan uyarıcı ders.

a. (56a/03), (95a/06)

[= 2]

‘ikāb: < Ar. Azap, ezâ, eziyet.

a. (99a/07)

a. + éderler (98a/04)

a. + édicidürür (74b/11), (93a/02)

a. + olur (68a/16)

[= 5]

‘illet: < Ar. Hastalık.

a. (71a/16)

[= 1]

‘ilm: < Ar. Bilme, biliş.

a. (52b/15), (63b/08), (85a/03)

a. + i (63a/14), (95b/02)

a. + inde (63a/15)

a. + üñledürür (54a/14)

[= 7]

‘ilmsüz: < Ar. İlmin olmaması durumu veya niteliği.

a. (66a/01)

[= 1]

‘imāme: < Ar. Sarık.

a. + lerinüñ (98b/02)

[= 1]

‘imāret: < Ar. Bayındırlık.

a. + étse (60b/03)

[= 1]

‘ināyet: < Ar. Lûtuf, ihsan, iyilik.

a. + ile (83a/06)

[= 1]

‘isā: < Ar. İncil’in indirildiği peygamber.

a. (52b/17), (54a/03), (54a/05), (54a/06), (54a/11), (58a/14), (58a/16), (58a/16),
(58a/17), (58b/13), (58b/15)

a. + nuḡ (58a/15)

a. + ya (58a/12)

a. + y1 (63b/13)

[= 14]

ʿitāb: < Ar. Azarlama, paylama.

a. + ʿdüb (66b/09)

[= 1]

ʿitikād: < Ar. İnanç, kalben inanma.

a. (97b/03)

[= 1]

ʿivāz: *bk.* ʿivaż

a. (64a/09)

[= 1]

ʿivāz: < Ar. Karşılık, bedel.

a. (86b/11)

[= 1]

ʿizzetlü: < Ar. İtibarlı, şerefli kimse.

a. (54b/04), (65a/14)

[= 2]

ʿömer: *bk.* ʿömer raḡıyallāhuʿanh

a. (64a/13)

a. + dür (60a/16)

[= 2]

‘ömer rađıyallāhu‘anh: İslam peygamberi Muhammed'in sahabesi.

a. (64a/12)

[= 1]

‘ömr: < Ar. Hayat, yaşam süresi.

a. (61a/09), (80b/08)

a. + imüz (57b/14)

a. + üñ (55a/05)

[= 4]

‘öşr: < Ar. Önceki zamanlarda toprak ürünlerinden alınan vergi, onda bir.

a. + üni (71a/05)

[= 1]

‘ükubet: < Ar. Cezâ, eziyet, işkence.

a. (58b/16)

a. + èder (70b/11)

a. + èderüz (79a/12), (79a/14), (90b/13)

a. + ètdük (85b/07)

a. + ètmez (93a/10)

a. + kıldı (56a/01)

a. + olmaz (74a/11)

[= 9]

‘ūzeyri: < Ar. Kur’an-ı Kerim’de bahsi geçen, peygamberliği tartışılan kişi.

a. (65b/16)

[= 1]

‘udūl: < Ar. Geri dönme, vazgeçme.

a. + éderler (92a/06)

[= 1]

‘uryān: < Ar. Çıplak.

a. (77a/16)

[= 1]

‘uzr: < Ar. Özür, mâzeret.

a. (83a/02)

a. +ı (63b/01)

a. + un (78a/08)

[= 3]

a‘māl: < Ar. ‘amel’in çoğul şekli. Ameller, işler.

a. + inüzi (55a/07), (55a/07)

[= 2]

a‘vān: *bk.* ‘avān.

a. (78b/06)

[= 1]

ac-: *bk.* aç-

a.-ğıl (85a/04)

[= 1]

acıdıcı: Acı veren şey.

a. (62a/14), (83a/14)

[= 2]

aç-: Herhangi bir şeyi kapalı halden açık hale getirmek.

a.-a (76a/15)

a.-anlaruḡ (85a/05)

a.-ar (59a/07), (68b/09)

a.-arduḡ (85b/05)

a.-dı (54a/05)

a.-duḡ (59a/15)

a.-maḡa (59a/08)

a.-maḡdur (68b/16)

[= 9]

açıl-: Açık hale gelme.

a.-maz (79a/09)

[= 1]

ad: İsim.

a. (83a/01)

a. + ı (67a/04), (67b/13), (67b/15), (68a/07), (71b/11), (74a/06), (83a/03),
(84a/10), (86b/05), (91a/05), (92a/17)

a. + ıdurur (96a/01)

a. + inuñ (54a/10)

a. + larda (82b/17)

a. + larında (94b/14)

a. + uñ (67a/03)

[= 17]

adım: Kadem, yürüme hareketi.

a. + larına (71a/09)

[= 1]

ağac: Ağaç.

a. + a (76a/13)

a. + dan (76a/17), (76b/09)

a. + lar (71a/01)

a. + ları (71a/01), (71a/03), (71a/03)

a. + ların (65b/10), (65b/10)

a. + larından (65b/10), (70b/17)

a. + larıyla (65b/09)

[= 12]

ağır: 1. Ağırılığı çok olan, hafifin zıddı. 2. Yavaş.

a. (81b/04), (81b/04)

a. + gele (75a/15)

[= 3]

ağla-: Gözlerden yaş akması.

a.-dı (58b/15)

[= 1]

ağz: Ağız. Yüzdeki organlardan biri.

a. + ma (96b/03)

[= 1]

agāh: Bilen, bilgili, öngörülü.

a. (88a/03)

a. + olan (61a/16)

a. + oluŷ (53a/07), (81a/11)

[= 4]

aĥak: < Ar. ok, l yık, yakıŷır.

a. + durur (52b/07)

[= 1]

aĥŷam: Akŷam.

a. + da (97a/07)

[= 1]

aĥ: Beyaz.

a. (93b/17), (94a/02)

a. + d lbendl  (98b/02)

a. +  onlu (98b/02)

a. + y zli (94b/15)

[= 5]

aĥ-: Akmak.

a.-ar (54b/07), (55b/01), (71b/09), (79b/01)

[= 4]

aĥarıb: < Ar. Akraba. Aralarında soy yakınlıĝı olanlar.

a. + larından (52a/12)

[= 1]

ağdar-: Nakletmek, taşımak.

a.-an (97a/13)

[= 1]

ağdarıl-: Düşürölmek, başkası tarafından yıkılmak.

a.-dı (89b/07)

[= 1]

al-: Almak.

a. (96b/06)

a.-a (99a/13)

a.-alar (68b/15), (81b/08), (87b/18)

a.-alardı (93a/11)

a.-alum (97b/17)

a.-anlar (68b/16)

a.-dı (91a/01), (93b/07), (94a/03), (94a/03)

a.-dılar (91a/05), (93a/08)

a.-duğı (93b/15)

a.-duğını (59b/05)

a.-duğlarını (84a/15)

a.-mağa (65b/09)

a.-mağı (78a/06)

a.-mağ (93a/01), (98a/11)

a.-mazuz (52a/17)

a.-sa (59b/03)

a.-urlar (78b/07), (93a/08)

a.-urlardı (51/07)

[= 26]

ala: Karışık renkli, alaca, benekli.

a. (97a/12), (97a/13), (97a/13), (97a/14)

a. + tenlüyi (58a/08)

[= 5]

alçak: Ahlaka aykırı, kötü davranışlar sergileyen kimse.

a. + hällüleri (88b/13)

a. + hällüleri (93a/05)

[= 2]

alda-: Kandırmak, aldatmak.

a.-mağ (67a/10)

a.-yasın (88a/05)

[= 2]

alın-: Alınmak.

a.-miş (71a/01)

[= 1]

allāh: < Ar. Kâinatın yaratıcısı, Tanrı.

a. (54b/12), (56b/02), (56b/04), (60b/04), (60b/14), (61a/11), (61b/06), (65a/15),
(65b/04), (65b/17), (66a/07), (71b/05), (72a/14), (73a/03), (78b/03), (81a/06), (93a/02),
(95b/05)

a. + dan (82a/15)

a. + durur (81a/05)

[= 20]

allāhu te‘ālā: < Ar. Yüce Allah.

a. (98a/07)

[= 1]

alt: Bir nesnenin yere bakan tarafı veya tabanı.

a. +ı (55b/01), (61b/09)

a. + indan (54b/07)

[= 3]

altı: Altı.

a. (81a/06)

[= 1]

altmış: Altmış.

a. (82b/09)

[= 1]

añ-: Yâd etmek, hatırlamak.

a. (52b/13), (52b/16), (52b/17), (54a/09), (57a/04), (62b/12), (83b/17), (93b/02),
(93b/06), (98a/07), (98b/15)

a.-arlar (96b/11)

a.-duktan (62a/03)

a.-dur (62a/09)

a.-ğıl (69a/01)

a.-mağ (62a/05)

a.-mazlar (70b/05)

a.-uñ (82b/10)

[= 18]

añıl-: Hatırlanmak, yâdedilmek.

a.-dı (67b/13), (67b/15)

a.-madı (68a/06)

a.-maduğı (68a/07)

a.-maya (71b/12)

[= 5]

aqla-: Anlamak.

a.-dılar (89a/04)

a.-makdan (57a/15)

a.-mayalar (57a/15)

a.-mayasañuz (59b/04)

a.-maz (53a/10), (94b/08)

a.-mazlar (52a/01)

a.-yalar (61b/12)

[= 8]

ana: Anne.

a. (65b/03)

a. + dan (58a/07), (65a/03)

a. + larına (75a/13)

a. + m (90b/05)

a. + ñuzı (77a/08)

a. + ya (72b/05)

[= 7]

ancılaym: Onun gibi.

a. (66a/14), (67a/07), (68a/14), (68a/16), (68b/12), (69a/10), (79a/11), (81b/11),
(90b/13)

[= 9]

and: Söz verme, yemin etme.

a. + içdi (76b/02)

a. + içdiler (66b/10)

a. + içdiñüz (80a/16)

a. + içdügümüzile (52a/17)

a. + içeler (52a/16), (52b/06)

a. + içerlerdi (66b/10)

a. + lar (52b/11)

a. + ları (66b/11)

a. + larınuñ (66b/10)

a. + larıyla (52b/11)

[= 11]

anlarcılayın: Onlar gibi.

a. (79a/14)

[= 1]

apañsuz: Birdenbire, beklenmedik bir sırada, çok ânî.

a. + da (53a/04)

[= 1]

ara: 1. İki şeyi birbirinden ayıran mesafe. 2. İki olayı birbirinden ayıran zaman.

a. (52a/10), (60a/14), (65a/07), (69a/06), (84b/09)

a. + larında (58b/15)

a. + mızı (85a/04)

a. + ıuzda (56b/08), (60b/17)

a. + ıuzı (97a/16)

a. + sına (100a/07), (100a/07), (100a/08)

a. + sında (58b/14), (79b/12), (79b/17)

a. + sını (85a/05)

[= 17]

ard: Art, arka.

a. + ındağı (97a/06)

a. + ına (65a/04), (97a/13)

a. + ınca (55a/17)

a. + larından (76a/05)

[= 5]

arı: Bal yapan kanatlı hayvan.

a. (100a/16)

a. + ları (91b/08)

[= 2]

arılm-: Arınmak.

a.-urlar (84a/08)

[= 1]

arka: Arka, sırt.

a. (99a/12), (99a/12)

a. + ları (70b/03)

a. + larınız (65a/04)

a. + larına (53a/06)

a. + larından (93b/07)

[= 6]

arşun: Uzunluk ölçüsü.

a. (82b/10), (82b/10)

[= 2]

art-: Artmak, çoğalmak.

a.-ardı (70a/08)

[= 1]

artuk: –den başka, gayri.

a. (59b/05), (60a/04), (81b/15), (82a/15)

[= 4]

artukçı: Başkalarının fazla yiyecek ve eşyalarıyla geçinen kimse.

a. + lık (79a/05), (82b/09)

[= 2]

artur-: Arttırmak, çoğaltmak.

a.-a (97b/03)

a.-dı (82b/09)

a.-mağ (72b/14)

[= 3]

aş-: Asmak.

a.-aram (87a/13)

[= 1]

aşhāb-ı ʿarāf: Cennet ile Cehennem arasında bekleyen (kimseler).

a. (80b/01)

[= 1]

aşlā: < Ar. Kat'iyen, hiçbir zaman ve hiçbir şekilde.

a. (64a/12), (67b/05), (75a/02)

[= 3]

aşşı: Menfaat, fayda.

a. + kılmaz (95b/04)

[= 1]

aşağa: Aşağı, alt.

a. (79b/01), (97a/06)

[= 2]

at-: Atmak.

a.-d1 (99b/02)

a.-duŋ (99b/02)

a.-maduŋ (99b/01)

[= 3]

ata: Kişinin geçmişteki soydaşı, cediti.

a. (65b/02)

a. + ları (52a/05), (66b/11), (67b/09), (80a/01), (80a/03)

a. + larımız (72a/06), (82b/13), (93b/13), (93b/14)

a. + larımız (77a/16)

a. + larımız (64b/01), (83a/01)

a. + larına (52a/05)

a. + larından (63b/16)

a. + larımız (52a/04), (85b/01)

a. + ŋ (52b/17)

a. + ŋuz (77a/08)

a. + sı (94b/15)

a. + sına (62b/12)

a. + ya (72b/05)

[= 22]

atlu: Svri.

a. (98a/02)

[= 1]

avla-: Avlamak.

a.-madan (92b/02)

[= 1]

avzarahum: ?

a. (53a/06)

[= 1]

ay: 1. Kamer. 2. Yln on iki blmne verilen isim.

a. (55a/09), (58a/04), (63a/03), (93b/16), (93b/17)

a. + dan (88a/10), (88a/11), (88a/13), (88a/15)

a. + ı (65a/12), (81a/09)

[= 11]

aya: ?

a. + larndan (85b/14)

a. + sdurur (69b/10), (81a/12)

a. + sn (71b/13)

[= 4]

ayak: Ayak.

a. + ları (96a/10), (98b/15)

a. + laruñuz (61b/08)

a. + laruñuzu (87a/12)

[= 4]

aygır: Damızlık erkek at.

a. (51b/15)

[= 1]

ayıl-: Kendine gelmek, baygınlık gibi durumlardan çıkmak.

a.-dı (89b/07)

[= 1]

ayır-: Birbirinden uzak düşürmek.

a.-a (73a/07)

[= 1]

ayruk: Başka, ayrıca.

a. (55b/03), (55b/10)

[= 2]

az: Az, yetersiz.

a. (57b/14), (75a/02)

[= 2]

az-: Doğru yoldan çıkmak.

a.-ana (62b/01)

a.-anlara (80a/13)

a.-ardurur (62b/13)

a.-dı (52a/07), (65a/07), (67b/11), (81a/04)

a.-dılar (70b/16), (78b/09)

a.-dınuz (100a/13)

a.-dum (76a/02)

a.-duñuz (84b/04)

a.-mıñ (60b/09), (63a/05)

a.-mıñlardan (94a/10)

[= 15]

azacuk: Azıcık, biraz, birazcık.

a. (53a/08), (62a/08), (69b/01), (69b/02), (80b/08)

[= 5]

azdur-: Yoldan çıkarmak.

a.-a (68b/10), (94b/05), (95a/11)

a.-am (76a/03)

a.-dılar (79a/01)

a.-mağ (71b/06)

a.-mağıla (69a/03)

a.-ur (59a/03)

a.-urlar (67b/08), (68a/01)

a.-ursın (91a/10)

[= 11]

azgın: Azgın, sapık, yoldan çıkmış.

a. + ırakdur (94b/11)

[= 1]

azgunluk: *bk.* azgunluk

a. + larında (67a/01), (95a/12)

[= 2]

azgunluk: Sapkınlık, azgınlık.

a. (77b/08), (82a/02)

a. + da (62b/14), (82a/01), (96b/13)

[= 5]

-B-

bāl: Bal.

b. (54a/02)

b. + dur (96b/02)

[= 2]

bārū: < Fars. Sur, kale duvarı.

b. (79b/17), (80a/01)

[= 2]

bāṭıl: < Ar. 1. Gerçekliği olmayan (şey).

b. (98a/14)

b. + ı (98a/13)

b. + ıla (76b/04)

b. + larında (64b/02)

b. + oldı (87a/03)

[= 5]

baʿzı: < Ar. Bir kısım.

b. (67a/09), (73b/15), (73b/16), (93a/04), (93a/04)

b. + lar (80a/03)

b. + larına (67a/09)

b. + larını (60a/12), (63b/16), (63b/17)

b. + larınun (61b/10)

b. + larıyla (60a/12)

b. + muz (69a/05)

b. + muzıla (69a/05)

b. + ɣuz (74b/09), (76b/14)

b. + ɣuza (61b/10), (76b/14)

b. + ɣuzı (74b/09)

b. + sını (69a/11)

b. + sınıɣ (69a/11)

[= 21]

bağ: <Fars. 1. Üzüm yetiştirilen yer. 2. Kemik uçlarını birbirine bağlayarak, iç organları yerinde tutmaya yarayan lif demeti.

b. + lar (65b/09)

b. + ların (71b/15)

[= 2]

bağırsağ: Bağırsak.

b. + a (71b/17)

[= 1]

bağışla-: <Fars. İhsan etme, verme.

b.-duğ (63b/08)

b.-r (100a/06)

[= 2]

bağla-: 1.Bağlamak, sarmak. 2. (Mânevî olarak) Birleştirmek, birbirine bağlamak, yaklaştırmak.

b.-dılar (86b/16)

b.-mağçün (98b/14)

[= 2]

bağlu: Bağlı, tâbi.

b. + dur (97b/12)

[= 1]

bahire: Putlara adanmış dişi deve.

b. (51b/03)

b. + den (51b/03)

[= 2]

bak-: Bakmak.

b. (84a/11)

b.-anlara (86b/04)

b.-arlardı (58b/14), (98a/06)

b.-ayım (89b/03)

b.-uñ (65b/11), (65b/12)

[= 7]

balçık: Koyu kıvamı olan yapışkan çamur.

b. (75b/12)

b. + dan (55a/03), (58a/05), (75b/11)

[= 4]

balığ: *bk.* balık

b. (72b/15)

b. + a (54a/06)

[= 2]

balık: Balık.

b. (58b/17), (92b/02), (92b/04)

b. + ları (92b/03)

[= 4]

baña: Ben zamirinin yönelme durum eki almış hâli.

b. (54a/12), (54a/12), (54a/16), (56a/14), (56b/08), (57a/06), (58a/13), (59a/04),
(59b/03), (59b/07), (60a/01), (61b/15), (63a/14), (63a/15), (64b/08), (69b/16), (71a/17),
(71b/07), (75b/15), (82a/02), (89b/03), (90b/07), (95b/07), (96a/14), (96a/14), (96a/15),
(96b/17)

[= 27]

başdur-: Bastırmak. Kaplamak, bürümek.

b.-ur (81a/07)

[= 1]

baş: Kafa.

b. + çekdiler (83b/10)

b. + çekmezler (97a/09)

b. + ını (90b/04)

b. + ları (58b/17)

b. + ların (92b/03)

[= 5]

başka: -den gayri.

b. (54a/11)

[= 1]

başla-: Başlamak.

b.-dılar (76b/06)

[= 1]

bay-: Zengin olmak.

b.-dılar (85a/18)

[= 1]

bayram: Büyük sevinç, sevinç vesîlesi.

b. (58b/07)

[= 1]

bêş: Beş.

b. (51b/04)

b. + incisi (51b/04)

[= 2]

bêşik: Beşik.

b. + deyken (58a/02)

[= 1]

beden: < Ar. Vücut.

b. + dür (90a/11)

b. + ler (77a/04)

[= 2]

bedürüstî: < Fars. Şüphesiz, kuşkusuz.

b. (100a/06), (52b/02), (52b/15), (53a/12), (53b/08), (53b/12), (54a/15), (56a/13), (56a/15), (56b/11), (56b/13), (56b/13), (57a/03), (57b/12), (58a/15), (58b/10), (58b/11), (60b/01), (60b/04), (60b/07), (60b/11), (62b/13), (63a/08), (63a/09), (63a/17), (63b/07), (65a/06), (65a/09), (65b/12), (66b/13), (66b/15), (67a/01), (67b/02), (67b/10), (68a/01), (68a/02), (68a/04), (68a/07), (68a/08), (68a/10), (69b/03), (69b/13), (69b/16), (71a/06), (71a/09), (71b/06), (71b/10), (72a/01), (72a/14), (73a/05), (73b/02), (73b/03), (73b/05), (74a/02), (74a/03), (74a/06), (74a/12), (74a/15), (74b/11), (74b/12), (75a/08), (75b/15), (75b/17), (76b/03), (76b/09), (77a/11), (77a/13), (77b/01), (77b/08), (77b/10), (77b/13), (78a/04), (78b/11), (79a/07), (80b/05), (81a/05), (81a/15), (81b/01), (81b/15), (82a/01), (82a/11), (82a/17), (82b/01), (82b/03), (83a/04), (83b/05), (83b/06), (83b/08), (84a/03), (84a/07), (85a/07), (85b/04), (86a/12), (86b/06), (86b/13), (87a/09), (87a/14), (87b/08), (88b/10), (89a/06), (89a/07), (89b/09), (90a/05), (90a/12), (90a/15), (90b/05), (90b/10),

(90b/16), (91b/16), (93a/01), (93a/02), (93b/01), (93b/04), (93b/11), (93b/12), (95b/02),
(96a/07), (96b/09), (96b/09), (96b/16), (97a/08), (97b/01), (97b/13), (98a/10), (98b/01),
(98b/16), (99a/08), (99b/05), (99b/11), (99b/15)

[= 130]

begen-: Beğenmek.

b.-dügi (64a/01)

[= 1]

beğmen: < Fars. İran hükümdarı İsfendiyar'ın oğlu.

b. (57b/03)

[= 1]

bekci: Bir yeri ya da bir şeyi bekleyen, koruyan kimse.

b. (61b/14), (66a/13)

b. + dürür (66a/07)

b. + kılmaduğ (66b/04)

b. + ler (61a/12)

b. + sin (54b/02)

[= 6]

bekle-: Beklemek.

b.-meyeler (92b/04)

b.-yen (97a/13)

[= 2]

bel: Meni, sperma.

b. + inde (65b/02)

b. + inden (94a/02)

[= 2]

belā: < Ar. Felâket, sıkıntı ve zarar veren olay.

b. (92b/05)

b. + lar (91a/05)

b. + yıla (85a/16)

[= 3]

bel'am: *bk.* bel'am bin bā'ūrā.

b. (94a/11), (94a/12), (94a/17)

b. + a (94a/10), (94a/14)

[= 5]

bel'am bin bā'ūrā: Tevrat'ta ve İslâmî kaynaklarda, iyi bir müminken daha sonra Hz.

Mûsâ ve kavmine hile yaptığı için cezalandırıldığı rivayet edilen kişi.

b. + durur (94a/08)

[= 1]

belî: < Ar. Evet, peki.

b. (94a/04)

[= 1]

belki: < Ar. - Fars. Belki.

b. (51b/18), (57b/09), (59a/07), (79a/05), (84a/05), (94b/11)

[= 6]

bellü: Âşikâr, meydanda olan.

b. (67a/17), (67a/17)

[= 2]

bellüle-: Belirlemek.

b.-dügümüz (91a/04)

[= 1]

ben: 1. tekil şahıs.

b. (54a/12), (54a/13), (54a/14), (54a/15), (54a/17), (54a/18), (56a/11), (56a/13), (56a/14), (56a/15), (56a/16), (56b/12), (56b/14), (58b/10), (58b/11), (59b/15), (59b/16), (59b/17), (59b/17), (60b/07), (60b/07), (60b/08), (60b/10), (60b/11), (61b/14), (62b/14), (63a/05), (63a/09), (63a/10), (63a/10), (63a/13), (63a/16), (64a/08), (66a/13), (67a/15), (69b/16), (71b/07), (72b/03), (74a/12), (74b/01), (74b/13), (75b/09), (75b/10), (76a/01), (76a/02), (76b/03), (76b/09), (81b/15), (82a/02), (82b/05), (82b/16), (83a/04), (84b/08), (86a/12), (86a/13), (87a/08), (87a/11), (89b/03), (89b/10), (91b/01), (91b/16), (95b/04), (95b/06), (95b/08), (96b/17), (98b/01), (98b/16)

b. + den (90b/02)

b. + em (89b/09)

b. + i (54a/10), (54a/18), (63a/04), (63a/12), (74a/12), (75b/11), (76a/01), (88a/12), (89b/03), (89b/05), (90b/06), (90b/06), (90b/08), (90b/08), (91a/06), (91a/09)

b. + im (60b/12), (91a/15)

b. + üm (53b/07), (54a/14), (54a/17), (58a/06), (58a/07), (58a/08), (58a/09), (58b/08), (59b/15), (60b/15), (63a/01), (63a/14), (69a/15), (69b/15), (73a/05), (74a/15), (74a/15), (74a/16), (82a/01), (82a/15), (82b/02), (82b/02), (83b/15), (89a/17), (90b/02), (91a/16), (95a/03)

b. + ümile (56b/08), (60b/17), (63a/07), (63a/12), (63a/12), (82b/17), (86a/15)

[= 121]

benze-: Benzemek.

b.-mez (65b/11), (71a/04)

b.-r (65b/11), (71a/04), (71b/14), (94a/12), (94b/02), (97b/12)

b.-yen (94b/02)

[= 9]

benātullāh: Allāh.

b. (65b/17)

[= 1]

bende: < Fars. Kul. Bir kimseye bağlı olan kişi, köle.

b. + lerdürür (96a/08)

b. + lerinden (64a/01), (87b/09)

b. + lerüñdürür (54b/03)

[= 4]

benī ādem: İnsanoğlu, insanlık.

b. + den (78b/13)

[= 1]

benī isrāʾīl: Tevrat ve Kur'an'da Hz. Ya'kūb'un (İsrâil) çocuklarına ve onların soyundan gelenlere verilen ad.

b. (51b/01), (88b/17)

b. + i (58a/09), (86a/15), (88a/15), (88b/06), (89a/03)

[= 7]

berāber: < Fars. Birlikte.

b. (60a/01), (80a/04)

b. + dūrūr (96a/06)

b. + inde (75b/12)

b. + siz (79a/05)

[= 5]

bereket: < Ar. 1.Nîmetin artıp çoğalması. 2. Bolluk, feyiz.

b. (81a/12), (81a/12), (88b/15)

b. + leri (85b/06)

[= 4]

bereketlen-: Bereketli duruma gelmek, artmak, çoğalmak.

b.-mişdür (64b/03)

[= 1]

berhurdâr: < Fars. Mesut olmak, murâdına ermek.

b. + olmazlar (57a/03)

[= 1]

beriki: Beride olan.

b. (78b/14)

[= 1]

besle-: Yedirip içirmek, karnını doyurmak.

b.-yen (72b/02)

[= 1]

besni-: Doyurmak, beslemek.

b.-mişidi (83b/04)

[= 1]

beyân: < Ar. Açıklama.

b. (73b/07), (73b/11)

b. + edelerdi (55b/09)

b. + ederüz (59b/06), (66a/14), (94a/05)

b. + edildi (67b/16)

b. + étdük (65a/17), (80b/11)

b. + ı (66a/12)

b. + kılduk (66a/16)

b. + kılduğdan (73b/12)

b. + kıлмаđ (66a/16), (73a/12)

b. + kıлмаđdan (89b/14)

b. + kıluruz (78a/03)

b. + lar (66a/10)

b. + umuz (94a/05)

[= 18]

beze-: Bezemek, süslemek, süslü göstermek.

b.-di (59a/13), (70a/10)

b.-diler (70a/14)

b.-düğümüz (66b/07)

b.-dük (66b/07)

[= 5]

bezeg: Bezek. Süs, ziynet.

b. + inden (90a/11)

b. + ini (67a/10), (77b/14), (77b/15)

[= 4]

bezen-: Süslenmek, donanmak.

b.-dügi (70a/10)

b.-ürsüz (77a/03)

[= 2]

bezenil-: Bezenilmek, süslenilmek, süslü gösterilmek.

b.-di (68a/14)

[= 1]

bırağ-: *bk.* bırağ-

b.-a (99a/14)

b.-ısaram (99a/02)

b.-ısaruz (99a/01)

b.-uñ (86b/15)

[= 4]

bırağıcı: Bırakan.

b. (86b/15)

[= 1]

bırağ-: Bırakmak, koymak.

b. (86b/14), (87a/01)

b.-dı (86b/01), (87a/01), (90b/03), (91a/01)

b.-dılar (86b/16)

[= 7]

bīzār: < Fars. Suçsuz.

b. + am (56b/14), (63a/08)

[= 2]

bil-: Bilmek.

b.-diler (65b/15), (93b/04)

b.-dügümüzile (75a/11)

b.-dükde (98a/15)

b.-eler (77a/06), (95a/17)

b.-esiz (61b/15), (69b/16), (87a/11)

b.-evüz (58b/03)

b.-eydi (97b/15), (97b/16)

b.-eydüm (95b/06)

b.-in (93b/16)

b.-meden (66a/01), (70b/14), (72a/09)

b.-medükleri (95a/02)

b.-medünüz (64a/17)

b.-megimüz (80b/12)

b.-mek (95a/17)

b.-mekile (71a/17)

b.-meklik (95a/14)

b.-meyenlerden (53b/07)

b.-mez (61a/02), (91b/05)

b.-mezem (54a/14), (59b/16), (71b/07)

b.-mezler (53b/13), (57b/06), (67a/06), (68b/02), (79a/03), (85b/03), (95b/03)

b.-mezlikile (60b/02)

b.-mezsiz (77b/03), (78a/10), (82a/05)

b.-se (100a/01)

b.-ün (100a/06), (100a/09), (100a/11)

b.-ür (55a/07), (55a/08), (61a/02), (61a/03), (61a/04), (61a/07), (66a/04),
(66b/14), (68b/05), (83b/05)

b.-ürdük (75a/12)

b.-ürem (74b/13)

b.-ürler (56b/15), (65b/01), (66a/17), (67b/01), (70a/13), (80a/05), (80a/13)

b.-ürleridi (56b/16)

b.-ürseñüz (63b/02)

b.-ürsin (54a/13), (54a/14), (95b/02)

b.-ürüm (82a/05)

b.-ürüz (53a/10), (82b/02)

[= 71]

bil'aliyet: < Ar. Büyüklük, yücelik olarak.

b. (69b/03)

[= 1]

bildür-: Bildirmek. Haberdar etmek.

b. (82a/10)

b.-di (92b/16), (98a/05)

b.-ür (66b/14)

[= 4]

bile: 1. Birlikte, beraber, ile, vasıtasıyla. 2. Dahi, de.

b. (51b/06), (51b/13), (55b/08), (55b/09), (56b/12), (65b/09), (80a/12), (83a/05),
(90b/08), (98a/01)

[= 10]

bilge: Derin bilgi sâhibi olan kimse.

b. (86b/06), (86b/10)

[= 2]

bilici: Bilen kimse.

b. (52b/16), (54a/15)

b. + dürür (66a/04)

b. + rekdür (61a/01), (67b/11), (67b/12), (68a/03), (68b/05)

[= 8]

bilin-: Bilinmek.

b.-e (60b/05)

[= 1]

bin: ?

b. + ile (51b/15)

[= 1]

biç: Bin.

b. (98b/01)

b. + e (98a/01)

[= 2]

bin-: Binmek.

b.-diler (98a/01)

[= 1]

bindür-: (Birini bir şey üzerine) Çıkarmak, çıkarıp oturtmak.

b.-mez (70b/03)

[= 1]

bir: Bir.

b. (51b/01), (51b/03), (51b/08), (51b/11), (52a/08), (53b/03), (53b/04), (53b/04), (53b/11), (53b/14), (53b/17), (54a/02), (54a/03), (54a/12), (55a/08), (55a/09), (56b/02), (56b/03), (57a/04), (58b/06), (58b/07), (58b/12), (58b/12), (58b/13), (58b/13), (58b/16), (58b/17), (59b/06), (60a/05), (60a/09), (60a/10), (60b/02), (61a/04), (61a/04), (62a/01), (62a/05), (62a/09), (62a/11), (63a/15), (63b/01), (63b/01), (63b/06), (64a/06), (64a/12),

(64b/02), (64b/03), (65b/01), (66a/17), (66b/12), (68a/12), (68b/03), (68b/12), (68b/15),
(69a/02), (71a/12), (72a/07), (72a/12), (72b/04), (72b/10), (72b/17), (73a/08), (73a/16),
(73b/14), (73b/16), (74a/05), (74a/08), (74a/10), (74b/03), (74b/05), (76a/01), (76a/11),
(77b/07), (77b/08), (78a/12), (78a/13), (78b/14), (78b/16), (79a/15), (79b/12), (79b/17),
(81b/12), (82a/07), (82b/06), (83a/02), (83a/02), (84a/02), (84a/07), (84a/13), (84b/07),
(84b/08), (85a/14), (86a/16), (86b/03), (87a/09), (87a/11), (87a/13), (87b/18), (88a/01),
(88a/05), (88a/07), (88a/08), (88a/10), (88a/11), (88a/13), (88a/15), (89a/04), (91b/16),
(92a/05), (92b/06), (92b/07), (93a/11), (94a/14), (94a/14), (94b/17), (95b/10), (95b/15),
(96a/14), (96b/08), (96b/11), (96b/15), (97b/13), (98b/08), (99a/15), (99b/10)

b. + dür (56b/13)

b. + dürür (82b/12)

[= 126]

biri: Herhangi bir kişi.

b. (98a/09)

b. + ğüze (52a/10), (61a/14)

b. + nde (54a/02), (54a/02), (54a/03), (54a/03)

b. + ni (82a/13), (83a/08)

b. + si (51b/08), (98a/08), (98a/08)

b. + sini (98a/08)

[= 13]

biribiri: İki veya daha fazla şeyin ya da kimsenin yerini tutan, öteki.

b. (55a/17), (76b/06)

b. + ne (65b/11), (71a/04)

[= 4]

birle: İle, birlikte.

b. (82b/09), (84a/02), (93b/06)

[= 3]

birle-: Allah'ın bir olduğunu kabul etmek.

b.-yenüñ (93b/02)

[= 1]

birliğ: Birlik, vahdâniyet, tek ve bir olma.

b. + i (87a/16)

b. + inde (63a/11), (63a/12)

b. + ine (55a/09), (56a/14), (58a/15), (77a/05)

b. + üm (89b/17)

b. + ümüze (65a/17), (65b/13), (78a/02)

b. + ümüzün (81b/12)

[= 12]

bişâret: < Ar. Müjde, iyi haber.

b. (98b/04)

b. + êdici (95b/08)

b. + êdiciler (59b/10)

[= 3]

bi'ş-şehâdet-i akza: < Ar. “*Şehadet et*” manasında.

b. + yıdurur (52b/10)

[= 1]

bitir-: Bitirmek.

b.-di (60b/16)

[= 1]

biz: Biz. 1. çoğul şahıs.

b. (52a/03), (52b/08), (52b/08), (53a/05), (53a/10), (53b/16), (55a/14), (55a/17), (55b/01), (55b/02), (55b/03), (55b/04), (55b/09), (55b/11), (55b/12), (56b/15), (57a/04), (57a/09), (57a/14), (57b/07), (57b/09), (57b/15), (58a/14), (58a/15), (59a/10), (59a/17), (59b/10), (62b/04), (63b/08), (63b/18), (64a/04), (64b/03), (65a/02), (65a/04), (65a/17), (65b/06), (66a/16), (66b/07), (66b/17), (67a/01), (67a/07), (67b/01), (68a/11), (68a/12), (68a/16), (68b/03), (68b/04), (69a/01), (69a/10), (69a/17), (69a/17), (71b/13), (71b/15), (72a/01), (72a/01), (72a/05), (72a/06), (72b/07), (72b/17), (73a/10), (73a/16), (73b/03), (73b/05), (75a/08), (75a/08), (75b/02), (76b/11), (76b/13), (77a/01), (77a/13), (79a/15), (79a/17), (79b/03), (79b/09), (80b/11), (81b/05), (82a/17), (82b/01), (82b/12), (83b/07), (83b/08), (84a/08), (84a/12), (85a/14), (85a/15), (85a/17), (85b/07), (86a/06), (86b/12), (86b/15), (87a/01), (87a/06), (87a/14), (87b/11), (88a/06), (88b/09), (89a/14), (89b/01), (91a/14), (92b/11), (92b/12), (93a/05), (93b/03), (93b/11), (93b/13), (94b/06), (94b/16), (95b/16), (97b/05), (99a/01), (99a/17), (99b/09), (99b/14)

b. + den (73b/03), (78b/09), (83a/06), (87a/15), (88b/05), (93b/13)

b. + e (52a/03), (52b/15), (53a/05), (58b/03), (58b/08), (58b/16), (59a/11), (62a/16), (62a/16), (62b/02), (65a/01), (65a/06), (65a/08), (65b/14), (69a/06), (72a/09), (76b/12), (77b/01), (79b/05), (79b/10), (80b/17), (81a/01), (81a/05), (82b/12), (82b/13), (83b/11), (85a/01), (85b/02), (86b/11), (87b/11), (87b/11), (88a/01), (88a/05), (89a/05), (90a/16), (91a/13), (95b/15)

b. + i (58b/15), (61b/02), (62a/18), (75b/04), (76b/12), (79a/01), (79b/02), (79b/04), (80a/12), (85a/01), (87a/17), (88a/05), (90a/17), (90b/09), (91a/09), (91a/12), (93a/10), (93b/14), (98a/16)

b. + üm (52b/07), (53a/16), (57a/08), (57b/14), (58a/17), (58b/05), (58b/05), (58b/06), (59a/01), (59b/13), (60a/16), (61a/14), (61b/17), (63b/05), (69a/04), (69a/07), (70b/08), (72a/08), (72a/16), (73b/11), (75a/04), (75a/07), (75b/01), (78a/17), (79a/01), (79a/05), (79a/07), (79b/05), (80b/10), (81a/01), (82a/11), (83a/07), (84a/08), (84b/14), (85a/03), (88b/03), (88b/11), (90a/06), (90a/07), (91a/12), (91a/13), (91b/02), (92b/09), (93b/09), (93b/13), (94b/03), (95a/02)

b. + ümile (79a/05)

b. + üz (53b/16)

[= 224]

bizağı: Buzagı. Sütten kesilmemiş inek yavrusu.

b. (90a/11)

b. + ya (90a/11), (90a/14), (92a/06)

b. + y1 (90b/11)

[= 5]

boğazla-: Boğazlamak, kesmek.

b.-duğda (70b/05), (71b/11)

b.-rlarıdı (51b/04), (51b/11)

[= 4]

bol: Çok.

b. (97b/10)

[= 1]

bostan: <Fars. Tarla, bahçe, bağ.

b. + lar (70b/17)

[= 1]

boyn: *bk.* boyun.

b. + umuz (92b/09)

[= 1]

boyun: Boyun.

b. + larını (99a/03)

[= 1]

boz-: Bozmak, ahde vefa etmemek.

b.-alar (93a/09)

b.-dılar (88b/08), (93a/15)

b.-duklarından (93a/11)

b.-mağa (88b/08)

[= 5]

bölüg: *bk.* bölük.

b. + i (69a/02), (69a/03), (69a/13), (69a/13), (77b/07), (77b/08)

b. + ümüzün (59b/06)

b. + ünden (87b/01)

b. + üne (86a/09)

[= 9]

bölük: 1. Parça, kısım. 2. Zümre, takım, cemâat.

b. (61b/10), (61b/10), (70a/03), (70a/05), (82a/16), (83b/02), (85a/06), (86b/05),
(92a/08), (97b/14)

b. + den (63b/02)

[= 11]

bu: Bu.

b. (100a/03), (51b/17), (51b/18), (52a/15), (52b/04), (52b/06), (53a/08), (54a/07),
(54b/05), (56b/10), (57b/02), (57b/05), (57b/14), (61a/01), (61b/13), (63a/01), (63a/03),
(63a/12), (63a/17), (63b/02), (64a/12), (64b/02), (64b/06), (64b/09), (64b/15), (65a/10),
(65b/15), (66a/13), (67b/16), (69b/01), (71b/01), (74a/11), (75b/12), (78b/10), (80b/08),
(85b/11), (86b/06), (87a/09), (88a/01), (89a/10), (91a/10), (91a/16), (93a/11), (96a/03),
(96b/05), (97a/01), (97b/13), (99b/13), (99b/14)

b. + dur (57a/03), (73b/03)

b. + durur (53a/11), (60b/01), (69b/05)

b. + ları (64b/01)

b. + laruñıla (65a/13)

b. + nda (97b/14)

b. + ndan (60a/16), (68b/05), (75a/02), (76a/02), (91a/08), (93b/11), (94a/08),
(97a/11)

b. + nı (54a/08), (58b/16), (85b/03)

b. + nlar (52b/06), (66b/03), (67a/14), (68a/15), (79a/01), (80a/16), (87b/06)

b. + nlara (55a/08), (55a/08), (56a/10), (79a/01), (92a/16)

b. + nlardan (55a/01)

b. + nları (51b/16)

b. + nlaruñ (60a/09), (65b/13)

b. + nuñıla (71b/04), (74b/01), (88b/10)

b. + nuñıladur (90a/05)

b. + nuñıladurur (99a/05)

[= 89]

buğday: Buğday.

b. + dan (70a/03)

b. + ı (76b/05)

[= 2]

bul-: Bulmak.

b.-dılar (75a/16)

b.-duğ (52a/03), (77a/16), (79b/09), (79b/10), (79b/12), (86a/06)

b.-duğdan (64a/02)

b.-duğuz (79b/10)

b.-ısarlar (94b/16)

b.-maduğ (86a/04)

b.-mayavuz (70b/14)

b.-mazlar (70a/01), (90a/09)

b.-mazsın (76a/07)

b.-salar (93a/11)

b.-ub (57a/03), (70a/01)

b.-ur (60a/10), (60b/06)

b.-uram (89b/08)

b.-urlar (91b/05)

[= 22]

bulud: Bulut.

b. (93b/04)

b. + a (81b/06)

b. + ları (81b/05), (81b/05)

b. + uŋ (58b/14)

[= 5]

bulun-: Herhangi bir yerde var olmak.

b.-ursaŋuz (52a/13)

[= 1]

buluŝ-: Buluŝmak.

b.-alar (78b/16)

[= 1]

bunlarcılayın: Bunlar gibi.

b. (63b/12)

[= 1]

burhān: < Ar. Delil, kanıt.

b. (60b/11), (77a/05), (83a/10)

b. + ıla (86a/14)

b. + um (83a/11)

b. + umuzdurur (63b/06)

[= 6]

buŝra: < Ar. Műjde.

b. (81b/03)

[= 1]

buyruğ: *bk.* buyruk.

b. + ından (83b/10), (90b/03)

b. + ını (52b/12)

[= 3]

buyruk: Emir, hüküm.

b. (81a/12)

b. + lardan (79a/16)

b. + larını (82b/04)

[= 3]

buyrul-: Buyurulmak. Emredilmek.

b.-anam (74b/01)

b.-duğ (62b/04), (62b/05)

b.-dum (56a/13), (74b/01)

[= 5]

buyur-: Bir şeyin yapılmasını emretmek.

b. (96b/06)

b.-dı (51b/16), (52a/12), (75b/08), (77b/01), (77b/04)

b.-diki (54b/12)

b.-duğına (72b/01)

b.-duğumuzdan (86a/05)

b.-duğun (87b/03)

b.-duğunu (89b/16)

b.-duklarını (82a/04)

b.-dum (75b/10)

b.-duñ (54a/16)

b.-madan (87a/08)

b.-madı (51b/18), (70a/05)

b.-mazuz (79a/15)

b.-ur (86b/07)

b.-urlar (91b/06)

[= 20]

bühtān: < Ar. İftirâ.

b. + larıyla (70a/17)

[= 1]

bürici: Süsleyen, örten.

b. + ler (79a/13)

[= 1]

büt: Put.

b. + i (82b/09)

[= 1]

büyük: 1. Etkisi kuvvetli olan. 2. Sayısı fazla olan.

b. (53b/01)

b. + irek (56b/07)

[= 2]

-C-

cāhil: < Ar. Yeterli bilgiye sahip olmayan, bilgisiz.

c. (89a/07)

c. + lerise (52a/05)

[= 2]

cāiz: < Ar. (Din için) Yapılmasında sakınca olmayan şey.

c. (92a/07)

[= 1]

cān: < Fars. Can.

c. + ıñuzı (64b/14)

c. + ma (66b/11)

c. + larını (78b/07)

c. + vèrdi (89b/06)

[= 4]

cānavar: < Fars. Canavar.

c. (53b/14)

[= 1]

cāzū: < Fars. Büyücü.

c. + durur (86b/06)

c. + lar (86b/09), (86b/11)

c. + yıdı (86b/17)

c. + yıla (86b/10)

[= 5]

cebrāʾil: < Ar. Allah'ın vahiylerini peygamberlere ileten dört büyük melekten biri, Cibril.

c. (55b/12), (64b/09)

[= 2]

cebrīl: *bk.* cebrāʾil.

c. + ile (58a/01)

c. + üñ (83b/12), (85a/08)

[= 3]

ceḥālet: < Ar. Cāhillik, bilgisizlik.

c. (70b/14)

c. + üm (82b/02)

[= 2]

cehl: *bk.* ceḥālet.

c. + ile (71b/06)

[= 1]

ceht: < Ar. Gayret sarfetme, çalışıp çabalama.

c. + inüz (69b/15)

c. + inden (74a/03), (74b/10)

[= 3]

cemā^cat: < Ar. İnsan topluluğu.

c. (87b/01)

[= 1]

cemāl: < Ar. 1. Allah'ın güzellik ve rahmetle tecellîsi. 2. Güzel yüz.

c. + in (89b/06)

c. + üñi (89b/03)

[= 2]

cem^c: < Ar. Toplanma, bir araya getirilme.

c. + éder (56a/06)

c. + éderdi (53b/06)

c. + édiserüz (69a/01)

[= 3]

cenk: < Fars. Savaş.

c. (98a/16), (99a/13)

c. + de (99a/09)

c. + éde (74a/06)

c. + édeceklerdi (98b/13)

c. + étdiler (98b/03)

c. + étmege (99b/08)

[= 7]

cennet: < Ar. Cennet.

c. + e (80b/01)

[= 1]

cevāb: < Ar. Yanıt.

c. (52b/14), (96a/09)

c. + ı (84a/06)

c. + ın (96b/15)

c. + ları (57a/07)

c. + vèrdüler (75a/13)

[= 6]

cezā: < Ar. Suçlu kimseye verilen acılı, üzüntülü karşılık.

c. (64b/16), (68a/05), (73b/10), (79a/11)

c. + kılduğ (72a/01)

c. + sından (69b/08)

c. + sını (63b/12)

[= 7]

cezālan-: Cezalanmak.

c.-mazlar (90a/09)

[= 1]

cihān: < Fars. Dünya, yeryüzü.

c. + a (85a/10)

[= 1]

cihet: < Ar. Taraf, yön, istikâmet.

c. + inden (78b/03)

[= 1]

cinn: < Ar. İnsanların göremediği fakat gerektiğinde farklı şekillere girerek istedikleri kişilere göründüklerine inanılan, olağanüstü güçlere sahip yaratık, cinni.

c. (67a/08), (69a/02), (69a/12), (69a/13)

c. + den (56b/10), (78b/13)

c. + e (64a/10), (69a/14)

c. + i (65b/14)

[= 9]

cinnî: *bk.* cinn

c. + den (94b/07)

[= 1]

cins: Tür.

c. (66b/01)

c. + ikitāb (64a/04)

c. + üñüzden (78a/14)

[= 3]

cism: < Ar. Cisim.

c. + i (58a/06)

[= 1]

cümle: < Ar. Hep, bütün, tüm.

c. (97b/15)

c. + si (56a/05), (58b/14), (63b/14), (75b/07)

c. + sinüñ (53b/16)

[= 6]

-Ç-

çağır-: Çağırmaq.

ç.-dı (76b/07), (79b/08), (80b/02)

ç.-dılar (80a/13)

[= 4]

çal-: Başkasına âit olan bir şeyi onun izni olmadan, gizlice almak.

ç.-mağ (99a/04)

[= 1]

çalın-: Çalınmak. Üflenmek.

ç.-duğı (62b/10)

[= 1]

çavuş: Orduda onbaşından sonra gelen erbaş.

ç. + laruğı (86b/09)

[= 1]

çek-: 1. (Mânevi olarak) Etkisi altına alma. 2. Kendine doğru getirmek, kendine yaklaştırmak. 3. Farklı bir yöne doğru götürmek.

ç.-di (73a/08), (73a/09), (90b/04)

ç.-diler (83b/10)

ç.-mek (99a/13)

ç.-mez (74b/05)

ç.-mezler (97a/09)

[= 7]

çekirge: Çekirge.

ç. (88a/10)

ç. + den (88a/12)

[= 2]

çekiş-: Çekişmek. 1. Anlaşmamak, münâkaşa etmek. 2. Didişmek, gâlip gelmek için karşılıklı mücadele etmek.

ç.-di (63a/11)

ç.-ir (82b/17)

ç.-irdünüz (74b/07)

ç.-mek (68a/09), (97a/15)

ç.-üb (57b/01)

[= 6]

çerâğ: Işık, alev.

ç. (93b/17), (94a/01)

[= 2]

çeri: Asker.

ç. + yi (97a/13)

[= 1]

çeşme: <Fars. Çeşme.

ç. (92a/11)

[= 1]

çevür-: Reddetmek, kabul etmeyerek geri göndermek.

ç.-mek (99a/12)

ç.-se (99a/12)

ç.-ürlerdi (100a/03)

[= 3]

çık-: Çıkmak.

ç. (75b/14), (76a/08)

ç.-alum (97b/17)

ç.-ar (72a/09), (81b/09), (81b/11)

ç.-arsız (77a/01)

ç.-asın (53b/04)

ç.-dı (54a/07), (58a/05)

ç.-dılar (97b/14), (97b/15), (97b/17)

ç.-duğdan (93b/15)

ç.-mağlarını (69a/09)

ç.-maz (68a/14), (81b/11)

ç.-miş (84b/16)

ç.-mışdurur (65b/08)

ç.-mişlar (90a/16)

[= 20]

çık-: Çıkarmak.

ç.-a (86b/07)

ç.-anları (90b/13)

ç.-asın (53b/03)

ç.-dı (57a/01), (64b/08), (65b/05), (71b/05), (77a/08), (77b/15), (94a/02)

ç.-duğumuz (81b/07)

ç.-duk (58a/09), (65b/06), (65b/10), (65b/11)

ç.-duğ (79a/17), (81b/06)

ç.-dukları (97b/11)

ç.-mağ (70b/16), (87a/10)

ç.-mağ (97b/12)

ç.-uğ (64b/14), (84a/07)

ç.-ur (65a/09), (94a/13), (94a/14)

ç.-urlar (51b/17)

ç.-urlardı (57a/12)

ç.-urlarını (51b/09)

ç.-uruz (65b/07), (81b/08), (84b/12), (84b/13)

[= 33]

çıkartıcı: Çıkaran.

ç. + dur (65a/10)

ç. + durur (77a/09)

[= 2]

çift: < Fars. Çift.

ç. + i (71a/10)

[= 1]

çigin: Omuz.

ç. + lerinde (98b/03)

[= 1]

çoğ: *bk.* çok.

ç. + ını (64a/17)

ç. + una (86a/05)

[= 2]

çoğal-: Çoğalmak, artmak.

ç.-dı (85a/18)

[= 1]

çoğalt-: Çoğaltmak.

ç.-dı (84b/05), (84b/05)

ç.-duşuz (69a/03)

[= 3]

çoğırağ: Çoğu.

ç. + ı (53b/13), (95b/03)

ç. + ını (76a/08), (86a/06)

[= 4]

çok: Çok.

ç. (95b/07), (99b/10)

ç. + lar (68a/01)

ç. + lara (70a/10)

ç. + ları (94b/06)

[= 5]

çokrag: *bk.* çoğırağ.

ç. + ma (67b/07)

[= 1]

çorak: <Fars. Verimsiz toprak.

ç. (81b/10)

[= 1]

-D-

dalālet: <Ar. Sapıtma, doğru yoldan çıkma.

d. (90a/04)

d. + dedürür (77b/09)

d. + den (73b/08)

[= 3]

damān: <Ar. (Bir şey için) Taahhüt etme, üstlenme.

d. + ında (68b/16)

[= 1]

dānā: < Fars. Bilgili kimse, âlim.

d. + dur (56b/06)

d. + durur (65a/14), (66a/09), (70b/12)

d. + lardurur (78a/03)

[= 5]

dāne: < Fars. Tohum, habbe.

d. + den (61a/04)

d. + ler (65b/07)

d. + lerden (75b/03)

[= 3]

dāsītān: < Fars. Destan.

d. + ları (57b/03)

[= 1]

dāvud: İsrâiloğulları'na gönderilmiş, dört kutsal kitaptan biri olan Zebûr'un indirildiği peygamber.

d. + ı (63b/11)

[= 1]

dāyimā: < Ar. Sürekli, devamlı.

d. (54b/07), (68b/11)

[= 2]

da‘vet: < Ar. 1. Çağırma. 2. Peygamberlerin insanları hak dine çağırması.

d. + ederler (94b/17)

d. + étdüğünile (76a/01)

d. + étdüklerine (84a/01)

[= 3]

dahı: daha, de, da, yine, hem, hâlâ.

d. (100a/04), (100a/06), (100a/09), (100a/11), (100a/12), (100a/15), (100a/16), (51/07), (51b/04), (51b/09), (51b/09), (51b/10), (51b/14), (51b/15), (51b/15), (52a/01), (52a/02), (52a/05), (52a/10), (52a/12), (52a/13), (52a/14), (52a/16), (52a/17), (52b/01), (52b/04), (52b/08), (52b/12), (52b/14), (52b/16), (52b/17), (53a/09), (53a/14), (53a/15), (53b/14), (54a/05), (54a/06), (54a/10), (54a/17), (54a/17), (54b/09), (54b/11), (54b/11), (54b/11), (54b/17), (54b/17), (55a/06), (55a/07), (55a/07), (55a/16), (55b/01), (55b/02), (55b/03), (55b/05), (56a/04), (56a/10), (56a/12), (56a/14), (56b/08), (56b/10), (56b/13), (57a/11), (57a/14), (57a/16), (57b/03), (57b/04), (57b/07), (57b/08), (57b/09), (57b/15), (58a/02), (58a/02), (58a/03), (58a/03), (58a/04), (58a/05), (58a/06), (58a/07), (58a/08), (58a/09), (58a/11), (58a/12), (58a/13), (58a/14), (58a/16), (58b/02), (58b/03), (58b/04), (58b/07), (58b/07), (58b/08), (58b/16), (59a/01), (59a/02), (59a/07), (59a/08), (59a/10), (59a/11), (59a/13), (59b/03), (59b/04), (59b/11), (59b/11), (59b/16), (59b/17), (60a/01), (60a/02), (60a/05), (60a/07), (60a/10), (60b/03), (60b/05), (60b/10), (61a/03), (61a/03), (61a/04), (61a/04), (61a/05), (61a/05), (61a/07), (61a/12), (61a/15), (61b/01), (61b/02),

(61b/05), (62a/01), (62a/07), (62a/08), (62a/11), (62a/14), (62a/16), (62a/17), (62b/04), (62b/05), (62b/05), (62b/06), (62b/07), (62b/09), (62b/10), (62b/11), (62b/11), (62b/14), (62b/16), (63a/07), (63a/10), (63a/10), (63a/13), (63b/03), (63b/04), (63b/08), (63b/09), (63b/10), (63b/11), (63b/11), (63b/11), (63b/11), (63b/12), (63b/13), (63b/13), (63b/13), (63b/13), (63b/14), (63b/14), (63b/14), (63b/14), (63b/15), (63b/16), (63b/16), (63b/17), (63b/17), (63b/18), (64a/04), (64a/04), (64a/11), (64a/15), (64a/16), (64a/17), (64b/01), (64b/04), (64b/05), (64b/06), (64b/10), (64b/13), (64b/17), (65a/03), (65a/05), (65a/07), (65a/10), (65a/12), (65a/12), (65a/16), (65b/02), (65b/05), (65b/06), (65b/08), (65b/09), (65b/10), (65b/10), (65b/12), (65b/15), (65b/15), (65b/16), (66a/02), (66a/03), (66a/04), (66a/11), (66a/13), (66a/15), (66a/16), (66a/16), (66b/02), (66b/03), (66b/04), (66b/11), (66b/14), (66b/15), (66b/16), (66b/17), (67a/02), (67a/03), (67a/08), (67a/13), (67a/14), (67b/01), (67b/05), (68a/04), (68a/08), (68a/11), (68a/12), (68a/16), (68b/02), (68b/05), (68b/07), (68b/17), (69a/02), (69a/04), (69a/06), (69a/13), (69a/16), (69b/02), (69b/04), (69b/07), (69b/11), (69b/14), (69b/16), (70a/01), (70a/02), (70a/03), (70a/05), (70a/08), (70a/15), (70b/01), (70b/02), (70b/07), (70b/09), (70b/15), (71a/01), (71a/01), (71a/02), (71a/02), (71a/05), (71a/06), (71a/07), (71a/07), (71a/09), (71a/16), (71b/01), (71b/02), (71b/14), (71b/14), (72a/06), (72a/06), (72a/15), (72a/17), (72b/01), (72b/04), (72b/06), (72b/07), (72b/08), (72b/09), (72b/09), (72b/13), (72b/15), (72b/16), (73a/02), (73a/12), (73a/13), (73a/14), (73a/17), (73b/04), (73b/07), (73b/08), (73b/10), (73b/13), (74/14), (74a/04), (74a/15), (74a/16), (74a/16), (74a/17), (74b/01), (74b/03), (74b/05), (74b/09), (74b/13), (74b/16), (75a/01), (75a/10), (75a/11), (75b/02), (75b/11), (76a/05), (76a/06), (76a/07), (76a/12), (76b/06), (76b/07), (76b/09), (76b/12), (76b/15), (76b/15), (76b/16), (76b/16), (77a/03), (77a/11), (77b/04), (77b/05), (77b/08), (77b/10), (77b/12), (77b/12), (77b/12), (77b/16), (78a/01), (78a/05), (78a/05), (78a/06), (78a/07), (78a/09), (78a/12), (78a/15),

(78a/17), (78b/06), (78b/10), (78b/13), (79a/08), (79a/10), (79a/13), (79a/14), (79a/17),
(79b/01), (79b/06), (79b/10), (79b/15), (79b/16), (80a/01), (80a/02), (80a/04), (80a/05),
(80a/06), (80a/09), (80a/15), (80b/05), (80b/07), (80b/10), (80b/12), (80b/16), (81a/02),
(81a/04), (81a/06), (81a/09), (81a/09), (81a/10), (81a/11), (81a/14), (81a/16), (81a/17),
(81a/17), (81b/06), (81b/10), (82a/04), (82a/05), (82a/08), (82a/08), (82a/09), (82a/10),
(82a/10), (82a/12), (82b/01), (82b/05), (82b/07), (82b/09), (82b/12), (82b/16), (83a/01),
(83a/05), (83a/06), (83a/07), (83a/08), (83a/16), (83a/17), (83b/10), (83b/16), (83b/17),
(84a/09), (84a/11), (84a/12), (84a/15), (84a/16), (84b/01), (84b/02), (84b/03), (84b/05),
(84b/06), (84b/08), (84b/13), (84b/15), (85a/04), (85a/05), (85a/14), (85a/16), (85a/18),
(85b/02), (85b/05), (85b/06), (85b/15), (86a/08), (86b/08), (86b/08), (86b/16), (86b/17),
(87a/01), (87a/03), (87a/04), (87a/05), (87a/07), (87a/12), (87a/17), (87b/02), (87b/03),
(87b/03), (87b/04), (87b/05), (87b/08), (87b/11), (87b/13), (87b/14), (87b/17), (88a/02),
(88a/12), (88b/01), (88b/06), (88b/09), (88b/11), (88b/14), (88b/14), (89a/01), (89a/01),
(89a/02), (89a/03), (89a/09), (89a/14), (89a/17), (89b/02), (89b/06), (89b/07), (89b/11),
(89b/11), (89b/14), (89b/15), (90a/03), (90a/06), (90a/07), (90a/08), (90a/13), (90a/14),
(90a/15), (90a/17), (90b/03), (90b/08), (90b/09), (90b/09), (90b/12), (90b/15), (91a/02),
(91a/04), (91a/05), (91a/09), (91a/11), (91a/12), (91a/14), (91a/16), (91b/01), (91b/02),
(91b/02), (91b/03), (91b/04), (91b/06), (91b/06), (91b/07), (91b/08), (91b/09), (91b/10),
(91b/11), (91b/12), (91b/13), (91b/13), (91b/17), (92a/02), (92a/03), (92a/04), (92a/06),
(92a/07), (92a/09), (92a/15), (92b/06), (92b/10), (92b/12), (93a/01), (93a/02), (93a/05),
(93a/06), (93a/10), (93a/11), (93a/14), (93a/17), (93b/01), (93b/03), (93b/08), (94a/02),
(94a/02), (94a/03), (94a/03), (94a/09), (94a/11), (94a/14), (94a/14), (94b/01), (94b/07),
(94b/08), (94b/09), (94b/11), (94b/16), (95a/01), (95a/03), (95a/07), (95a/08), (95a/12),
(95a/17), (95b/05), (95b/07), (95b/08), (95b/10), (96a/03), (96a/09), (96a/14), (96b/02),

(96b/03), (97a/01), (97a/03), (97a/06), (97a/09), (97a/10), (97a/15), (97a/16), (97a/17),
(97b/04), (97b/05), (97b/07), (97b/07), (97b/07), (97b/07), (97b/09), (97b/10), (97b/14),
(97b/16), (97b/16), (97b/17), (98a/01), (98a/01), (98a/06), (98a/08), (98a/09), (98a/11),
(98a/13), (98a/17), (98b/03), (98b/04), (98b/09), (98b/10), (98b/12), (98b/14), (99a/03),
(99a/05), (99a/06), (99a/08), (99a/14), (99a/16), (99b/03), (99b/05), (99b/10), (99b/12)

[= 601]

dê-: Demek, söylemek.

d.-di (53b/05), (54a/05), (54a/06), (54a/07), (58a/16), (58b/15), (58b/16),
(63a/02), (63a/02), (63a/03), (63a/05), (63a/06), (64a/13), (64b/09), (64b/10), (64b/10),
(75b/10), (75b/10), (76b/02), (78a/07), (84b/15), (85b/03), (86b/03), (89b/01), (89b/04),
(89b/05), (89b/08), (89b/12), (91a/06), (92a/08), (92b/06), (93b/09), (97b/17), (98a/03),
(98b/01), (98b/16)

d.-digne (52a/02)

d.-digünüze (96a/09)

d.-dikise (52b/09)

d.-diler (52a/03), (58a/14), (58a/14), (58b/01), (63b/17), (64a/11), (70a/04),
(78b/10), (79b/12), (80a/04), (83b/11), (83b/12), (84a/06), (84a/07), (84b/12), (84b/15),
(88a/01), (88a/09), (90a/17), (94a/04), (95b/16), (98a/17)

d.-dimse (54a/13)

d.-diyise (54a/04), (54a/06), (67b/05), (86a/12)

d.-dügünden (53b/02)

d.-dügünüz (73a/01)

d.-dügünüzi (73b/01)

d.-dük (54a/05), (54a/10), (81b/14), (92b/15)

d.-dükde (61b/15)

d.-dükleri (57a/08), (75a/07)

d.-dükleridür (57a/09)

d.-düklerimüze (52b/02)

d.-dükleriñüzde (71b/01)

d.-düklerinde (57b/13)

d.-medüm (76b/09)

d.-mek (100a/11), (66a/15), (66a/16), (75a/02), (81b/03), (94b/15)

d.-mekile (76a/06)

d.-mekligünüzi (78a/09)

d.-meklügünüzi (73b/04)

d.-meyem (86a/13)

d.-meyenlerdürür (99b/17)

d.-meyesiz (93b/12)

d.-mezem (59b/15), (59b/17), (61b/15)

d.-rler (55a/05), (62b/02), (67b/10), (75a/06), (93a/10), (94b/14), (94b/15),
(96b/16)

d.-rlerdi (65b/17), (70a/05), (77a/16), (77a/17), (77a/17), (77b/01), (81a/05)

d.-rleridi (51b/16)

d.-rse (55b/14)

d.-se (57b/17)

d.-ye (79a/03)

d.-yeler (52b/15), (52b/16), (53a/01), (78b/17), (93a/14)

d.-yem (54a/12)

d.-yesiz (93b/11), (93b/12)

d.-yince (88a/11)

d.-yiser (52b/14)

d.-yü (52a/12), (56a/15), (56b/12), (58a/13), (58a/13), (61a/09), (62b/05),
(62b/05), (62b/09), (67a/04), (69a/06), (70a/14), (70b/14), (72a/14), (75a/09), (75a/10),
(75b/08), (76b/01), (79b/09), (79b/13), (80a/08), (86b/02), (87a/01), (87b/07), (92a/10),
(93a/07), (94a/06), (97b/15), (98b/05), (98b/17), (99a/17)

d.-yüler (62b/01)

[= 157]

dênîl-: Denilmek, söylenilmek.

d.-di (52a/01)

[= 1]

def: < Ar. 1. Ortadan kaldırma, bertaraf etme. 2. Uzaklaştırmak, savmak.

d. + êde (59a/06)

d. + êdemezlerdi (96b/03)

d. + éderseñ (88b/05)

d. + étđi (88a/13), (88a/17)

d. + étđük (88b/07)

d. + étmedi (80a/14)

d. + étmeđe (56b/03)

d. + oldı (88a/11), (88a/15)

d. + olsun (88a/09)

[= 11]

defter: < Ar. – Fars. Defter.

d. (64a/16), (64a/16)

d. + dür (64b/02)

[= 3]

degin: Değin, kadar.

d. (53a/04), (53a/16), (55a/04), (55a/05), (61a/13), (62a/01), (68b/04), (72b/15),
(75b/16), (76b/15), (78b/06), (88a/08), (88b/07), (92b/17)

[= 14]

degme: Rastgele, gelişigüzel.

d. (91b/11)

[= 1]

degül: Değil.

d. (53a/08), (57b/17), (60a/14), (62a/01), (63a/15), (67b/09), (71b/16), (71b/17),
(76a/06), (80a/16), (87b/07), (93b/09), (98b/05)

d. + di (74/14)

d. + dük (75a/12), (79b/04)

d. + dür (54a/13), (55b/06), (57b/02), (58a/11), (59b/12), (60b/13), (64a/09),
(68b/12), (90a/01), (91a/10), (95a/05)

d. + dürür (69b/06), (69b/08), (73a/07)

d. + em (61b/14), (63a/10), (66a/13), (95b/08)

d. + ler (86a/02)

d. + lerdı (67a/05)

d. + miş (55a/13)

d. + siz (74a/05)

d. + sün (66b/04)

d. + süz (69b/14), (72a/10)

d. + üz (57b/15), (88a/06)

[= 43]

degüş-: Değişmek.

d.-ürdük (85a/17)

[= 1]

delālet: < Ar. Rehberlik etme, yol gösterme.

d. + éder (55a/09)

[= 1]

delîl: < Ar. Kanıt, burhan, ispat.

d. (77a/05)

[= 1]

delin-: Delinmek.

d.-di (61b/09)

[= 1]

delülik: Cınnet, deli olma hali.

d. (95a/05)

d. + de (82b/01)

[= 2]

deñek: Denemek, sınamak.

d. + lerden (89a/03)

[= 1]

deñiz: Deniz.

d. (61b/01), (65a/16), (92a/17)

d. + de (88b/10)

d. + dedür (61a/03)

d. + inden (89a/03)

[= 6]

depe: Tepe.

d. + lerden (70b/13)

[= 1]

depecük: Tepecik.

d. (98b/13)

[= 1]

depele-: Tepelemek. 1. Ayaklar altına alarak öldürmek. 2. Baş kaldıramayacak şekilde mağlûp etmek, yenmek, bozguna uğratmak.

d.-diserem (87b/04)

d.-dürler (89a/12)

d.-megi (70a/11)

d.-mek (91b/10)

[= 4]

derd: < Fars. Dert.

d. + üjüz (64b/16)

[= 1]

derece: < Ar. Kademe, mertebe, seviye.

d. (54b/14)

d. + ler (69b/07), (97b/09)

d. + lerini (63b/07)

[= 4]

dereke: < Ar. Aşağı seviye.

d. + ler (69b/07)

[= 1]

dervīşlik: Derviş olma durumu.

d. (59a/11), (72b/06)

[= 2]

destgīr: < Fars. Yardımcı, muin.

d. (54b/05)

[= 1]

destūr: < Fars. İzin, ruhsat, müsâade.

d. + olmadı (74a/05)

d. + umıla (58a/06)

d. + uyıla (81b/10)

d. + vèrmeden (80a/01)

d. + vèrmedilerdi (80a/03)

[= 5]

deve: Deve.

d. (51b/08), (71b/13), (71b/14), (79a/10)

d. + den (71b/01)

d. + dūr (51b/03), (51b/14)

[= 7]

devlet: < Ar. Devlet.

d. (88b/02)

[= 1]

devletlen-: Zenginleşmek.

d.-mişlerden (82b/11)

[= 1]

devletlü: Kıymetli.

d. (95b/15)

[= 1]

deysā: Hz. Lūt'un kızı.

d. + durur (84a/09)

[= 1]

dīn: < Ar. Din.

d. (62b/03)

d. + den (74b/08)

d. + dūr (64a/01)

d. + e (74a/13)

d. + i (73a/05), (74b/01)

d. + idürür (79b/15)

d. + imüze (84b/14)

d. + ine (68b/09), (79b/15)

d. + ini (80b/06)

d. + inün (78a/15)

d. + lerini (62a/07), (70a/15), (74a/04)

d. + ünüze (84b/17), (85a/01)

d. + ünüzi (84b/15)

[= 18]

dīb: Bir yerin en alt bölümü, dip.

d. + inden (53b/03)

[= 1]

dihye-i kelb: Cebrā'il'in Hz. Muhammed'e vahiy getirdiği zaman girdiği suret.

d. + i (55b/12)

[= 1]

dīl: Ağız içindeki hareketli organ.

d. + i (82a/07), (94a/15), (94a/15)

d. + in (94a/13), (94a/14)

[= 5]

dile-: Dilemek, istemek.

d.-di (92a/09)

d.-diler (88a/11)

d.-medük (93b/12)

d.-medükleri (97b/11)

d.-medüklerine (97b/12)

d.-mek (78a/08), (93b/10)

d.-memek (73b/01)

d.-mezem (64a/08)

d.-mezse (98a/14)

d.-r (64a/01), (67a/05), (87b/09), (95b/06), (98a/11)

d.-rdi (55b/01)

d.-rem (91a/16)

d.-rise (68b/08)

d.-rler (60a/08)

d.-rse (59a/08), (69b/10), (69b/11)

d.-rseñ (91a/11), (91a/11)

d.-rseñüz (76a/13)

d.-rsiz (84b/04)

d.-rüz (58b/02), (63b/07), (70b/02)

d.-se (68b/10)

d.-señ (91a/08)

d.-sevüz (85b/15), (94a/10)

d.-seydi (66b/03)

d.-seyidi (53b/06), (67a/10), (70a/16), (72a/05), (72a/12)

d.-ye (52a/11), (59a/03), (59a/04), (63a/14), (69a/09), (85a/02)

[= 45]

dileg: *bk.* dilek.

d. + iyile (68a/02)

[= 1]

dilek: İstek, temennî.

d. + leri (93a/09)

[= 1]

dileñ-: Dilenmek.

d. (87b/08)

[= 1]

dilsüz: Konuşamayan (kimse), lâl, ebkem.

d. + ler (59a/02)

d. + lerdürür (99b/16)

[= 2]

diğ-: *bk.* din-

d.-di (90b/17)

[= 1]

din-: Sona ermek, durmak.

d.-meseñ (94a/13)

d.-meyeler (93a/14)

d.-mez (72a/04)

[= 3]

dinle-: Dinlemek.

d.-di (56a/15)

[= 1]

diri: Yaşayan (kimse), canlı.

d. + den (65a/10)

d. + yi (65a/09)

[= 2]

diril-: Canlanmak.

d. (54a/06)

d.-di (54a/06), (91a/06)

d.-ürsüz (76b/16)

[= 4]

dirild-: Hayat vermek, canlandırmak.

d.-ür (53b/09), (61a/08), (92a/01)

[= 3]

diriş-: Sataşmak.

d.-ürdi (100a/14)

[= 1]

dirliğ: *bk.* dirlik.

d. + i (53a/08), (69b/01), (69b/02)

d. + idür (57b/14)

d. + inde (90b/12)

d. + üm (74a/16)

[= 6]

dirlik: Hayat.

d. (57b/14), (76b/15)

[= 2]

dişi: 1. Kadın. 2. Erkek tarafından döllenecek şekilde oluşmuş bitki veya hayvan.

d. (51b/05), (51b/12), (71a/11), (71a/12), (71a/13), (71a/15), (71b/01), (71b/02)

d. + dürür (51b/08)

d. + ler (71a/14)

d. + leri (51b/05)

d. + lerümüz (70b/09)

d. + müz (70b/10)

[= 13]

ditre-: Titremek.

d.-di (85a/09)

d.-rdi (83b/13)

[= 2]

ditsin-: Tiksilmek.

d.-ür (84a/08)

[= 1]

divşür-: Toplama, bir araya getirme.

d.-iser (52b/13)

[= 1]

doğ-: Doğuştan gelen, sorgusuz kabul edilen.

d.-ma (83a/10)

[= 1]

dost: <Fars. Dost.

d. (56a/11), (60a/05), (62a/10), (96a/17)

d. + ı (83b/09)

d. + ıdur (68b/17)

d. + lar (77a/13), (77b/09)

d. + ları (69a/04)

d. + larına (68a/08)

d. + olan (96a/15)

d. + umuzsın (91a/12)

[= 12]

dök-: 1. Serpmek, saçmak. 2. (Bir şeyi) Bir yerden başka bir yere aktarmak.

d. (87a/17)

d.-üñ (80b/03)

[= 2]

dökül-: Dökülmek.

d.-di (93b/16)

[= 1]

döñ-: *bk.* dön-

d. (93b/05)

[= 1]

dön-: Dönmek

d.-di (57a/11), (80a/10), (83b/14), (90b/01)

d.-diler (87a/04)

d.-dünüz (90b/03)

d.-e (99a/14), (99a/15)

d.-eler (94a/06)

d.-erler (79b/15)

d.-erlerdi (57b/11)

d.-ersenüz (99b/08)

d.-ersevüz (84b/17)

d.-ersiz (65a/11)

d.-erüz (99b/09)

d.-esiz (84b/14)

d.-e (99a/15)

d.-evüz (85a/01)

d.-megünüz (74b/07)

d.-mekleri (66b/08)

d.-meñüz (61a/10)

d.-meyelerdi (93a/12)

d.-ser (62a/17)

d.-sünler (93a/06)

[= 24]

dönder-: *bk. döndür-*

d. (96b/07)

d.-düm (63a/09)

d.-eler (52b/11)

d.-mek (99b/12)

d.-ün (77b/04)

d.-ür (84b/15)

d.-ürüz (61b/11)

[= 7]

döndirici: Vazgeçirici.

d. (67b/05)

[= 1]

dönderil-: Geri gelmesi sağlanmak.

d.-eydük (57b/08)

d.-iserler (53b/10)

d.-seler (57b/11)

d.-ürler (61a/15)

[= 4]

döndür-: (Din, fikir, inanç, niyet vb. şeylerden) Vazgeçirmek, değiştirmesine sebep olmak.

d.-e (99a/13)

[= 1]

döndürül-: Geri gelmesi sağlanmak.

d.-evüz (81a/02)

[= 1]

dönerci: Geri dönen kimse.

d. + lerüz (87a/14)

[= 1]

dört: Dört.

d. (54a/01), (73a/08)

d. + ayaklu (94b/10)

d. + ayaklılardan (70a/02)

[= 4]

döşek: Yatak.

d. (79a/12)

[= 1]

döşenecek: Döşek.

d. (71a/08)

[= 1]

du‘ā: < Ar. Dua.

d. + édersiz (59a/07), (59a/08)

d. + édünj (81a/14), (81a/17)

d. + étđi (95b/14)

d. + eydüñ (77b/05)

d. + eyleñ (94b/13)

d. + kı1 (88a/08), (88b/03)

d. + kıldı (58b/13), (88a/09), (88a/13), (88a/15), (94a/15)

d. + kı1ur (59a/06)

d. + y1 (98a/17)

[= 16]

dur-: Durmak.

d.-duñuz (90b/02)

d.-madılar (63b/03)

[= 2]

durut-: Kâim kılmak.

d.-dı (65b/01)

[= 1]

dut-: Tutmak.

d.-asız (83a/13)

d.-ayım (56a/11)

d.-dı (83b/12)

d.-du (85a/09)

d.-duk (59a/10)

[= 5]

dükeli: Hepsi.

d. (63a/15)

[= 1]

dünyā: < Ar. Cihan, yeryüzü.

d. (52a/17), (53a/08), (57b/08), (57b/14), (65a/04), (69a/07), (69b/02), (69b/17),
(90b/12)

d. + da (53a/06), (54b/14), (65a/03), (65a/04), (66a/08), (68b/17), (69b/03),
(78b/11), (80b/17), (81a/03), (89b/09), (90a/09), (91a/13), (92a/07), (99a/08)

d. + nuḡ (93a/09)

d. + ya (57b/13), (81a/02), (94a/11)

d. + yı (76a/05)

[= 29]

düriş- : Sebat etmek, çalışmak.

d.-ür (68b/11)

[= 1]

dürlü: Çeşitli, türlü.

d. (56a/01), (71a/02), (71a/02), (86a/01), (97b/12)

[= 5]

dürüt-: Yetiştirmek, büyütmek, meydana getirmek.

d.-di (69b/12)

d.-dük (55b/03)

[= 2]

düş-: Düşmek.

d. (75b/13)

d.-diler (87a/05)

d.-e (98b/12)

d.-er (93b/05)

d.-mez (61a/04)

d.-mişlerdürür (64b/14)

d.-seler (64b/13)

d.-üb (97a/13)

d.-ünj (76b/14)

[= 9]

düşmān: <Fars. Düşman.

d. (67a/08), (67a/12), (98a/03), (98a/05), (98a/16)

d. + a (99b/06)

d. + durur (71a/10), (76b/10), (76b/14)

d. + ı (98a/15)

d. + lar (100a/14)

d. + ları (90b/07)

d. + ların (88b/17)

d. + ola (99a/06)

d. + oldılar (99a/05)

d. + uşuzı (87b/13)

[= 16]

düşmānlıĝ: *bk.* düşmānlık

d. + ı (67a/11)

d. + ından (99b/07)

[= 2]

düşmānlık: Düşman olma durumu.

d. (66b/07)

d. + ıla (67a/12)

[= 2]

düşün-: Düşünmek.

d.-di (58b/15)

[= 1]

düşvârlîğ: < Fars. Düşvar. Zor, güç.

d. + ma (64b/12)

[= 1]

düz-: Uydurmak.

d.-diler (65b/15), (65b/16)

[= 2]

düzedur-: Bir şeyi hazırlamak, tertip etmek.

d.-duk (58a/05)

[= 1]

düzen: Belirli bir yasaya veya kurala göre oluşturulan nizam.

d. + e (54a/07)

[= 1]

düzül- Hazırlanmak, tertip edilmek.

d.-miş (58a/17), (58b/06)

[= 2]

-E-

éd-: bk. ét-

e.-e (59a/06), (62a/11), (68a/16), (74a/06), (81a/05), (84b/09), (87b/03),
(87b/03), (87b/13)

e.-ecegem (87a/11)

e.-ecek (55a/13), (65b/02), (76b/15)

e.-eceklerdi (98b/13)

e.-eler (52a/15), (60a/06), (85a/16), (88b/02), (94b/01), (94b/01)

e.-elerdi (55b/08), (55b/09)

e.-em (61b/14)

e.-emezler (96b/02), (99b/17)

e.-emezlerdi (96b/03)

e.-en (56a/14), (59b/09), (63a/07), (96a/15)

e.-enler (90a/13)

e.-enlerden (67b/03), (70a/12), (76b/13), (90a/17)

e.-enlerdensiz (85a/08)

e.-enlere (100a/10), (63b/12)

e.-enleri (71a/07)

e.-enlerünj (60b/15), (61a/17), (84b/06), (84b/10), (86a/10), (89b/01), (90b/10)

e.-er (100a/11), (53a/11), (53b/08), (55a/09), (56a/06), (60b/17), (61a/14),
(69a/12), (69b/06), (70b/11), (74b/03), (87b/06), (87b/07), (91a/09), (91b/07), (92b/17),
(93b/14), (95a/12), (95a/16), (96a/17)

e.-erdi (53b/06)

e.-erdüm (95b/07)

e.-erdüñ (91a/08)

e.-erdünüz (57a/07), (65a/01), (65a/08)

e.-erem (58b/12), (58b/12), (82a/04)

e.-erin (54a/11)

e.-erler (53a/13), (57b/04), (59b/07), (68a/08), (68b/02), (73b/11), (73b/12), (79b/14), (81b/02), (81b/13), (90a/01), (92a/06), (93b/01), (94b/14), (94b/17), (95a/01), (95a/17), (96a/02), (96a/02), (97a/10), (97b/04), (98a/04)

e.-erlerdi (51b/18), (55a/12), (55b/13), (69a/01), (69a/06), (70a/04), (70a/09), (75b/01), (77a/16), (88a/03), (92b/12)

e.-erleridi (51b/09)

e.-erse (64a/05), (89b/05)

e.-erseñ (54b/02), (88b/05), (94a/13)

e.-ersiz (55a/05), (59a/07), (59a/08), (61b/02), (61b/06), (64a/16), (82b/05), (92b/07), (97a/05)

e.-erüz (59b/06), (60b/05), (66a/14), (66b/15), (66b/17), (79a/12), (79a/14), (81b/12), (85b/17), (90b/13), (94a/05)

e.-esin (75b/14)

e.-esiz (53b/03), (70b/06), (72b/12), (84b/02)

e.-evüz (82b/13)

e.-eydi (55b/06)

e.-eydük (57b/07)

e.-eyim (67a/15)

e.-iñüz (100a/13)

e.-iser (73b/10)

e.-iserem (89b/17)

e.-iserüz (69a/01), (75a/11)

e.-üb (57a/15), (64b/07), (65a/06), (66b/09), (79a/12), (83b/14), (84a/02),
(98b/16)

e.-üñ (68a/03), (72b/15), (73a/03), (75b/06), (77b/06), (81a/14), (81a/17),
(83a/12), (84b/06), (87b/08), (94b/13), (96a/14), (97a/16), (98b/17)

[= 171]

édibil-: Edebilmek.

e.-ürler (96a/05)

[= 1]

édici: Eden, yapan.

e. (53a/17), (55a/10), (84a/05), (95b/08)

e. + dürür (56b/05), (61a/11), (74b/11), (90b/17), (92b/07), (92b/08), (93a/02),
(93a/02), (99b/05)

e. + ler (58a/15), (59b/10), (85a/11)

e. + lerdürür (67a/14), (79b/16), (94b/05)

e. + leri (77b/13)

e. + lerüz (83b/09)

e. + regi (90b/10)

[= 22]

édil-: Edilmek.

e.-di (67b/16)

[= 1]

édin-: Edinmek.

e.-diler (90b/11)

[= 1]

édiş-: Tartışmak.

e.-düñ (89a/13)

[= 1]

édüg: Edilen, yapılan.

e. + ini (61b/16)

e. + üme (58b/08)

e. + üñe (53b/04), (53b/05), (67a/02), (67a/03)

[= 6]

ér-: Erişmek, bir noktaya ulaşmak.

e.-diler (88b/08)

[= 1]

érgir-: *bk.* érgür-

e.-ürem (82a/03)

[= 1]

érgür-: Ulaştırmak, eriştirmek.

e.-düm (83b/15)

e.-mek (63a/15)

e.-mekile (59a/11)

[= 3]

érici: Sonunu getiren.

e. + yem (98b/01)

[= 1]

ériř-: Ulaşmak.

e.-di (56b/09), (94a/09)

e.-eler (78b/16)

e.-en (88a/03)

e.-ir (68b/06)

e.-mez (100a/10), (80a/17)

e.-mezdi (70a/06), (95b/07)

e.-se (88a/01), (96b/10)

e.-ür (59b/14), (78b/04), (90b/11)

e.-ürse (52a/14)

[= 15]

ériřdür-: Eriřtirmek.

e.-diler (69a/17), (75a/09)

e.-dük (69a/06)

e.-düñüz (75a/10)

e.-mekile (59a/11)

e.-ün (58a/12)

e.-ürem (82b/04), (91a/15)

[= 8]

ériřici: Ulaşan.

e. + lerdür (88b/08)

[= 1]

ét-: Etmek.

e. (61b/17), (62a/07), (64b/01), (66b/02), (70a/16), (86b/08), (89a/17), (89b/04),
(89b/15), (91a/12)

e.-di (54a/08), (55a/03), (56a/09), (58a/04), (60a/14), (62a/08), (67b/10),
(72b/10), (73a/03), (73a/12), (73b/10), (75b/09), (77b/14), (78a/04), (78a/05), (78a/06),
(80b/05), (80b/07), (88a/13), (88a/16), (88a/17), (88b/17), (94a/08), (95b/12), (95b/14),
(98a/17), (98b/05)

e.-digümüz (92b/09)

e.-digümüzdürür (92b/10)

e.-diler (53a/15), (54a/08), (56a/08), (56a/08), (56b/17), (57a/05), (59b/02), (65b/16), (68b/07), (69b/03), (69b/08), (70b/13), (72a/05), (74a/04), (75b/07), (78a/17), (79a/08), (83b/02), (83b/08), (84b/11), (86a/09), (88b/01), (91b/12), (91b/13), (92b/11), (92b/14), (98b/03)

e.-dilerdi (86a/06)

e.-dügidürür (76a/02)

e.-dügin (60a/10)

e.-dügini (70b/15)

e.-dügümüz (77a/16)

e.-dügümüzü (62a/03), (89b/01)

e.-dügünüz (63a/13), (63a/17)

e.-dügünüzü (59a/09)

e.-dügünden (80b/04)

e.-dügünü (97b/11)

e.-dügünile (76a/01)

e.-dük (55a/14), (55b/02), (65a/17), (66b/17), (68a/11), (68b/15), (69a/17), (69b/01), (75a/03), (75a/04), (80b/11), (80b/11), (82a/10), (85a/04), (85b/07), (87a/01), (88b/07), (88b/09), (89a/01), (89a/02), (89a/14), (92a/08), (92a/10)

e.-dükden (60b/02), (73b/13), (84a/17)

e.-dükdi (69a/07)

e.-dükleri (53b/02), (59b/14), (68b/07), (69a/11), (70a/09), (92b/13)

e.-düklerin (80b/10), (94b/16)

e.-düklerine (84a/01)

e.-düklerinüñ (56a/01)

e.-dükleriyle (70b/12), (88b/17), (92b/05)

e.-düklerünüz (57a/06), (57a/06)

e.-düler (72a/14), (90b/06)

e.-düm (17), (58a/09), (58a/12)

e.-dünüz (61a/07), (63a/08), (65a/03), (87a/09)

e.-medi (76a/17), (80a/14)

e.-mediler (59a/12), (64a/10), (75a/03), (94b/03), (95a/06), (95a/09)

e.-medük (53b/16)

e.-medüler (95a/04)

e.-medüm (76b/08)

e.-mege (56b/03)

e.-mege (96a/04), (96b/02), (99b/08)

e.-megi (56a/06), (80b/16), (87a/17)

e.-megimile (89b/10)

e.-megine (74a/03)

e.-megümile (58a/06)

e.-mek (100a/09), (59a/12), (67a/12), (67a/14), (68b/01), (68b/10), (70a/14),
(70b/06), (81a/16), (84a/04), (87b/02), (88b/09), (95b/11), (98a/13), (98a/14), (98b/10)

e.-mekden (64b/17), (79a/08), (92b/14)

e.-mekdür (68b/05)

e.-mekile (99b/09)

e.-mekligünüzi (78a/07)

e.-meklik (54a/11)

e.-memiş (74a/01)

e.-meñ (71a/06), (77b/13), (84a/16)

e.-mez (52a/06), (60a/02), (62a/16), (62a/16), (77b/02), (80a/17), (87a/15),
(93a/10), (95a/15)

e.-mezdi (72a/06)

e.-mezduk (72a/05)

e.-mezem (58b/12)

e.-mezler (53b/09), (57b/05), (68b/01)

e.-mezlerdi (66b/03)

e.-mezse (90a/16)

e.-mezseñ (76b/12)

e.-mezüz (72b/17), (77a/17)

e.-mişlerdi (89a/02)

e.-se (60b/03)

e.-seler (64a/02), (68b/02)

e.-ti (64a/13)

[= 203]

ètdürül-: Ettirilmek.

e.-di (70b/03)

[= 1]

ebâl muhârim: “Keremler atası” manasında bir kullanım.

e. (94b/14)

[= 1]

ebed: < Ar. Sonsuz zaman.

e. + lerden (76b/02)

[= 1]

ebedî: < Ar. Sonsuz, ölümsüz, bâkî.

e. (54b/07)

e. + olıcılardur (78b/02)

[= 2]

ebū cehl: İslâm’ı kabul etmeyen, Hz. Muhammed’in düşmanlarından biri.

e. (98a/01)

[= 1]

ebū sufyan: Kureyş kabilesinin reislerinden, sahâbî.

e. (97b/15)

[= 1]

ecel: < Ar. Ömrün sonu, ölüm zamanı.

e. (78a/11), (95a/09)

e. + den (78a/12)

e. + i (55a/05)

e. + imüze (69a/07)

e. + ini (55a/04)

e. + leri (78a/11)

[= 7]

ednā: < Ar. En aşağı seviye.

e. (52b/09)

[= 1]

eger: < Fars. Eğer.

e. (100a/01), (100a/02), (51b/05), (51b/05), (51b/06), (51b/12), (51b/12),
(52a/05), (52a/13), (52a/16), (52a/17), (52b/03), (52b/08), (53b/01), (53b/02), (53b/05),
(54a/13), (54b/02), (54b/03), (55b/04), (55b/09), (55b/11), (56a/16), (56b/02), (56b/04),
(57a/16), (57b/06), (57b/11), (57b/15), (58b/01), (59a/05), (59a/07), (59a/08), (59b/03),
(59b/08), (60a/09), (60b/09), (60b/15), (61b/02), (62a/02), (62a/11), (63a/04), (63a/15),
(63b/02), (64a/02), (64b/11), (66b/03), (66b/12), (67a/01), (67a/10), (67b/07), (67b/14),

(68a/09), (69b/10), (70a/12), (70a/15), (70b/09), (71a/14), (71a/15), (71a/17), (72a/02), (72a/12), (72a/14), (73a/01), (76a/13), (76b/12), (79b/04), (82b/14), (83b/12), (84b/01), (84b/07), (84b/15), (84b/17), (85a/07), (85b/04), (85b/14), (86a/16), (86a/17), (86b/12), (88a/01), (88b/05), (89b/04), (90a/02), (90a/03), (90a/04), (90a/16), (91a/07), (94a/10), (94a/12), (95b/06), (95b/15), (96a/05), (96a/09), (96b/04), (96b/07), (99a/17), (99b/06), (99b/07), (99b/08)

e. + ç i (98a/14)

[= 100]

egil-: Eğilmek.

e.-e (97b/02)

[= 1]

egrilik: Eğrilik, doğru yoldan sapkınlık.

e. (79b/15)

[= 1]

ehl: < Ar. 1. Bir şeye tâbi olan. 2. Sahip, malik; aile.

e. + i (69b/06), (85b/04)

e. + ini (74b/16)

[= 3]

ehl-i dīn: Dinin kurallarına uyan kimseler, dini bütün.

e. (78a/10)

[= 1]

ehl-i sünnet: Peygamberin ve sahabelerinin peşinden gidenler ve birebir onun sünnetini uygulayanlar.

e. (73a/06)

[= 1]

ejderhâ: < Fars. Ejderha.

e. (86b/01)

[= 1]

ekin: 1. Buğday. 2. Ekilen tahılın filizlenmiş hâli, tahıl.

e. (71a/02)

e. + den (70a/02)

e. + lerdürür (70b/01)

[= 3]

ekşeri: < Ar. Çoğunlukla, ekseriyetle.

e. (52a/01), (67a/06)

[= 2]

eksi-: Eksiltmek, azaltmak.

e.-mek (84a/15)

e.-mekile (87b/17)

[= 2]

eksük: Eksik.

e. + lerin (96b/12)

[= 1]

el: El.

e. + inde (88b/15)

e. + inden (79a/16), (87b/06)

e. + leri (96a/10)

e. + lerin (64b/13), (87a/06)

e. + leriñüzü (87a/12)

e. + leriyle (55b/05)

e. + ümde (53b/07)

e. + ün (86b/02)

e. + üñdürür (86b/02)

[= 11]

elbet: < Ar. Mutlaka, muhakkak.

e. + de (53a/11), (53b/07), (56a/06), (56a/15), (56b/11), (61b/03), (63a/05), (66b/12), (67b/03), (68b/03), (69b/14), (75a/08), (75a/10), (76a/02), (76a/04)a.ndan, (76a/10), (76b/03), (76b/13), (77a/07), (82b/01), (84a/03), (84b/12), (84b/14), (85a/07), (86b/14), (87a/11), (89b/03), (90a/17), (90b/16), (92b/16), (93a/01), (94b/16), (95b/16), (97b/14), (98a/16), (99b/10)

[= 36]

elçi: Elçi, aracı.

e. + yem (82a/02), (82b/03), (91b/16)

[= 3]

elest ʿālemi: < Ar. Ruhların dünya yaratılmadan önce toplanıp Allah'a söz verdikleri yer.

e. + nde (86a/05)

[= 1]

elvāh: < Ar. Levhanın çoğulu, levhalar.

e. + da (91a/01)

e. + ı (89b/15), (91a/01)

[= 3]

emānet: < Ar. Emanet.

e. + e (65b/03)

[= 1]

emīn: < Ar. 1. İtimat edilen, güvenilen (kimse). 2. Herhangi bir konuda şüphe ve tereddüt etmemek.

e. (63b/02), (85b/08), (85b/11), (98b/07)

e. + olmaz (85b/12)

[= 5]

emr: < Ar. Emir.

e. (73b/14), (77b/02), (89b/15)

e. + ètdügidürür (76a/02)

e. + iyile (81a/10)

[= 5]

emvāl: < Ar. Malın çoğulu.

e. + leri (85a/18)

[= 1]

enār: < Fars. Nar.

e. (71a/03)

[= 1]

en'ām: < Ar. 1. Yaratılmış olan bütün mahlûkat, halk. 2. Hayvanlar.

e. (54b/15)

e. + dan (51b/08), (71a/07)

e. + uñ (70b/08)

[= 4]

epsem: Sessiz, suskun.

e. + olmazlar (96b/14)

e. + oluñ (97a/03)

[= 2]

er: Erkek.

e. (51b/06), (51b/15), (55b/12), (70b/03)

e. + e (51b/13), (51b/14)

[= 6]

eren: Erkek.

e. + ler (51b/05), (51b/06)

e. + lerden (70b/02)

e. + lerüñ (51b/12)

[= 4]

erfaḥşed: Hz. Nûh'un oğlu Sâm'in, oğlu.

e. (82a/13), (82a/14)

[= 2]

erḥâm: < Ar. Rahimin çoğulu.

e. (71a/14)

[= 1]

erkek: Erkek.

e. (51b/04), (51b/11), (51b/14), (71b/01), (71b/02)

[= 5]

ervâḥ: < Ar. Ruhlar.

e. (93b/16)

[= 1]

esbāten: Hz. Ya'kūb'un on iki ođlu ve onların soydařlarından olan on iki kabile için kullanılan isim.

e. (92a/08)

[= 1]

esirge-: Esirgemek.

e.-miş (56b/01)

[= 1]

esirgen-: Esirgenmek, mâhrum bırakılmak.

e.-mişlerden (82a/08)

[= 1]

esrār: < Ar. Gizli olan, sır.

e. + ım (74b/13)

[= 1]

et: 1. Yenilmek için hayvandan kesilen parça. 2. İnsan ve hayvan vücudunda, kemik ve deri arasında yağ ve kastan oluşan kısım.

e. (54a/03)

e. + den (90a/11)

e. + e (71b/16)

e. + i (51b/11), (71b/10), (91b/09)

e. + in (68a/09)

e. + inden (51b/04)

[= 8]

ev: Ev.

e. + i (53a/09), (68b/16), (93a/15)

e. + lerinde (83b/13), (85a/09)

e. + ünden (97b/11)

[= 6]

evet: Evet.

e. (65a/06), (69a/17)

[= 2]

evvel: < Ar. 1. Önce. 2. Başlangıç, iptidâ.

e. (56a/14), (60a/07), (74b/01), (75b/17), (77b/06), (89b/09)

e. + de (66b/17)

e. + iñüz (65a/03)

e. + inde (60a/07)

[= 9]

ey: < Ar. Hitâp, nidâ.

e. (52b/17), (57b/07), (58a/16), (64a/09), (69a/02), (69a/04), (69a/13), (69b/10),
(69b/15), (73b/01), (75a/03), (76a/11), (76b/11), (77a/01), (77a/07), (81b/14), (82a/01),
(82a/15), (82b/02), (83b/11), (83b/15), (84b/12), (86a/11), (87a/16), (89a/05), (89b/03),
(90b/05), (90b/08), (91a/07), (94b/15), (99b/08)

[= 31]

ey-: Söylemek, demek.

e.-di (71a/08)

e.-diler (57b/17), (64b/15)

[= 3]

eyd-: *bk.* eyt-

e.-e (53a/01)

e.-eler (80b/01)

e.-iler (57b/07)

e.-iser (52b/14)

e.-iserler (72a/04)

e.-iserüz (57a/05), (69a/02)

e.-üñ (77b/05)

e.-ür (55b/09), (57b/01), (62b/08), (69a/13), (69b/01), (70a/01), (77b/02)

e.-ürdi (62a/18)

e.-ürler (53a/11), (64b/14), (78b/07), (80b/15), (93a/10), (96b/15)

e.-ürlerdi (57b/13), (68b/03), (70a/08), (77a/15)

e.-ürsüz (61b/02)

[= 27]

eyit-: Söylemek, demek.

e. (56a/02), (56a/04), (56a/05), (56a/10), (56a/13), (56a/15), (56b/06), (56b/07), (56b/12), (56b/13), (59a/04), (59b/02), (59b/07), (59b/14), (60a/01), (60a/16), (60b/06), (60b/08), (60b/11), (60b/15), (61a/17), (61b/04), (61b/06), (61b/11), (61b/13), (62a/15), (62b/02), (64a/08), (64a/14), (64b/01), (66a/13), (66b/12), (67a/15), (69b/14), (71a/12), (71b/07), (72a/02), (72a/08), (72a/11), (72a/12), (72b/02), (74a/02), (74a/11), (74a/15), (74b/02), (77b/01), (77b/03), (77b/14), (77b/16), (78a/03), (95a/14), (95b/02), (95b/04), (96a/13), (96b/16), (97a/14)

e.-di (52b/16), (54a/03), (54a/04), (54a/06), (54a/09), (54a/11), (54a/11), (54b/04), (58a/11), (58b/01), (58b/09), (62b/12), (63a/01), (63a/07), (63a/11), (64a/13), (64b/08), (64b/11), (69a/04), (69a/07), (75b/08), (75b/10), (75b/13), (75b/15), (75b/17), (76a/01), (76a/08), (76a/16), (76b/10), (76b/13), (76b/15), (78b/11), (79a/02), (79a/04), (81b/14), (81b/17), (82a/01), (82a/14), (82a/16), (82b/02), (82b/15), (83b/02), (83b/07), (84a/01), (84b/11), (84b/14), (84b/15), (85a/06), (86a/11), (86a/13), (86a/16), (86b/02), (86b/05), (86b/13), (86b/15), (87a/08), (87a/17), (87b/04), (87b/07), (87b/12), (89a/06), (89a/09), (89a/16), (89b/02), (89b/03), (89b/09), (90b/02), (90b/05), (90b/08), (91a/07), (91a/15)

e.-diler (53a/05), (53b/10), (55b/07), (69a/17), (70a/03), (70b/07), (78b/09), (79b/01), (80a/11), (80a/14), (80b/04), (82b/11), (83b/06), (85a/18), (86b/08), (86b/11), (86b/14), (87a/06), (87a/13), (87b/10), (88a/04), (88b/03), (89a/05), (90a/16), (92b/08), (93b/09), (99b/14)

e.-dilerdi (70a/17)

e.-dük (75b/06), (92b/15)

e.-gil (53b/12)

e.-medüm (54a/16)

e.-meklükleri (60a/13)

e.-se (57b/16)

[= 161]

eyle: Öyle, o şekilde.

e. (58b/15), (83b/14), (86b/13)

e. + dürür (92a/17)

[= 4]

eyle-: Etmek, Yapım.

e. (67a/11)

e.-di (76a/14)

e.-dük (76b/11)

e.-medük (52b/08)

e.-η (94b/13)

e.-r (87a/10)

e.-yeler (69a/15)

e.-yen (54b/14)

[= 8]

eylük: *bk.* eyülük

e. (85a/18)

e. + ile (93a/06), (96b/06)

[= 3]

eyü: İyi.

e. (54a/03), (54a/08), (63b/09), (76a/06), (76b/03), (80b/16), (88a/02), (91b/07),
(99b/03), (99b/03), (99b/04)

e. + dürür (74a/03)

e. + yile (63a/16)

[= 13]

eyülük: İyilik.

e. (85b/01), (85b/01)

[= 2]

eyürek: Daha iyi.

e. + dürür (72b/14)

[= 1]

eyyām: < Ar. Günler.

e. (95b/13)

[= 1]

eyyüb: Sabırla bilinen, Kur'an-ı Kerim'de bahsedilen peygamberlerden biri.

e. + i (63b/11)

[= 1]

-F-

fâ'ide: < Ar. Yarar.

f. + kılmadı (80a/15)

f. + kılmaz (73b/17)

f. + leri (64b/03)

[= 3]

fâhişe: < Ar. Kötü hayat yaşayan kadın.

f. (84a/02)

[= 1]

fâsık: < Ar. Günahkâr, şerîata uymayan kimse.

f. + lardurur (86a/06), (93a/05)

f. + laruñ (89b/16)

[= 3]

fâsid: < Ar. Kötü.

f. + dür (75b/12)

[= 1]

fâyide: *bk.* fâ'ide

f. + kılmaz (95a/09), (99b/10)

[= 2]

fâhr: < Ar. Gururlanmak, övünmek.

f. +  derlerdi (69a/06)

[= 1]

fakir: < Ar. Yoksul, muhtaç.

f. + ile (56b/03)

[= 1]

feahet: < Ar. Anlayışlı ve kavrayışlı olma, anlayışlılık.

f. +  d b (57a/15)

[= 1]

felah: < Ar. Kurtuluş, selâmet.

f. (57a/03)

f. + buldılar (75a/16)

f. + bulub (70a/01)

[= 3]

ferište: < Fars. Melek.

f. (55b/08), (55b/09), (55b/11), (55b/12), (76b/01)

f. + ler (65b/17), (67a/02)

f. + lerden (98b/01)

f. + lere (75b/06), (98b/16)

f. + leri (64b/13), (73b/14)

f. + lerim z (78b/06)

f. + lerümüz (61a/14)

f. + yem (59b/17)

f. + yim (55b/14)

[= 16]

ferišteh: *bk.* ferişte

f. + ler (97a/08)

[= 1]

feryād: < Fars. Figan, bağıрма, çığlık.

f. (75a/06)

[= 1]

fesād: < Ar. Kötülük, fitnelik, fenâlık.

f. (86a/10)

f. + edenlerüñ (84b/06), (89b/01)

f. + etmek (81a/16), (87b/02)

f. + etmek (84a/16)

f. + larına (72a/16)

[= 7]

fısk: < Ar. Yoldan çıkmak.

f. + dur (68a/07)

f. + etdikleri (59b/14), (92b/13)

f. + ètdükleriyle (92b/05)

f. + ola (71b/11)

[= 5]

fi‘il: < Ar. Fiil. Hareket, davranış.

f. + inde (66a/09)

[= 1]

fidâ: < Ar. Fedâ.

f. + kılsa (62a/11)

[= 1]

fidâyî: < Ar. Fedâî.

f. (62a/12)

[= 1]

fıkr: Düşünce, düşün.

f. + edeler (94b/01)

f. + ètmedüler (95a/04)

f. + ètmez (60a/02)

f. + leriyle (70b/02)

[= 4]

fır‘avun: < Ar. Eski Mısır krallarının unvanı.

f. (86a/11), (86a/12), (86a/15), (86a/16), (86b/02), (86b/04), (86b/05), (86b/12),
(87a/07), (87b/01), (87b/03), (87b/16), (88b/12), (89a/01), (90a/10)

f. + a (86a/08), (86b/02), (86b/11)

[= 18]

fitne: < Ar. Fesat, karışıklık.

f. (60a/12)

f. + nün (91a/10)

f. + siyile (77a/08)

f. + yile (91a/11)

[= 4]

fitnele-: Lâf yetiştirerek ara bozuculuk Yapımk, fitlemek, gammazlamak.

f.-dün (60a/12)

f.-mesün (77a/07)

[= 2]

-G-

ğâfil: < Ar. 1. Gerçeklerden ve etrafında olup bitenlerden habersiz olan (kimse). 2.
Hak'tan habersiz (kimse).

g. (69b/08), (90a/07)

g. + düğ (93b/11)

g. + iken (69b/06)

g. + lerden (97a/07)

g. + lerdiler (88b/11)

g. + lerdürürler (94b/12)

g. + ler olduk (73b/04)

[= 8]

ġalib: < Ar. Kazanan, yenen, üstün olan (kimse).

g. (86b/12), (98b/12), (99b/09)

g. + gelesiz (86b/13)

g. + kıl (98a/16)

g. + olacağlarımı (98a/05)

g. + oldı (81a/07)

g. + olmağ (99b/06)

g. + olursız (98b/04)

[= 9]

ġafūr: < Ar. “Çok mağfiret eden, bağışlayan” anlamında Allah’ın güzel isimlerinden biri.

g. (60b/04)

g. + durur (90b/16)

[= 2]

ġani: < Ar. Zengin.

g. + dūrūr (69b/09)

[= 1]

ġarīmet: < Ar. Savaş sonrası düşmandan alınan mal ya da esir.

g. (100a/16), (97a/12), (97a/14), (97a/16), (97b/11)

[= 5]

ġarāyib: < Ar. Daha önce duyulmayan tuhaf, şaşırtıcı olay.

g. + ini (62b/16)

g. + ler (63b/05)

[= 2]

ġarāz: < Ar. İstek, gâye, arzu.

g. + idurur (99b/04)

[= 1]

ġarīm: < Ar. Alacaklı kimse.

g. (99a/13), (99a/14)

[= 2]

ġarḫ: < Ar. Suya batırma.

g. + êtdük (82a/10), (88b/09)

[= 2]

ġayb: < Ar. 1. Görünmeyen şey, durum. 2. Mânâ âlemi.

g. (75a/12), (95b/06)

g. + bilmezem (59b/16)

g. + ları (52b/15), (54a/15)

g. + oldı (57a/12), (65a/07)

g. + oldılar (78b/09)

g. + uı (61a/02)

[= 9]

ğayr: < Ar. Başkası, başka biri.

g. + a (97a/10)

[= 1]

ğayret: < Ar. Koruma, esirgeme.

g. + inden (60b/17)

[= 1]

ğayrı: < Ar. Başka. Arapça olan “ğayr” sözcüğünün Türkçe -i eki almış hâli.

g. (56a/11), (67a/15), (74b/03), (75a/01), (77b/10), (78b/09), (89a/10), (96b/01)

g. + ları (64a/12)

g. + nı (81a/03)

g. + ya (59a/06), (62a/16)

[= 12]

ğazab: < Ar. Öfke, kızgınlık, hışım.

g. (72a/03), (82b/17), (90b/17)

g. + ile (99a/15)

[= 4]

ġazā: Ar. İslâm adına yapılan cihat, savaş.

g. + ya (80a/01)

[= 1]

ġıyāşelmüstegīsın: < Ar. “*Ey! Yardım isteyenlere yardımını esirgemeyen (Allah).*” anlamında kullanılan bir tâbir.

g. (98a/16)

[= 1]

ġızle-: bk. gizle-

g.-yendürür (78a/05)

[= 1]

ġurūr: < Ar. enâniyet, kibir, azamet.

g. + a (67a/14)

[= 1]

ġeçe: Gece.

g. (61a/07), (62b/17), (89a/16), (98b/11)

g. + de (56a/10), (75a/05)

g. + den (85b/09)

g. + ye (81a/08), (81a/08), (89a/14)

g. + yi (65a/12), (81a/08), (89a/14)

g. + yile (89a/15)

[= 14]

g n: Geniş.

g. (63a/14)

[= 1]

g yeceg: Giysi.

g. + i (77a/04)

[= 1]

g yesi: Giysi.

g. (77a/02), (77a/03), (77a/03)

[= 3]

gecik-: Gecikmek, geç kalmak.

g.-mezler (78a/11)

[= 1]

geç: Geip gitmek.

g.-di (52b/09), (61b/09), (78b/12), (85b/04), (85b/17), (98b/12)

g.-diler (72a/08), (92b/13)

g.-e (79a/10)

g.-emezler (61a/15)

g.-en (60a/12), (60b/04), (69b/04), (73a/03), (78a/02), (94a/05), (94a/15),
(99a/07)

g.-ende (86a/03)

g.-enlere (78b/15)

g.-enleri (68a/03), (81a/15)

g.-enlerin (57b/02), (69b/12)

g.-erlerdi (92b/01)

g.-ib (84a/04)

g.-ibdürürler (55b/16)

g.-medi (84a/02)

g.-mişdürür (64b/04)

[= 29]

geçir-: Geçirmek.

g.-dük (89a/03)

[= 1]

gel-: Gelmek.

g. (57b/13), (62b/02), (82b/13), (83b/11), (86a/17)

g.-di (53a/04), (53a/16), (53a/17), (55a/11), (58a/04), (58b/14), (59a/12),
(66a/10), (73b/06), (75a/04), (75a/07), (79b/05), (80b/17), (83a/09), (86a/01), (87a/16),
(88b/16), (89b/01), (94a/15), (99b/06)

g.-diler (86b/11), (86b/17), (88a/12)

g.-dügi (54a/07)

g.-dügin (91b/04)

g.-dükde (55a/13), (91a/06)

g.-dükden (78a/12), (87b/12)

g.-düklerinde (57b/13)

g.-düm (86a/14)

g.-dünj (58a/10), (82b/12), (88a/07)

g.-dünjise (86a/16)

g.-dünjüz (65a/01)

g.-e (61a/14), (66b/15), (73b/15), (73b/16), (74a/09), (74a/10), (75a/15),
(75a/16), (78a/13), (78b/06), (80b/15), (86a/09), (99a/14)

g.-en (69a/14)

g.-eni (79a/16)

g.-enleri (70a/11), (70b/14)

g.-esiz (86b/13)

g.-iser (55a/12)

g.-medi (64b/09), (69a/13)

g.-medilerdi (85a/10)

g.-mege (73b/14)

g.-megi (73b/14)

g.-mekden (82b/06), (85b/09)

g.-mekligi (95a/14)

g.-meklikden (82a/06)

g.-meyesin (96b/14)

g.-mez (55a/08), (55a/08), (86a/03), (92b/04), (95b/01)

g.-mezden (57b/10), (87b/11)

g.-se (51b/08), (59a/05), (59a/05), (59b/08), (60a/15), (68b/03), (78a/11),
(87b/18)

g.-seler (57b/01)

g.-sün (61a/09)

g.-sünler (86b/10)

g.-ünj (52a/02), (52a/03), (72b/02)

g.-ür (85b/02), (91b/04), (92b/02)

g.-ürdü (55b/10)

g.-ürem (76a/04)a.ndan

g.-ürse (53b/01), (66b/12), (94a/03)

g.-ürsüz (84a/01), (84a/03)

[= 101]

gelici: Gelen.

g. + dürür (69b/14)

[= 1]

gemi: Gemi, sefine.

g. + de (82a/10)

[= 1]

geñez: Kolay.

g. (58a/06)

g. + lerinden (83a/17)

[= 2]

gene: Yine.

g. (69a/10)

[= 1]

gerçek: Doğru, hakîkî, sahih.

g. (57b/17), (58b/03), (58b/08), (79b/10), (79b/11), (83a/10), (86a/14), (96a/09),
(97b/08)

g. + dür (57b/17), (67b/05), (75a/14)

g. + dürür (62b/09)

g. + ler (74b/17)

g. + lerden (82b/14), (86a/17)

g. + lerüz (72a/01)

g. + seņüz (59a/07), (71a/17)

[= 19]

gerçekleyici: Doğrulama.

g. + dürür (64b/03)

[= 1]

gerçeklik: Doğruluk.

g. (100a/01)

g. + ile (67b/03)

[= 2]

gerek: Şart olan (şey), lâzım.

g. (71a/15), (71a/15), (71a/16)

[= 3]

gerek-: Lâzım olmak.

g.-ti (64a/10)

[= 1]

geri: *bk.* gerü

g. + ye (84b/15), (97b/14)

[= 2]

gerü: 1. Gayrı, başka. 2. Sonra, bir daha, tekrar.

g. (54a/07), (57b/13), (57b/15), (60a/03), (66a/14), (69b/13), (79a/11), (88a/10),
(96b/07)

g. + lerünüz (80a/15)

[= 10]

getür-: Bir şeyin ya da bir kimsenin gelmesine neden olmak.

g.-di (64a/14), (66a/11), (69b/12), (73a/12), (83b/05), (84b/03), (93b/12)

g.-diler (88a/15), (91b/12), (98b/17)

g.-dügi (57a/02)

g.-dügümüzi (87a/15)

g.-dügünüz (64a/09), (71a/05), (76a/06)

g.-dük (58a/14), (85a/17), (87a/06)

g.-dükden (74a/01), (81a/16)

g.-dükleri (88b/13)

g.-düklerini (67a/06)

g.-düler (63b/03), (75a/13), (77b/17), (83a/05), (84b/13)

g.-dünüz (83b/09), (87a/08)

g.-e (59b/05), (67a/03)

g.-ecek (67a/05), (86a/02)

g.-elerdi (100a/03)

g.-elüm (88a/09)

g.-en (80b/13), (97a/02)

g.-enler (84b/02), (88a/02)

g.-enlerden (56a/15), (63a/10), (68a/10), (89b/12)

g.-enlere (74b/17)

g.-enlerin (88a/16)

g.-esin (53b/05)

g.-iserüz (88b/05)

g.-mediler (66b/16), (83a/08), (88a/10), (88a/11), (88a/13), (88a/17)

g.-megi (80b/16)

g.-megün (52b/10)

g.-mek (96b/16)

g.-mekden (62a/17), (78a/17), (83b/03)

g.-mekile (69a/09)

g.-memiş (73b/17)

g.-mese (84b/09)

g.-mezdünüz (65a/01)

g.-mezler (56a/09), (57a/01), (66b/15), (68b/13), (72a/17), (77a/14), (90a/02)

g.-mezlerdi (55b/07), (55b/13)

g.-mezsiz (55a/08)

g.-se (81b/04)

g.-seler (84b/08), (85b/05)

g.-señ (88a/05)

g.-üñ (58a/13), (58a/13), (72a/13), (73a/02), (92a/01)

g.-ür (69b/11), (92a/02)

g.-ürler (60a/15), (64b/05), (64b/06), (65b/14), (66b/12), (67a/06), (72b/01),
(91b/03), (95a/10), (95b/09)

[= 94]

getürici: Getiren.

g. + lerüz (83b/07)

[= 1]

gez-: Gezme, dolaşmak.

g.-üñ (56a/02)

[= 1]

gibi: Gibi.

g. (51b/01), (51b/02), (51b/12), (53b/09), (53b/16), (54a/07), (55a/15), (55a/15),
(55b/15), (56b/12), (57b/03), (57b/03), (57b/03), (58a/06), (59b/01), (60a/12), (60b/04),
(62a/08), (62a/18), (62b/15), (64a/17), (64a/17), (64b/11), (66b/07), (66b/16), (68b/04),
(68b/11), (70a/10), (70b/04), (70b/04), (70b/04), (71b/13), (71b/14), (71b/14), (72a/07),
(72b/14), (73b/15), (74a/05), (74a/05), (77b/06), (78a/02), (78b/06), (78b/07), (81b/07),
(85b/06), (85b/06), (86a/03), (90a/11), (91b/09), (91b/09), (91b/09), (91b/10), (92b/05),
(92b/17), (93a/01), (93b/04), (93b/16), (93b/16), (93b/17), (93b/17), (93b/17), (93b/17),

(93b/17), (93b/17), (94a/01), (94a/01), (94a/01), (94a/05), (94a/15), (94b/02), (97a/08),
(98a/06), (99b/14)

g. + dür (68a/13)

g. + dürür (94b/10)

[= 75]

gid-: *bk.* git-

g.-e (56a/17), (99a/13)

g.-er (100a/08), (100a/08), (85b/02)

g.-icekdürür (87b/06)

[= 6]

gider-: Yok etmek, ortadan kaldırmak.

g.-eler (85a/16)

g.-mek (98b/11)

g.-ür (69b/10), (91b/10)

g.-ürlerdi (91b/11)

[= 5]

gideril-: Ortadan kaldırılmak, yok edilmek.

g.-ür (54b/14)

[= 1]

gir-: Girmek.

g.-di (78b/14)

g.-eler (80a/09)

g.-emezler (79a/10)

g.-mediler (80a/05), (80a/05), (80a/08)

g.-mek (79b/03)

g.-meyeler (80a/02), (80a/03)

g.-ünj (78b/12), (80b/01)

g.-ür (100a/07), (100a/08)

[= 13]

girçek: *bk.* gerçek

g. + lere (54b/05)

[= 1]

girçeklig: *bk.* gerçeklik

g. + i (54b/05)

[= 1]

git-: Gitmek, geçmek, yok olmak.

g.-di (54a/08), (57a/11), (83b/14)

g.-dükden (90a/10)

g.-mege (97a/14)

g.-mez (93a/13)

g.-mezler (90a/03)

[= 7]

giy-: Giymek.

g.-ün (77b/11)

[= 1]

gizle-: Gizlemek, saklamak.

g.-mezüz (52b/01)

g.-rlerdi (57b/10)

g.-rsiz (64a/16)

[= 3]

gizlü: Gizli.

g. (55a/07)

g. + sini (68a/04)

[= 2]

göc: Göçmek, hicret.

g. (52b/05)

g. + eylemedük (52b/08)

[= 2]

gög: *bk.* gök

g. + e (53b/04), (54a/07), (58a/05)

g. + ü (56a/12)

[= 4]

gök: Gök, semâ.

g. (79a/09)

g. + den (58a/17), (58b/06), (60b/13), (65b/04), (85b/06), (90a/02), (93b/15),
(98b/09)

g. + lerde (55a/06), (95a/17)

g. + lerededir (56a/04)

g. + leri (54b/16), (55b/01), (57a/14), (62b/07), (63a/09), (66a/02), (81a/06)

g. + lerünj (54b/10), (62b/16), (91b/17), (95a/07)

g. + lerüne (54a/18)

[= 24]

gökcek: *bk.* gökçek

g. (81b/09)

g. + étidi (73a/12)

[= 2]

gökçek: Latif, hoş, güzel.

g. (88b/16)

[= 1]

gönl: *bk.* gönül

g. + üñüz (98b/05)

[= 1]

gönül: Gönül, yürek.

g. (100a/07)

g. + in (68b/09), (68b/11)

g. + leri (59a/13), (66b/16), (67a/13), (68a/02), (82a/12), (85b/16), (86a/04),
(94b/07), (97b/02)

g. + leriñüzde (98b/14)

g. + leriñüze (59b/04)

g. + lerine (79a/17), (99a/01)

g. + lerümüz (58b/02)

g. + ünde (74b/15)

[= 18]

gönder-: Gitmesini sağlamak.

g. (86a/15), (86b/09)

g.-di (88a/09), (88a/10), (88a/12), (88a/14)

g.-dügümüz (90a/06)

g.-dük (55a/17), (59a/09), (81b/13), (82a/12), (83a/08), (86a/07), (88b/01)

g.-iser (92b/16)

g.-medük (85a/13)

g.-mege (61b/07)

g.-mezüz (59b/10)

g.-serüz (88b/06)

g.-ür (61a/12), (81b/02)

[= 21]

gönderil-: Gönderilmek, gitmesi sağlanmak.

g.-di (73b/02), (74b/14), (75a/09), (83b/07)

g.-medi (55b/07)

g.-mişdi (75a/10)

g.-mişdürür (83b/06)

[= 7]

gör-: Görmek.

g.-di (59a/17), (63a/01), (63a/03), (63a/06), (66a/11), (86b/01), (86b/04)

g.-diler (54a/08), (87a/02)

g.-dügünüzde (98a/15)

g.-dükden (94a/17)

g.-düler (90a/15)

g.-dünüzise (84b/15)

g.-e (87b/14)

g.-eler (96a/12)

g.-emesenüz (59b/04)

g.-esin (89b/05)

g.-evüz (74a/03)

g.-eydün (57b/15)

g.-gil (86a/10)

g.-icek (83b/14)

g.-medi (66a/12)

g.-mediginün (66a/12)

g.-mediler (55a/14), (90a/12)

g.-mek (92a/07)

g.-meyeler (57a/14)

g.-mez (66a/08), (74a/10), (88a/02)

g.-mezler (94b/09), (96b/06)

g.-mezsiz (89b/04)

g.-mezsiz (77a/13)

g.-mezüz (65a/05)

g.-seler (57a/17), (90a/02), (90a/03), (90a/04)

g.-señ (57b/06), (61b/16), (64b/12)

g.-ser (64b/15)

g.-ür (60a/02), (66a/08), (77a/11), (91b/08), (91b/09)

g.-ürem (62b/14)

g.-ürsin (96b/05), (96b/12)

g.-ürüz (82a/01), (82a/17)

[= 53]

görici: Gören.

g. + ler (96b/12)

g. + lerdürür (97b/14)

[= 2]

görül-: Görülmek.

g.-mezsın (89b/09)

[= 1]

göster-: Göstermek.

g. (54a/06), (89b/03)

g.-di (86b/02)

g.-dügümüz (62b/15)

g.-düklerini (87a/02)

g.-mek (73a/08), (77a/10)

g.-mez (85b/13)

g.-serem (89b/16)

g.-üz (62b/15)

[= 10]

götür-: Kaldırmak; gidermek.

g.-dükleri (53a/07)

g.-sün (54a/04)

g.-ürler (53a/06)

[= 3]

götürücü: Götüren.

g. (88a/06)

[= 1]

götürücü: *bk.* götürücü

g. (71a/07)

[= 1]

gövde: Vücut, insan bedeni.

g. + de (82b/09)

[= 1]

göz: Görmeyi sağlayan organ.

g. + diküb (96b/05)

g. + göze (59b/08)

g. + iyile (56a/03), (93a/17), (95a/06)

g. + ler (66a/08)

g. + leri (66a/08), (80a/10), (94b/08), (96a/11)

g. + lerin (86b/16)

g. + lerini (66b/16)

g. + lerünüzi (59b/03)

g. + yumdular (55b/17)

[= 14]

gözed-: Gözetmek.

g.-üñ (52a/06)

[= 1]

gözsüz: Âmâ, gözleri görmeyen (kimse).

g. (58a/07)

[= 1]

güyâ: < Fars. Sözde, sanki.

g. (85a/10), (95b/01)

[= 2]

gumân: < Fars. Zan, şüphe.

g. (56a/07), (74b/15)

g. + a (67b/09)

g. + edenlerden (67b/03)

[= 4]

gurūh: <Fars. Topluluk, cemâat, bölük.

g. + uḡ (98a/08)

[= 1]

guzīde: <Fars. Seçkin, seçilmiş.

g. + kılduk (63b/17)

g. + kıldum (89b/10)

[= 2]

güc: *bk.* güç

g. + i (58a/17), (61b/06), (72b/17)

g. + ile (53b/06)

g. + üḡ (53b/02)

[= 5]

güç: Güç, kuvvet.

g. + leri (96a/03), (96b/01)

[= 2]

güldür-: Güldürmek.

g.-megil (90b/07)

[= 1]

güllice: Gül gibi.

g. (54a/02)

[= 1]

gün: Gün.

g. (54a/07), (54b/05), (63a/06), (64b/15), (71a/06), (73b/16), (75a/13), (78b/10),
(80b/08), (80b/14), (92b/04), (93b/16)

g. + de (62b/10), (81a/06)

g. + den (54a/07), (55a/04), (62b/08), (91b/14)

g. + dür (54b/05)

g. + e (55a/04), (69a/01), (75b/16)

g. + i (52b/13), (57a/04), (59a/05), (64b/15), (65a/02), (92b/03), (93b/11),
(99a/13)

g. + inde (92b/02), (99a/09)

g. + inden (95a/13)

g. + ine (92b/17)

g. + ler (61a/09)

g. + lerinün (80b/09)

g. + ün (56a/16), (60a/07), (81b/16)

g. + ünüzün (69a/16)

g. + ünde (54a/09), (56a/07), (56a/17), (60a/03), (64b/06), (65a/06), (72b/01),
(74a/09), (78a/02)

g. + üne (79b/16)

g. + üni (90a/08), (92b/04)

[= 52]

günāh: < Fars. Günah.

g. (100a/09), (100a/10), (52b/04), (60b/02), (68a/04), (74b/04), (77a/16),
(93a/13), (96b/08), (96b/11)

g. + dan (68a/05)

g. + êtdükden (60b/02)

g. + ı (54b/13)

g. + ıla (62a/10), (62a/13), (74a/10)

g. + ılar (90b/14)

g. + ını (74b/06)

g. + lar (53a/08)

g. + ları (55b/02), (80a/04), (83b/02), (90b/14)

g. + larından (62a/05)

g. + larını (53a/06)

g. + larıyla (85b/08), (85b/15)

g. + uñ (68a/03)

[= 28]

günāhkār: < Fars. Günahkar.

g. (74b/05)

g. + lar (98a/14)

g. + lardan (52b/02)

g. + ları (79a/11)

g. + laruñ (94a/01)

[= 5]

gündüz: Gündüz.

g. (81a/08)

g. + de (56a/10), (61a/08)

g. + i (65a/11), (81a/08), (81a/08)

[= 6]

güneş: Güneş.

g. (63a/06), (73b/15), (86b/04), (93b/17)

g. + i (65a/12), (81a/09), (86b/03)

[= 7]

-H-

hâfiz: < Ar. Koruyan, muhâfaza eden kimse.

h. + ıdurur (68b/17)

[= 1]

hâl: < Ar. Durum.

h. (100a/03), (51b/17), (57b/05), (61a/01), (61b/13), (61b/16), (63a/12), (63a/17), (64b/09), (65b/15), (67b/16), (74a/03), (74a/11), (75b/12), (85b/11), (89a/10), (93a/11), (96a/03), (96b/05), (97b/13), (99b/12), (99b/14)

h. + de (54b/08), (60b/11), (60b/14), (62b/08), (63a/10), (64a/15), (64b/13), (67b/05), (68b/14), (69a/08), (73a/05), (74a/13), (77a/09), (78b/07), (83a/11), (88a/17), (97a/05)

h. + i (60b/05)

h. + iñüz (69b/15)

h. + lerinden (57b/07), (90a/05)

[= 43]

ḥām: < Ar. Cahiliye döneminde kutsal sayılan ve üstüne binilmeyen deve.

h. (51b/14), (70b/04)

h. + dan (51b/14)

[= 3]

ḥāṭa: *bk.* ḥaṭā

h. (85a/03)

[= 1]

ḥāzır: < Ar. Hazır.

h. (52a/10), (71b/03)

[= 2]

ḥabs: < Ar. Hapis.

h. (86b/08)

h. + oluna (57b/06)

[= 2]

habsla-: Hapsetmek.

h.-yasız (52a/15)

[= 1]

had: < Ar. Sınır.

h. + den (61a/15), (68a/03), (92b/13)

h. + dengeçenleri (81a/15)

h. + dinden (92b/01)

[= 5]

hak: < Ar. 1. Allah. 2. Gerçek, doğru.

h. (53b/05), (54a/13), (61a/16), (62a/18), (62b/03), (62b/15), (63a/04), (64b/17),
(67a/04), (67b/09), (68b/09), (73a/01), (87a/03), (90a/01), (95a/11), (98a/04)

h. + dur (56b/13), (57b/17), (61b/13), (75a/14)

h. + durur (97b/12)

h. + etmek (98a/13)

h. + ıla (72b/11), (81a/01), (92a/06)

h. + olan (93a/14)

[= 26]

ħak̄ir: < Ar. Değersiz, îtibarsız, küçük.

h. (93a/08)

[= 1]

ħak̄k: *bk.* ħak

h. + a (63b/04), (64a/07), (77b/07), (93a/06), (94b/17)

h. + ı (57a/08), (57a/14), (57a/15), (57a/16), (60b/14), (98a/13)

h. + ıla (62b/08), (67b/03)

h. + uña (53a/12)

[= 14]

ħak̄kında: Hakkında.

h. (62a/06)

[= 1]

ħaksuz: Haksız.

h. (78a/06)

[= 1]

ħakemlig: Hakemlik.

h. + e (67a/16)

[= 1]

ħamle: < Ar. 1. Düşman karşısında yapılan saldırı, hücum. 2. İleriye doğru atılma.

h. (94a/13)

h. + den (87a/11)

[= 2]

ḥarām: < Ar. Haram.

h. (51b/03), (51b/13), (51b/14), (71a/14), (71a/15), (71a/16), (71b/16), (71b/17),
(72a/14), (77a/17), (91b/08), (91b/09)

h. + durur (70b/01), (70b/09)

h. + éderlerdi (51b/18)

h. + étdi (67b/10), (72b/10), (77b/14), (78a/04), (78a/05), (78a/06), (80b/05)

h. + étdürüldi (70b/03)

h. + kıldı (51/07), (71a/12), (71a/13), (71a/13), (72a/14), (72b/03), (78a/07),
(78a/09)

h. + kıldılar (70b/15)

h. + kılduğumuz (71b/18)

h. + kılduğ (71b/13), (71b/15)

h. + kılmadı (51b/10)

h. + kılmazduğ (72a/06)

h. + oldı (67b/16)

h. + olmuş (71b/08)

[= 39]

ḥarāmlıg: Haramlık.

h. + ı (64a/17), (78a/06)

[= 2]

ḥasbunā: < Ar. “Allah bize yeter.”

h. (52a/03)

[= 1]

ḥased: < Ar. Kıskanma, çekememe.

h. + den (79a/17)

[= 1]

ḥasene: < Ar. İyilik, hayırlı ve güzel iş.

h. (54b/13)

[= 1]

ḥaşr: < Ar. (Kıyâmet günü) Mahşerde toplanma, bir araya getirilmek.

h. (55a/05)

h. + olısarlar (53b/17)

[= 2]

ḥat: < Ar. Sınır.

h. + ı (88a/08)

[= 1]

ḥattā: < Ar. Üstelik, bile, bundan başka.

h. (60a/11), (72a/08)

[= 2]

ḥavāle: < Ar. Başka bir kimseye bırakma, devretme.

h. + éder (69a/12)

h. + kıloruz (69a/10)

[= 2]

ḥavāri: < Ar. Yardımcı.

h. + ler (58a/16)

h. + lere (58a/12)

[= 2]

ḥavvā: Yaratılmış ilk kadın. Hz. Âdem'in eşi, insan soyunun annesi.

h. + durur (95b/11)

h. + ya (76b/02), (95b/12), (95b/12)

h. + yıla (76a/12)

[= 5]

ḥayāsuz: < Ar. Utanmayan (kimse).

h. + lardan (96b/07)

[= 1]

ḥayat: < Ar. Yaşam.

h. (100a/05), (62a/08)

[= 2]

ḥayrān: < Ar. Şaşırmış kimse.

h. + olub (98a/06)

[= 1]

ḥayret: < Ar. Şaşırma, şaşırıp kalma, şaşkınlık.

h. + ile (71a/17)

[= 1]

ḥazret: < Ar. 1. Allah'ın huzuru, katı. 2. Saygı sözü.

h. + de (56a/06)

h. + e (97a/10)

h. + i (54b/16)

h. + inde (55a/04), (68b/15)

h. + inden (54b/09), (99b/03)

h. + indendür (98b/06)

h. + ine (57b/16)

h. + üne (89b/08)

[= 10]

ḥelāl: < Ar. Helal.

h. (71a/14), (71a/15), (77a/17), (91b/08)

h. + durur (70b/08)

[= 5]

ḥicāb: < Ar. Mahcūbiyet hâli, utanmak.

h. + olur (100a/07)

[= 1]

ḥikāyet: < Ar. Hikâye.

h. + ini (94a/17)

[= 1]

ḥikmet: < Ar. 1. Aklın ermediği sebep. 2. Bilgelik.

h. (62b/11), (63b/08), (70b/12), (97b/12)

h. + dürür (56b/06)

[= 5]

ḥikmetlü: Hikmetli. İçinde gizli ve hakîkî sırlar olan.

h. (54b/04)

[= 1]

ḥilm: < Ar. Yumuşak huylu.

h. (51b/01)

[= 1]

ḥisāb: < Ar. 1. Tasarlama, plan kurma. 2. Önceden verilen karar.

h. (65a/13), (65a/13)

h. + edenlerüñ (61a/17)

h. + ından (60a/09)

h. + uңdan (60a/10)

[= 5]

huccet: < Ar. Delil.

h. (72a/11), (73b/12), (83a/02)

h. + i (63b/01)

[= 4]

huccetleş-: < Ar. Tartışma.

h.-di (63a/11)

h.-ir (63a/11)

[= 2]

hulle: < Ar. Giysi, cennette giyilecek elbise.

h. + lerini (77a/09)

[= 1]

hüceyre: < Ar. Çok küçük hücre, hürecik.

h. (70b/03)

h. + den (70b/10)

[= 2]

hüküm: bk. hüküm

h. (60b/13), (60b/14), (61a/16), (64a/04)

h. + éde (84b/09)

h. + édecegem (87a/11)

h. + édenlerüñ (60b/15), (84b/10)

h. + in (93a/09)

h. + leri (66a/15)

h. + üdürür (70a/09)

[= 11]

hüküm: < Ar. Yargı, karar.

h. + den (52b/09)

h. + leri (91b/11)

[= 2]

hürmet: < Ar. Saygı gösterme, Dikkatli ve özenli davranma.

h. (53a/01)

[= 1]

hāyın: < Ar. Hâin.

h. + olmañ (100a/17)

[= 1]

haber: < Ar. Haber.

h. (59b/02), (97b/17)

h. + inden (53b/01)

h. + ini (94a/07)

h. + leri (55a/12)

h. + lerinden (85b/17)

h. + lerini (83b/15)

h. + üñ (61b/14)

h. + vèrdi (97b/16)

h. + vèriser (74a/07)

h. + vèrser (74b/07)

h. + vèrüş (59a/04), (59b/03), (59b/07), (71a/17)

h. + vèrür (52a/08), (61a/10), (66b/09), (91b/04)

[= 19]

ḥabīr: < Ar. 1. “*Her şeyden haberdar olan*” manasında Allah’ın isimlerinden biri. 2.

Haberi olan, haberli, haberdar, vâkîf.

h. + den (66a/15)

h. + dürür (62b/12), (66a/09)

[= 3]

ḥabīs: < Ar. Pis, murdar.

h. (91b/09)

[= 1]

ḥalāyık: < Ar. Hizmetçi, köle.

h. (91b/15)

[= 1]

ḥalīlullah: Allah'ın dostu anlamında Hz. İbrâhim için kullanılan lakap.

h. + a (62b/15)

[= 1]

ḥalife: < Ar. Halife.

h. (87b/14), (89a/16)

h. + ler (74b/08), (82b/08)

[= 4]

ḥalk: < Ar. Halk.

h. (58b/17), (68a/13), (75b/16), (89a/02)

h. + a (54a/10), (58a/02), (64a/15), (84a/15)

h. + ı (55b/08), (57b/04), (71b/06), (85b/08), (95a/04)

h. + ina (66a/09), (97b/17)

h. + indan (82a/17)

h. + ını (69b/05)

h. + ını (90a/10)

h. + u (86b/16), (95b/03)

h. + un (89b/10)

[= 21]

ḥarāb: < Ar. Yıkık dökük, bitik, vîran.

h. + étdük (75a/04)

h. + oldı (88a/08)

[= 2]

ħarāc: < Ar. Kişinin rızası olmadan, zorla alınan para.

h. + larını (93a/01)

[= 1]

ħarc: < Ar. Harcamak, tüketmek, sarfetmek.

h. + éderlerdi (70a/09)

h. + étmek (84a/04)

[= 2]

ħastalıĝ: *bk.* ħastalık

h. + ıla (56b/02)

[= 1]

ħastalık: Hastalık.

h. + dan (51b/08)

[= 1]

ħaṭā: < Ar. Hata, yanlış.

h. + ya (94b/14)

[= 1]

ħaṭṭ: < Ar. Çizgi.

h. (73a/08)

[= 1]

hattıoğaz: Küçük çizgi, sınır.

h. + lar (73a/09)

[= 1]

hayr: < Ar. Hayır, iyilik.

h. (74a/01)

h. + dan (55a/08)

h. + ederdüm (95b/07)

h. + ıla (56b/04)

[= 4]

hazîne: < Ar. Hazine.

h. + leri (59b/16)

[= 1]

hışm: < Fars. Öfke, kızgınlık, gazap.

h. + durur (73b/14)

h. + ından (81a/17)

h. + umuz (75a/04)

[= 3]

hıfāb: < Ar. Bir kimsenin karşısındaki insan(lar)a doğru konuşması, Sözün veya yazının bir kimseye yöneltilmesi.

h. + ından (92a/03)

[= 1]

hizmet: < Ar. Hizmet.

h. + edenlerden (70a/12)

[= 1]

hoca: < Fars. Hoca.

h. + sıdurur (61a/16)

[= 1]

hod: < Fars. Kendi, bizzat, -de, dahi.

h. (54a/13), (54b/01), (54b/04), (55a/05), (95a/09)

[= 5]

hor: < Fars. Değersiz, bayağı, hakir.

h. (92b/15)

h. + olıcılardansın (75b/15)

[= 2]

horluk: *bk.* horluk

h. (64b/15), (90b/12)

[= 2]

ħorluḡ: Hakirlik, bayaĝılık, ařaĝılık.

h. (68b/07)

[= 1]

ħořluĝ: *bk.* ħořluḡ

h. + ıla (59a/16)

[= 1]

ħořluḡ: İyilik, güzellik.

h. (87b/18), (91a/14), (91a/14)

h. + dan (59a/16)

[= 4]

ħüb: < Fars. Güzeli.

h. (88a/16)

[= 1]

ħün: < Fars. Kan.

h. (58a/17), (58b/06)

[= 2]

ħudāvendā: < Fars. Allah.

h. (80a/11), (85a/04), (89b/08)

[= 3]

ħurmā: < Fars. Hurma.

h. (65b/09), (71a/01)

h. + dan (70a/03)

h. + nuḡ (65b/08)

[= 4]

hā: Hadi manasında.

h. (88a/11)

[= 1]

hārūn: Hz. Musâ'nın kardeşi, peygamber.

h. (90b/05), (91a/04), (91a/05), (91a/06)

h. + a (89a/16)

h. + uḡ (90b/04)

[= 6]

harūn: *bk.* hārūn

h. (86b/08), (87a/07)

h. + ı (63b/12)

[= 3]

haykır-: Haykırmak.

h.-ub (64b/14)

[= 1]

heba: Put ismi. (Kabe'de olan büyük putlardan biri)

h. (83a/03)

[= 1]

helāk: < Ar. Yok olma, ölme, perişan olma.

h. + éde (87b/13)

h. + éder (60b/17), (69b/06), (91a/09), (93b/14)

h. + éderdüñ (91a/08)

h. + édicidürür (92b/07)

h. + étdük (55a/14), (55b/02), (89a/01), (89a/02)

h. + étmek (70a/14)

h. + étmezler (57b/05)

h. + ları (55b/10)

h. + olandan (84a/10)

h. + oldılar (83b/13), (85a/09)

h. + olmaz (59b/09)

h. + olur (89a/08)

[= 19]

helāl: *bk.* helāl

h. + étdi (88b/17)

[= 1]

hem: < Fars. Hem, hem de.

h. (51b/14), (51b/14), (66b/11), (70a/11), (84b/05), (98b/13)

[= 6]

hemān: < Fars. Hemen, derhal.

h. (94a/04), (98a/02)

[= 2]

hemezāt: < Ar. Vesveseler, kuruntular, şüpheler.

h. + ı (77a/12)

[= 1]

her: < Fars. Her.

h. (54b/01), (54b/12), (54b/13), (56a/17), (57a/17), (58b/10), (59a/02), (59a/03), (59a/15), (59b/11), (60a/10), (60b/01), (61b/05), (61b/14), (62a/11), (62a/12), (65b/05), (66a/04), (66a/06), (66a/07), (66a/11), (66a/12), (66b/08), (67a/04), (67a/12), (68a/11), (68a/16), (68a/17), (68b/02), (68b/08), (68b/10), (70a/06), (70a/07), (70b/07), (73a/13), (74a/08), (74a/10), (74b/04), (74b/13), (75a/14), (75a/16), (76a/10), (77b/05), (77b/11), (78a/10), (78a/13), (78a/15), (78b/14), (81b/07), (84b/01), (85a/03), (86b/10), (89b/13), (89b/14), (90a/02), (91a/16), (94b/05), (95a/08), (95a/10), (99a/03), (99a/06), (99a/12)

[= 62]

her biri: Ayrı ayrı hepsi.

h. (79a/02)

h. + ne (69b/07)

[= 2]

hergiz: < Fars. Hiçbir zaman, kat'iyen, asla.

h. (52b/15), (64a/06), (68b/12), (83a/13)

[= 4]

herze: < Fars. Gereksiz, boş, faydasız söz.

h. (61b/16)

[= 1]

hevā: < Ar. Arzu, istek.

h. + larınuza (60b/09)

[= 1]

heybet: Ar. Korku veren.

h. (99a/02)

[= 1]

hiç: < Fars. Hiç.

h. (63a/16)

[= 1]

hiçbir: < Fars. Hiçbir.

h. (53b/14)

[= 1]

hidāyet: < Ar. 1. Allah yolu, doğru yol. 2. Doğru yolu gösterme.

h. (53b/06), (64a/02), (91a/02)

h. + dūrūr (73b/08), (97a/01)

h. + vèrdük (63b/10)

[= 6]

hidāyetlen-: Doğru yolu bulmak.

h.-dünjüz (52a/07)

[= 1]

himmet: < Ar. Yardım.

h. (93b/06)

h. + ile (89b/15)

[= 2]

hūd: Âd kabîlesine gönderilmiş olan peygamber.

h. (82a/14), (82b/02), (82b/15)

h. + dur (63b/18)

h. + durur (82a/13)

h. + ı (83a/05)

h. + ıla (83a/05)

[= 7]

hudā: < Fars. Oyun.

h. + sı (62b/03)

h. + sına (64a/08)

[= 2]

-I-

irāk: Uzak.

1. (57b/04), (76a/09)

[= 2]

ırmak: Irmak.

1. + lar (54b/07), (79b/01)

1. + ları (55b/01)

[= 3]

ıslāh: < Ar. 1.Düzeltemek. 2.Yola getirmek.

1. + edün (97a/16)

1. + et (89a/17)

1. + etdülden (84a/17)

[= 3]

ıssuz: Kimsenin bulunmadığı, boş, tenhâ.

1. (62b/01)

[= 1]

-İ-

īmān: < Ar. Allah'a ve Allah'tan gelen her şeye inanma, inanç.

i. (52b/11), (68a/16), (70a/09), (88b/13), (99a/16)

i. + da (90b/15)

i. + dan (100a/03), (88b/01)

i. + getürdi (66a/11), (83b/05), (84b/03)

i. + getürdiler (88a/15), (91b/12), (98b/17)

i. + getürdügümüzi (87a/15)

i. + getürdügünüz (64a/09), (76a/06)

i. + getürdük (58a/14), (87a/06)

i. + getürdükden (74a/01), (81a/16)

i. + getürdüklerini (67a/06)

i. + getürdüler (63b/03), (77b/17), (83a/05), (84b/13)

i. + getürdünüz (83b/09), (87a/08)

i. + getürecek (67a/05), (86a/02)

i. + getürelerdi (100a/03)

i. + getürelüm (88a/09)

i. + getüren (80b/13), (97a/02)

i. + getürenler (84b/02), (88a/02)

i. + getürenalere (74b/17)

i. + getürenlerünj (88a/16)

i. + getürücilerüz (83b/07)

i. + getüriserüz (88b/05)

i. + getürmediler (66b/16), (83a/08), (88a/10), (88a/11), (88a/13), (88a/17)

i. + getürmegi (80b/16)

i. + getürmekden (78a/17), (83b/03)

i. + getürmemiş (73b/17)

i. + getürmese (84b/09)

i. + getürmezdüñüz (65a/01)

i. + getürmezler (56a/09), (57a/01), (66b/15), (68b/13), (72a/17), (77a/14),
(90a/02)

i. + getürmezlerdi (55b/07)

i. + getürseler (84b/08), (85b/05)

i. + getürün (58a/13), (58a/13), (92a/01)

i. + getürür (92a/02)

i. + getürürler (60a/15), (64b/05), (64b/06), (65b/14), (66b/12), (67a/06),
(91b/03), (95a/10), (95b/09)

i. + götürici (88a/06)

i. + ı (73b/17), (99b/15)

i. + ıla (68a/11)

i. + larını (63b/03)

[= 80]

i-: Cevheri ek fiil.

i.-di (100a/01), (100a/02), (51b/05), (58b/17), (58b/17), (60b/15), (66a/14),
(66b/11), (67a/03), (79b/04), (83a/03), (83b/03), (84a/10), (88b/15), (89b/13), (91a/05),
(92b/01), (98a/02), (98a/06), (98b/03), (98b/08), (98b/09)

i.-diler (82a/12), (98b/08)

i.-dük (93b/13)

i.-ken (75a/05), (80b/17), (85b/10), (90b/01)

i.-se (58b/13)

i.-señ (86a/17)

[= 31]

i'raz: < Ar. Başka bir yöne dönme.

i. + éderler (59b/07), (73b/11), (73b/12)

i. + édici (55a/10)

i. + ét (61b/17), (66b/02)

i. + ét di (73b/10)

i. + étdiler (69b/03)

i. + étdükleri (53b/02)

[= 9]

i'tikād: < Ar. Kalpten inanma, güçlü inanç.

i. + éden (56a/14)

[= 1]

iblis: < Ar. Şeytan.

i. (75b/07), (75b/10), (75b/15), (75b/15), (76a/01)

[= 5]

ibrāhim: Üç büyük dinde (İslâmiyet, Yahudilik, Hristiyanlık) ortak kabul edilen önemli bir peygamber.

i. (62b/12), (62b/16), (63a/01), (63a/07), (74/14), (74a/13)

i. + e (63b/06), (63b/08)

i. + ün (63a/11)

[= 9]

icāzuluk: < Ar. Kerâmet, mûcize.

i. + dur (58a/11)

[= 1]

İç: 1. (İnsan ya da nesneden oluşan topluluklarda) Ara. 2. Karın, mîde, bağır.

i. (71b/15), (71b/16)

i. + iñüzde (65a/06)

i. + inde (57a/16), (58b/17), (68a/13), (71b/16), (98a/02)

i. + indedür (54a/14)

i. + indeki (66a/15)

i. + indeydüm (54a/18)

i. + lerinden (97b/15)

[= 12]

iç-: İçmek.

i.-di (76b/02)

i.-diler (66b/10)

i.-diñüz (80a/16)

i.-dügümüzile (52a/17)

i.-eler (52a/16), (52b/06)

i.-erlerdi (66b/10)

i.-ersiz (80b/03)

i.-üñ (77b/12)

[= 9]

içün: İçin.

i. (100a/05), (51b/09), (52b/01), (53a/01), (53b/13), (54b/06), (54b/14), (55b/14), (57a/08), (58b/06), (59a/12), (59a/12), (60a/13), (62b/16), (64a/09), (64a/09), (64b/03), (65a/15), (65b/02), (66a/15), (66a/16), (66a/16), (66a/16), (66a/17), (67a/08), (67a/10), (67a/12), (67a/12), (67a/14), (67a/14), (68a/09), (68a/12), (68a/15), (68b/01), (68b/01), (68b/10), (68b/10), (69a/07), (69b/05), (69b/17), (70a/01), (70a/14), (70a/14), (70a/15), (70b/06), (70b/06), (70b/08), (70b/16), (71b/06), (73a/08), (73a/09), (73a/11), (73a/12), (73a/12), (73a/13), (73a/13), (73a/14), (73b/01), (74b/02), (74b/10), (75b/03), (75b/07), (76a/03), (76a/15), (77a/02), (77a/10), (77a/14), (77b/15), (78a/03), (78a/08), (78a/10),

(78a/10), (79a/02), (79a/04), (79a/05), (79a/12), (79b/03), (79b/03), (80a/05), (80b/13),
(81a/01), (81a/11), (81b/05), (81b/12), (82a/04), (82a/07), (82a/08), (82a/15), (82b/05),
(82b/12), (84a/04), (84a/04), (87a/10), (87b/02), (87b/02), (87b/06), (88a/06), (88b/03),
(88b/13), (89a/10), (89b/02), (89b/12), (89b/14), (91a/02), (91a/04), (91a/13), (91b/01),
(91b/02), (91b/10), (93a/10), (93b/10), (94b/06), (94b/12), (95b/04), (95b/08), (95b/11),
(95b/11), (96a/04), (97a/03), (98a/13), (98a/13), (98a/14), (98a/17), (98b/07), (98b/07),
(98b/10), (98b/10), (98b/11), (99a/13)

i. + dür (72a/11), (77b/17)

i. + dürür (54b/10), (54b/16), (66a/11), (68b/16), (74a/16), (87b/10)

[= 137]

idris: Kur'an-ı Kerim'de adı geçen peygamberlerden biri.

i. + dür (63b/18)

[= 1]

İftira: < Ar. İftira.

i. + etmek (70b/06)

[= 1]

igin-: Zahmet çekmek.

i.-ürsenüz (99a/17)

[= 1]

igne: İğne.

i. (79a/10)

[= 1]

iḥsān: < Ar. Affetmek, bağışlamak.

i. (72b/05)

i. + edenlere (63b/12)

i. + ederler (81b/02)

[= 3]

iḥyā: < Ar. Diriltme, canlandırma.

i. + êtdük (68a/11)

[= 1]

iḥtilāf: < Ar. Anlaşmazlık, uyuşmazlık.

i. + dan (97a/16)

[= 1]

iḥtiyār: < Ar. Seçim, tercih.

i. (91a/03)

i. + êde (68a/16)

[= 2]

ikrār: < Ar. Onaylamak, kabul etmek.

i. (86a/05)

i. + êdiciler (58a/15)

i. + êtdük (69a/17)

[= 3]

İktidā: < Ar. Bir kimseye tâbi olmak.

i. (64a/08)

[= 1]

iki: İki.

i. (52a/13), (52a/15), (52b/04), (52b/04), (52b/07), (53b/15), (54a/10), (55a/10), (58b/14), (58b/17), (63b/02), (71a/11), (71a/11), (71a/12), (71a/13), (71a/15), (71b/01), (71b/02), (73b/02), (79a/01), (79a/02), (84a/09), (98a/02), (98a/08)

i. + dūrūr (52a/11)

i. + ŋüz (76b/01), (76b/01)

i. + ŋüze (76b/10)

i. + si (51b/13), (52b/06), (71a/16), (76b/10), (95b/14)

i. + sine (76a/15)

i. + sini (76b/04)

i. + sinüŋ (52b/04), (76a/16), (76b/08), (77a/10), (77a/10)

[= 40]

İkindü: Öğlenle akşam arasındaki vakit.

i. (52a/15)

[= 1]

İkiz: Birbirinin eşi olan.

i. (51b/12)

[= 1]

ikrām: < Ar. Sunma, takdim etme.

i. + ètdük (80b/11)

[= 1]

ilāhī: < Ar. “Ey benim Allah’ım” anlamında Allah’a hitap sözü.

i. (58b/15)

[= 1]

ile: İle.

i. (61b/17), (91a/05)

[= 2]

iled-: *bk.* İlet

i.-ürlerdi (70a/08)

[= 1]

ilerü: İleri. Önde olan, önde bulunan.

i. (84a/02)

[= 1]

ilet-: İletmek.

i.-se (96b/08)

[= 1]

illā: < Ar. İlle, mutlaka.

i. (53a/07), (53a/08), (54a/16), (55a/10), (55b/06), (56b/03), (57a/08), (57b/02), (57b/05), (57b/14), (59b/09), (59b/10), (59b/17), (60b/13), (61a/02), (64a/09), (66b/01), (67b/09), (67b/17), (68b/02), (70b/01), (71b/16), (72a/10), (72b/17), (73b/13), (74a/11), (74b/03), (74b/05), (75a/07), (75b/07), (76b/01), (79a/16), (80b/14), (81b/11), (84a/06), (84a/09), (85a/02), (85a/15), (85b/13), (86a/14), (87a/15), (90a/09), (91a/10), (93a/14), (94b/03), (95a/05), (95a/16), (95b/05), (95b/08), (98b/04), (98b/06)

[= 51]

imdi: Şimdi.

i. (53a/01), (75b/11)

[= 2]

in-: İnnek.

i.-di (55b/16), (58b/13), (73b/05), (90a/02), (91b/14)

i.-düginden (58b/11)

i.-dükde (91a/16), (98b/02)

i.-dükden (55b/11)

i.-ecek (83a/04)

i.-enlerden (63b/10)

i.-erdi (55b/13)

i.-erlerdi (98b/02)

i.-medi (53b/11), (93a/12)

i.-mezden (66a/14), (93b/15)

i.-mişdürür (67b/02)

[= 18]

inan-: İnanmak.

i.-alar (73a/15)

i.-an (89b/09)

i.-madılar (59a/10)

i.-mağa (64a/06)

i.-mazlar (55b/14), (57a/17), (67a/13)

i.-mazuz (68b/03), (88a/06)

i.-sa (59b/11)

[= 10]

inancı: İnanan.

i. + larsağuz (84b/01)

i. + sığuz (67b/14)

[= 2]

incîl: < Ar. Hz. İsa'ya indirilen dört mukaddes kitaptan biri.

i. (56b/15), (58a/04), (67b/01), (73b/02)

i. + de (91b/06)

[= 5]

incin-: İncinmek.

i.-dük (87b/10)

[= 1]

incit-: İncitmek.

i.-diler (53a/15)

i.-mek (83a/13)

[= 2]

incü: İnci.

i. + sini (58b/17)

[= 1]

indür-: İndirmek.

i. (58b/05)

i.-di (52a/02), (64a/14), (64b/01), (65b/04), (67a/16), (91a/17), (96a/16)

i.-dügi (98a/12)

i.-dük (64b/03), (73a/16), (77a/01), (81b/06)

i.-düm (64b/10)

i.-e (58a/17)

i.-eydük (55b/04), (55b/09), (67a/01)

i.-medi (63b/01), (64a/11), (78a/08)

i.-mek (53b/13)

i.-ür (98b/09)

i.-ürem (64b/11)

[= 24]

indürici: İndiren (kimse).

i. + yem (58b/10)

[= 1]

inkār: < Ar. İnkār.

i. (64a/13)

i. + éderler (53a/13)

i. + éderlerdi (75b/01)

i. + éderse (64a/05)

i. + édicilerdürür (79b/16)

i. + édicilerüz (83b/09)

i. + étdiler (54a/08)

i. + étdük (69b/01)

i. + étdükden (73b/13)

i. + étdüklerin (80b/10)

[= 10]

ins: < Ar. İnsan.

i. (69a/12), (69a/13)

i. + den (56b/10)

i. + e (64a/10)

i. + i (69a/05)

[= 5]

intikām: < Ar. Yapılan kötülükten alınan öç.

i. (88b/09)

[= 1]

inzār: < Ar. Korkutma.

i. + edelerdi (55b/08)

[= 1]

ip: İp.

i. + lerin (68a/17)

[= 1]

irkek: *bk.* erkek

i. (71a/12), (71a/12)

i. + imüz (70b/10)

i. + ler (51b/04), (71a/14), (71a/15)

i. + lere (84a/04)

i. + lerimüz (70b/08)

[= 8]

irkeklü: ?

i. (71a/11)

[= 1]

irşād: < Ar. Allah yolunu göstermek için yapılan uyarı.

i. + dur (64a/15)

[= 1]

isde-: *bk.* İste-

i.-r (81a/08)

i.-yem (89a/10)

[= 2]

isfendiyār: İran tarihinde hak, kudret ve lûtuḫ sembolü olarak yer alan efsanevî kahraman.

i. (57b/03)

[= 1]

ishāk: Hz. İbrâhîm'in oğlu, Kur'an'da adı geçen peygamberlerden biri.

i. + ı (63b/09)

[= 1]

islām: < Ar. Hz. Muhammed tarafından bildirilen din, Müslümanlık.

i. (68b/09), (74b/01), (79b/14), (79b/15)

i. + durur (62b/03), (80b/07)

[= 6]

ismā'īl: Hz. İbrâhim'in oğlu, Kur'an'da adı geçen bir peygamber.

i. + i (63b/14)

[= 1]

ismi a'zām: "Allah'ın en büyük ismi" anlamında bir tabir.

i. + lar (94b/12)

[= 1]

isrâf: < Ar. Gereksiz yere harcama, savurganlık.

i. + edenleri (71a/07)

i. + edici (84a/05)

i. + edicileri (77b/13)

i. + etmek (71a/06), (77b/13)

[= 5]

isrâfîl: < Ar. Dört büyük melekten biri olup kıyamet gününde sûra üfleme görevlidir.

i. (75b/17)

[= 1]

issi: Sahip.

i. + dürür (51b/01), (62b/11), (63b/08), (63b/08), (70b/12), (72a/03)

[= 6]

iste-: İstemek.

i.-dük (88b/09)

i.-r (96b/15)

i.-rseñüz (99b/06), (99b/07)

[= 4]

istihzā: < Ar. Alay etme.

i. (55b/15)

i. + éderlerdi (55a/12)

i. + étdüklerinüñ (56a/01)

[= 3]

iş: Herhangi bir yere düzen verici, günlük yaşayışı sağlayıcı her türlü çalışma.

i. (53b/07), (60b/16), (77a/15)

i. + de (98a/04)

i. + i (55b/10)

i. + idür (94a/05)

i. + ile (85b/11)

i. + imüzden (84a/08)

i. + in (78a/15)

i. + ler (65a/10), (68a/15)

i. + lerden (91b/07)

i. + leri (70b/05), (74a/07), (86a/10), (95b/06)

i. + lerile (91b/07)

i. + lerinde (76a/04)

[= 18]

işāret: < Ar. Belirti, gösterge, alamet.

i. + éder (100a/11)

[= 1]

işbu: İşte bu.

i. (56b/09), (57b/17), (61b/03), (69a/16), (70a/03), (70a/05), (70a/17), (70b/05),
(70b/08), (73a/05), (73a/16), (76a/13), (76a/17), (77a/15), (78a/02), (79b/03), (80b/09),
(83a/11), (85b/14), (89a/07), (90a/05), (93a/08), (94a/15)

[= 23]

işid-: bk. İşit-

i.-e (97a/06)

i.-eler (96a/12)

i.-emezler (57a/16)

i.-irmisse (100a/02)

i.-meyelerdi (85b/16)

i.-ün (52b/12)

i.-ürler (53b/08)

i.-ürsüz (99b/13)

[= 8]

işit-: İşitmek, duymak.

i.-di (94a/04)

i.-diler (98a/02)

i.-dük (66a/05), (99b/14)

i.-meyenlerdürür (99b/16)

i.-mezdi (88a/14)

i.-mezler (94b/09), (96b/04), (99b/15)

[= 9]

işitdür-: İşittirmek, duyurtmak.

i.-ürdi (100a/01)

[= 1]

işle-: Çalışmak, faaliyete geçmek, etki etmek, kullanmak.

i.-diler (70b/05), (80a/04), (89a/09)

i.-dügünden (69b/09)

i.-dügüyle (93b/15)

i.-dükden (90b/14)

i.-dükleriyle (91a/09)

i.-dünüz (61a/11)

i.-mek (83b/01)

i.-mezlerdi (67a/11), (70a/16)

i.-η (69b/15)

i.-r (59a/14)

i.-rdi (89a/01), (89a/02)

i.-rdünüz (79b/08)

i.-rem (69b/16)

i.-ridünüz (52a/09)

i.-rler (90a/09)

i.-rlerdi (64a/03), (66b/09), (74a/08), (87a/04)

i.-rseñüz (61a/13)

i.-rüz (62b/16)

i.-se (60b/01)

i.-seler (77a/14)

i.-yen (65a/10)

i.-yevüz (81a/02)

[= 29]

it: İt, köpek.

i. (94a/15), (94b/02)

i. + e (94b/02)

i. + ün (94a/12)

[= 4]

ittifak-ı mekr: Hileli birliktelik.

i. + dür (87a/09)

[= 1]

izhâr: < Ar. Âşikar etme, açığa çıkarma.

i. + édersiz (64a/16)

[= 1]

izn: < Ar. İzin, müsâade.

i. + ümile (58a/07), (58a/08), (58a/09)

[= 3]

-K-

kâdir: < Ar. 1. “Tam ve mutlak kudret sâhibi olan, istediğini dilediği gibi yapmaya gücü yeten” anlamına gelen Allah’ın isimlerinden biri. 2. Kudretli ve kuvvetli kimse, muktedir.

k. (56b/03)

k. + dürür (53b/12), (54b/12), (61b/06)

[= 4]

kâyim: Var olan.

k. + dür (62b/08)

[= 1]

ķabūl: < Ar. Peki deme, rāzı olma.

k. + éder (53b/08)

k. + étđi (98a/17)

k. + étđüm (17)

k. + étmediler (75a/03)

k. + étmek (68b/10)

k. + étmekden (64b/17), (79a/08)

k. + étmezler (53b/09)

k. + olmaya (62a/12)

[= 9]

ķabz: < Ar. (Azrâil bir kimsenin) Canını almak.

k. + éder (61a/14)

[= 1]

ķaç- Kaçmak.

k.-maķlukdan (69b/13)

k.-uņ (100a/09)

[= 2]

ķaçan: Ne zaman.

k. (60a/15), (61b/16), (71a/05)

k. + ki (100a/05), (51b/03), (51b/08), (51b/11), (51b/13), (51b/15), (51b/15),
(52a/01), (52a/07), (52a/10), (54a/08), (57b/16), (59a/12), (59a/16), (61a/14), (65b/12),
(66b/15), (68b/03), (73a/01), (77a/14), (78a/11), (80a/10), (81b/04), (87b/18), (94a/14),
(96b/10), (97b/01), (97b/02), (99a/10)

[= 32]

kağiyye: Âfet, bela.

k. (91a/05)

[= 1]

kağar: < Ar. Kadar, miktar.

k. (55a/16), (74a/09), (79a/02), (79a/03), (88a/14), (93a/11)

k. + inca (66b/10), (74a/11)

[= 8]

kağır: < Ar. Mahvetme, gâlip gelme, helâk etme.

k. (56b/05)

k. + edicidürür (56b/05), (61a/11)

k. + laruz (87b/05)

[= 4]

kağı-: Öfkelenmek, kızmak.

k.-mağı (90b/12)

k.-yub (90b/01)

[= 2]

kal-: Kalmak.

k.-an (51b/12), (67b/10), (73a/06), (78a/06), (90a/11), (95b/17)

k.-dı (74a/07), (93a/07)

k.-masun (70a/14)

k.-mışdurur (68a/13)

k.-ur (70a/13)

k.-urlar (95a/12)

[= 12]

kaldur-: Kaldırmak.

k.-duḡ (93b/03), (94a/10)

k.-duḡ (54a/18)

k.-ur (92b/03)

[= 4]

kalīl: < Ar. Çok olmayan, az.

k. + den (61a/05)

[= 1]

kalk-: Kalkmak.

k.-dı (54a/05)

k.-duḡı (75b/16)

[= 2]

ķamu: 1. Bütün, hep. 2. Herkes.

k. (95a/17), (98a/02)

k. + sını (80a/06)

[= 3]

ķan: İnsan ve hayvan vücudundaki kırmızı, yaşam sıvısı.

k. (71b/10), (88a/16), (91b/09)

k. + dan (90a/11)

[= 4]

ķana-: Kanamak.

k.-rıldı (99a/09)

[= 1]

ķanad: Kuş ve böceklerde bulunan, uçmalarına yardımcı olan organ.

k. + ıyla (53b/15)

[= 1]

ķancarı: Neresi, nereye, ne taraf.

k. (78b/08)

[= 1]

ķanda: Nerede, nereye.

k. (66a/03)

k. + dur (78b/08)

[= 2]

ķanı: Hani, nerede.

k. (57a/06)

[= 1]

ķankı: Hangi.

k. (95a/10)

k. + muz (74a/03)

k. + sı (63b/02)

[= 3]

ķap-: Karmak. Yakalayıp tutmak.

k.-a (100a/14)

[= 1]

ķapu: Kapı.

k. + ları (79a/09)

k. + sını (59a/16)

[= 2]

ķara: En koyu renk, siyah.

k. (93b/17), (94a/02)

[= 2]

ķarār: < Ar. 1. Bir olay hakkındaki değişmez hüküm. 2. Bir yer veya bir durumda sebat etme.

k. (65b/02)

k. + édecek (76b/15)

k. + éderse (89b/05)

k. + étdi (56a/09)

[= 4]

ķarañulan-: Kararmak.

k.-dı (62b/17)

[= 1]

ķarañuluę: *bk.* ķarañuluk

k. + unda (59a/02), (61a/05), (65a/16), (65a/16)

[= 4]

ķarañuluk: Karanlık.

k. + da (68a/13)

k. + ları (54b/17)

k. + larından (61b/01), (61b/01)

[= 4]

kardeş: Kardeş.

k. + i (86b/08), (89a/16)

k. + leri (96b/13)

k. + lerinden (63b/17)

k. + ümi (90b/09)

[= 5]

karın: (İnsan ve hayvanlarda) Göğüs altından kasıklara kadar olan bölge.

k. + da (71a/16)

k. + durur (71b/16)

k. + larındadır (70b/08)

[= 3]

karış-: İki veya ikiden fazla maddenin birleşmesi.

k.-an (71b/18)

[= 1]

karışdur-: İki veya ikiden fazla maddeyi birleştirip karışmasını sağlamak.

k.-a (61b/09)

k.-mağ (70a/15)

[= 2]

karşı: 1. Ayrı şeyleri temsil edenlerin her birine göre diğeri, zıt, muhâlif. 2. Direnmek, boyun eğmemek.

k. + durmadılar (63b/03)

[= 1]

karşı: *bk.* karşı

k. (99a/03), (99a/04)

[= 2]

kat: 1. Huzur. 2. Tabaka, derece.

k. (54b/16), (54b/17), (56a/12), (56a/12), (65b/07), (65b/07)

k. + imda (60b/12)

k. + ında (54a/01), (58b/17), (80a/03), (97b/09), (99b/15)

k. + indadurur (61a/01), (66b/13), (68b/07), (95a/15), (95b/03), (97a/08)

k. + larında (91b/06)

k. + umda (59b/15), (60b/15)

k. + uñuzda (72a/09)

[= 22]

katı: *bk.* katı

k. (72a/11)

[= 1]

katı: Haşin, sert, acı.

k. (68b/07), (90a/14), (90b/01), (92b/08), (92b/13)

[= 5]

katılığ: Zorluk, meşakkat.

k. + ımı (61b/10)

[= 1]

kavm: < Ar. 1. İnsan topluluğu. 2. Bir peygamberin gönderildiği topluluk.

k. (63b/06), (78a/03), (94b/03)

k. + i (61b/08), (63a/11), (90a/10), (92a/09)

k. + imüz (85a/05)

k. + inüz (73a/02)

k. + inden (81b/17), (82b/08), (83b/03), (84b/11), (85a/06), (91a/03), (92a/05),
(94b/17)

k. + ine (81b/13), (82a/13), (84a/01), (87b/07)

k. + inün (84a/06), (88b/12)

k. + üm (82a/01), (82a/15), (82b/02), (83b/15)

k. + ümüz (52a/17)

k. + ün (61b/13), (94b/02), (94b/02)

k. + üne (89b/15)

k. + üñi (62b/14)

k. + ünden (86b/05)

[= 34]

ķayġu: Endişe, gam, keder, tasa.

k. + dan (61b/05)

[= 1]

ķayġulan-: Kaygı duymak, üzölmek, endiŝelenmek.

k.-alar (59b/12)

[= 1]

ķayır-: İlgilenip korumak, gözetmek, himâye etmek.

k.-sa (59b/11)

[= 1]

ķaylüle: < Ar. Öġle uykusu.

k. (75a/05)

k. + de (75a/05)

[= 2]

ķayna-: Sıcaklıġı belli bir dereceyi bulunca fokurdamak.

k.-r (62a/14)

[= 1]

ķayur-: *bk.* ķayır

k.-sa (78a/16)

[= 1]

ķazan-: Kazanmak.

k.-dılar (52b/04)

k.-duķları (85b/08)

k.-duķları (62a/09), (62a/13)

k.-maz (74b/04)

k.-urlar (68a/05)

k.-urlardı (68a/05)

k.-ursız (55a/08)

[= 8]

ķıģılı: Tüylü.

k. (71b/17)

[= 1]

ķıl-: Kılmak, Yapımk, etmek.

k. (57a/09), (58b/15), (58b/16), (88a/08), (88b/03), (89a/05), (98a/16)

k.-a (87b/14)

k.-acaķ (68b/06)

k.-alar (81a/02)

k.-ayduķ (55b/11)

k.-dı (51/07), (56a/01), (56a/01), (58b/13), (63b/05), (65a/13), (65a/15), (69b/02), (71a/08), (71a/12), (71a/13), (71a/13), (72a/14), (72b/03), (72b/11), (74b/08), (78a/07), (78a/09), (79b/13), (82b/08), (83a/15), (85a/03), (88a/09), (88a/13), (88a/15), (89b/06), (91a/03), (91a/16), (94a/15), (95b/10), (98a/07)

k.-dılar (53a/03), (64a/13), (65b/14), (65b/14), (70a/01), (70a/03), (70b/15), (80a/06), (90b/14), (90b/15), (93b/01), (95b/17), (97b/07), (97b/07)

k.-duğı (65a/13), (80b/14), (80b/15), (88b/04), (99b/04)

k.-duğını (79b/10), (79b/11)

k.-duğum (82b/16), (82b/17)

k.-duğumuz (71b/18), (81a/03)

k.-duğumuzdan (97b/05)

k.-duk (56a/02), (66a/16)

k.-duğ (53a/05), (55b/01), (57a/14), (57a/16), (63b/17), (65a/17), (67a/07), (67a/12), (68a/12), (68a/17), (71b/13), (71b/15), (72a/01), (75b/02), (75b/03), (75b/05), (77a/13), (80b/12), (80b/12), (91a/14), (92a/07), (92a/09)

k.-duğda (77b/12)

k.-duğdan (73b/12)

k.-dum (89b/08), (89b/10)

k.-ma (80a/11)

k.-madı (51b/03), (51b/10), (51b/14), (75b/07), (80a/15), (98b/03)

k.-maduğ (66b/04)

k.-mağ (66a/16), (73a/12)

k.-mağıl (58b/16), (90b/08)

k.-mağıla (76a/05), (89b/11)

k.-mağda (77b/05)

k.-mağdan (75b/09), (89b/14)

k.-mamağlığunuzdur (72b/04)

k.-maz (73b/17), (75b/04), (95a/09), (95b/04), (95b/05), (99b/10)

k.-mazduğ (72a/06)

k.-mazlar (93a/17), (97a/10)

k.-mazuz (52b/01), (93b/02)

k.-sa (60b/02), (60b/03)

k.-uğ (62b/05)

k.-ur (59a/04), (59a/06), (68b/10), (68b/11), (68b/12)

k.-urduğ (55b/12)

k.-ursa (62a/11)

k.-ursız (64a/16)

k.-uruz (63b/12), (69a/10), (78a/03), (92b/05)

[= 140]

kıldur-: Kıldırmaq.

k.-dı (74b/09)

[= 1]

ķılıc: *bk. ķılıç*

k. (61b/15)

k. +1 (99a/09), (99a/09)

[= 3]

ķılıcı: Kılan.

k. + durur (65a/12)

[= 1]

ķılıç: Kılıç.

k. (91b/13), (99a/14)

[= 2]

ķılın-: Kılınmak.

k.-ursız (87b/14)

[= 1]

ķındurıvêr-: Kandırıvermek.

k.-ürler (96b/13)

[= 1]

ķır-: Kırmak. Azalmasına sebep olmak.

k.-a (98a/13)

[= 1]

ķıraŋ: Kenar, kıyı, uğ.

k. + ında (92b/01)

[= 1]

ķırđıl: Saęına, sakalına ak dűşműş (kimse).

k. + iken (58a/02)

[= 1]

ķırıl-: Kırılmak. Yok edilmek.

k.-dılar (91a/07)

[= 1]

ķırķ: Kırk.

k. (71b/18), (89a/15), (97b/16)

[= 3]

ķıřsa: < Ar. Kısa ve ibret verici hikâye.

k. + éderűz (85b/17)

[= 1]

ķıřmet: < Ar. Allah'ın takdîri, nasip.

k. (97b/11)

[= 1]

ķıyâmet: < Ar. Kıyamet.

k. (53a/04), (54a/09), (56a/07), (56a/17), (59a/05), (60a/03), (64b/06), (64b/15),
(65a/01), (65a/06), (72b/01), (74a/09), (75a/14), (78a/01), (79b/16), (90a/08), (92b/17),
(93b/11), (94a/03), (95a/13), (99a/09)

k. + den (95b/02)

k. + e (62b/09)

k. + üñ (95a/14)

[= 24]

ķız: Kız.

k. + dı (88a/11)

k. + ı (84a/09)

k. + lar (65b/16)

k. + ları (70a/13)

k. + larıdur (65b/17)

k. + uñuzı (72b/06)

[= 6]

ķızıl: Kızıl, kırmızı.

k. (58b/13)

[= 1]

ķızlık: Kızlık.

k. (87b/16)

[= 1]

ķitāl: < Ar. Vuruşma, savaş.

k. (66a/14)

[= 1]

ķiyās: < Ar. Kıyas. Karşılaştırma, mukāyese etme.

k. (75b/12)

[= 1]

ķo-: Koymak.

k.-mayan (97a/14)

k.-r (87b/01)

k.-rlardı (76b/06)

[= 3]

ķol: Kol.

k. + larından (65b/08)

[= 1]

ķolay: Zahmetsiz, basit.

k. + dur (98a/11)

[= 1]

ķoltuę: Koltuk. Omzun altında, kol ile gōvdenin birleştiği yer.

k. + una (86b/02)

[= 1]

kon-: Konmak. Bir yerde konaklamak, geceyi geçirme.

k.-dılar (98b/12)

[= 1]

konuk: Misâfir.

k. + lara (70a/04), (70a/07)

[= 2]

kop-: Kopmak.

k.-a (75a/14)

k.-açaksız (100a/09)

k.-ınca (94a/03)

k.-iser (62b/06)

k.-iserüz (62b/07)

k.-mağa (60a/03)

k.-sa (51b/13)

k.-sar (57b/15)

k.-sarsız (77b/07)

[= 9]

kopar-: Bir şeyi bağlı olduğu yerden ayırmak.

k.-duğ (93b/03)

k.-iserüz (57a/04)

[= 2]

kor: Ateş.

k. (93b/17), (94a/01), (94a/01)

[= 3]

kork-: Korkmak.

k.-a (97b/02)

k.-alar (52b/11)

k.-an (98b/08)

k.-anlar (87b/10)

k.-ar (53a/07), (60a/03), (96b/10)

k.-aram (56a/15), (56a/17), (63a/16), (81b/15)

k.-ardunuz (100a/13)

k.-arlar (53a/10), (60a/05), (91a/03), (91b/01), (93a/16)

k.-asız (73a/10)

k.-dılar (97b/06)

k.-mağ (82a/08)

k.-maz (63a/17), (82a/16)

k.-mazam (63a/13)

k.-sa (78a/15)

k.-salar (85b/05)

k.-ub (81a/17), (97a/05)

k.-uñ (100a/10), (52b/12), (58b/01), (62b/05), (62b/08), (73a/17), (97a/15)

[= 34]

ķorku: 1. Kötülük ve tehlike gelme olasılığı. 2. Tehlike karşıısında hissedilen endişe, kaygı.

k. (59b/12)

k. + yıla (85a/15)

[= 2]

ķorkud-: *bk.* ķorkut-

k.-a (82b/07), (84b/02)

k.-am (56b/09), (56b/10)

k.-asın (64b/04), (74b/16)

k.-urlar (69a/16)

[= 7]

ķorkuducı: Korkutan.

k. (95b/08)

k. + dur (95a/05)

k. + lar (59b/11)

[= 3]

korķut-: Korkmasına yol açmak.

k. (60a/02)

k.-dılar (86b/17)

k.-duğınıla (83b/11)

k.-duğuğ (82b/14)

k.-mağ (82a/07)

[= 5]

ķoy-: Bir nesneyi bir yere yerleştirmek, bırakmak.

k.-acaķ (65b/03)

k.-duğdı (88b/15)

k.-ub (60b/08), (66b/06), (87a/05), (87a/06), (96a/08)

[= 7]

ķoyun: Koyun.

k. (51b/11)

k. + dan (71a/11), (71b/15)

k. + lar (51b/12)

[= 4]

kul: Allah'a göre insan.

k. + lara (56a/12)

k. + ları (56b/05), (60a/15), (61a/12), (77b/15)

k. + larına (77b/02)

k. + larının (81a/10)

k. + u (62b/09)

[= 8]

kuġ: *bk.* kuġ

k. + ın (51b/06)

k. + ına (88a/14)

k. + uġuzı (59b/03)

[= 3]

kuġuzla-: *bk.* kuġuzla-

k.-dı (62a/18), (64a/07), (74a/12), (74a/13), (76b/04), (77b/07), (79b/02),
(94b/04)

k.-duġ (63b/09), (63b/10), (63b/13), (63b/15), (63b/18)

k.-maya (79b/04)

k.-maz (71b/06), (90a/13)

k.-mazsa (63a/04)

k.-mıŖdur (63a/12)

k.-r (64a/01), (92a/05)

k.-rdı (72a/12)

k.-ya (68b/09)

k.-yamaz (95a/11)

[= 23]

ķulađuzlan-: ķılađuzlan-

k.-asız (65a/15)

k.-madılar (70b/17)

k.-mağ (73a/13)

k.-mağıla (76a/07)

k.-mış (92a/04)

k.-mışdurur (63b/04)

k.-mıřraķ (73b/06)

k.-ur (79b/03)

[= 8]

ķulak: İşitmeyi sağlayan organı.

k. (57a/13), (97a/03)

k. + ları (57a/16), (94b/09), (96a/12)

[= 5]

ķullan-: Kullanmak. (Birini veya bir Şeyi) Yapımk istediği Şeye, menfaatine âlet etmek.

k.-ma (86a/15)

[= 1]

ķum: Kum.

k. (98b/13)

[= 1]

ķur'ân: < Ar. Hz. Muhammed'e indirilen, İslâmîyet'in esas kitabı, mukaddes kitap.

k. (55a/13), (56b/09), (56b/10), (62a/01), (62a/06), (64a/09), (64b/02), (66a/15),
(67b/02), (73a/16), (73b/07), (74b/14), (80b/14), (80b/15), (97a/01), (97a/02), (97a/03)

k. + a (66b/17)

k. + dan (74b/15), (95a/10)

k. + dur (73b/07)

k. + durur (66a/10), (67b/06)

k. + ı (67a/17), (96a/16), (97b/03), (99b/13)

k. + ıla (60b/06), (62a/09), (80b/11), (98a/12)

k. + ina (67b/14)

k. + ını (64b/17), (73b/09)

k. + umı (78a/15)

k. + umuza (75b/01), (80b/10)

k. + umuzda (60a/16), (61b/17)

k. + umuzı (59a/01), (72a/17), (79a/08), (94b/03)

k. + uŋ (60b/05)

[= 44]

ķurbān: Allah yolunda kesilen hayvan.

k. + um (74a/15)

[= 1]

ķurbaga: Kurbaĝa.

k. (88a/13)

[= 1]

ķureys: Hz. Muhammed'in baĝlı olduĝu kabile.

k. (65b/17)

k. + üŋ (97b/15)

[= 2]

ķurı: *bk.* ķuru

k. (61a/03)

[= 1]

ķurtar-: Kurtarmak.

k.-acaķ (61b/03)

k.-dı (85a/01)

k.-dıķ (84a/08)

k.-duğ (82a/09), (83a/05), (83a/05), (92b/11)

k.-maduğ (84a/10)

k.-mağdur (92b/09)

k.-ur (61b/01), (61b/04)

[= 11]

đurtul-: Kurtulmak.

k.-mağ (56b/02)

k.-mazlar (57a/03), (70a/01)

k.-ur (69b/14)

[= 4]

đuru: Nemi, suyu olmayan.

k. (54a/03), (61b/01), (65a/16)

[= 3]

đuru-: Kurumak.

k.-rdu (59a/13)

[= 1]

đurubađ: ?

k. (65a/02)

[= 1]

đurut-: Kurutmak. Bir Şeyi tamâmen tûketmek, bitirmek.

k.-dı (88a/09)

[= 1]

kuş: Kuş.

k. (53b/14), (58a/06), (58a/07)

k. + ı (71b/14)

[= 4]

kuşluk: Sabah ile öğlen arasındaki vakit.

k. (75a/05)

k. + da (85b/10)

[= 2]

kuvvetlen-: Kuvveti, gücü artmak, güçlenmek.

k.-ün (97b/17)

[= 1]

kuvvetlendir-: Güçlendirmek.

k.-düm (58a/01)

k.-eydi (100a/15)

[= 2]

kuyruk: Bâzı koyun türlerinde eritilerek yağı alınan uzantı.

k. + ları (54a/01)

[= 1]

ķuzıla-: Yavrulamak.

k.-sa (51b/11)

[= 1]

kāfir: <Ar. Allah'a inanmayan yāhut Allah'ın kelâmlarını inkâr eden kimse.

k. (100a/08), (58b/11), (62a/15), (68a/11), (79b/14), (94a/08)

k. + le (100a/08)

k. + ler (51b/03), (51b/18), (53b/10), (66a/01), (68a/15), (78b/09), (79b/13),
(80b/06), (80b/06), (96b/02), (96b/05), (99b/08)

k. + lerdî (78b/11)

k. + lerdürür (93a/05)

k. + lere (78a/01), (99a/08), (99a/12)

k. + leri (53b/08), (69a/12)

k. + leridürür (98a/08)

k. + leriñün (63b/05)

k. + lerini (69a/12)

k. + lerüñ (60b/06), (62a/04), (69b/07), (94a/02), (98a/13), (99b/05)

k. + olanlar (85a/13)

k. + olanlaruñ (86a/04)

k. + oldılar (51b/16), (55a/01), (55b/06), (57b/02), (58a/11), (69b/03), (82a/17),
(85a/06), (99a/01), (99a/11)

k. + olduņuz (79a/06)

k. + olmadılar (64a/07)

[= 49]

kāğıd: <Fars. Kağıt.

k. + da (55b/05)

[= 1]

kārvān: <Fars. Kervan.

k. (97b/14)

k. + durur (98a/08)

k. + dururlar (98a/11)

[= 3]

kāşki: <Fars. Keşke.

k. (57b/07)

[= 1]

ka‘be: <Ar. Mekke’deki kutsal bina.

k. + ye (77b/04)

[= 1]

ka‘be’: *bk.* ka‘be

k. + yi (77a/16)

[= 1]

keçi: Keçi.

k. + den (71a/11)

[= 1]

kelām: < Ar. Söz.

k. + ı (57a/03)

k. + ını (78b/04)

k. + um (89b/11)

[= 3]

kelime: < Ar. Söz, sözcük.

k. (86a/09)

k. + lerine (67b/06)

k. + si (67b/04)

[= 3]

kendü: Kendi.

k. (55a/04), (55b/14), (56a/13), (56b/16), (66a/11), (66a/12), (69b/03), (70b/02),
(74b/05), (78a/14), (82a/17), (84a/01), (95b/04)

k. + den (64b/04), (74b/06), (78b/15)

k. + ler (57a/10), (57b/04), (70a/04), (70a/13), (73a/15)

k. + lerden (51b/18), (70a/11), (70b/13)

k. + lere (59a/16), (68b/02), (68b/05)

k. + leri (59a/17), (65b/15), (72b/01), (96a/04)

k. + lerine (68b/02)

k. + lerünün (60a/04)

k. + ından (96b/16)

k. + ye (90b/04), (91b/04)

k. + yi (91b/10)

[= 37]

kendüz: *bk.* kendü

k. + ümüze (53a/05)

[= 1]

kerāmet: < Ar. Aklın alamayacağı iş.

k. + i (73a/11)

[= 1]

kerem: < Ar. Lûtuf, iyilik, merhamet, ihsan.

k. + ler (94b/15)

k. + lerini (83b/01)

[= 2]

kerīm: < Ar. “Vâdini yerine getiren, çok verici, lutuf ve ihsânı bol, kendisine sığınanı geri çevirmeyen” anlamına gelen Allah’ın isimlerinden biri.

k. (56a/05), (60a/17)

[= 2]

keşir: < Ar. Çok, bol.

k. + den (61a/05)

[= 1]

kes-: Kesmek; son vermek; etkisini önlemek; etkisizleştirmek.

k.-dük (83a/06)

k.-e (98a/13)

k.-ecegem (87a/11)

k.-erlerdi (91b/11)

[= 4]

kesb: < Ar. Kazanmak, edinmek.

k. + edicilerdürür (67a/14)

k. + étdükleri (69a/11)

k. + étdünüz (61a/07)

k. + étmek (67a/14)

k. + étmemiş (74a/01)

[= 5]

kesil-: Kesilmek. Sona ermek, bitmek.

k.-di (59b/01), (65a/07), (88a/08)

[= 3]

keşlig: Keşlik. Ahmaklık, sersemlik.

k. + üjüzi (80a/15)

[= 1]

kez: Kez, defa.

k. (51b/04), (51b/11)

[= 2]

ki: < Fars. Ki bağlacı.

k. (100a/02), (100a/03), (100a/06), (100a/09), (100a/12), (100a/14), (100a/16), (51b/11), (51b/14), (51b/16), (51b/17), (52a/02), (52a/03), (52a/07), (52a/11), (52a/11), (52b/03), (52b/09), (52b/11), (52b/13), (52b/15), (53a/03), (53a/04), (53a/05), (53a/10), (53a/15), (53a/16), (53b/03), (53b/04), (53b/08), (53b/14), (54a/04), (54a/05), (54a/10), (54a/12), (54a/12), (54a/16), (54a/18), (54b/05), (54b/07), (54b/11), (54b/13), (54b/16), (55a/01), (55a/02), (55a/12), (55a/13), (55b/06), (55b/08), (55b/14), (55b/16), (55b/17), (56a/04), (56a/07), (56a/08), (56a/08), (56a/09), (56a/09), (56a/11), (56a/14), (56a/15), (56b/09), (56b/11), (56b/13), (56b/14), (56b/16), (56b/17), (57a/03), (57a/04), (57a/05), (57a/06), (57a/08), (57a/12), (57a/13), (57a/14), (57a/15), (57a/17), (57b/01), (57b/05), (57b/10), (57b/11), (57b/12), (58a/09), (58a/11), (58a/12), (58a/15), (58a/17), (58b/02), (58b/03), (58b/06), (58b/10), (58b/12), (59a/01), (59a/02), (59a/03), (59a/06), (59a/17), (59b/05), (59b/06), (59b/11), (59b/12), (59b/13), (59b/17), (60a/03), (60a/06), (60a/13), (60a/15), (60b/01), (60b/07), (60b/07), (60b/11), (60b/12), (60b/13), (60b/14), (60b/16), (61a/01), (61a/06), (61a/12), (61a/14), (61a/16), (61b/12), (61b/12), (61b/13), (61b/14), (61b/16), (62a/01), (62a/01), (62a/04), (62a/06), (62a/07), (62a/11), (62a/13), (62a/16), (62a/17), (62a/18), (62a/18), (62b/03), (62b/06), (62b/06), (62b/08), (62b/08), (62b/13),

(63a/08), (63a/09), (63a/10), (63a/12), (63a/17), (63b/03), (63b/05), (63b/06), (63b/07),
(64a/03), (64a/03), (64a/05), (64a/06), (64a/07), (64a/10), (64a/12), (64a/14), (64a/15),
(64a/17), (64b/02), (64b/04), (64b/05), (64b/07), (64b/09), (64b/13), (64b/16), (65a/05),
(65a/08), (65a/14), (65a/14), (65a/17), (65b/02), (65b/03), (65b/04), (65b/04), (65b/14),
(65b/15), (66a/10), (66a/11), (66a/12), (66a/17), (66b/01), (66b/05), (66b/09), (66b/14),
(66b/16), (67a/05), (67a/13), (67a/16), (67a/17), (67b/01), (67b/05), (67b/05), (67b/06),
(67b/10), (67b/11), (67b/14), (67b/16), (67b/16), (67b/17), (68a/04), (68a/05), (68a/11),
(68a/13), (68a/15), (68b/02), (68b/02), (68b/04), (68b/04), (68b/06), (68b/11), (68b/12),
(68b/13), (68b/14), (68b/15), (68b/16), (69a/01), (69a/01), (69a/05), (69a/07), (69a/08),
(69a/17), (69b/05), (69b/05), (69b/09), (69b/13), (69b/16), (69b/17), (70a/06), (70a/07),
(70a/13), (70b/04), (70b/07), (70b/13), (71a/14), (71b/08), (71b/09), (71b/09), (71b/11),
(71b/13), (71b/14), (71b/16), (71b/18), (72a/04), (72a/07), (72a/13), (72a/14), (72a/16),
(72a/17), (72b/02), (72b/10), (72b/12), (72b/14), (73a/04), (73a/05), (73a/06), (73a/09),
(73a/11), (73a/14), (73a/16), (73a/17), (73b/03), (73b/07), (73b/08), (73b/10), (73b/12),
(73b/14), (73b/16), (73b/17), (74a/02), (74a/03), (74a/03), (74a/06), (74a/08), (74a/08),
(74a/10), (74a/11), (74a/13), (74a/17), (74a/17), (74b/13), (74b/14), (75a/02), (75a/03),
(75a/09), (75a/10), (75a/14), (75a/14), (75a/15), (75a/16), (75a/17), (75b/01), (75b/12),
(75b/13), (76a/01), (76a/03), (76a/05), (76a/10), (76b/09), (77a/02), (77a/03), (77a/03),
(77a/04), (77a/09), (77a/12), (77b/08), (77b/10), (77b/15), (77b/15), (77b/17), (78a/03),
(78a/13), (78a/16), (78b/03), (78b/06), (78b/07), (78b/08), (78b/12), (79a/06), (79a/07),
(79a/15), (79b/02), (79b/06), (79b/07), (79b/14), (79b/14), (80a/03), (80a/04), (80a/09),
(80a/13), (80b/03), (80b/06), (80b/07), (80b/09), (80b/11), (80b/14), (80b/15), (81a/01),
(81a/04), (81a/06), (81a/11), (81a/12), (81a/13), (81b/02), (81b/02), (81b/08), (81b/09),
(81b/10), (81b/12), (81b/16), (82a/06), (82a/07), (82a/08), (82a/10), (82a/11), (82a/13),

(82a/16), (82b/11), (82b/17), (83a/03), (83a/05), (83a/06), (83a/08), (83a/11), (83a/13),
(83b/02), (83b/03), (83b/04), (83b/05), (83b/05), (83b/07), (83b/08), (83b/08), (83b/12),
(84a/03), (84a/06), (84a/08), (84a/09), (84a/12), (84b/02), (84b/03), (84b/04), (84b/06),
(84b/07), (84b/07), (84b/11), (84b/13), (85a/01), (85a/01), (85a/02), (85a/02), (85a/06),
(85a/09), (85a/10), (85a/10), (85a/16), (85b/04), (85b/11), (85b/13), (85b/14), (85b/17),
(86a/02), (86a/06), (86a/13), (86b/01), (86b/03), (86b/05), (86b/07), (86b/09), (87a/04),
(87a/07), (87a/09), (87a/11), (87b/06), (87b/06), (87b/09), (87b/12), (87b/14), (87b/17),
(88a/03), (88a/04), (88a/06), (88a/17), (88b/07), (88b/12), (88b/15), (88b/15), (88b/17),
(89a/02), (89a/04), (89a/08), (89a/09), (89a/10), (89b/09), (89b/12), (89b/15), (89b/17),
(90a/01), (90a/02), (90a/05), (90a/05), (90a/07), (90a/12), (90b/06), (90b/10), (90b/14),
(91a/02), (91a/04), (91a/05), (91a/15), (91a/17), (91b/02), (91b/03), (91b/04), (91b/05),
(91b/12), (91b/14), (91b/14), (91b/16), (92a/02), (92a/03), (92a/04), (92a/17), (92a/17),
(92b/02), (92b/04), (92b/06), (92b/07), (92b/12), (92b/13), (93a/05), (93a/08), (93a/09),
(93a/11), (93a/12), (93a/13), (93a/16), (93a/17), (93b/04), (93b/05), (93b/10), (94a/07),
(94a/16), (94b/01), (94b/01), (94b/03), (94b/04), (94b/05), (94b/05), (94b/08), (94b/08),
(94b/09), (94b/11), (94b/13), (94b/16), (95a/01), (95a/04), (95a/07), (95a/09), (95a/10),
(95a/17), (95b/02), (95b/05), (95b/08), (95b/09), (95b/10), (95b/11), (96a/02), (96a/03),
(96a/07), (96a/10), (96a/11), (96a/11), (96a/12), (96a/16), (96a/17), (96b/05), (96b/10),
(96b/12), (96b/15), (96b/17), (97a/04), (97a/04), (97a/05), (97a/06), (97a/08), (97a/12),
(97b/01), (97b/04), (97b/06), (97b/08), (97b/09), (97b/13), (97b/15), (98a/04), (98a/06),
(98a/09), (98a/10), (98a/10), (98a/11), (98a/15), (98b/02), (98b/04), (98b/08), (98b/11),
(98b/13), (98b/16), (99a/01), (99a/03), (99a/05), (99a/06), (99a/11), (99a/12), (99a/13),
(99b/13), (99b/14), (99b/14), (99b/17)

[= 560]

kibr: < Ar. Büyüklük taslama, kendini herkesten üstün görme.

k. + i (85a/16)

[= 1]

kilid: < Fars. Kilit.

k. + leri (61a/02), (61a/02)

[= 2]

kim: 1. Kim. 2. Ki bağlacı.

k. (100a/05), (56a/17), (58b/10), (59a/02), (59a/03), (59b/11), (60b/01), (61a/13),
(61b/01), (63a/14), (64a/05), (64a/14), (65b/01), (66a/05), (68a/11), (68a/16), (68b/08),
(68b/10), (71b/04), (73b/08), (74a/08), (74a/10), (74b/17), (75b/10), (77b/14), (78a/15),
(78b/02), (80a/16), (94a/03), (94b/04), (94b/05), (97a/12), (99a/06)

k. + dür (57a/01), (59b/05)

k. + üñ (75a/14), (75a/16), (82b/09), (82b/10)

k. + üñdür (56a/04)

[= 40]

kimesne: Kimse.

k. + den (78b/03)

[= 1]

kimi: Bir nesne veya bir kimse sadece bir kısım.

k. (91a/11), (91a/11), (93b/16), (93b/16), (93b/16), (93b/16), (93b/17), (93b/17),
(93b/17)

k. + nün (71a/04), (71a/04)

k. + sini (71a/01)

[= 12]

kimse: Kimse, herhangi biri.

k. (52a/07), (54b/13), (67b/11), (69b/17), (70b/01), (84a/02), (95a/11)

k. + den (84a/02), (94b/16)

k. + ler (53a/11), (56b/17), (59b/13)

k. + leri (98b/17)

k. + ye (58b/13)

k. + yi (70b/03)

[= 15]

kişi: Kimse, şahıs.

k. (52a/13), (55b/12), (57a/13), (58b/17), (60a/10), (73a/02), (82b/06), (91a/04),
(98a/02), (98b/08)

k. + nün (52b/07), (82a/07)

k. + ydi (58b/14)

k. + yile (100a/07), (97b/16), (98b/01)

[= 16]

kitāb: < Ar. Kitap, Kur'an.

k. (64a/04), (73b/05), (78a/08)

k. + a (64b/06)

k. + dur (73a/16)

k. + durur (74b/14)

k. + ı (64a/14), (64b/04)

k. + ıyla (86a/08)

[= 9]

kitābsız: Allah'ın indirdiği hiçbir kitaba inanmayan (kimse).

k. (64a/16)

[= 1]

kök: Bir şeyin ilk çıktığı, ilk var olduğu nokta, geçmişteki kökeni.

k. + i (59b/01), (59b/02)

k. + in (98a/13)

k. + ini (83a/06)

[= 4]

kör: 1.Görmeyen, âmâ. 2.Gönül gözü açık olmayan (kimse).

k. (60a/01), (82a/12)

[= 2]

köti: Kötü.

k. (53a/07), (53a/07)

[= 2]

küy: Köy.

k. (92a/17)

k. + de (68a/17), (85a/14), (85a/15)

k. + den (92a/17)

k. + e (85a/14)

k. + ler (69b/05)

k. + lerüñ (68a/17), (85b/04)

k. + ümüzden (84b/13)

k. + üñüzden (84a/07)

[= 11]

küfr: < Ar. 1. İslâm inancına karşı edilen kötü söz. 2. Allah ve emirlerine inanmama.

k. + dürür (57b/12)

k. + e (53a/02)

k. + i (68a/16)

k. + ile (78b/13)

k. + üñüz (69b/15)

[= 5]

-L-

lākin: < Ar. Fakat.

1. (51b/16), (53a/13), (53b/13), (59a/13), (62a/05), (67a/06), (78a/01), (79a/03), (82a/02), (82b/03), (83b/16), (85b/07), (89b/04), (94a/04), (94a/11), (95b/03), (99b/01), (99b/02)

[= 18]

lāyık: Uygun, yaraşır, münâsip.

1. + am (86a/13)

[= 1]

lâzım: < Ar. Gerekli, lüzumlu.

1. (52a/05)

[= 1]

la'net: < Ar. 1. Allah'ın mağfiretinden mahrum olma. 2. Bedduâ etme.

1. + i (79b/13)

1. + okudı (78b/15)

[= 2]

la'îf: “En ince işlerin bütün inceliklerini bilen, en ince şeyleri yapan, kullarına ince yollardan çeşitli faydalar ulaştıran” anlamına gelen Allah'ın isimlerinden biri.

1. + dürür (66a/09)

[= 1]

le'alle: < Ar. Belki, ola ki, ihtimal ki, umulur ki.

1. (100a/16), (62a/06), (73a/04), (73a/09), (73a/14), (73a/17), (81b/08), (82a/08), (85a/16), (87b/17), (92a/04), (94b/01), (97a/04)

[= 13]

lemyezel: < Ar. Bâkî olan, yok olmayan, dâimî.

1. (92a/03)

[= 1]

leşker: < Fars. Asker.

1. + üñüz (99b/10)

[= 1]

levh-ül mahfûz: < Ar. Gökte ve yerde olan bütün olayların kayıtlı olduğu kitap.

1. + da (53b/16), (78b/05)

1. + dadurur (61a/06)

[= 3]

lezzet: < Ar. Ağızla duyulan tat.

1. + leri (71a/02)

[= 1]

lezzetlü: Lezzetli. Tadı güzel, yenmesi hoş ve zevkli olan.

1. (77b/16), (77b/17)

[= 2]

likâ: < Ar. Kıyâmet günü.

1. + sını (69a/16)

[= 1]

lūṭ: Kur'an'da adı geçen bir peygamber.

l. (61b/08), (83b/17)

l. + ı (63b/15)

[= 3]

-M-

mā'ide: Yiyecek ve içeceklerle donatılmış sofrası.

m. (54b/13), (58b/06)

m. + den (58b/02)

m. + m (58b/11)

m. + nūṣ (58b/04)

m. + yi (58b/10)

[= 6]

mādem: < Ar. Öyle ki.

m. (54a/18)

[= 1]

māl: < Ar. Varlık, mülk.

m. (65a/02), (78a/06)

m. + da (74b/10)

m. + ı (97a/14)

m. + ıñızı (84b/05)

m. + ına (72b/13)

m. + ında (97a/16)

m. + ından (97a/12)

m. + ını (97b/11)

m. + larından (100a/16)

[= 10]

mālā: <Ar. “Ben söylerim.” manasında.

m. (62a/06)

[= 1]

mālik: 1. <Ar. Bir şeye sâhip olan (kimse). 2. *bk.* mālik bin zayf

m. (64a/13)

m. + olmazam (95b/04)

[= 2]

mālik bin zayf: Yahudi âlimlerinden bir kimse.

m. + ıla (64a/12)

[= 1]

māniʿ: <Ar. Men, engel.

m. + dürür (57a/15)

[= 1]

māyil: < Ar. Bir tarafa doğru meyletme.

m. + oldı (94a/11)

[= 1]

maʿbūd: < Ar. 1. Allah. 2. Tapılan varlık veya nesne.

m. (56b/13), (82a/16), (89a/10)

m. + dur (55a/06)

m. + edenler (90a/13)

m. + umuzdur (57a/09), (85a/02)

m. + uñuzdurur (66a/05)

[= 8]

maʿlūm: < Ar. Herkesçe bilinen (şey).

m. (65a/13)

m. + durur (55a/05)

[= 2]

maʿna: < Ar. Mana, anlam.

m. + ları (67a/17)

[= 1]

maʿşiyet: < Ar. Günah.

m. + i (100a/07)

m. + lere (69a/11)

[= 2]

mağrib: < Ar. Güneşin battığı taraf, batı.

m. + den (73b/15)

m. + lerini (88b/14)

[= 2]

mağrūr: < Ar. Gururlu (kimse).

m. + ̇tdi (62a/08), (80b/07)

m. + kıldı (69b/02)

m. + olub (69b/01)

m. + olurlar (64b/02)

[= 5]

mağrūruluk: *bk.* mağrūruluk

m. + durur (53a/09)

[= 1]

mağrūruluk: Mağrur olma durumu.

m. (62a/07)

[= 1]

mağrūr: < Ar. Yoksun olan.

m. + oldılar (62a/13)

m. + olmaya (62a/09)

m. + olmuşlar (59b/01)

[= 3]

maḥv: < Ar. Yok olma.

m. + olur (64a/02)

[= 1]

maḥremet-ü bin nevfel: Sahâbî.

m. (97b/16)

[= 1]

maḥşuş: < Ar. Husûsî, has, özgü.

m. + dı (88a/01)

[= 1]

maḳām: < Ar. Yer, mekân, mahal.

m. (55a/15)

[= 1]

maşharalık: < Ar. Maskaralık, alaya alma.

m. (55a/13)

[= 1]

maşrıḳ: < Ar. Güneşin doğduğu yön, doğu.

m. + larımı (88b/14)

[= 1]

meʿāṣī: < Ar. Günahlar, isyanlar.

m. + den (67a/15)

[= 1]

mecmūʿ: < Ar. Bütün, hepsi, cümlesi.

m. + sını (63b/09), (63b/15)

[= 2]

meded: < Ar. Yardım.

m. + dilediler (88a/11)

m. + dileñ (87b/08)

m. + ériciyem (98b/01)

m. + étdi (98b/05)

m. + i (98b/03)

[= 5]

medīne: < Ar. Şehir, kasaba, belde.

m. (100a/15)

[= 1]

medyen ehli: Hz. Şuayb'ın peygamber olarak gönderildiği kavim.

m. + ne (84a/13)

[= 1]

meger: < Fars. Oysa ki, halbuki.

m. (63a/14), (67a/05), (72a/10), (72b/10), (72b/13), (88a/14), (99a/13)

[= 7]

mekānlandur-: < Ar. Mekānlandırmak, yerleşik kılma.

m.-maduk (55a/16)

[= 1]

mekke: Kâbe'nin yer aldığı, Hz. Peygamberin doğduğu Arabistan şehri.

m. (53b/08), (55a/01), (74b/16), (95a/04), (97b/17), (98a/08)

[= 6]

mekke ahāli: Mekke'de bulunan halk.

m. + ne (59b/02)

[= 1]

mekke ehli: Mekke'deki kavim.

m. (73b/01)

m. + dürür (64a/05)

m. + ni (64b/04)

[= 3]

mekr: < Ar. Hîle.

m. (71b/09), (85a/02), (87a/09)

m. + édünj (96a/14)

m. + étmek (68b/01)

m. + étmezler (68b/01)

m. + ile (69a/09)

m. + im (95a/03)

m. + inden (85b/12), (85b/12)

m. + ini (99b/05)

[= 11]

melā'ike: < Ar. Melekler.

m. (65b/17)

[= 1]

mele-: (Koyun, kuzu, keçi için) “Meee” diye ses çıkarmak, bağırmak.

m.-r (90a/11)

[= 1]

melek: < Ar. Melek.

m. (55b/13), (59b/17), (78b/06), (99a/09)

[= 4]

melik: < Ar. Hükümdar.

m. + lerinden (51b/09)

m. + sin (54b/04)

m. + üñ (65a/14)

[= 3]

melûl: < Ar. Üzgün (kimse).

m. + éder (53a/11)

m. + oldılar (98a/03)

m. + oluram (85a/12)

[= 3]

menf: < Ar. Yasaklamak.

m. + édem (61b/14)

m. + éder (91b/07)

m. + éderler (79b/14)

m. + éderleridi (51b/09)

m. + édesiz (84b/02)

m. + édiserem (89b/17)

m. + étdi (75b/09)

m. + étdüğümüzi (62a/03)

m. + étdüm (58a/09)

m. + olundum (60b/07)

m. + olunmuşlardı (92b/02)

[= 11]

menfa'at: < Ar. Bir işten çıkar sağlama.

m. (54b/06), (69a/05), (69a/05)

m. + étmez (62a/16)

m. + i (51b/13)

[= 5]

mensūh: < Ar. Hiçbir hükmü olmayan, geçersiz.

m. + oldı (74a/06)

[= 1]

menzil: < Ar. Ulaşılabacak yer.

m. + iñüzdürür (69a/08)

m. + ini (89b/17)

[= 2]

mertebe: < Ar. Kademe, derece.

m. + ler (74b/09)

[= 1]

meryem: Hz. İsa'nın annesi.

m. (52b/17), (58a/16)

[= 2]

meşālih: < Ar. İşler.

m. + i (81a/11)

[= 1]

meşel: < Ar. Ders niteliğinde, ibret verici kısa hikâye.

m. (94b/02)

m. + i (94a/12), (94b/02)

m. + idürür (94a/16)

m. + ine (94a/12), (94b/02)

m. + leri (57b/03)

[= 7]

mesîhî: < Ar. Hz. İsbâ'yla alakalı.

m. + yi (65b/16)

[= 1]

meşğul: < Ar. Meşgul.

m. + lerdî (85b/11)

m. + olduğunuz (53a/02)

[= 2]

meşrû: < Ar. Din ve hukuka uygun olan (şey).

m. (72b/08)

[= 1]

meşşakatlü: Meşşakatli. Yorucu, güç, sıkıntılı, zahmetli.

m. (91b/11)

[= 1]

metâ: < Ar. Maddî ve mânevî varlık.

m. + nı (93a/09)

[= 1]

meyl: < Ar. (Bir kimseye veya bir şeye) Yönelmek.

m. + edeler (94b/01)

m. + ederler (94b/14)

m. + etmek (67a/12), (95b/11)

[= 4]

meymūn: < Ar. Maymun.

m. (54a/08), (92b/15)

[= 2]

meyve: < Fars. Meyve.

m. + lerden (81b/07)

m. + lerimizi (81b/07)

m. + lerinden (75b/03)

[= 3]

meyyit ehli: Ölmüş insan, ölü.

m. + dürür (52b/05)

[= 1]

mezkūr: < Ar. 1. Sözü edilen, zikrolunan. 2. Dâima anılan, zikredilen (Allah).

m. (73a/03)

m. + dūr (64a/13)

[= 2]

mi: Soru eki.

m. (56a/11), (67a/15), (71a/13), (72a/09), (86b/12), (93a/17), (96a/10), (96a/12),
(97a/13), (97a/14)

m. + dıñuz (71b/03)

m. + dur (60a/13), (63a/03), (81a/01)

m. + durur (63a/02), (63a/06)

m. + sın (62b/13), (87b/01)

m. + sız (53a/10), (59a/06), (59a/06), (63a/17), (71b/03), (82a/05), (82a/16)

m. + yam (74b/02)

m. + yuz (62a/15)

[= 27]

mıñır: Arap ülkesi.

m. (87a/10), (88b/14)

m. + dan (87a/10)

[= 3]

mi: Soru eki.

m. (54a/10), (55a/14), (57b/17), (58a/17), (69a/13), (71a/12), (71a/13), (75a/09),
(75a/10), (76b/08), (76b/09), (80a/16), (82b/05), (82b/12), (85b/08), (85b/11), (87a/08),
(89a/10), (90a/12), (93a/12), (96a/10), (96a/11), (97a/13)

m. + dūr (60a/14), (68a/11)

m. + sin (60a/02), (91a/09), (93b/14)

m. + siz (56b/11), (63a/11), (63a/16), (77b/02), (82b/17), (83b/05), (84a/03),
(84b/15)

m. + yem (74b/03), (93b/09)

m. + yüz (62a/17)

[= 39]

mīrās: < Ar. Vefat eden bir kişiden kalan maddî ve mânevî şey.

m. (93a/08)

[= 1]

mīzān: < Ar. İnsanların yaptığı iyilik ve kötülüklerin tartılacağı mânevî terâzi.

m. + ları (75a/15)

[= 1]

mīqdār: < Ar. Bir şeyin ölçüsü.

m. + ını (74b/13)

[= 1]

millet: < Ar. İnsanlar topluluğu, ulus.

m. + idürür (74a/13)

[= 1]

minnet: < Ar. Yapılan bir iyiliğin ağırlığı altında kalma.

m. +  tdi (60a/14)

[= 1]

minnets z: Minnetsiz. Minnet duygusu olmayan.

m. (97b/10)

[= 1]

misk n: < Ar.  ciz, zavallı (kimse).

m. + lere (70a/04), (70a/07)

[= 2]

m r sid: < Ar. Rehber, kılavuz,  nder.

m. + kılduğ (80b/12)

[= 1]

m s :  sr iloğulları’’na g nderilen ve kendisine Tevrat indirilen peygamber.

m. (64a/14), (73a/10), (86a/08), (86a/11), (86a/13), (86a/16), (86b/01), (86b/02), (86b/14), (86b/15), (87a/01), (87a/07), (87b/06), (87b/07), (87b/12), (88a/15), (88b/03), (89a/05), (89a/06), (89a/09), (89a/16), (89b/01), (89b/02), (89b/07), (89b/07), (89b/12), (90a/10), (90b/01), (90b/08), (91a/03), (91a/07), (92a/05), (94a/14), (94b/17)

m. + dan (90b/17)

m. + ya (86b/13), (87a/08), (88a/08), (88a/12), (88a/16), (88a/17), (88b/13), (92a/09)

m. + yı (63b/12), (86b/08), (87b/01), (88a/02), (91a/04)

m. + yıla (87a/09), (89a/13)

[= 50]

mu'āraza: < Ar. Kavga, çekişme.

m. (87a/04)

m. + kıldı (63b/05)

[= 2]

mu'cizā: *bk.* mu'cize

m. + yıla (86a/16), (86a/17)

[= 2]

mu'cizāt: < Ar. Mucizeler.

m. + ıla (86a/01)

m. + larıyla (58a/10)

[= 2]

mu'cize: < Ar. Mucize.

m. (54a/06), (57a/17)

m. + den (88a/05)

[= 3]

mu'min: < Ar. Müslüman kimse.

m. (100a/08)

m. + ile (100a/07)

m. + ler (97b/01)

m. + lerden (57b/09), (97b/13)

m. + lerdürür (97b/08)

m. + lere (78a/01), (99b/03)

m. + lerledürür (99b/11)

m. + lerünj (67a/06), (69b/07), (94a/01), (99b/04)

m. + señüz (58b/01)

[= 14]

mubārek: < Ar. Kutlu, mukaddes.

m. (64b/03)

m. + dürür (73a/16)

[= 2]

muberrā: < Ar. Her şeyle ilgisini kesmiş, arınmış.

m. + yam (56b/14)

[= 1]

mubtelā: < Ar. Düşkün.

m. + kıldı (56a/01)

m. + kıluruz (92b/05)

[= 2]

muḥāfaza: < Ar. Saklama, koruma.

m. + édüb (64b/07)

[= 1]

muḥammed: Son peygamber.

m. (52b/13), (53b/07), (53b/12), (54a/09), (55b/15), (56a/02), (56a/04), (56a/05), (56a/10), (56a/13), (56a/15), (56b/06), (56b/07), (56b/12), (57a/04), (57a/10), (57a/17), (57b/06), (57b/15), (59a/04), (59b/02), (59b/06), (59b/07), (59b/15), (60a/01), (60a/15), (60b/06), (60b/08), (60b/11), (60b/15), (61a/17), (61b/04), (61b/06), (61b/11), (61b/14), (62a/06), (62a/09), (62a/15), (62b/03), (62b/12), (64a/08), (64a/14), (64a/17), (64b/01), (66a/17), (66b/13), (67a/15), (67b/04), (67b/07), (69a/01), (69b/14), (71a/12), (71b/07), (72a/02), (72a/08), (72a/11), (72a/12), (72b/02), (74a/02), (74a/11), (74a/15), (74b/02), (74b/14), (77b/01), (77b/03), (77b/14), (77b/16), (78a/03), (83b/17), (84a/11), (86a/10), (92a/16), (93b/02), (93b/06), (94a/06), (95a/13), (95a/14), (95b/02), (95b/04), (96a/13), (96b/05), (96b/16), (97a/12), (97a/14), (98a/04), (98a/07), (99a/07), (99b/02)

m. + de (64a/13)

m. + den (57b/04), (69a/13)

m. + dürür (73b/08), (95a/04)

m. + e (62b/15), (91b/12), (91b/14)

m. + i (55b/14), (56b/16), (99b/09)

m. + ile (99b/08)

m. + üñ (100a/02), (100a/06), (53b/11), (55b/08), (64a/11), (64a/11), (94a/16), (99b/07)

[= 108]

muḥayyir: < Ar. Şaşkınlık veren, şaşkırtan.

m. + olurlar (67a/01)

[= 1]

muḥkem: < Ar. Sağlam, kuvvetli.

m. + dūrūr (95a/03)

m. + édūḡ (98b/17)

[= 2]

muḥālīf: < Ar. 1. Aykırılık, zıtlık. 2. Herhangi bir şeye ya da kişiye karşı çıkan (kimse).

m. + inden (87a/12)

m. + olursavuz (52b/02)

[= 2]

muḥliṣ: < Ar. iki yüzlülük bulunmayan samîmî olan (kimse).

m. + oldılar (97b/07)

[= 1]

muḥtelīf: < Ar. Farklı, çeşitli.

m. + olduğında (65b/13)

[= 1]

muḥtedī: < Ar. İnandığı dinden dönen, müslüman olan (kimse).

m. + lerden (60b/10)

[= 1]

muḥadder: < Ar. Alın yazısı, Allah'ın takdiri.

m. + êtdükdi (69a/07)

m. + olmuşdur (78b/05)

[= 2]

mukarreb: < Ar. Dost olan, yakın kimse.

m. + lerdensiz (86b/14)

[= 1]

mukim: < Ar. Kalıcı olan kimse.

m. + olası (69a/08)

[= 1]

munāza'a: < Ar. Çekişme, münâkaşa.

m. + eden (63a/07)

[= 1]

muntazir: < Ar. Bekleyen, gözleyen.

m. + lerüz (74a/02)

m. + olanlardanam (83a/04)

m. + olmazlar (73b/13), (80b/13)

m. + olu (74a/02), (83a/03), (84b/09)

m. + olurlar (73b/14)

[= 8]

murād: < Ar. Olması istenen, arzu edilen (şey).

m. (55a/01), (55a/03), (55a/09), (60a/16), (63b/17), (68b/04), (69b/12), (71b/18),
(75a/02), (75b/05), (76a/02), (88b/14), (94a/08), (97a/11)

[= 14]

murđār: < Fars. 1. İslâmiyet'te yenilmesi yasaklanan hayvan. 2. Kirli, pis, iğrenç.

m. (68a/09), (91b/09)

m. + olmuş (71b/09)

m. + olursa (70b/10)

[= 4]

mursel: < Ar. 1. Resûl, nebî. 2. Gönderilmiş (kimse).

m. + lendeniseñ (83b/12)

m. + lerüñ (93b/17)

[= 2]

muşevver: < Ar. Şekil ve suret verilmiş.

m. + kılduğ (75b/05)

[= 1]

muşîbet: < Ar. Aniden gelen felâket, belâ.

m. + i (52a/14)

[= 1]

musabhar: < Ar. Emir altına alınan, boyun eğdirilen (kimse).

m. + lar (81a/10)

[= 1]

musallaḥ: Bir kimseyi bunaltacak kadar üstüne düşen.

m. (66b/05)

[= 1]

mustakīm: < Ar. Doğru, gerçek, hak.

m. + dürür (74/14)

[= 1]

muşḍıcı: Muşḍucu, müjdecî.

m. (81b/03)

[= 1]

muḥīc: < Ar. Boyun eğmiş, itâatkâr (kimse).

m. + olanlara (56a/06), (59b/10)

m. + oluḡ (100a/04), (97a/17)

m. + olursaḡ (67b/07)

m. + olursaḡuz (68a/10)

[= 6]

muḥḥali: < Ar. Vâkîf ve haberdar olan.

m. + olunsa (52b/03)

[= 1]

mutta'iz: Vaaz veren

m. + olurlar (75a/02)

[= 1]

mużtar: < Ar. Çâresiz, mecbur.

m. + olduņuz (67b/17)

[= 1]

mü: Soru eki.

m. (90b/03), (90b/03)

[= 2]

müddet: < Ar. Zaman, süre.

m. + e (88b/07)

[= 1]

müfti: < Ar. Fetvâ verme yetkisine sahip fıkıh âlimi.

m. + sidürür (72b/02)

[= 1]

mühlet: < Ar. Belirli süre, vâde.

m. (55b/11), (78a/10)

m. + vèrgil (75b/15)

m. + vèrilmışlèdensin (75b/17)

m. + vèrmek (96a/14)

m. + vèrürüz (95a/03)

[= 6]

mühlik: < Ar. Öldürücü, helâk edici.

m. + dürür (75b/12)

[= 1]

mühr: < Fars. Mühür, damga.

m. (59b/04), (86a/03), (86a/03)

m. + urayduğ (85b/15)

[= 4]

mülk: < Ar. Dünya, âlem.

m. (62b/10)

m. + e (82b/08)

m. + i (87b/06)

[= 3]

mümkin: < Ar. Mümkün, olabilir, muhtemel.

m. (68b/12)

[= 1]

münâdî: < Ar. Herhangi bir haberi herkese duyuran, îlan eden (kişi).

m. (79b/12)

[= 1]

münbit: < Ar. Bereketli.

m. + dūrūr (75b/12)

[= 1]

münezzeh: < Ar. (Allah için) İnsanlara mahsus her türlü sıfat, zaaf ve noksanlıktan uzak olan, hiçbir şeye ihtiyâcı bulunmayan.

m. + dūr (66a/01)

[= 1]

müseyleme-yi kezzāb: Resûl-i Ekrem devrinde peygamberlik iddiasında bulunanlardan biri, yalancı peygamber.

m. (64b/10)

[= 1]

müstelezzāt: < Ar. Lezzet alınan şeyler.

m. (77b/16)

[= 1]

müsülmān: < Ar. > Fars. Müslüman.

m. (52a/11), (60a/09), (87a/17), (99a/09)

m. + lar (80b/06)

m. + ları (80a/02)

[= 6]

müşkil: < Ar. Zor, güç.

m. (91b/10)

m. + dürür (95a/17)

[= 2]

müşrik: < Ar. Allah'a ortak koşan, birden fazla tanrıya inanan kimse.

m. (93b/14)

m. + ler (55b/07), (57a/09), (64a/09), (98b/08)

m. + lerden (66b/02), (68a/08), (70a/10), (74/14)

m. + lere (55a/08), (55a/08)

m. + leri (70a/03)

m. + leridürür (55a/01)

[= 13]

müşterî: < Ar. Gezegen, Jüpiter.

m. (63a/01)

[= 1]

mütehayyir: < Ar. Şaşırılmış, hayrete düşmüş.

m. + kalurlar (95a/12)

[= 1]

müzd: < Fars. Sevap.

m. + leri (80a/03)

[= 1]

-N-

nā'ra: < Ar. Bağırma, haykırma.

n. + sı (83b/12), (85a/09)

[= 2]

nāgāh: < Fars. Ansızın, birdenbire.

n. (59a/17), (59b/08), (85b/03), (86b/01), (86b/04), (87a/02), (88b/08), (97b/17)

[= 8]

nāmeşrū': Meşru olmayan, uygunsuz.

n. (77a/15), (78a/04)

[= 2]

nār: < Fars. Nar.

n. (65b/10)

[= 1]

nāzir: < Ar. Bir işi yönetmede sorumlu olan kimse.

n. (54b/01)

n. + düm (54a/17)

[= 2]

na'ne: < Ar. Nane.

n. (54a/02)

[= 1]

na't: < Ar. Tasvir, tanımlama, anlatma.

n. + ini (94a/17)

[= 1]

nafaqa: < Ar. Geçinmek için sarfedilen para.

n. (97b/06)

[= 1]

namāz: < Fars. Namaz.

n. (97b/07)

n. + ından (52a/15)

n. + kıldılar (93b/01)

n. + kılduğda (77b/12)

n. + kılmakda (77b/05)

n. + kılış (62b/05)

n. + ları (64b/06)

n. + ların (97b/05)

n. + larıyla (60a/08)

n. + um (74a/15)

[= 10]

naş: < Ar. Kesin ve açık hüküm.

n. (75b/12)

[= 1]

naşīb: < Ar. Bir kişinin payıma düşen hisse.

n. + ine (70a/08)

[= 1]

naşihat: < Ar. Öğüt.

n. (89b/14)

n. + dur (64a/10)

n. + éderem (82a/04)

n. + édersiz (92b/07)

n. + étdük (75a/03)

n. + lerdürür (97a/01)

n. + üñi (53b/08)

[= 7]

nażar: < Ar. 1. Bakma. 2. Tecrübelerden yola çıkarak, kıyaslayarak fikir yürütme.

3. Uğursuzluk.

n. (59b/06), (61b/11), (89b/04)

n. + édemezler (99b/17)

n. + éderlerdi (88a/03)

n. + édesiz (72b/12)

n. + édüñ (84b/06)

n. + étmediler (95a/06), (95a/09)

n. + étmez (80a/17)

n. + kıl (57a/09)

n. + kılduk (56a/02)

n. + kılmazlar (93a/17), (97a/10)

n. + kılmazuz (52b/01)

[= 15]

ne: Ne.

n. (52b/14), (53a/07), (54b/11), (55a/08), (56b/06), (61a/13), (66b/14), (67b/05),
(67b/14), (68b/02), (70a/07), (70a/09), (70b/07), (71b/14), (75b/09), (76a/12), (81a/12),
(86b/07), (86b/09), (88a/04), (88a/15), (88a/15), (90b/02), (95a/13), (99a/03), (99a/04),
(99a/16)

n. + dür (86b/02)

[= 28]

ne‘am: < Ar. Evet.

n. (84b/15)

[= 1]

nebāt: < Ar. Bitki.

n. (85b/06)

n. + dan (65b/06)

[= 2]

nebī: < Ar. Peygamber.

n. (92a/02)

n. + lerün (93b/17)

[= 2]

nebīyullah: < Ar. Allah'ın nebîsi, peygamberi.

n. (54a/04), (54a/06)

[= 2]

necât: < Ar. Kurtulma, kurtuluş.

n. (54b/10)

[= 1]

necis: < Ar. Pis, murdar.

n. + dürür (71b/10)

[= 1]

nefs: < Ar. 1. Bir kimsenin kendi öz varlığı. 2. Can, ruh, hayat.

n. (62a/09), (74b/04), (74b/05)

n. + den (62a/12), (65b/01), (95b/10), (95b/11)

n. + e (62a/10), (72b/17), (73b/16), (79a/15)

n. + elerünüz (52a/06)

n. + elerünüze (52a/06)

n. + i (66a/11), (72b/10)

n. + ine (94a/11)

n. + ini (85b/13)

n. + inüñ (56a/05)

n. + leri (69b/03), (78b/10), (93b/08)

n. + leriñ (75a/17)

n. + lerine (56a/08), (56a/08), (56b/17), (94b/03), (96b/02)

n. + lerini (57a/11), (57b/05)

n. + lerümüze (76b/11)

n. + lerüñ (81a/03)

n. + üm (54a/14), (95b/04)

n. + üñ (74b/06)

n. + üñde (97a/05)

[= 35]

nehār: < Ar. Gündüz.

n. + da (60a/07), (60a/07)

[= 2]

nehy: < Ar. Yasak etme, menetme, engelleme.

n. + éderler (57b/04)

n. + éderlerdi (92b/12)

n. + étmedi (76a/17)

n. + étmedüm (76b/08)

n. + olundılar (57b/12)

n. + olunduklarını (92b/14)

[= 6]

nerdubān: < Fars. Merdiven.

n. (53b/04)

[= 1]

neşārā: < Ar. Hıristiyanlar, Nasrânîler.

n. (54b/15), (73b/04), (74a/05)

n. + yı (65b/16)

[= 4]

nesne: Nesne, şey.

n. (54b/01), (55a/13), (56a/09), (57a/12), (57b/10), (59b/04), (59b/04), (60a/09), (60a/10), (60b/12), (60b/16), (62a/05), (63a/15), (64a/03), (64a/12), (64b/09), (65b/06), (66a/07), (67a/04), (67b/10), (67b/16), (67b/17), (68a/15), (68b/12), (69b/13), (71b/08), (72b/08), (73a/13), (74a/05), (78b/08), (81b/11), (86b/03), (87a/03), (89a/08), (89a/09), (89b/14), (95b/05), (96a/02), (99b/10)

n. + den (53b/17), (65b/07), (68a/07), (89b/13), (95a/08)

n. + dür (56b/06)

n. + dürür (53a/07), (85b/02)

n. + ler (77b/17)

n. + lere (77a/17), (96a/05)

n. + leri (51b/18), (77b/16), (78a/04), (91b/09)

n. + nünj (54b/12), (59a/15), (65b/05), (66a/06), (74b/13)

n. + ye (76a/01)

n. + yi (52a/03), (54a/12), (54a/16), (55b/04), (64a/17), (64b/17), (66a/04),
(72a/07), (72b/04), (85a/03), (86a/14), (91a/16), (93a/14)

[= 73]

neyiçün: Ne için.

n. (53b/10), (67b/15), (92b/07)

[= 3]

ni'met: < Ar. 1. Bağış, iyilik. 2. Allah tarafından kullarına bağışlanan yiyecek, içecek
vb.

n. (99b/03)

n. + lere (75b/04)

n. + lerin (77a/06)

n. + lerini (82b/10)

n. + ümi (52b/17)

[= 5]

nice: 1. Nasıl. 2. Pek çok, birçok.

n. (55a/14), (55b/12), (56a/03), (57a/10), (57a/11), (59b/06), (61b/11), (61b/16),
(63a/16), (65a/11), (69b/16), (75a/03), (84a/12), (84b/06), (86a/10), (87a/11), (91a/05),
(97b/12), (98a/01)

n. + ki (55b/14), (61b/08), (61b/09), (64b/10), (64b/11), (65b/16), (65b/17),
(68a/01), (69b/01), (69b/12), (75b/08), (77a/08), (78a/06), (85b/03), (86b/03), (89a/06),
(91b/11), (92a/08), (94a/04), (98a/03), (99b/10)

[= 40]

niçün: Niçin.

n. (55b/07), (96b/16)

[= 2]

nidā: < Ar. Seslenme, çağırma, bağırma.

n. (79b/06), (79b/12)

n. + kıldılar (80a/06)

[= 3]

nihāyet: < Ar. Son.

n. (66b/10)

[= 1]

nil: Mısır'daki nehir.

n. (89a/03)

[= 1]

nisbet: < Ar. İki farklı şey arasındaki tenâsüp, uygunluk.

n. + étdiler (65b/16)

[= 1]

nişān: < Fars. İşâret, belirti, iz, alâmet.

n. (53b/03)

n. + dan (55a/09)

n. + lardurur (88b/01)

[= 3]

nişāne: *bk.* nişān

n. (53b/04), (53b/11), (53b/12), (55a/08), (58b/07)

n. + ler (65a/17)

n. + lerden (55a/09)

n. + leri (78a/02)

n. + lerimizi (82a/11), (83a/07)

n. + lerinden (55a/08), (89b/17)

n. + lerine (87a/16)

n. + lerini (59b/06), (81b/12)

n. + lerümüzden (88b/11)

n. + lerimizi (88b/11), (94a/05)

[= 18]

nit-: Ne etmek.

n.-dügin (75a/12)

[= 1]

nite: Nasıl.

n. (56b/16), (59a/12), (80b/08), (85a/12), (87b/14)

[= 5]

niyāz: < Fars. 1. Yalvarma, yakarma, ricâ. 2. Duâ.

n. + édeler (60a/06), (85a/16)

n. + édersiz (61b/02), (97a/05)

n. + étmek (59a/12)

n. + ıla (59a/08)

[= 6]

nizā: < Ar. Anlaşamama, kavga, çekişme.

n. + kıldılar (64a/13)

[= 1]

nūger: Kul.

n. + ler (62b/01)

[= 1]

nūr: < Ar. 1. Gerçeği görmeye yardımcı olan mânevî ışık. 2. Âlemi aydınlatıcı olduğu için Kur'an-ı Kerim ve Hz. Muhammed hakkında kullanılmıştır.

n. (68a/12)

n. + a (91b/14)

n. + dur (64a/15)

n. + ıla (68a/12)

[= 4]

nuh: Büyük peygamberler arasında sayılan, kendisine inanmayan kavmi tûfan ile helâk edilen peygamber.

n. (63b/09), (69b/12), (81b/13), (82a/01), (82a/09), (82a/14), (82b/08)

n. + dur (63b/17)

n. + ıla (82a/10)

[= 9]

nuşret: < Ar. Allah'ın yardımı.

n. (99b/07)

[= 1]

-O-

od: Ateş.

o. (75b/12)

o. + dan (75b/11), (78b/02), (79a/02)

[= 4]

oğl: *bk.* oğul

o. + ı (51b/15), (52b/17), (58a/16), (82a/13), (82a/14), (82a/14), (82a/14),
(90b/05)

o. + ma (69a/14)

o. + uğ (51b/15)

o. + uğuzı (72b/06)

[= 11]

oğlan: Çocuk.

o. (66a/03), (87b/06)

o. + a (95b/17)

o. + ları (56b/16), (67a/08), (77a/01), (77a/07), (91a/05)

o. + larından (69a/03), (69a/04), (69b/12)

o. + larını (87b/04)

o. + larınığ (55a/03)

o. + larınığuz (89a/12)

[= 14]

oğul: Erkek evlat.

o. (95b/15), (95b/17)

o. + lar (65b/16)

o. + ları (70a/13)

o. + larını (95b/17)

[= 5]

oğı-: *bk.* oğu-

o. (94a/06)

o.-ya (100a/05)

o.-yalar (78a/14)

o.-yayım (72b/03)

[= 4]

oku-: 1.Okumak. 2.Çağırmaq, dâvet etmek.

o.-dı (78b/15)

o.-duğunuz (96a/07)

o.-duklarından (73b/04)

o.-madığınız (96a/07)

o.-mağ (91b/04)

o.-ğ (96a/13)

o.-rlar (62b/02)

o.-rsağuz (96a/05)

o.-sa (54b/13)

o.-sağuz (96b/04)

[= 10]

okun-: Okunmaq.

o.-a (97b/02)

o.-sa (97a/03)

o.-ursa (70a/12), (81b/03)

[= 4]

ol: O.

o. (100a/12), (51/07), (51b/14), (52b/07), (52b/09), (52b/13), (52b/16), (53a/06), (53b/11), (54a/05), (54a/09), (54b/05), (54b/12), (54b/16), (55a/02), (55a/06), (55a/10), (55a/11), (55a/16), (55b/17), (56a/06), (56a/09), (56a/11), (56a/12), (56a/14), (56b/01), (56b/03), (56b/05), (56b/05), (56b/13), (56b/15), (57a/04), (57a/12), (57b/12), (58a/01), (58a/02), (58a/05), (58a/07), (58a/09), (58a/12), (58a/14), (58a/16), (58b/02), (58b/04), (58b/06), (58b/10), (58b/12), (58b/14), (58b/16), (59a/06), (59a/07), (59b/01), (60a/11), (60a/12), (60b/04), (60b/04), (60b/13), (60b/14), (61a/02), (61a/02), (61a/04), (61a/06), (61a/11), (61b/04), (61b/06), (61b/13), (62a/05), (62a/10), (62a/12), (62a/17), (62b/01), (62b/08), (62b/09), (62b/11), (62b/12), (63a/07), (63b/04), (63b/05), (64a/01), (64a/03), (64a/07), (64a/09), (64a/14), (64a/16), (64b/04), (64b/12), (64b/16), (65a/10), (65a/13), (65a/14), (65a/15), (65a/16), (65b/01), (65b/04), (65b/05), (65b/06), (65b/07), (66a/04), (66a/05), (66a/07), (66a/08), (66a/09), (66a/10), (66a/12), (66b/06), (66b/07), (66b/13), (66b/15), (66b/16), (67a/11), (67a/12), (67a/14), (67a/16), (67b/02), (67b/11), (67b/12), (68a/03), (68a/12), (68a/14), (68a/17), (68b/16), (68b/17), (69a/01), (69a/09), (69b/04), (69b/04), (69b/10), (70a/03), (70a/06), (70a/10), (71a/06), (71a/09), (71b/10), (71b/10), (71b/11), (71b/15), (71b/18), (72b/11), (73a/01), (73a/03), (73b/03), (73b/07), (73b/08), (73b/16), (74/14), (74a/09), (74b/03), (74b/04), (74b/12), (74b/13), (74b/15), (75a/13), (75a/15), (75a/17), (75b/04), (76a/11), (76a/14), (76a/16), (76b/04), (76b/04), (76b/08), (76b/09), (76b/10), (76b/16), (77a/04), (77a/04), (77a/10), (77a/11), (77a/11), (77a/12), (77b/13), (77b/16), (78b/02), (78b/04), (78b/07), (79a/03), (79a/06), (79b/06), (79b/07), (79b/14), (80a/01), (80a/07), (80b/14), (81a/15), (81b/04), (81b/05), (81b/06), (81b/06), (81b/07), (81b/16), (82b/07), (83a/02), (83a/12), (83a/14), (83b/04), (84a/02), (84a/06),

(84a/10), (84a/17), (84b/04), (84b/10), (85a/14), (85a/15), (85b/04), (85b/16), (86a/03), (86a/09), (86a/17), (86b/05), (86b/13), (87a/02), (87a/04), (87b/06), (87b/06), (88b/07), (89a/09), (89a/11), (89a/14), (89a/16), (89b/06), (89b/12), (89b/14), (90a/06), (90a/12), (90b/14), (90b/16), (91a/01), (91a/11), (91b/14), (91b/14), (92b/04), (92b/05), (93a/02), (93a/11), (93b/02), (93b/04), (93b/06), (94a/05), (94a/10), (94a/10), (94a/11), (94b/05), (94b/10), (94b/11), (95a/05), (95a/16), (95b/09), (95b/10), (95b/14), (95b/17), (96a/05), (96a/16), (96b/03), (96b/04), (96b/06), (96b/09), (97a/03), (97a/10), (97b/12), (98a/04), (98a/07), (98a/09), (98a/15), (98b/03), (98b/05), (98b/10), (98b/11), (98b/12), (98b/15), (98b/15), (99a/07), (99a/09), (99a/13), (99a/16), (99b/08)

o. + dur (51b/11), (54b/09), (60b/15), (62b/06), (62b/11), (65a/14), (65b/04), (66b/02), (93a/09), (94b/04)

o. + durur (62b/03), (66a/06)

[= 287]

ol-: Olmak, bulunmak, meydana gelmek.

o.-a (51b/04), (51b/15), (52a/10), (55a/13), (58b/06), (58b/07), (58b/07), (58b/11), (60b/06), (62a/01), (66a/03), (71b/09), (71b/09), (71b/10), (71b/10), (71b/11), (71b/11), (73b/17), (74a/01), (74b/16), (81b/09), (81b/10), (95a/09), (98a/10), (99a/06), (99a/16)

o.-acaıklarını (98a/05)

o.-alar (52a/12), (52a/12), (52a/13), (78b/16), (96b/15)

o.-am (56a/14), (60b/10)

o.-an (61a/16), (70b/10), (71b/07), (86a/14), (88a/02), (90a/05), (93a/14),
(96a/15)

o.-ana (71b/07)

o.-andan (84a/10)

o.-anı (91b/08)

o.-anıla (60a/02), (69b/16)

o.-anlar (83b/04), (85a/13)

o.-anlara (56a/06), (59b/10), (59b/11)

o.-anlardan (62b/17)

o.-anlardanam (83a/04)

o.-anlardandır (77a/05)

o.-anları (67b/12), (85a/15)

o.-anların (86a/04)

o.-asın (60a/11)

o.-asız (100a/17), (69a/08), (73a/04), (76b/01), (76b/01), (82a/09), (82b/11),
(92a/04), (97a/04)

o.-avuz (52b/02), (52b/09), (58b/04), (84b/16)

o.-ayduk (57b/09), (73b/05), (73b/06)

o.-dı (54a/07), (54b/08), (56a/03), (57a/08), (57a/11), (57a/12), (57b/09),
(63a/14), (65a/07), (67b/04), (67b/14), (67b/16), (68a/11), (69a/05), (71a/14), (74a/06),
(75a/07), (76b/05), (77b/08), (78b/08), (80a/04), (81a/07), (82b/15), (84a/10), (84a/12),

(84b/06), (86a/10), (87a/03), (87a/03), (88a/08), (88a/10), (88a/11), (88a/15), (88b/03),
(90b/06), (94a/10), (94a/11), (94a/15), (94b/02), (95b/12), (97b/17), (98b/07), (98b/13)

o.-dığı (80a/05)

o.-dılar (51b/16), (54b/09), (55a/01), (55b/06), (57b/02), (58a/11), (62a/13),
(68a/15), (69b/03), (71b/13), (74a/04), (78b/09), (80a/02), (82a/17), (83b/13), (85a/06),
(85a/09), (85a/11), (85b/08), (85b/11), (97b/07), (98a/03), (99a/01), (99a/05), (99a/11)

o.-dıyısı (71a/14), (71a/15)

o.-duğu (71a/16)

o.-duğudurur (55a/10)

o.-duğın (53b/07)

o.-duğında (65b/13)

o.-duğıyla (94a/08)

o.-duğunuz (53a/02)

o.-duğ (58a/15), (73b/03), (73b/04), (93b/10)

o.-duğları (54b/08), (62a/15)

o.-dular (90a/07), (90a/14), (90a/15), (90b/15)

o.-duğ (54b/01)

o.-duğsa (82b/15)

o.-duğuz (67b/17), (79a/06)

o.-dur (87a/17)

o.-incaya (72b/15)

o.-ısar (69b/17), (98a/16)

o.-ısarlar (53b/17)

o.-ma (56a/15), (67b/04), (97a/07), (98a/06)

o.-madı (57a/08), (64b/09), (74a/05), (75a/06), (79a/05), (84a/06)

o.-madılar (64a/07)

o.-maduğ (57a/09)

o.-mağ (62b/16), (74b/02)

o.-mağıl (53b/06)

o.-mağiğün (67a/13)

o.-mağ (56b/01), (99b/06)

o.-mağlığıla (63b/02)

o.-mağ (100a/17)

o.-masun (74b/14)

o.-maya (62a/09), (62a/12)

o.-mayam (60b/10)

o.-mayan (64b/17)

o.-mayanlara (98a/10)

o.-mayasız (72b/05)

o.-maz (54a/12), (55a/08), (59b/09), (68b/12), (74a/11), (75b/13), (85a/01),
(85b/11), (85b/12)

o.-mazam (59b/17), (60b/08), (95b/04)

o.-mazdı (51b/10), (51b/12), (51b/13), (70a/07)

o.-mazlar (57a/03), (73b/13), (80b/13), (96b/14)

o.-mazsız (72a/10)

o.-mış (52b/09), (71b/08), (71b/09), (86b/01), (86b/04)

o.-mıŝdur (52b/05), (78b/05)

o.-mıŝlar (59b/01)

o.-mıŝlardan (97a/04)

o.-sa (51b/05), (51b/06), (51b/11), (51b/12), (51b/13), (51b/13), (51b/15),
(58b/15), (60b/15), (71a/15), (71a/15), (71a/16), (84b/07)

o.-salar (60a/09)

o.-sar (62b/09)

o.-sardurur (62a/14), (62a/14)

o.-sun (80a/08), (86b/13), (88a/09)

o.-ub (69b/01), (76a/09), (92b/15), (98a/06), (99a/11)

o.-uban (87a/05)

o.-uņ (100a/04), (52a/05), (53a/07), (69b/15), (74a/02), (81a/11), (83a/03),
(84b/09), (88a/03), (92b/15), (97a/03), (97a/17)

o.-ur (100a/07), (100a/11), (54b/06), (54b/14), (56b/01), (56b/02), (57b/04),
(64a/02), (66b/14), (68a/16), (69b/17), (70a/08), (75a/02), (81b/03), (83a/17), (89a/08),
(94b/15), (96a/17), (96b/17)

o.-uram (85a/12)

o.-urđı (51b/10), (51b/12), (51b/12), (51b/13), (51b/13), (51b/14), (58a/07),
(70a/06), (82b/10)

o.-urdurur (61a/12)

o.-urlar (55a/10), (64b/02), (64b/07), (67a/01), (73b/14), (75a/02)

o.-urlardı (70a/08)

o.-ursa (52a/17), (70b/10), (71a/16), (73a/02), (99b/10)

o.-ursam (56a/16)

o.-ursağ (61b/03), (67b/07)

o.-ursağuz (68a/10), (96a/09)

o.-ursavuz (52b/02), (86b/12)

o.-ursız (68a/10), (76a/14), (98b/04)

o.-urum (60a/01), (63a/05)

o.-uruz (61b/04), (76b/13), (86b/15), (90a/17), (95b/16)

[= 325]

oldur-: Olmasını sağlamak.

o.-ur (92a/01)

[= 1]

olıcı-: *bk.* olucu-

o.-lardansın (75b/15)

[= 1]

olun-: *bk.* olun-

o.-ana (72b/09), (72b/09)

o.-asız (73b/01)

o.-dı (93a/13)

o.-sarlar (68a/05)

o.-ur (60a/01)

o.-ursız (69b/13)

[= 7]

olucu-: Olan.

o.-lardur (78b/02)

[= 1]

olun-: Olunmak. 1. Yaradılmak, meydana getirilmek. 2.Yapılmak. 3. Olmak.

o.-a (57b/06)

o.-dı (55b/16), (56b/08), (64b/09), (66b/01), (68a/01), (74b/17)

o.-dılar (57b/12), (79b/06)

o.-duklarını (92b/14)

o.-dum (60b/07)

o.-mazlar (74a/11)

o.-mışlardı (92b/02)

o.-sa (52b/03)

[= 14]

olurak: Olur gibi manasında.

o. + dur (63b/02)

[= 1]

on: On.

o. (54b/13), (54b/13), (54b/14), (74a/09), (89a/15), (89b/13)

o. + ar (54a/05), (54a/05)

[= 8]

oñuldur-: İyileştirmek, řifâ buldurmak.

o.-duk (58a/08)

[= 1]

onar-: İslah etmek.

o.-ursın (91a/11)

[= 1]

on biñ: On bin.

o. (58b/17)

[= 1]

on iki: On iki.

o. (92a/08), (92a/08), (92a/11)

[= 3]

ortak: Ortak, Şerik, hissedar.

o. + dur (70b/11)

o. +  tmeklig n zi (78a/07)

o. + k lmama lı nuzdur (72b/04)

o. + lar (96a/01)

[= 4]

ot: K çük bitki.

o. (88a/10)

o. + ı (81b/09)

[= 2]

otur-: Oturmak.

o.-aca am (76a/02)

o.-anlar (80a/13)

o.-dılar (54a/05)

o.-ma (62a/02)

o.-mak (84b/01)

[= 5]

otuz: Otuz.

o. (58a/04), (58a/04), (89a/14), (89a/14)

o. + unda (58a/04)

[= 5]

otuz yedi biç: Otuz yedi bin.

o. (86b/17)

[= 1]

oyna-: Oynamak.

o.-rlar (64b/02)

[= 1]

oyun: Oyun.

o. (62a/07)

o. + dur (53a/08)

[= 2]

oyuncak: Oyuncak.

o. (80b/07)

[= 1]

-Ö-

ög-: Övmek.

ö.-meğın (59a/03)

ö.-meklik (54b/15)

ö.-miş (94b/04)

ö.-mişlerdürürler (77b/11)

[= 4]

öğredil-: Öğretilmek. Bilgi kazandırılmak.

ö.-dünüz (64a/17)

[= 1]

öğren-: Öğrenmek.

ö.-dün (66a/15)

[= 1]

öğret-: Öğretmek.

ö.-düm (58a/03)

[= 1]

öğüd: *bk.* öğüt

ö. + ümüzi (62a/02)

ö. + üni (92b/11)

[= 2]

öğür: Arkadaş, eş.

ö. + di (66a/14)

[= 1]

öğüt: Öğüt, nasihat.

ö. (68b/15), (68b/16), (81b/08), (82a/06), (82b/06), (87b/18), (89b/13), (94a/14)

ö. + ümüzi (62a/05)

ö. + vèrdi (71b/04)

ö. + vèrdükten (85a/13)

ö. + vèrdüm (83b/16)

ö. + vèrenleri (83b/17)

ö. + vèrmemek (94a/14)

[= 14]

öğütci: Öğütçü, öğüt veren kimse.

ö. + yem (82b/05)

[= 1]

öğütlen-: Öğütlenmek. Birisine bir şeyi Yapım veya Yapımma konusunda teklif ve tavsiyelerde bulunulmak.

ö.-diler (59a/15)

ö.-eler (77a/06)

ö.-mezler (75a/02)

ö.-miş (73a/04)

[= 4]

öl-: Ölmek.

ö. (54a/06)

ö.-di (54a/07)

ö.-diler (51b/02)

ö.-dügi (55a/04)

ö.-dükde (70a/13)

ö.-mek (55a/05), (99b/13)

ö.-miş (81b/05)

ö.-ür (70a/13)

ö.-ürsüz (76b/16)

[= 10]

ölçeg: Ölçek.

ö. + i (72b/15), (84a/14)

[= 2]

öldür-: Öldürmek.

ö.-di (91a/04), (91a/06), (99b/01)

ö.-dük (99a/17)

ö.-elerdi (90b/06)

ö.-esiz (72b/11)

ö.-medünüz (99a/17)

ö.-mek (92b/17), (99a/04)

ö.-meyesiz (72b/06), (72b/09)

ö.-ür (61a/07)

ö.-ürler (70a/14)

[= 13]

öli: *bk.* ölü

ö. + dürür (52b/06)

[= 1]

ölü: Ölü.

ö. + den (65a/09)

ö. + ler (67a/03)

ö. + leri (81b/08)

ö. + yi (65a/10)

[= 4]

ölüm: Ölüm.

ö. (52a/10), (52a/14), (61a/14), (64b/13), (73b/13), (74a/10), (76b/15)

ö. + den (53b/09)

ö. + üm (74a/16)

[= 9]

öñ: Ön. 1. İleride bulunan. 2. Önce olan, önce gelen, ilk.

ö. + ine (99a/14)

ö. + lerinden (76a/04)

ö. + ümüze (58b/07)

ö. + ünçe (81b/04)

[= 4]

öñdin: Önce, daha evvel.

ö. (51b/02), (53a/14), (55a/14), (55b/16), (57b/11), (59a/10), (63b/10), (64b/04),
(69a/14), (72a/08), (73b/03), (78a/12), (78b/13), (78b/15), (86a/03), (87b/11), (91a/08),
(93b/13), (93b/15)

ö. + lere (91b/08)

[= 20]

öñdün: *bk.* öñdin

ö. (80b/16)

[= 1]

ört-: Örtmek, kapatmak, gizlemek.

ö.-er (77a/02)

ö.-ilür (77a/05)

ö.-sün (54a/04)

[= 3]

örtül-: Örtülmek.

ö.-mişdi (76a/15)

[= 1]

öt-: Ötmek.

ö.-erlerdi (88a/14)

[= 1]

öz: Zât, kendi.

ö. + ümüze (62a/17)

[= 1]

özge: Başka, gayri.

ö. (62a/10), (74b/06)

[= 2]

-P-

pādişāh: < Fars. (Hüküm sâhibi olan, hükmeden anlamında) Allah.

p. + durur (63b/08)

p. + idurur (74a/17)

p. + lar (83a/15)

p. + sın (54a/15)

[= 4]

pādişāhlıg: Padişahlık.

p. + ı (54b/11), (91b/17)

[= 2]

pāk: < Fars. 1. Hâlis, saf. 2. Mübârek, kusursuz, günahsız.

p. (89b/08)

p. + etmek (98b/10)

p. + sını (54a/12)

[= 3]

pāre: < Fars. Parça.

p. (55a/10), (89b/07), (89b/07)

[= 3]

perde: < Fars. Engel, mâni.

p. (57a/15)

p. + ler (57a/14)

[= 2]

perverdigār: < Fars. Bütün yaratıkları besleyen ve yetiştiren, Allah.

p. + ıdurur (81a/13)

p. + ımuş (82b/04)

[= 2]

pes: < Fars. Şu halde, öyleyse, imdi.

p. (54a/02), (65a/11), (71a/15), (71a/16), (75a/15), (78b/02), (79a/01), (79a/06),
(84a/08), (84a/14), (94a/17)

[= 11]

peşimān: < Fars. Yaptığına üzülüp hayıflanan, esef eden, nâdim.

p. + oldular (90a/15)

[= 1]

peşimānlık: < Fars. Pişmanlık.

p. (95a/09)

[= 1]

peygāmber: < Fars. İnsanlara Tanrı'nın buyruklarını bildiren, onları Tanrı yoluna, dine çağırın kimse, nebî, yalavaç, elçi.

p. (52a/02), (53b/04), (53b/05), (54b/12), (58b/08), (67a/02), (67a/03), (67a/07),
(73a/07), (75a/09), (83a/10), (85a/14), (89b/10), (97b/16)

p. + dürür (65b/02), (69b/13)

p. + e (100a/05), (63b/09), (67a/12), (73a/10), (74a/06), (91b/03)

p. + em (86a/12)

p. + i (55b/11), (81b/13), (83b/17), (85a/15)

p. + ime (58a/13)

p. + ine (75a/12), (92a/02), (97a/17), (99a/05), (99a/06)

p. + ler (53b/01), (55b/16), (56a/03), (59a/09), (68b/04), (69a/13), (69a/14),
(69a/17), (78a/14)

p. + lerden (55b/17)

p. + lere (75a/10)

p. + leri (52b/13), (53a/14), (59b/10), (79b/05), (80b/17), (86a/01), (86a/08)

p. + lerine (92a/03)

p. + lerler (86a/02)

p. + sin (67a/04)

p. + üm (98a/04)

p. + ümüzi (59a/01)

p. + üндür (97a/15)

[= 57]

peygāberliđ: *bk.* peygāberlik.

p. + e (64a/05)

p. + ine (53b/11), (58a/15)

[= 3]

peygāberlik: *bk.* peygāberlik.

p. (58a/04)

[= 1]

peygāberlik: Peygamberlik.

p. (64a/04)

p. + дürür (88b/04)

p. + leri (68b/06)

[= 3]

peynir: < Fars. Peynir.

p. (54a/03)

[= 1]

piş-: Pişmek.

p.-düğine (65b/12)

[= 1]

put: < Fars. Eski dinlerde, kendisine tapınılan bir ilâhı veya ilâhların bâzı niteliklerini temsil etmek üzere yapılmış resim ve heykel.

p. + a (59a/14)

p. + lar (65a/05)

p. + ları (51b/09), (62b/13)

p. + larıñuzı (65a/05)

p. + larına (51b/04), (51b/11)

[= 7]

-R-

râhat: < Ar. Dinlendiren, yorgunluk vermeyen.

r. (65a/12)

[= 1]

râst: < Fars. Doğru, müstakim.

r. (74a/13), (90b/15)

r. + durur (67b/05)

[= 3]

râzî: < Ar. Kabul eden, rızâ gösteren.

r. + oldu (54b/08)

r. + oldılar (54b/09)

r. + olmağ (67a/13)

[= 3]

râzık: < Ar. Rızık veren (Allah).

r. + ı (53b/16)

[= 1]

rabb: < Ar. Cenâbıhak, Allah, Tanrı.

r. + iñüzden (82b/06)

[= 1]

rağıyallâhu‘anh: < Ar. Din büyüklerinden bahsederken “Allah ondan râzı olsun” anlamında kullanılan duâ sözü.

r. (60a/16)

[= 1]

rahîm: < Ar. “Âhirette mümin kullarına acıyan, merhamet eden” anlamında esmâ-i hüsnâdan (Allah’ın en güzel isimlerinden)dir.

r. + dür (60b/04)

[= 1]

raḥm: < Ar. Döl yatağı.

r. + idürür (65b/03)

[= 1]

raḥmet: < Ar. Allah'ın yaratıklarına olan merhameti, acıma ve esirgemesi.

r. (53b/01), (58b/16), (69b/10), (72a/03), (73b/01), (90a/16), (91a/02), (97a/04)

r. + dürür (73b/08), (97a/02)

r. + êdicedürür (90b/17)

r. + êdiciregi (90b/10)

r. + i (81b/01), (91b/01)

r. + ile (80a/17), (80b/01)

r. + in (81a/17)

r. + inden (76a/09)

r. + ini (60b/01)

r. + kılduḳ (80b/12)

r. + üm (91a/16)

r. + üḡe (90b/09)

[= 22]

re'y: < Ar. Fikir, görüş, düşünce.

r. (63a/01)

[= 1]

renk: < Fars. Renk.

r. + leri (65b/13)

[= 1]

resûl: < Ar. Peygamber, nebî.

r. + dürür (91b/05)

r. + inden (99b/12)

r. + lerden (86a/07)

[= 3]

resûlallâh: < Ar. Allah'ın gönderdiği peygamber. Hazret-i Muhammed'in bir ismi.

r. (93a/07), (97a/13), (98a/01)

[= 3]

revâ: < Fars. Lâyık, uygun, yerinde, münâsip.

r. + dur (54a/04), (68a/01)

[= 2]

rızâ: < Ar. Allah'ın kulun hâli ve yaptıkları karşısında duyduğu hoşnutluk.

r. + sını (60a/08)

r. + sını (77b/06)

[= 2]

rızq: < Ar. Allah tarafından herkese takdir edilen nîmet.

r. (72b/07), (75b/03), (97b/10)

r. + da (74b/10)

r. + dan (77b/16)

r. + in (55a/02)

r. + vèr (58b/08)

[= 7]

rişvet: < Ar. Bir görevin yerine getirilmesi karşılığında haksız şekilde alınan ücret veya sağlanan menfaat.

r. + ile (93a/09)

[= 1]

rivāyet: < Ar. Halk arasında söylenen söylenti.

r. + de (58b/16)

[= 1]

rūstem: < Fars. İran millî destanının en güçlü kahramanı.

r. (57b/03)

[= 1]

rūşen: < Fars. Âşikâr.

r. (88b/01), (88b/01)

r. + ola (60b/06)

[= 3]

rūzī: < Fars. Rızık, azık.

r. + êtdüğünü (70b/15)

r. + êtdüğünden (80b/04)

r. + eydi (71a/08)

r. + kıldüğümüzden (97b/05)

r. + vârenlerüñ (58b/09)

[= 5]

rucū: < Ar. Geri dönme.

r. + êdersiz (61b/06)

r. + ñuz (52a/08)

[= 2]

rukū: < Ar. Namazda öne doğru eğilme, kıyamla secde arasında olanı.

r. + yıla (64b/07)

[= 1]

-S-

şāhib: < Ar. Sahip, mâlik.

s. + inde (95a/04)

[= 1]

şālīh: < Ar. 1. Kur'an'da Semûd kavmine gönderildiği bildirilen peygamber. 2. Dînin emrettiği hususlara uygun davranan, iyi amel sâhibi, günah işlemekten kaçınan (kimse).

s. (83b/03), (83b/05), (83b/07), (83b/11)

s. + dür (63b/18)

s. + dürür (83a/09)

s. + lerdendürür (63b/14)

s. + lerdürür (93a/04)

s. + lere (96a/17)

s. + leridürür (92b/06)

[= 10]

şabr: < Ar. Kötü olaylar karşısında şikâyet etmeden, sızlanmadan dayanma, tahammül gösterme.

s. + êtdiler (53a/15)

s. + êtdükleriyle (88b/17)

s. + êtmegi (87a/17)

s. + ı (98b/14)

[= 4]

şadağa: < Ar. Karşılık beklenmeden sâdece Allah rızâsı için fakirlere verilen para, mal vb.

s. (97b/07)

[= 1]

şag: Sağ. Solun karşıtı.

s. (76a/06)

[= 1]

şagıl-: Hastalıktan kurtulmak, iyileşmek.

s.-sa (51b/08)

[= 1]

şagır: İşitme duyusundan yoksun, işitmeyen (kimse).

s. + lardurur (59a/01), (99b/16)

[= 2]

şagırılık: Sağır olma durumu.

s. (57a/16)

[= 1]

şakın-: Sakınmak, kaçınmak.

s.-urlar (62a/04)

[= 1]

şakla-: Gizli tutmak, duyurmamak.

s.-mağ (73a/14)

s.-rlar (64b/07)

[= 2]

şal-: Serbest bırakmak.

s.-dılar (88a/15)

[= 1]

şalivér-: Serbest bırakmak, gitmesine izin vermek.

s.-ürleridi (51b/08)

[= 1]

şan-: Sanmak, zannetmek.

s.-anlardanam (76b/03)

s.-ub (67b/09)

s.-urduñuz (57a/07), (65a/06)

s.-urlar (67a/07), (77b/10)

[= 6]

şancağ: Sancak. Bayrak, bunun temsil ettiği askerî birlik ve idarî bölge için kullanılan bir terim.

s. + a (99a/14)

[= 1]

şanem: < Ar. Put.

s. + den (89a/07)

s. + e (62a/07)

s. + ler (75a/02), (89a/05), (96a/04), (96b/06)

s. + lerden (63a/13)

s. + lere (89a/07)

s. + leri (66b/05), (70a/08), (70a/09), (87b/03), (89a/06), (96a/05), (96b/03),
(96b/04)

s. + lerimiz (81a/04)

s. + lerimizündür (70a/05)

s. + leriñüzden (63a/16)

s. + lerine (55a/01), (66b/11), (70a/12), (89a/04)

s. + lerinüñ (70a/06)

s. + lerüñ (83a/02)

s. + lerünüzi (96a/13)

[= 26]

şanu: Sanmak, zannetmek.

s. + larıyla (70a/04)

[= 1]

şarf: < Ar. Harcama.

s. (70a/07)

s. + èderlerdi (70a/04)

s. + olmağ (56b/01)

[= 3]

şat-: Satmak.

s.-un (84a/15)

[= 1]

şemud: *bk. şemud*

s. + dı (83a/03)

[= 1]

şevāb: *bk. şevāb*

s. (58a/03)

s. + a (94b/01)

s. + dan (54b/13), (94b/14)

[= 4]

şıdk: < Ar. Doğruluk, gerçeklik.

s. + ıla (79b/06)

[= 1]

şıfat: < Ar. 1. Bir kimse veya şeyin sâhip olduğu nitelik, ona âit olan özellik, hal ve vasıf. 2. Yüz, kılık ve dış görünüş.

s. + ı (64a/17)

s. + ıla (91b/05)

s. + ların (66a/05)

s. + larlar (66a/02)

[= 4]

şıfatlu: Sıfatlı, nitelikli.

s. (96a/16)

[= 1]

şığa-: Sınamak.

s.-dı (93b/16)

[= 1]

şıgın-: Sığınmak. Himâyesine, kolu kanadı altına girmek.

s. (96b/09)

s.-dı (69a/06)

[= 2]

şıgır: Geviş getirenlerden, boynuzlu büyükbaş evcil hayvanların genel adı.

s. + dan (71b/02), (71b/14)

[= 2]

şına-: Denemek, imtihan etmek.

s.-duğ (93a/05)

s.-mağ (74b/10)

[= 2]

şınıf: < Ar. Grup, zümre.

s. (67a/04), (67a/04)

[= 2]

şohbet: < Ar. Karşılıklı konuşma, hasbihal.

s. + ünden (60a/11)

[= 1]

şol: Sol. Sağ karşıtı.

s. (76a/07)

[= 1]

şoñ: Gelecek, âkıbet.

s. + ı (69b/17)

s. + ında (98b/07)

s. + umuza (58b/07)

[= 3]

şoñra: Sonra.

s. (51b/02), (51b/16), (53b/09), (53b/10), (53b/17), (54a/07), (54b/17), (55a/03), (55a/05), (55b/03), (55b/10), (55b/11), (56a/02), (57a/05), (57a/07), (58a/04), (58b/11), (59b/07), (60b/02), (60b/03), (61a/08), (61a/09), (61a/10), (61a/15), (61b/05), (62a/03), (62a/18), (64a/02), (64b/01), (66b/08), (69b/11), (69b/16), (73a/10), (73b/12), (73b/13), (74a/06), (74a/07), (74b/06), (75b/06), (76a/04)a.ndan, (78a/12), (81a/07), (81a/16), (82b/08), (83a/15), (84a/17), (84b/17), (85a/13), (85a/17), (85b/14), (86a/07), (86a/07), (87a/13), (87b/12), (88a/10), (88a/13), (88a/16), (89b/05), (90a/10), (90b/02), (90b/15),

(90b/16), (93a/07), (93b/14), (93b/15), (94a/17), (95a/09), (95a/10), (96a/13), (96b/14),
(98a/04)

s. + ğı (91a/17)

s. + ğılar (52b/11)

s. + ya (52a/15)

[= 74]

şor-: Sormak.

s. (92a/16)

s.-arlar (67a/09), (95a/13), (95b/01), (97a/12)

s.-dı (51b/01)

s.-dılar (91a/06)

s.-ma (60a/06)

s.-saruz (75a/08), (75a/11)

s.-sunlar (86b/09)

s.-unca (51b/01)

[= 12]

şu: Su.

s. (81b/06), (92a/09), (98b/08)

s. + dan (62a/14), (80b/03), (92b/03)

s. + larını (88a/16)

s. + yı (80b/05), (88a/16)

s. + yıyla (98b/12)

[= 10]

şūr: < Ar. İsrâfil'in üfleyeceği İçi boru gibi boş olan büyük boynuz, nefir.

s. (62b/10), (75b/17)

[= 2]

şūret: < Ar. Biçim, görünüş, kılık.

s. + inde (55b/12), (55b/13)

s. + indedürür (55b/15)

s. + ine (55b/13)

[= 4]

şudār: Put ismi.

s. + dı (83a/03)

[= 1]

şulan-: Sulu duruma gelmek.

s.-dılar (98b/13)

[= 1]

şulu: Suyu olan, suyu bol.

s. (98b/08)

[= 1]

şuşa-: Susamak.

s.-dılar (98b/12)

[= 1]

sābit: <Ar. 1. Kesin bir delil veya tecrübe ile zan ve şüpheden kurtarılıp gerçekliği, doğruluğu ortaya konmuş, ispatlanmış olan. 2. Sürekli olarak hep aynı durumda, aynı değerinde kalan, değişmeyen.

s. (74b/02), (98b/17)

s. + olanlardan (62b/17)

s. + olurlar (64b/07)

[= 4]

semud: Kur'an-ı Kerim'de adı geçen ve Hz. Sâlih'in tebliğ faaliyetinde bulunduğu bir Arap kavmi.

s. (55a/15)

s. + a (83a/08)

[= 2]

senā: <Ar. Övme, övüş, medih.

s. (79b/02)

[= 1]

sevāb: <Ar. İyi ve güzel davranışlar karşılığında Allah tarafından verilen mükâfat.

s. + ıla (74a/08)

[= 1]

sā'at: < Ar. Saat.

s. (78a/12), (78a/13)

[= 2]

sā'ibe: < Ar. Dilek kabulü için putlar adına salıverilmiş deve.

s. (51/07)

s. + den (51/07)

[= 2]

sā'yibe: *bk.* sā'ibe

s. (70b/04)

s. + den (70b/10)

[= 2]

sāḥir: < Ar. Büyücü, sihirbaz.

s. + ler (87a/05), (87a/14)

[= 2]

sākin: < Ar. Bir yerde oturan, ikāmet eden kimse.

s. (75b/02)

s. + ol (76a/11)

[= 2]

sām: Hz. Nûh'un oğlu.

s. (82a/14), (82a/14)

[= 2]

sa'âdet: < Ar. Mutluluk, bahtiyarlık.

s. (54b/09), (79b/03)

s. + bulmazlar (70a/01)

[= 3]

sa'âdetlen-: Mutluluğa ermek.

s.-diler (91b/15)

[= 1]

sa'âdetlü: Saâdetli, Saâdet sâhibi.

s. (96a/05)

[= 1]

saç: Saç.

s. + ını (90b/04)

[= 1]

sağış: < Ar. Sayı, adet, miktar, hesap.

s. + da (89b/13)

[= 1]

sal-: *bk.* şal-

s.-arlarıdı (51b/15)

[= 1]

salkım: Salkım. Üzüm gibi birçoğu bir sap üzerinde bir arada bulunan yemiş.

s. + lar (65b/08)

[= 1]

saña: Sana. Sen zamirinin yönelme hâli.

s. (53a/17), (57a/13), (57b/01), (58a/03), (60a/02), (60a/15), (62a/02), (66b/01),
(67a/11), (74b/14), (75b/10), (75b/13), (76a/10), (86b/09), (86b/10), (88a/06), (88a/09),
(88b/04), (88b/05), (89b/03), (89b/11), (91a/14), (95b/01), (96b/05), (98a/04)

[= 25]

sark-: Yukarıdan aşağıya doğru uzanmak.

s.-dı (94a/15)

[= 1]

sebeb: < Ar. Sebep. Gerekçe, neden.

s. (71b/11)

s. + iyle (51b/02), (53a/02), (55b/03), (59b/14), (60a/11), (62a/15), (64b/16),
(66b/06), (68b/08), (69a/12), (72a/01), (73a/04), (79a/06), (92b/13), (94a/10)

[= 16]

sebkat: < Ar. Önceden geçme, önceden olma.

s. + edüb (84a/02)

[= 1]

sebt: < Ar. Cumartesi.

s. (92b/02)

[= 1]

secde: < Ar. Allah'ın büyüklüğü, yüceliği önünde hiçliğini göstermek ve O'nu ululamak maksadıyla yere kapanma.

s. + edün (75b/06)

s. + kılmadı (75b/07)

s. + kılmaktan (75b/09)

s. + ye (76a/02)

[= 4]

seç-: 1.Ayırt etmek. 2.Tercih etmek.

s.-mez (63a/16)

s.-mezsiz (89a/07)

[= 2]

sefer: < Ar. Savaş için yapılan yolculuk, savaşa gidiş ve yapılan savaş.

s. + de (52a/13)

s. + den (51b/08)

[= 2]

sekiz: Sekiz.

s. (71a/10)

[= 1]

selâm: < Ar. Huzur, güven, sağlık, selâmet.

s. (73a/05)

[= 1]

selāmetlik: < Ar. Esenlik, güvenlik.

s. (68b/16), (80a/08)

[= 2]

selāmetlik: *bk.* selāmetlik

s. (63b/04)

[= 1]

sen: Sen.

s. (17), (52b/15), (53b/02), (53b/07), (54a/12), (54a/13), (54a/14), (54a/15), (54a/16), (54b/01), (54b/02), (54b/03), (54b/04), (56a/10), (56a/15), (56b/13), (57a/10), (57b/15), (58a/10), (58b/09), (60a/06), (60a/11), (61b/03), (61b/17), (62a/02), (62b/13), (66b/04), (67a/02), (67a/03), (67b/03), (67b/07), (72a/15), (72a/16), (74b/16), (75b/15), (75b/16), (75b/17), (76a/01), (76a/12), (76b/12), (82b/12), (83b/12), (85a/05), (86a/17), (86b/14), (87a/15), (87b/03), (87b/11), (87b/11), (88a/05), (89a/05), (89b/05), (89b/09), (91a/12), (93b/09), (95b/02), (95b/15), (96b/14), (96b/16), (97b/11), (99b/01)

s. + den (53a/14), (53b/09), (53b/11), (55b/16), (57a/17), (58a/10), (58b/08), (59a/10), (95a/13)

s. + i (53a/11), (53a/12), (54a/10), (54a/11), (56b/03), (56b/04), (58a/01), (62b/14), (66b/04), (67b/08), (72a/02), (82a/01), (82a/17), (82b/01), (84a/13), (84b/12), (87b/03), (89b/08), (89b/10), (89b/10), (96b/08), (97b/11)

s. + sin (90b/10)

s. + üñ (52b/17), (53a/12), (53b/13), (54a/14), (54b/03), (60a/08), (60a/10),
(61b/12), (62b/14), (63b/07), (67b/02), (67b/11), (68a/02), (68b/14), (69b/05), (69b/09),
(69b/09), (74b/11), (74b/15), (76a/03), (88a/06), (90b/16), (91a/10), (93a/01), (93b/07)

s. + üñile (57b/01), (84b/13), (88b/06)

[= 121]

serāy: < Fars. Büyük ve gösterişli binâ.

s. + ı (87b/10)

s. + ına (57b/08), (57b/10)

s. + ında (65a/04), (69a/07)

s. + lar (83a/17)

s. + lardan (89a/02)

[= 7]

serencām: < Fars. - Ar. Bir iş, bir durum veya olayın iyi veya kötü sonu, âkıbeti.

s. (84a/12)

s. + ı (84b/06)

[= 2]

sergerdān: < Fars. Ne yapacağını bilmeyen, şaşırılmış, sersemlemiş bir durumda olan
(kimse), şaşkın, perîşan.

s. + ıla (62b/01)

[= 1]

serkeşlik: Serkeş olma durumu, dik kafalılık.

s. (65a/01), (83b/04)

s. +  tdiler (79a/08), (83b/08), (84b/11), (88b/01), (92b/14)

[= 7]

server: <Fars. Bir topluluğun en ileri geleni, başkan, reis.

s. + ler (98a/01)

[= 1]

sev-: Sevmek.

s.-ersiz (98a/09)

s.-mez (71a/07), (77b/14), (81a/15)

s.-mezdiñüz (83b/17)

s.-mezem (63a/02)

[= 6]

sevdür-: Sevdirmek.

s.-mekile (76a/05)

[= 1]

sevin-: Sevinmek.

s.-di (91a/17)

s.-diler (59a/16)

[= 2]

sınur: Sınır

s. + ından (92b/01)

[= 1]

sırr: < Ar. Gizli tutulan şey.

s. + ıla (61b/02)

s. + ını (95a/16)

[= 2]

sihir: < Ar. Büyü, efsün.

s. + dür (55b/07)

s. + ile (86b/17), (87a/02)

[= 3]

sişeg: *bk.* sişek

s. + i (96b/03)

[= 1]

sişirle: Çift kanatlılardan, birtakım uçucu böceklerin genel adı.

s. (96b/03)

[= 1]

sişirle-: (At, deve vb. hayvanları) Arka ayaklarındaki sinirleri kesmek suretiyle hareketsiz duruma getirmek.

s.-dilerşālih (83b/09)

[= 1]

sinle: Mezar.

s. + den (75b/16)

[= 1]

sirke: < Fars. Bâzı çorbalara, yemeklere, salatalara ekşilik vermesi için konulan ekşimiş üzüm, elma suyu.

s. (54a/01)

[= 1]

siz: Siz.

s. (100a/13), (52a/05), (52a/07), (52a/09), (52a/13), (52b/14), (53a/01), (54a/04), (55a/05), (56a/08), (56a/08), (56b/11), (56b/14), (59a/07), (60b/08), (60b/12), (60b/13), (60b/16), (61a/11), (61b/05), (62b/06), (63a/08), (63a/17), (63a/17), (64a/17), (64b/01), (64b/15), (65a/01), (65a/05), (65a/15), (66b/05), (68a/09), (68a/10), (69a/03), (69b/13), (69b/15), (69b/16), (71a/06), (71a/09), (71b/03), (72a/09), (72a/10), (72b/03), (72b/12), (73a/09), (73a/17), (74b/07), (75b/04), (75b/04), (76a/12), (76b/01), (76b/10), (77a/12), (77b/04), (78a/07), (78b/08), (79b/10), (82a/08), (82a/08), (82a/15), (83a/01), (83a/01), (83a/03), (83a/14), (83b/16), (84a/03), (84a/05), (84b/01), (84b/02), (84b/04), (85a/08), (86b/07), (86b/15), (89a/06), (92a/04), (93b/10), (96a/07), (98a/09), (98a/15), (99a/17), (99a/17), (99b/13)

s. + den (100a/11), (51b/02), (58b/11), (59a/06), (60b/01), (61a/14), (64a/08), (65a/08), (69a/15), (69b/11), (76a/11), (78b/13), (80a/15), (82b/06), (84a/02), (84b/07), (98b/11), (99b/10)

s. + dendürür (82a/07)

s. + e (100a/05), (100a/16), (52a/06), (52a/08), (52a/14), (59a/05), (59a/05), (59b/08), (59b/15), (61a/10), (65a/04), (66a/10), (66b/14), (67a/17), (67b/14), (67b/16), (69a/13), (71a/08), (71a/10), (71b/04), (72b/07), (72b/11), (73a/03), (73b/06), (74a/02), (74b/07), (74b/11), (74b/17), (76b/03), (76b/09), (76b/15), (78a/13), (79b/11), (80b/04), (81b/15), (82a/02), (82a/03), (82a/06), (82b/04), (82b/06), (83a/02), (83a/04), (83a/10), (83a/11), (83b/15), (83b/16), (84a/17), (86a/14), (87a/08), (87a/11), (89b/16), (91b/16), (93b/05), (95b/01), (96a/06), (96a/09), (96b/01), (98a/07), (98b/01), (98b/04), (98b/07), (99a/03), (99b/07), (99b/08)

s. + i (100a/05), (100a/14), (100a/14), (100a/15), (55a/02), (55a/16), (56a/06), (56b/09), (59b/05), (60b/17), (61a/07), (61a/08), (61b/01), (61b/04), (61b/09), (61b/14), (65a/02), (65b/01), (69a/16), (69b/10), (69b/12), (72a/12), (73a/07), (74b/08), (74b/10), (75b/02), (75b/04), (75b/05), (75b/09), (76a/17), (76b/08), (77a/07), (77a/11), (77b/06), (82a/07), (82b/07), (82b/08), (82b/09), (83a/14), (83a/15), (83a/16), (84b/05), (86b/07), (87a/13), (87b/13), (89a/11), (95b/10), (96a/14), (98b/10)

s. + iñ (77a/02)

s. + lerüñ (53b/16)

s. + üñ (52a/08), (52a/10), (54a/17), (56b/08), (56b/12), (57a/06), (58b/10), (59b/04), (60b/09), (60b/17), (61b/07), (61b/14), (65a/15), (65b/02), (66a/13), (69a/08), (69a/16), (71a/04), (72a/03), (72a/09), (72b/03), (73b/01), (75b/03), (79a/05), (80a/15), (82a/04), (82a/15), (82b/05), (84b/17), (87b/13), (89a/10), (98a/10), (98a/17)

s. + üñdürür (98a/09)

s. + üñile (65a/05), (68a/09), (83a/04)

s. + üñileyem (98b/16)

[= 254]

siz-: Sezmek.

s.-ersenüz (52a/16)

[= 1]

sizlercileyin: Sizler gibi.

s. (96a/08)

[= 1]

sofra: < Ar. Üzerine yiyecekler, içecekler konularak çevresine oturulup yemek yenilecek şekilde düzenlenmiş masa, sini.

s. (54a/05), (58b/13)

s. + s1 (58b/16), (58b/16)

[= 4]

sok- İçine veya arasına girmesini sağlamak.

s.-dı (86b/03)

s.-ğıl (90b/09)

[= 2]

sög-: Sövmek.

s.-erler (66b/06)

s.-mek (66b/05)

[= 2]

söyle-: Söylemek, demek.

s. (94a/17)

s.-di (89b/02)

s.-dükleriyle (70b/07)

s.-dün (58b/03)

s.-megi (58a/03)

s.-mekden (62a/06)

s.-mez (90a/12)

s.-ñ (73a/01)

s.-rlerdi (88a/14)

s.-rsin (58a/02)

s.-rsiz (65a/11)

s.-ye (67a/02), (67a/04)

s.-yesiz (73a/01)

[= 14]

söz: Kelâm, kavil, lakırdı.

s. + e (62a/01), (95a/10)

s. + i (62a/01), (88a/14)

s. + ini (100a/02)

s. + leri (100a/06)

s. + lerin (94a/04)

s. + üñ (67a/10)

[= 8]

su: *bk.* şu

s. + yağışub (98b/02)

[= 1]

süre: < Ar. Kur'an-ı Kerim'in yüz on dört bölümünden her biri.

s. (54b/15), (67a/17), (67a/17)

s. + sin (54b/13)

[= 4]

süre a'râf: Arâf suresi.

s. (74b/12)

[= 1]

süre enfâl: Enfâl suresi.

s. (97a/11)

[= 1]

suâl: < Ar. Soru.

s. (69b/04)

[= 1]

sucūd: < Ar. Secde.

s. +  tdiler (75b/07)

s. + ıla (64b/07)

[= 2]

suçsuz: Suçu, kabahati olmayan, mâsum.

s. (69b/06)

[= 1]

sult n: < Ar. H k mdar.

s. + durur (63b/08)

s. + s n (54b/04)

[= 2]

sult nlıg: Sultanlık. H k mdar olma durumu, h k mdarlık, saltanat.

s. + ı (54b/10)

[= 1]

s ci: Őarap.

s. (64a/17)

[= 1]

s d: S t.

s. + in (51b/06)

[= 1]

s leym n: Hz. D v d'un oğlu, İsr iloğulları''na g nderilen h k mdar-peygamber.

s. + ı (63b/11)

[= 1]

süñüg: Süñük. Kemik.

s. + ile (71b/17)

[= 1]

sür-: 1. Devam etmek. 2. (Cezâ olarak) Bir yerden başka bir yere göndermek, nefyetmek.

s.-di (95b/13)

s.-dük (81b/05)

s.-ecek (61a/09)

s.-sen (60a/11)

[= 4]

sürül-: Kovulmak.

s.-üb (76a/09)

s.-ürler (98a/06)

[= 2]

-ş-

şāfi: < Ar. Kâfi gelen, yeter durumda olan, iknâ eden.

ş. (73b/07)

[= 1]

şākir: < Ar. Şükreden kimse, şükredici.

ş. + lerden (100a/17), (58b/15), (61b/04), (95b/16)

[= 4]

şālih: *bk.* şālih 1.madde.

ş. (82a/13), (82a/13)

[= 2]

şām: Günümüzde Suriye'nin başkenti.

ş. (88b/15)

ş. + dan (97b/15)

[= 2]

şān: < Ar. Azamet, büyüklük, ululuk.

ş. (53a/10), (57a/03), (60b/01), (69b/05), (73b/03)

[= 5]

şāyed: < Fars. Şayet. 1. Şart bildirir, eğer. 2. İhtimal bildirir; belki, ola ki.

ş. (82b/11), (94b/01)

[= 2]

şāzılık: < Ar. Genel kurallara uymama, kural dışılık.

ş. (98b/07)

[= 1]

şabbār: Put ismi.

ş. + ıla (91a/05)

[= 1]

şarāb: < Ar. İçecek şey.

ş. (62a/14)

[= 1]

şart: < Ar. Gerekli olan husus, koşul.

ş. + ın (93a/15)

[= 1]

şefā'at: Bağışlanması veya bir isteğin yerine getirilmesi için aracı olma.

ş. + êde (62a/11), (81a/05)

ş. + kıllalar (81a/02)

[= 3]

şefā'atci: Birisi için şefâat eden kimse.

ş. (60a/05)

ş. + lerden (81a/01)

ş. + lerdürür (65a/07)

[= 3]

şefī': < Ar. Şefâat eden kimse.

ş. (62a/11)

[= 1]

şefkat: < Ar. Koruma, acıma ve esirgeme duygusu ile karışık olan sevgi.

ş. + edenlerün (90b/10)

ş. + edicidürür (93a/02)

ş. + ét (91a/12)

ş. + étmegi (56a/06)

ş. + étmezseñ (76b/12)

[= 5]

şehâdet: < Ar. Şâhitlik etme, tanıklık Yapım.

ş. + imüzde (52b/08)

ş. + ümüz (52b/07)

[= 2]

şehir: < Fars. Yerleşim merkezi, kent.

ş. + ler (85b/17)

ş. + lerde (86b/09)

ş. + lerün (85b/08)

[= 3]

şehr: *bk.* şehir

ş. + inde (87a/10)

ş. + ler (75a/03)

[= 2]

şehvet: < Ar. 1. Karşı cinse duyulan şiddetli arzu, cinsel istek. 2. Ölçüyü aşan şiddetli arzu, şiddetli istek.

ş. (84a/04)

ş. + e (76a/07)

[= 2]

şek: < Ar. Şüphe, zan.

ş. + edersiz (55a/05)

[= 1]

şem'un: İsrailoğullarına gönderilen peygamberlerden olduğu rivâyet edilen mübârek zât.

ş. (54a/04), (54a/06)

[= 2]

şenbe: < Fars. Cumartesi.

ş. (92b/04)

ş. + den (88a/08)

ş. + leri (92b/03)

ş. + ye (88a/08)

[= 4]

şer': Kanunlarım, şariatım.

ş. + üm (75a/09)

[= 1]

şerh: < Ar. Açıklama, yorumlama.

ş. + ediserüz (75a/11)

ş. + eyleyeler (69a/15)

[= 2]

şerī'at: < Ar. Açık, doğru ve düz yol.

ş. + ümüzi (73a/11)

[= 1]

şerī'atsuz: Yolsuz, istikametsiz.

ş. (68a/02)

[= 1]

şerik: < Ar. Ortak.

ş. (65a/08), (74a/17)

ş. + den (54a/12)

ş. + ederler (96a/02), (96a/02)

ş. + etdüğüüz (63a/17)

ş. + etdiklerüüz (57a/06), (57a/06)

ş. + etdüüz (63a/08)

ş. + ler (57a/07), (65b/14)

ş. + lerdürür (65a/06)

ş. + leri (70a/11), (70a/12)

[= 14]

şerr: < Ar. Kötülük, fenâlık.

ş. + den (55a/08)

ş. + i (100a/10)

[= 2]

şevket: < Ar. Büyüklük, ululuk, heybet, haşmet.

ş. + ini (98a/03)

[= 1]

şey: < Ar. Belirsiz kelime.

ş. + dürür (91a/17)

[= 1]

şeyâîin: < Ar. Şeytanlar.

ş. + ler (68a/08)

ş. + leri (77b/09)

[= 2]

şeyiñan: < Ar. Allah'ın emirlerine karşı geldiği için huzurdan kovulan ve rahmetten uzak kalan âsî varlık, iblis.

ş. (59a/13), (62a/02), (71a/09), (71a/10), (76a/15), (76a/16), (76b/04), (76b/10), (77a/07), (77a/11), (91a/17), (94a/09), (96b/11), (98b/11)

ş. + dan (96b/08)

ş. + lardan (70a/12)

ş. + ları (77a/13)

ş. + larını (67a/08), (67a/09)

[= 19]

şibbir: Put ismi.

ş. (91a/05)

[= 1]

şikestelik: < Fars. Kederlilik, kırgınlık.

ş. + ile (81a/14)

[= 1]

şimdi: Şimdi.

ş. (61b/15)

[= 1]

şirk: < Ar. Allah'a ortak koşma, eş tutma.

ş. (70a/10)

ş. + den (62a/04), (94a/06)

ş. + e (61b/06)

ş. + êtdiler (57a/05), (72a/05)

ş. + êtdüğünüz (63a/13)

ş. + êtmezdi (72a/06)

ş. + étmezdük (72a/05)

ş. + étmezlerdi (66b/03)

ş. + étseles (64a/02)

ş. + getürdi (93b/12)

ş. + getürenlerden (56a/15), (63a/10), (68a/10)

ş. + getürmekden (62a/17)

ş. + getürürler (72b/01)

ş. + ile (63b/04)

[= 18]

şol: Şu.

ş. (52a/03), (52a/07), (53a/11), (54a/16), (55a/02), (56a/04), (56a/09), (56b/17),
(57a/06), (57a/13), (57b/10), (59b/13), (60b/11), (60b/12), (60b/14), (60b/16), (62b/08),
(63a/09), (63a/10), (64a/03), (64a/12), (64a/15), (64a/17), (64b/13), (65a/05), (65a/08),
(66b/05), (67a/16), (67b/05), (67b/11), (67b/16), (67b/17), (68a/15), (69b/13), (69b/17),
(70b/01), (71b/16), (77b/15), (78a/03), (78b/03), (78b/07), (78b/08), (79b/02), (79b/14),
(80b/06), (81a/06), (81b/02), (81b/10), (82a/16), (82b/14), (83b/02), (85a/06), (87a/03),
(88a/14), (88a/17), (89a/08), (91b/05), (91b/16), (92a/02), (92a/17), (93b/04), (94b/03),
(94b/16), (95b/05), (95b/08), (95b/09), (96a/15), (97a/05), (98b/17)

[= 69]

şöyle: Şöyle.

ş. (64a/10), (68a/11), (68a/15), (97a/06)

[= 4]

şöylece: Şöylece.

ş. + dürür (85b/02)

[= 1]

şu: Şu.

ş. (68b/14), (69a/08), (73a/05), (74a/13), (77a/09), (83a/11), (84b/03), (94a/16)

ş. + ıa (52a/02), (53a/04), (53a/16), (59b/17), (61a/13), (62a/16), (66b/01),
(68b/04), (83b/07), (83b/08), (86a/02), (87b/09), (91a/15), (96b/17)

ş. + ınıla (56b/09)

ş. + ndanki (56b/14), (57a/01), (63a/08), (64b/08), (64b/10), (66a/01), (67b/13),
(67b/15), (68a/06), (69b/08), (70a/02), (71a/08), (71b/05), (73b/09), (74b/10)

ş. + mı (71a/13), (74b/17)

ş. + nıki (52a/09), (59a/08), (59a/14), (59a/14), (61a/03), (61a/07), (61a/11),
(63b/01), (64a/01), (65a/03), (67a/14), (72b/03), (74b/07), (76a/15), (77b/03), (78a/05),
(78a/08), (78a/10), (79a/17), (82a/05), (82b/13), (89a/01), (89a/02), (90a/09), (92b/17),
(96a/02)

ş. + nlar (51b/16), (53a/03), (53b/08), (55a/01), (55b/06), (56a/08), (56a/08),
(56b/14), (57b/01), (58a/11), (59a/01), (60a/03), (60a/06), (60a/15), (61b/16), (63b/03),
(64b/05), (67a/05), (67a/17), (68a/04), (72a/04), (72a/07), (72a/17), (74a/03), (78a/16),
(79a/07), (79a/14), (80a/16), (80b/15), (82a/10), (83b/08), (84b/11), (85a/10), (90a/07),
(90b/10), (90b/14), (91b/03), (91b/12), (93a/17), (95a/01), (96a/17), (96b/10), (97a/08),
(97b/04), (99b/14)

ş. + nlara (53a/09), (57a/05), (60b/07), (65a/17), (65b/03), (68b/06), (73b/10),
(83b/04), (83b/04), (85b/13), (93a/16), (96a/07), (99a/11)

ş. + nlardan (55b/17), (81b/01)

ş. + nlardanki (52b/05)

ş. + nlardur (64a/03), (75a/17)

ş. + nlardurur (64a/07), (97b/01)

ş. + nları (62a/07), (70b/13), (75a/08), (82a/11), (83a/05), (84b/13), (89b/17),
(92b/11), (92b/12), (94b/13)

ş. + nlarıñ (67a/13), (68b/13), (71b/12), (72a/16), (77a/14), (77b/17), (83a/06),
(91a/02), (91b/01), (91b/02), (99a/01)

ş. + nu (93b/05)

ş. + nuñ (100a/05), (52b/03), (53a/05), (53a/15), (55a/12), (59b/01), (62a/18),
(63b/07), (64b/11), (66b/16), (68a/13), (68b/04), (68b/11), (73a/11), (93a/13), (94a/07),
(98a/05)

ş. + nuñıla (66b/09), (68a/05), (72b/14), (74a/08), (79b/07), (90a/01)

[= 176]

şu‘ayb: Kur’an’da Medyen halkına gönderildiği bildirilen peygamber.

ş. (84b/11), (84b/12), (84b/14), (84b/15), (85a/06)

ş. + a (85a/07)

ş. + ı (85a/10)

[= 7]

şu'le: < Ar. 1. Işık, parıltı. 2. Ateş alevi, alev.

ş. + sini (94a/01)

[= 1]

şu'lelü: Şuleli, parıltılı.

ş. (63a/01), (86b/03)

ş. + dür (63a/06)

[= 3]

şum: < Ar. Uğursuz, şom.

ş. (88a/02)

[= 1]

Şükr: < Ar. Verdiği nîmetler için Allah'a karşı duyulan minnet.

ş. + ederler (81b/13)

ş. + i (89b/11)

[= 2]

şükürlü: Şükreden kimse.

ş. (60a/14)

ş. + ler (76a/08)

[= 2]

-T-

tâ'at: < Ar. Allah'ın emirlerine uyma, emredileni Yapım.

t. + i (100a/08)

[= 1]

ṭā'ife: < Ar. Kabîle, kavim.

t. (58b/14), (59b/09), (63a/07), (63b/04), (64a/03), (64a/06), (64a/07), (66a/17),
(69b/15), (74a/04), (74a/04), (75a/15), (75a/17), (78b/14), (80b/13), (81b/12), (81b/17),
(82a/12), (84b/07), (84b/08), (88b/02), (92a/05), (92b/06), (94b/05), (94b/10), (94b/11),
(94b/17), (95b/08), (97a/02)

t. + den (63a/05)

t. + dūrür (84a/07)

t. + dūrürsüz (84a/05)

t. + ibenīsrā'īl (51b/01)

t. + ler (78b/04)

t. + lerden (55a/15)

t. + lerdürür (91b/14)

t. + nūḡ (59b/01), (59b/01), (89a/04), (94a/16), (98a/09)

t. + sini (87b/16)

t. + siyile (62a/03)

t. + siz (89a/07)

t. + ye (68b/15), (92b/07)

t. + yi (55b/04), (71b/07)

t. + yile (80a/12)

[= 49]

ṭāḳat: < Ar. Güç, kuvvet, derman.

t. (55b/13)

[= 1]

ṭālib: < Ar. İsteyen, talep eden, istekli olan kimse.

t. + édeyim (67a/15)

[= 1]

ṭām: < Ar. ta^ʿām “yiyecek”.

t. + ları (88a/08)

[= 1]

ṭār: Dar.

t. (68b/11)

[= 1]

ṭāyife: *bk.* ṭā^ʿife

t. + nüñ (73b/02)

[= 1]

ṭa^ʿām: < Ar. Yemek.

t. + larından (71b/08)

[= 1]

ad: Tat. Bâzı cisimlerin tatma organında bıraktığı tatlı, ekşi, acı, kekre vb. duyum.

t. + ı (65b/11), (71a/04)

t. + ları (65b/13)

[= 3]

ad-: Tatmak. 1. Duymak, hissetmek. 2. (Bir şeyden) Az bir miktar yemek veya içmek.

t.-dılar (72a/08), (76b/05)

t.-uñ (53a/01), (79a/06)

t.-uñdı (99a/07)

[= 5]

addur-: Tattırmak. Duyurmak, hissettirmek.

t.-a (61b/10)

[= 1]

ağ: Dağ.

t. (89b/05), (93b/05)

t. + a (89b/04), (89b/06)

t. + ı (89b/06)

t. + ını (93b/03)

t. + ları (83a/17)

[= 7]

ağıl-: Dağılmak.

t.-ub (81b/03), (97a/13)

[= 2]

tağıt-: Dağıtmak.

t.-dılar (74a/04)

t.-duķ (93a/03)

[= 2]

tal-: Dalmak. Başka bir şeyle ilgilenmeyecek şekilde kendini bir şeye vermek, yalnız o şeyle ilgilenmek, kendini ona kaptırmak.

t.-alar (62a/01)

t.-arlar (61b/16)

t.-mağı (53b/03)

[= 3]

taleb-: < Ar. İsteme, dileme, arzu etme.

t. + èder (74b/03)

t. + èdesiz (53b/03)

t. + èdüñ (77b/06)

[= 3]

tamaç-: < Ar. Aç gözlülük, tamah.

t. + ètdigümüzdürür (92b/10)

[= 1]

ṭamu: Cehennem.

t. (57b/07), (69a/08), (78b/02), (79b/12), (94b/06), (99a/08), (99a/16), (99a/16)

t. + da (69a/09), (78b/16), (78b/16)

t. + dan (69a/09), (79a/12)

t. + ya (100a/08), (78b/14), (78b/14), (80a/02), (80a/05)

t. + yı (76a/10)

[= 19]

ṭamu ehli: Cehennem ehli.

t. (80a/07), (80b/02)

t. + nden (80a/11)

t. + ne (79b/09)

t. + nün (79b/17)

[= 5]

ṭaṅla-: Şaşmak, hayret etmek.

t.-dı (97a/07)

t.-r (82a/05)

[= 2]

ṭanuğ: *bk.* ṭanuk

t. + ı (52a/15)

[= 1]

tanık: Tanık, şâhit.

t. (52a/11), (52b/04), (58a/14), (71b/03), (93b/08), (93b/10)

t. + durur (56b/08)

t. + lardan (58b/04)

t. + larıuzı (72a/13)

[= 9]

tanıklıg: bk. tanıkluk

t. + ı (52b/10)

t. + ından (52b/07)

[= 2]

tanıklug: bk. tanıkluk

t. + ı (52b/01)

[= 1]

tanıkluk: Tanıklık. Tanık olma durumu, şâhitlik.

t. (52a/09), (56b/07), (56b/11), (56b/12), (67a/02), (69b/02), (69b/04), (72a/13),
(72a/15), (72a/15), (78b/10), (93b/10)

[= 12]

tap-: Tanrı olarak tanımak, kulluk etmek.

t.-am (60b/07)

t.-anlar (89a/07)

t.-ar (62a/15), (74b/02)

t.-aram (74b/03)

t.-ardı (82b/13)

t.-arduğuz (78b/08)

t.-arlar (55a/01), (66b/05), (89a/04), (96a/07)

t.-arsız (56b/14), (60b/08), (96b/01)

t.-duğunıza (83a/02)

t.-dukları (90a/12)

t.-duklarına (90a/14)

t.-madan (85b/03)

t.-mağ (82b/12)

t.-mağ (62a/08)

t.-mağdan (92a/06)

t.-makdan (59a/14)

t.-mazam (74b/03)

t.-uğ (54a/16), (66a/06), (81b/14), (82a/15)

[= 27]

tarhūn: <Ar. Birleşikgillerden, ana yurdu Sibirya olan, yaprakları bahar olarak kullanılan ıtırılı bitki.

t. (54a/01)

[= 1]

ṭarīḳa: < Ar. Yol, tarik.

t. (77a/15)

t. + sı (52b/10)

[= 2]

ṭarlıḳ: Darlık. Sıkıntı, ıztırap.

t. (74b/15), (85b/01)

t. + dan (61b/03)

[= 3]

ṭartıl-: Tartmak işi yapılmak.

t.-maḳ (75a/13)

[= 1]

ṭaş: Değişik renkte ve değişik birleşimdeki çok sert cisim.

t. (60b/13), (61b/08), (84a/11)

t. + a (92a/10)

t. + uḡ (94a/04)

[= 5]

ṭavāf: < Ar. Kutsal sayıp etrâfını dolaşma, ziyâret etme.

t. + êderlerdi (77a/16)

t. + êtmezüz (77a/17)

[= 2]

tavār: Davar. İnek, özellikle koyun ve keçi gibi hayvanların ortak adı.

t. + lardur (70b/04)

t. + lardurur (70a/17), (70b/02)

[= 3]

tırnaḳ: Tırnak.

t. (71b/13)

[= 1]

toḅ: Toplu halde olmak.

t. + olub (99a/11)

[= 1]

toḡ-: 1. Dünyaya gelmek. 2. (Güneş, ay, yıldız için) Ufuktan yükselerek görünmek.

t.-anca (95b/17)

t.-anı (58a/07)

t.-anlar (51b/10)

t.-duḡı (55a/04)

t.-duḡda (65a/03)

t.-maḳ (73b/15)

[= 6]

toḡadur-: Doḡadurmak. Doḡmak üzere olmak.

t.-ur (63a/06)

t.-urken (63a/03)

[= 2]

toğal-: Doğmak.

t.-anlardur (80a/04)

[= 1]

toğran-: Doğranmak. Parça parça edilmek, kesilip parçalanmak.

t.-miş (54a/03)

[= 1]

toğru: *bk.* toğru

t. (59a/04), (62b/02), (63a/12), (63b/10), (63b/13), (63b/15), (64a/15), (73a/08),
(73a/08), (73a/13), (90a/03), (90a/13), (92a/04), (92a/06)

t. + durur (68b/14)

t. + laruŋ (60b/05)

[= 16]

toğru: Doğru, hakikat, gerçek.

t. (70b/16), (72a/12), (76a/03), (82b/05), (85b/13), (96b/04)

t. + durur (73a/05)

t. + yam (63a/10)

[= 8]

toğrul-: Doğrulmak. Yönelmek, teveccüh etmek.

t.-avuz (62b/04)

[= 1]

toğur-: Doğurmak.

t.-a (51b/04)

t.-sa (51b/05)

[= 2]

toğut-: Pekiştirmek.

t.-mağçün (98b/14)

[= 1]

toğun-: Dokunmak, temas etmek, değmek.

t.-sa (99a/09), (99a/10)

[= 2]

toğdur-: Doldurmak.

t.-uram (76a/10)

[= 1]

toğlu: Dolu, içi boş olmayan.

t. (65b/08), (65b/08)

[= 2]

toğlun-: Kaybolmak, görünmez olmak.

t.-anları (63a/02)

t.-dı (63a/02), (63a/04), (63a/07)

[= 4]

ton: Elbise, giysi.

t. + la (77a/17)

t. + lar (77a/04)

t. + uñuzı (77b/11)

[= 3]

toñuz: Domuz.

t. (71b/10), (91b/09)

[= 2]

toprağ: *bk.* toprağ

t. + ı (81b/09)

t. + uñ (94a/04)

[= 2]

toprak: Yer kabuğunun, toz durumuna gelmiş türlü kütle kırıntılarıyla, çürümüş organik cisimlerden oluşan ve canlılara yaşama ortamı sağlayan yüzey bölümü.

t. + dan (75b/05)

[= 1]

tūfān: < Ar. Nuh peygamber zamânında dünyayı kaplayacak şekilde yağan çok şiddetli yağmur.

t. + a (81b/16)

[= 1]

tūr: < Ar. Hz. Mûsâ'nın vahiy ve tecellîye mazhar olduğu dağ, Sînâ dağı, Tûr-ı Sînâ.

t. (93b/03)

t. + a (89b/02), (90a/10)

[= 3]

tur-: Durmak, kalmak, beklemek.

t.-alar (52b/04)

t.-sun (54a/04)

[= 2]

turgur-: 1. Kaldırmak, ayakta tutmak. 2. Durdurmak. 3. Vücuda getirmek, ortaya çıkarmak, göstermek.

t.-duk (64a/06)

t.-urlar (97b/05)

[= 2]

turgurul-: Durdurulmak, ayakta tutulmak.

t.-salar (57b/16)

[= 1]

turnā: Turnagiller familyasından, Avrupa ve Afrika'da toplu olarak yaşayan, büyük sürüler hâlinde göçen iri kuş.

t. (71b/14)

[= 1]

ıtut-: 1. Hastalığa yakalanmak. 2. Elle kavramak. 3. ... Olarak göstermek. 4. Benimseyip destekleme. 5. (Ölçü, hesap kelimeleriyle) Etmek. 6. Bulundurmak, ayrılmasına izin vermemek. 7. ... Kabul etmek, saymak.

t. (89b/11)

t.-a (52a/11)

t.-alar (89b/16), (96a/11)

t.-alardı (55b/05)

t.-ar (62b/13), (83a/14)

t.-arlar (90a/04)

t.-arlarise (99a/03)

t.-arsa (56b/02), (56b/04)

t.-arsız (83a/16)

t.-dı (69a/05), (85b/01), (90a/09), (90b/04), (91a/07)

t.-dık (85b/15)

t.-dılar (62a/07), (77b/09), (80b/06), (85b/14), (93b/08)

t.-duğı (69a/05)

t.-duḡ (59a/17), (85a/15), (85b/02), (92b/12)

t.-ısaruz (95a/02)

t.-maḡ (83a/13)

t.-ub (99a/15)

t.-uḡ (54a/10), (72b/16), (84a/14), (93b/05), (97a/03)

[= 36]

ṭuyul-: Duyulmak. Öğrenilmek, yayılmak.

t.-sa (52b/03)

[= 1]

ṭuzcuḡaz: Tuzcuk.

t. (54a/01)

[= 1]

tā: < Fars. Ta, bir şeye, bir yere doğru.

t. (53a/04), (53a/16), (53b/03), (55a/04), (55a/05), (56b/09), (57a/17), (58b/14),
(59a/16), (60a/11), (60a/13), (60b/05), (62a/09), (62b/04), (62b/16), (65a/15), (67a/12),
(68b/01), (70a/14), (72b/08), (72b/15), (73a/07), (74b/16), (75b/17), (76a/15), (77a/10),
(78b/16), (79a/10), (81b/04), (82b/07), (82b/12), (83a/13), (84b/09), (85a/18), (87a/10),
(87b/02), (88a/05), (94a/03), (95b/11), (98b/10)

[= 40]

tābi^c: < Ar. (Bir şey veya kimseye) Uymak, onun şartlarına göre hareket etmek. 2.

Birinin emri veya hâkimiyeti altında olmak.

t. (59b/17)

t. + leri (77a/12)

t. + olmazam (60b/08)

t. + olmazsınız (72a/10)

[= 4]

tācir: < Ar. Tūccar. Ticâretle uğraşan kişi.

t. + lerdî (97b/16)

[= 1]

tākā: < Ar. Korkutmak.

t. + sîdurur (83a/11)

t. + yı (83a/12)

[= 2]

tārîḥ: < Ar. Bir olayın meydana geldiği gün ve yıl.

t. + leri (57b/02)

[= 1]

tāze: < Ar. Kurutulmamış veya kurumamış olan, yeşil.

t. (65b/06), (65b/07)

[= 2]

taʿrîz: < Ar. Kinâye yoluyla söylenen dokunaklı söz.

t. + dūrür (97a/11)

[= 1]

ta'yīn: < Ar. Belirleme.

t. + étdüğümüzi (89b/01)

[= 1]

ta'zīm: < Ar. Saygı gösterme, hürmet etme.

t. + étdiler (91b/12)

t. + étmediler (64a/10)

[= 2]

tafşīl: < Ar. Bir şeyi tüm detaylarıyla açıklama.

t. (60b/04)

t. + éderüz (60b/05)

[= 2]

tağyīr: < Ar. Farklı bir şekle sokma, değıştirme.

t. + édici (53a/17)

[= 1]

tahiyyāt: < Ar. Namazda kâdelerde okunan ve “et-tahiyyâtü” sözüyle başlayan duâ.

t. (75b/07)

[= 1]

taḥkīk: < Ar. Şüphesiz, muhakkak.

t. (51b/01), (52b/07), (53a/02), (53a/09), (53a/10), (53a/11), (53a/14), (53a/17), (54a/13), (55a/11), (55a/12), (55b/15), (56b/01), (57b/11), (59a/09), (60b/09), (64a/06), (65a/01), (65a/07), (65a/17), (66a/10), (66b/12), (68b/15), (69a/02), (70b/13), (70b/16), (73b/06), (75b/02), (75b/04), (77a/01), (79b/05), (79b/09), (80b/11), (80b/17), (81a/03), (81b/13), (82b/15), (83a/09), (83b/15), (85b/01), (86a/01), (86a/06), (86a/14), (86b/12), (87b/16), (90a/15), (90b/06), (94b/06), (98a/15), (99b/06)

[= 50]

tahta: < Fars. Düz, enlice, uzun ve az kalın biçilmiş ağaç.

t. (89b/13)

t. + larda (89b/12)

t. + ları (90b/03), (91a/01)

[= 4]

taqdîr: < Ar. Ezelde Cenâb-ı Hakk'ın vermiş olduğu ezeli karar, alın yazısı, kader.

t. (89b/13)

t. + êtdi (55a/03)

t. + idürür (65a/14)

t. + olundu (68a/01)

[= 4]

taqrîr: < Ar. Beyan etme, sözle anlatma.

t. + êtdük (68b/15)

[= 1]

taḫṣīrlik: < Ar. Kusurluk, kabahatlik.

t. + kılduḫ (53a/05)

[= 1]

taḫvā: < Ar. Günahtan sakınma, korunma.

t. (77a/03), (77a/04)

t. + ların (92b/10)

[= 3]

tamām: < Ar. 1. Olması gerektiği gibi, doğru. 2. Bitmiş, tamamlanmış.

t. (67b/04), (72b/16), (84a/14), (89a/15)

t. + édün (72b/15)

t. + étdük (89a/14)

[= 6]

taḫrī: 1. Allah. 2. Çok tanrılı dinlerde var olduklarına ve insan üstü bir güce sâhip bulduklarına inanılan varlıklardan her biri, ilâh.

t. (100a/01), (100a/06), (51/07), (51b/03), (51b/16), (51b/17), (51b/17), (52a/02), (52b/01), (52b/13), (52b/16), (53a/01), (53a/15), (53b/05), (53b/05), (53b/09), (53b/11), (53b/12), (54a/08), (54a/09), (54a/10), (54b/04), (54b/08), (54b/09), (54b/10), (54b/15), (54b/16), (55a/02), (55a/06), (55b/09), (56a/01), (56a/12), (56b/01), (56b/03), (56b/05), (56b/05), (56b/07), (57a/02), (57a/08), (57b/16), (57b/16), (58b/09), (59a/02), (59b/03), (59b/05), (60a/13), (60a/14), (60b/17), (61a/01), (61a/01), (61a/02), (61a/17), (61b/04),

(61b/15), (62a/18), (62b/06), (62b/06), (62b/08), (62b/11), (63b/01), (64a/07), (64a/10), (64a/11), (64b/01), (64b/08), (64b/11), (64b/16), (65a/09), (65a/14), (65b/15), (66a/05), (66a/09), (66b/03), (66b/06), (66b/13), (67a/05), (67a/10), (67a/16), (67b/08), (67b/10), (67b/12), (67b/12), (67b/13), (67b/15), (68a/03), (68a/06), (68a/07), (68b/05), (68b/07), (68b/08), (68b/10), (68b/12), (68b/17), (69a/07), (69a/09), (69a/12), (69b/01), (69b/10), (70a/01), (70a/01), (70a/02), (70a/04), (70a/08), (70a/16), (70b/05), (70b/05), (70b/11), (70b/15), (70b/15), (71a/06), (71a/08), (71b/04), (71b/06), (71b/08), (71b/11), (72a/05), (72a/11), (72b/01), (72b/10), (72b/11), (73a/02), (73a/07), (73b/09), (73b/10), (74a/16), (74b/03), (74b/12), (75b/08), (75b/08), (75b/13), (75b/17), (76a/08), (76b/13), (76b/15), (77b/01), (77b/02), (77b/03), (77b/06), (77b/07), (77b/13), (78a/06), (78a/08), (78b/11), (79a/02), (79b/04), (79b/14), (80a/17), (80a/17), (80b/04), (80b/05), (81a/12), (81a/15), (81b/02), (81b/15), (82a/04), (82b/07), (83a/11), (83a/15), (84b/02), (84b/09), (84b/10), (85a/01), (85a/02), (85a/03), (86a/03), (86a/13), (86b/03), (88a/09), (88a/13), (89a/07), (89b/03), (89b/06), (89b/09), (89b/16), (90b/03), (90b/11), (91a/15), (91a/17), (92a/03), (92a/07), (92b/01), (92b/07), (92b/09), (93a/10), (93b/02), (94a/04), (94a/04), (94b/04), (94b/05), (94b/12), (95a/08), (95a/11), (95a/16), (95b/03), (95b/05), (95b/09), (95b/16), (96a/01), (96a/01), (96a/08), (96a/16), (96a/16), (96b/09), (97a/04), (97b/01), (97b/06), (97b/11), (98a/03), (98a/11), (98b/03), (98b/06), (99b/01), (99b/02), (99b/05), (99b/11), (99b/12), (99b/15)

t. + dan (100a/09), (52b/12), (53a/10), (54a/11), (56a/11), (58b/01), (59a/06), (59b/05), (60a/04), (60a/05), (62a/10), (62a/15), (62b/05), (67a/15), (71b/08), (73a/09), (73a/12), (73a/17), (75a/01), (77b/10), (78a/15), (78b/09), (82a/05), (82a/08), (82a/16), (82b/16), (85b/05), (87b/07), (87b/10), (88a/07), (89a/10), (91a/03), (91b/01), (93a/16), (96b/01), (96b/10), (97a/15), (97b/06), (99a/15), (99b/13)

t. + dandurur (81a/13), (88a/04)

t. + durur (55a/02), (61a/06), (65a/10), (65b/01), (67a/16), (81b/02), (95b/09),
(96a/15)

t. + lar (56b/12), (62b/13)

t. + larınadurur (66b/08)

t. + larınuñ (55a/09)

t. + m (63a/02), (63a/03), (63a/04), (63a/06), (63a/14), (74a/12), (78a/04),
(83b/15), (89b/03), (90b/08), (91a/06), (91a/07), (95a/15)

t. + ma (56a/16)

t. + mdan (60b/11), (96b/17)

t. + mdurur (54a/17)

t. + muñ (63a/14)

t. + muz (53a/01), (58b/05), (69a/04), (76b/11), (78b/17), (79b/09), (85a/03),
(87a/16), (90a/16)

t. + muza (87a/14)

t. + muzsın (93b/09)

t. + muzuñ (57b/08), (79b/05), (80b/17), (87a/15)

t. + ñ (63b/07), (68a/02), (68b/14), (69b/05), (69b/09), (69b/09), (74b/11),
(92b/16), (93a/01), (93b/07), (97a/08)

t. + ña (88b/04)

t. + ñdan (66b/01)

t. + ɲdandurur (67b/02)

t. + ɲızdan (75a/01)

t. + ɲun (79b/13)

t. + ɲuz (17), (72a/03), (72b/03), (76a/17), (79b/11), (81a/05), (87b/12), (93b/09)

t. + ɲuza (81a/14)

t. + ɲuzadurur (74b/06)

t. + ɲuzdan (66a/10), (73b/07), (82b/16), (83a/10), (86a/15), (97a/01)

t. + ɲuzdandurur (82a/06)

t. + ɲuzdurur (54a/17)

t. + nuɲ (53a/13), (53a/17), (55a/02), (56a/14), (57a/12), (58a/15), (58a/16), (59a/05), (59b/08), (59b/14), (59b/15), (60a/08), (61b/12), (62b/03), (63a/11), (63a/12), (64a/01), (67b/04), (67b/14), (73b/14), (73b/15), (73b/16), (76a/09), (77a/05), (77a/06), (77b/14), (78a/09), (81b/01), (82b/10), (83a/12), (83b/01), (84b/03), (84b/16), (85b/11), (85b/12), (88b/16), (90b/12), (91b/16), (91b/16), (93a/14), (95a/06), (96a/03)

t. + nuɲdur (56a/05), (60b/14), (70a/03), (87b/08)

t. + nuɲdurur (56a/09), (97a/14)

t. + sı (55a/08), (68b/15), (76b/08), (83b/10), (89b/02), (97b/09)

t. + sıdurur (74b/04), (87a/07)

t. + sın (52b/16)

t. + sina (60a/06), (62b/04), (73a/15), (87a/07), (95b/14)

t. + sindan (53b/17), (60a/04), (82b/03), (83b/06), (86a/12)

t. + sını (96b/12)

t. + sınıj (81b/10), (89a/15), (97b/04)

t. + sundan (82a/03)

t. + ya (100a/04), (52b/06), (53a/03), (53b/10), (54a/16), (61a/15), (63a/08),
(63a/09), (63a/13), (63a/17), (65b/14), (65b/15), (66b/06), (66b/10), (66b/11), (70a/06),
(72b/02), (72b/04), (74a/07), (74b/03), (77b/05), (78a/07), (79b/02), (81a/17), (81b/14),
(82a/15), (82b/12), (84b/03), (90b/15), (92a/01), (94b/13), (94b/14), (96b/09), (97a/17),
(98a/15), (98a/16), (99a/05), (99a/06)

t. + yadurur (52a/08)

t. + yam (74b/13)

t. + yı (59a/03), (60b/08), (70b/11)

t. + yıla (56b/12)

[= 454]

taḡru: *bk.* taḡrı

t. + ḡ (67b/11), (90b/16), (98b/16)

[= 3]

taẓarru: < Ar. Yalvarma, yakarma.

t. + étmediler (59a/12)

[= 1]

te‘ālā: < Ar. “Şâni yüce olsun” anlamında olup Allah, Hak, Tanrı kelimelerinden sonra kullanılır.

t. (54a/08), (56b/02), (56b/04), (61b/06), (62b/08), (70a/02), (71b/05), (73a/03)

t. + nuḡ (65b/17)

[= 9]

te'accub: < Ar. Şaşma, hayret etme.

t. + édeydük (57b/07)

[= 1]

tebaiyyet: Uyma, tabi olma, itaat.

t. + ile (78a/01)

[= 1]

teğayyürlük: < Ar. Değişme, başkalaşma.

t. (79b/15)

[= 1]

teḥammul: < Ar. Zor şeylere dayanma gücü, ses çıkarmadan katlanma.

t. + édün (87b/08)

[= 1]

teḥessür: < Ar. Üzülme, kederlenme.

t. + édüb (83b/14)

[= 1]

tekebbürlük: < Ar. Kibirlilik.

t. (83b/02)

t. + éderler (90a/01)

t. + édesin (75b/14)

t. + étdiler (78a/17)

[= 4]

teklîf: < Ar. Başkalarına görüş sunma, öneride bulunma.

t. + étmezüz (72b/17)

[= 1]

tekrâr: < Ar. Yeniden, bir daha, yine.

t. + éderüz (81b/12)

[= 1]

tekzîb: < Ar. Yalanlama, doğru olmadığını açıklama.

t. + éderlerdi (55b/13)

[= 1]

temennâ: < Ar. Sağ eli aşağı indirip sonra dudağa, daha sonra da başa dokundurarak verilen selam.

t. + éderler (95a/17)

[= 1]

temsîl: < Ar. (Bir kimse veya topluluk için) Adına davranma.

t. (73a/09)

[= 1]

teneffüs: < Ar. Nefes alıp verme, solunum.

t. + eyleyen (54b/14)

[= 1]

tenhâ: < Fars. Yalnız, tek başına.

t. + lar (65a/02)

[= 1]

tenkîr: < Ar. Bilinmeyecek, tanınmayacak duruma getirme.

t. + i (77b/01)

[= 1]

tenzîh: < Ar. Allah'ın bütün noksanlardan, kusurlardan uzak olduğuna inanıp söyleme.

t. + ederler (97a/10)

[= 1]

tenziye: *bk.* tenzîh

t. + ederin (54a/11)

t. + etmeklik (54a/11)

[= 2]

terâzû: < Fars. Tartı aracı.

t. + si (75a/16)

t. + yi (72b/16), (84a/15)

[= 3]

tere: < Fars. Marul, maydanoz benzeri yeşil sebzeler.

t. (54a/01)

[= 1]

terk: < Ar. 1.Bırakma. 2.Bırakıp gitmek, ondan uzaklaşmak, vazgeçmek.

t. + éde (87b/03), (87b/03)

t. + éder (95a/12)

t. + éderüz (66b/15)

t. + édevüz (82b/13)

t. + édünj (68a/03), (83a/12), (94b/13)

t. + ét (62a/07), (64b/01), (70a/16)

t. + étđi (94a/08)

t. + étđiler (74a/04), (92b/11)

t. + étđük (66b/17)

t. + étđünjüz (65a/03)

t. + étmedük (53b/16)

t. + étmekden (92b/14)

t. + eyle (67a/11)

[= 19]

terle-: Terlemek.

t.-rdi (96b/03)

[= 1]

ters: Herhangi bir şeyin zıddı, karşıt olma durumu.

t. (62a/17)

[= 1]

tesbîh: < Ar. Allah'ı tenzih etme, kutsal sayma. Bütün noksanlardan uzak olduğunu dile getirme.

t. + in (94a/04)

[= 1]

tevak kuf: < Ar. Durma.

t. + edeler (52a/15)

[= 1]

tevbe: < Ar. Yapılan bir g n htan veya hatadan pişman olup bir daha aynı şeyi yapmamaya karar verme.

t. (91b/10), (93a/15)

t. + den (90b/16)

t. + kıldılar (90b/15)

t. + kılduğ (91a/14)

t. + kıldum (89b/08)

t. + kılsa (60b/02)

t. + rüz (17)

t. + siz (93a/13)

[= 9]

tevekkül: < Ar. Yapılması gerekenleri yapıp Allah'a teslim olma, güvenme.

t. (97b/07)

t. + ederler (97b/04)

t. + etdik (85a/04)

[= 3]

tevrīt: < Ar. Hz. Mûsâ'ya indirilen, Mûsevîlerin kutsal kitabı.

t. (56b/15), (58a/03), (67b/01), (73b/02), (86a/08), (93a/09)

t. + dağı (93a/15)

t. + de (64a/13), (91b/06), (94a/17)

t. + e (93a/12)

t. + i (73a/10), (93a/08), (93a/11)

t. + ile (93b/01)

[= 15]

tīz: < Fars. Seri bir şekilde, çabuk.

t. (72a/04), (74b/11), (87b/04), (93a/01), (95a/02), (99a/01)

t. + de (90b/11)

[= 7]

t̄iz t̄iz: Kısa aralıklarla, sık sık, çabuk çabuk.

t. (81a/09)

[= 1]

tizle-: Acele ettirmek, aceleye getirmek.

t.-mezler (78a/12)

t.-dünüz (90b/03)

t.-rsiz (60b/13), (60b/16)

[= 4]

tizreg: Tizrek. Derhâl, çarçabuk.

t. + idürür (61a/17)

[= 1]

tohta-: Rahata kavuşmak.

t. + ya (58b/03)

t.-sun (98b/05)

[= 2]

tohtat-: Rahata kavuşturmak, pâyidar etmek.

t.-dı (83a/16)

[= 1]

-U-

uc: Uç.

u. + i (98b/03)

[= 1]

uç-: Uçmak.

u.-ar (53b/15)

[= 1]

uçmağ: *bk.* uçmak

u. + a (100a/08), (79a/10), (79b/03), (80a/02), (80a/05), (80a/09), (80a/09)

u. + ıla (79b/12)

[= 8]

uçmak: Cennet.

u. (54b/06), (76b/07), (79b/07), (80b/05)

u. + da (75b/13), (75b/14), (76a/12), (97b/08)

u. + dan (76a/08), (76b/14), (77a/09), (93b/15)

u. + lara (79b/07)

[= 13]

uçmak ehli: Cennet ehli.

u. (79b/08), (80b/04)

u. + nden (80a/06)

u. + ne (80a/07), (80b/03)

u. + yile (79b/16)

[= 6]

uğraş-: 1.Karşılaşmak, kavuşmak. 2.Çarpışmak, savaşmak.

u.-acağlarını (53a/03)

u.-asız (99a/10)

u.-mağa (73a/15)

[= 3]

uğur: 1.Yol. 2.Yön.

u. + da (52a/08), (57a/04), (69a/02), (72a/12), (73b/14), (76a/11), (78b/16),
(87a/13), (91b/16), (96a/14)

[= 10]

uğurlayın: Gizlice, sessizce.

u. (72b/09)

[= 1]

uğurlayıncağ: Gizli gizli.

u. (81a/14)

[= 1]

uğut-: Bayılmak, kendinden geçmek.

u.-ub (89b/07)

[= 1]

ulaş-: Ulaşmak.

u.-mağlıgını (80b/09)

[= 1]

ulu: 1.Saygıdeğer. 2. Zengin.

u. (54b/09), (54b/10), (56a/16), (66b/11), (77a/06), (81b/16), (86b/17)

u. + lar (53b/08)

u. + ları (79a/04)

u. + larınıñ (68b/01)

u. + larıyçün (78b/17)

[= 11]

ulug: Ulu, yüce.

u. + ıñ (72a/03)

[= 1]

ulula-: Yüceltmek, saygı göstermek, aziz kılmak, taltif etmek.

u.-dı (89a/11)

u.-duğ (63b/15), (63b/16), (63b/16)

u.-madılar (64a/10)

[= 5]

um-: Ummak.

u.-aram (87b/12)

u.-arlar (80a/09)

u.-ub (81b/01)

[= 3]

unıd-: *bk.* unut-

u.-ırsız (59a/08)

u.-ururuz (80b/08)

[= 2]

unut-: Unutmak, aklından çıkmak.

u.-dılar (59a/14), (80b/09), (80b/10), (80b/16), (92b/10)

[= 5]

unuttur-: Unutturmak.

u.-ursa (62a/02)

[= 1]

ur-: Vurmak.

u. (61b/15), (92a/10)

u.-alum (97b/15)

u.-ayduķ (85b/15)

u.-duğumuz (86a/03)

u.-mağıla (91b/13)

u.-sa (59b/04)

u.-uņ (99a/02), (99a/03)

u.-ur (86a/04)

u.-urlar (57a/13), (97a/10)

[= 12]

uş-: Uçmak.

u.-ardı (96b/03)

[= 1]

utandır-: Utandırmak.

u.-saruz (87b/04)

[= 1]

uy-: Tâbi olmak, ittibâ etmek.

u. (66a/17)

u.-anlar (78b/17), (79a/04)

u.-anları (87b/02)

u.-aram (96b/17)

u.-arlar (91b/03)

u.-arsağuz (85a/07)

u.-dı (76a/10), (94a/09), (94a/12)

u.-dılar (91b/13)

u.-ma (72a/16), (89a/17)

u.-mağıla (91b/14)

u.-mañ (71a/09), (73a/06), (75a/01)

u.-mazlar (67b/08), (96a/06)

u.-uñ (73a/06), (73a/17), (74b/17), (92a/04)

[= 23]

uyarı: Îkaz.

u. + larım (52a/04)

[= 1]

uyku: Uyku.

u. (98b/07)

u. + da (85b/09)

u. + sına (75a/05)

u. + yıla (61a/07)

[= 4]

uyu-: Uyumak.

u.-maz (98b/08)

[= 1]

uzat-: Uzatmak.

u.-duğ (68a/17)

u.-mıslardurur (64b/14)

[= 2]

-Ü-

üc: Üç.

ü. (58a/04)

[= 1]

üc biñ: Üç bin.

ü. + e (58b/14)

[= 1]

üç yüz on: Üç yüz on.

ü. (98a/02)

[= 1]

üfür-: Üflemek.

ü.-dük (58a/06)

ü.-ince (75b/17)

[= 2]

ülüş: Pay, hisse.

ü. (70a/06)

ü. + i (70a/08)

ü. + kıldılar (70a/03)

ü. + leri (78b/04)

[= 4]

ümid: < Fars. Gerçekleşmesi istenen bir şey için umut etmek, bekleme, beklenti.

ü. + dür (61b/12)

[= 1]

ümmet: < Ar. Bir peygambere îman edip onun yolundan giden topluluk, kavim.

ü. (92a/08), (93a/03), (93a/03)

ü. + den (66b/08)

ü. + imde (89a/17)

ü. + ine (90b/01)

ü. + ler (59a/15)

ü. + lerdür (53b/15)

ü. + lere (59a/09)

ü. + lerile (78b/12)

ü. + üm (81b/14)

ü. + üñ (90b/05)

[= 12]

ümmî: < Ar. 1. Okuması yazması olmayan (kimse). 2. “Bilgisi okuma yazmaya dayanmayan, bütün bildiklerini vahiy yoluyla Allah’tan alan” anlamında Hz. Muhammed’in sıfatı.

ü. (92a/02)

ü. + dürür (91b/04)

[= 2]

üsküre: <Fars. Topraktan yapılmış çukur çanak.

ü. + de (54a/02)

[= 1]

üst: Vücut, gövde, beden.

ü. + lerinde (79a/13)

ü. + üzülden (61b/07)

[= 2]

üzer: Üst.

ü. + imüze (73b/05)

ü. + iñe (60a/08)

ü. + inde (98b/13)

ü. + ine (51b/17), (52a/04), (52b/03), (52b/10), (53a/05), (53a/15), (53b/06), (53b/11), (53b/13), (54a/17), (54b/02), (54b/12), (55b/08), (56a/05), (56b/05), (57a/02), (57a/10), (57a/11), (57a/12), (57a/14), (57b/07), (58a/01), (58b/04), (59a/04), (59b/12), (60a/10), (60b/01), (61a/12), (61b/08), (62a/04), (62b/17), (63a/01), (63b/06), (63b/16), (64a/08), (64a/11), (64a/12), (64b/07), (64b/08), (64b/16), (66a/07), (66b/04), (67b/13), (67b/15), (68a/06), (68a/16), (69a/11), (69a/12), (69b/03), (69b/15), (69b/15), (70b/06), (70b/09), (70b/16), (71a/01), (71a/01), (71a/14), (71b/05), (71b/11), (73a/11), (73b/02), (74b/01), (74b/05), (74b/09), (76b/06), (76b/06), (77a/16), (77b/03), (77b/08), (78a/09), (78b/03), (78b/10), (79b/13), (80a/01), (80b/06), (80b/12), (81a/07), (82a/07), (82b/06), (84b/16), (85a/04), (85a/13), (85b/16), (86a/04), (86a/14), (87a/06), (88b/17), (89a/04),

(89a/11), (89b/10), (93a/12), (93a/13), (93a/14), (93b/05), (94a/07), (94a/13), (94a/15),
(97b/04), (98a/05), (98a/16)

ü. + inedürür (66a/12)

ü. + ineyem (60b/11)

ü. + leriñüze (77a/02)

ü. + lerine (54b/01), (55a/17), (59a/15), (60a/14), (66b/04), (67a/03), (68b/13),
(69b/04), (70a/15), (71b/13), (71b/15), (75a/11), (84a/11), (85b/05), (87b/05), (88a/07),
(88b/03), (91b/09), (92a/15), (93b/03), (93b/08), (97b/02)

ü. + ümüze (58a/17), (58b/05), (79a/05), (80b/03), (87a/16)

ü. + üñe (52b/17), (53b/01), (55b/04), (85b/17)

ü. + üñüze (58b/10), (61a/12), (61b/07), (61b/14), (63b/01), (66a/13), (67b/17),
(69a/15), (72b/04), (78a/14), (80a/08), (81b/16), (82b/11), (82b/16), (96a/06), (96a/15),
(98b/09), (99b/09)

[= 155]

üzüm: Üzüm.

ü. (65b/09), (70b/17)

[= 2]

-V-

vā'ile: Hz. Lût'un karısı.

v. (84a/10)

[= 1]

vācib: < Ar. Yapılması şart olan.

v. (77b/08)

v. + oldu (88b/03)

[= 2]

vāki: < Ar. Geri çevrilmesi mümkün olmayan olay, gerçekleşmek.

v. + oldu (82b/15)

[= 1]

va'de: < Ar. 1. Bir kimseye tanınan mühlet, vakit. 2. Ahit, söz.

v. (69b/13)

v. + eđiřdüñ (89a/13)

v. + kıldı (98a/07)

v. + kılduğı (80b/14), (80b/15)

v. + kılduğını (79b/10), (79b/11)

v. + kılduğum (82b/16), (82b/17)

v. + lerini (53a/17)

v. + si (88b/16)

[= 11]

va'z: < Ar. Öğüt, nasihat.

v. + eğdigümüz (92b/09)

v. + ola (74b/16)

[= 2]

vahy: < Ar. Allah'ın, peygamberlere bildirdiği ilâhî haber.

v. + édüb (98b/16)

v. + étdük (87a/01), (92a/10)

v. + étdüm (58a/12)

v. + étmekdür (68b/05)

v. + geldi (58a/04)

v. + gelür (91b/04)

v. + kılduğ (92a/09)

v. + olana (71b/07)

v. + olanıla (60a/02), (69b/16)

v. + olunur (60a/01)

v. + olmadı (64b/09)

v. + olundı (56b/08), (64b/09), (66b/01), (74b/17)

[= 17]

vakt: *bk.* vakta

v. (78a/13), (89b/02), (91a/04)

v. + de (55a/11)

v. + di (64a/12)

v. + dürür (95a/13)

v. + i (61b/15)

v. + ine (76b/15)

v. + ini (95a/14), (95a/16)

[= 10]

vakta: <Ar. Zaman.

v. (57a/17), (58a/09), (92b/05), (98b/15)

v. + ki (100a/12), (52b/16), (54a/09), (54a/18), (55a/11), (57b/06), (58a/01),
(58a/03), (58a/05), (58a/10), (58a/12), (58a/16), (59a/14), (62b/12), (62b/17), (63a/02),
(63a/03), (63a/04), (63a/05), (63a/07), (64b/12), (71b/04), (75a/06), (75b/09), (76b/04),
(78b/16), (82b/07), (83a/15), (83b/17), (84b/04), (87a/16), (88b/02), (88b/06), (89b/01),
(89b/05), (89b/07), (90a/14), (90b/01), (90b/17), (91a/07), (92a/09), (92b/01), (92b/02),
(92b/06), (92b/10), (92b/14), (92b/16), (93b/03), (93b/06), (95b/12), (95b/14), (95b/16),
(96b/14), (98a/02), (98a/07), (98a/15), (98b/06), (99b/02)

v. + kim (86b/13)

[= 63]

var: Var, yok karşıtı, mevcut.

v. (54b/11), (57a/13), (65b/09), (72a/09), (81a/01), (86b/12), (89a/06), (91a/02),
(94b/07), (96a/11), (96a/11), (96a/12), (99a/09)

v. + dur (53b/15), (56b/12), (61b/15), (62a/05), (65b/13), (74a/09), (76b/15),
(76b/15), (78a/10), (79a/03), (79a/13), (79a/13), (80a/01), (91a/02), (92a/05), (96a/10),
(97b/09)

v. + durur (54b/06), (59b/16), (62b/02), (65b/02), (65b/03), (69b/07), (79b/17),
(94b/08), (94b/09), (94b/12), (94b/17), (97b/09), (97b/10)

v. + ıdı (54a/01), (54a/01), (54a/01), (54a/02), (54a/02), (54a/02), (54a/02),
(54a/03), (54a/03), (54a/03), (58b/17), (98a/01), (98a/02)

v. + ısa (63a/15), (71b/14), (81a/12), (86b/10)

[= 60]

var-: Varmak, ulaşmak.

v.-ırlar (90a/05)

v.-mağdurur (81b/16)

v.-urlarını (80a/02)

[= 3]

vaşf: Özellikleri sayarak târif etmek.

v. + êtdükleriyle (70b/12)

[= 1]

vaşiyile: Erkeğin putlara kurban edildiği, ikiz doğan keçi.

v. (51b/10)

v. + den (51b/10)

[= 2]

vaşiyyet: < Ar. 1. Nasîhat, öğüt. 2. Bir kimsenin ölümünden sonra yapılmasını istediği şey.

v. + êtdi (73a/03)

v. + ine (52a/11)

v. + kıldı (72b/11)

[= 3]

vay: Çeşitli duyguları ifade etmek için kullanılan ünlem.

v. (53a/05)

[= 1]

ve: Ve.

v. (54a/01), (54a/01), (54a/01), (54a/02), (54a/02), (54a/03), (54a/03), (54b/13), (54b/14), (54b/14), (55a/08), (56a/12), (58a/15), (60a/07), (62b/16), (63b/09), (63b/15), (64a/11), (69b/07), (69b/15), (69b/17), (70a/01), (70a/03), (71a/04), (71a/05), (77b/16), (79b/16), (83a/17), (87b/01), (91b/06), (93a/02), (94a/01), (95a/17), (97a/02), (98a/01), (98a/08), (98b/02)

[= 37]

vér-: Vermek.

v. (58b/08), (79a/01)

v.-di (100a/16), (71b/04), (74b/11), (79a/17), (89b/06), (95b/17), (97b/16)

v.-diler (69b/02), (75a/17), (78b/10), (97b/07)

v.-dü (64a/05)

v.-düğünde (96a/01)

v.-düğümü (89b/11)

v.-düğünüz (83a/01)

v.-dügünden (92a/07)

v.-dük (55a/15), (56b/15), (56b/15), (63b/06), (63b/10), (64a/04), (64a/04),
(64a/04), (65a/04), (67b/01), (73a/10), (88b/12), (92a/15), (93b/05), (94a/07)

v.-dükten (85a/13)

v.-düler (75a/13), (81a/04)

v.-düm (83b/16)

v.-e (99b/03), (99b/03)

v.-elerdi (67a/02)

v.-enler (85b/13)

v.-enleri (83b/17)

v.-enlerüj (58b/09)

v.-eydük (84a/13)

v.-gil (75b/15)

v.-iser (74a/07)

v.-me (72a/15)

v.-meden (80a/01)

v.-medilerdi (80a/03)

v.-mek (96a/14)

v.-memek (94a/14)

v.-mezem (56b/12)

v.-se (65b/12), (71a/05)

v.-ser (74b/07)

v.-sünler (96a/09)

v.-ünj (59a/04), (59b/03), (59b/07), (71a/05), (71a/17)

v.-ür (52a/08), (54b/06), (56b/11), (61a/10), (66b/09), (87b/09), (91b/04)

v.-ürler (72a/13), (91b/02), (97b/06)

v.-ürlerise (72a/15), (99a/04)

v.-ürseñ (95b/15)

v.-ürüz (72b/07), (93b/10), (95a/03)

[= 77]

vèribi-: Göndermek, irsâl etmek.

v.-dük (88a/07)

[= 1]

vèribinil-: Gönderilmek.

v.-düm (84b/08)

v.-mezdi (69a/14)

[= 2]

vèribinül-: *bk.* vèribinil-

v.-ürdi (69a/14)

[= 1]

véril-: Verilmek.

v.-diler (68b/04)

v.-düñüz (52b/14), (79b/07)

v.-ecek (52b/01)

v.-en (59a/16)

v.-inür (54b/13)

v.-mezdi (55b/11)

v.-mişlerdensin (75b/17)

v.-üz (68b/04)

[= 9]

vebāl: < Ar. Günaha sebep olacak ağır sorumluluk.

v. + i (57a/10)

[= 1]

vefā: < Ar. 1. 1. Verilen bir sözü yerine getirme. 2. (Bezm-i Elest) Allah'a verilen sözde durma, sâdık olma.

v. (86a/05)

v. + édüñ (73a/03)

[= 2]

velī: < Ar. Allah'ın sevgili kulu, dostu.

v. + lerüñ (94a/01)

[= 1]

vereşiye: Bedeli sonradan ödenmek üzere yapılan (alışveriş).

v. (70a/13)

[= 1]

vesvese: <Ar. Şüphe, kuruntu, işkil.

v. + éderler (68a/08)

v. + eyledi (76a/14)

v. + kılmagıla (76a/05)

v. + sinden (96b/11)

v. + sini (98b/11)

[= 5]

-Y-

ya: Bağlaç.

y. (51b/08), (52a/13), (52b/11), (56a/08), (56b/03), (59a/05), (59b/08), (70a/12),
(71a/13), (71a/13), (71b/03), (71b/17), (71b/17), (75b/14), (81a/02), (84b/14), (94a/13)

[= 17]

yā: <Ar. Ey (ünlem).

y. (52b/13), (53b/04), (53b/07), (53b/12), (54a/04), (54a/06), (54a/09), (56a/02),
(56a/04), (56a/05), (56a/10), (56a/13), (56a/15), (56b/06), (56b/07), (56b/12), (57a/04),
(57a/10), (57a/17), (57b/06), (57b/15), (58a/14), (58a/16), (59a/04), (59b/02), (59b/06),
(59b/07), (59b/15), (60a/01), (60a/15), (60b/06), (60b/08), (60b/11), (60b/15), (61a/17),

(61b/04), (61b/06), (61b/11), (61b/14), (62a/06), (62a/09), (62a/15), (62b/03), (62b/12),
(64a/08), (64a/14), (64b/01), (66a/17), (66b/13), (67a/15), (67b/04), (67b/07), (69a/01),
(69b/14), (71a/12), (71b/07), (72a/02), (72a/08), (72a/11), (72a/12), (72b/02), (74a/02),
(74a/11), (74a/15), (74b/02), (74b/14), (77b/01), (77b/03), (77b/14), (77b/16), (78a/03),
(83b/17), (84a/11), (86a/10), (86a/15), (86b/14), (86b/15), (88a/08), (88b/03), (92a/03),
(92a/16), (93b/02), (93b/06), (94a/06), (94b/14), (94b/15), (95a/13), (95a/14), (95b/02),
(95b/04), (96a/13), (96b/05), (96b/05), (96b/16), (97a/12), (97a/14), (98a/04), (98a/07),
(98a/16), (99a/07), (99b/02)

[= 101]

yāhūd: <Fars. Veya, ya da.

y. (61b/09), (64b/08), (71b/09), (71b/10), (71b/11), (76b/01), (78b/03)

[= 7]

ya'kūb: Hz. İshâk'ın oğlu. İsrâiloğulları'nın ataları olarak kabul ettiği peygamber.

y. + 1 (63b/09)

[= 1]

ya'nî: <Ar. Yani.

y. (100a/11), (52a/04), (52a/06), (52b/03), (54a/12), (55a/08), (55a/08), (55a/13),
(55b/07), (55b/13), (56a/01), (57a/11), (57a/15), (60a/07), (60a/10), (60b/03), (60b/17),
(62a/06), (62a/12), (63a/15), (64b/15), (65a/04), (65b/17), (66a/01), (67a/12), (68a/15),
(68a/17), (69a/12), (69b/03), (69b/07), (70a/07), (70a/13), (71a/10), (74a/05), (74b/02),
(75a/02), (75a/12), (75b/04), (77a/02), (77a/12), (77b/16), (80a/17), (80b/16), (81a/12),
(83a/02), (83a/13), (83a/14), (83b/01), (84a/08), (85a/14), (85a/17), (85b/01), (85b/03),

(85b/03), (88a/02), (88a/03), (88a/04), (88a/06), (88b/02), (88b/08), (90b/04), (91b/11),
(92b/11), (94a/01), (94a/14), (94b/15), (95a/15), (95a/16), (97a/06), (98a/03), (99a/02)

[= 71]

yad: Yabancı, ecnebi.

y. + lardan (52a/13)

[= 1]

yağ: 1. Bitkisel ya da hayvansal madde. 2. Bağırsak, mide, böbrek gibi iç organların çevresinde, doku ve kaslar arasında biriken hidrokarbon.

y. (54a/03), (71b/16), (71b/18)

y. + dan (71b/17)

y. + durur (71b/18)

[= 5]

yağ-: Yağmak.

y.-maıklıkdurur (60b/13)

[= 1]

yağdur-: Yağdırmak.

y.-dı (61b/08)

y.-duğ (84a/11)

[= 2]

yağmur: Yağmur.

y. (81b/04), (85b/06), (98b/12)

y. + ı (55a/17), (65b/05), (84a/11), (88a/07), (98b/10)

y. + ıla (65b/05), (81b/06), (98b/10)

y. + la (98b/15)

[= 12]

yaḥyā: İsrâiloğulları'na gönderilmiş peygamber.

y. + yı (63b/13)

[= 1]

yaḥın: 1.Zamansal olarak uzak olmayan. 2. (Sayılar için) Erişilmesine az bir şey kalmış olan. 3.Arada az mesâfe bulunan.

y. (58b/14), (90b/06), (93b/04), (98a/01)

y. + dur (65b/09)

y. + durur (81b/01)

[= 6]

yaḥınlık: Yakın olma.

y. (95b/12)

[= 1]

yaḥıṣdur-: Yakıştırmak.

y.-dılar (65b/16)

[= 1]

yaḥin: < Ar. Kesin bilgi.

y. (62b/17)

[= 1]

yağlaş-: Yaklaşmak.

y.-dı (95a/09)

y.-mağ (72b/13), (76a/13)

y.-mayasız (72b/08)

y.-ursağuz (76a/14)

[= 5]

yalan: Aslı olmayan, uydurma.

y. (52a/16), (52b/08), (57a/11), (70b/07), (70b/16), (78b/03), (78b/03), (84b/16),
(90b/13)

y. + dan (57a/12)

y. + ı (51b/17), (57a/02), (64b/08), (65a/11), (71b/05)

y. + ıla (70b/12)

y. + ları (81a/04)

y. + larıyla (67a/11)

y. + sını (86a/12)

[= 19]

yalancı: Yalan konuşmayı huy edinen, sahtekâr kimse.

y. + lardan (82b/02)

y. + lardur (67b/10)

y. + lardurur (57b/12)

y. + larsız (72a/11)

[= 4]

yalancılık: Yalancı olma durumu.

y. + larınuñ (57a/10)

[= 1]

yalanla-: Yalan olduğunu, gerçek olmadığını bildirmek.

y.-dı (57a/02), (61b/12), (72a/07), (73b/09), (78b/03)

y.-dılar (53a/03), (53a/14), (53a/15), (55a/11), (55a/11), (55b/14), (59a/01),
(59b/13), (72a/16), (78a/17), (79a/07), (82a/09), (82a/11), (85a/10), (85a/14), (85b/07),
(86a/02), (88b/10), (90a/06), (90a/07), (90a/08), (94a/16), (94b/03), (95a/01)

y.-dıldı (83a/07)

y.-duğı (72a/07)

y.-duñuz (60b/12)

y.-mağdan (61b/14)

y.-mayayduğ (57b/08)

y.-rlarsa (72a/02)

y.-yamazlar (53a/12)

y.-yanlaruñ (56a/03)

[= 37]

yalıñuz: Yalnız.

y. (100a/10), (100a/11), (78a/01)

[= 3]

yalvar-: Yalvarmak.

y.-duñuz (98a/15)

y.-ıdılar (98a/16)

[= 2]

yaman: Kötü, fenâ.

y. (53a/07), (81b/11), (90b/02), (92b/17), (94b/02)

y. + dı (88a/12)

[= 6]

yamanlığ: *bk.* yamanlık

y. + ıla (83a/13), (93a/06)

[= 2]

yamanlık: Kötülük.

y. (85b/01), (88a/01), (88a/03), (95b/07), (96b/13)

y. + dan (92b/12)

[= 6]

yan: Taraf.

y. + ında (54a/01)

y. + ından (61b/09)

y. + larından (55b/02), (76a/06), (76a/07), (79b/01)

[= 6]

yaña: Taraf, yön, cihet.

y. (100a/09), (53b/17), (60a/04), (62b/06), (62b/07), (73a/08), (80a/11)

y. + durur (61a/10)

[= 8]

yan-: Yanmak.

y.-arıldı (99a/10)

[= 1]

yana: Yine, gene, bir daha, tekrar.

y. (53b/04), (59a/11), (60b/06), (61a/09), (88a/12), (88a/13), (88a/15), (88a/17),
(93a/06)

[= 9]

yapış-: Yapışmak.

y.-an (71b/16), (71b/17)

[= 2]

yaprag: *bk.* Yaprak

y. + ını (65b/06)

[= 1]

yaprak: Yaprak.

y. + dan (61a/04)

y. + larından (76b/07)

[= 2]

yar-: ?

y.-ı (88a/16)

[= 1]

yarad-: *bk.* yarat-

y.-an (55a/01), (77a/12)

y.-maz (96a/03)

[= 3]

yaradıcı: Yaraticı, yaratan, var eden (Allah).

y. (66a/02)

y. + durur (56a/12), (65a/09)

y. + sı (66a/06)

[= 4]

yaradıl-: Allah tarafından var edilmek.

y.-an (77a/04)

y.-mişdurur (96a/03)

y.-mıŝuŝ (74b/04)

[= 3]

yarağ: Yarak. Savaş âleti, silâh.

y. + 1 (98a/10)

[= 1]

yarağlu: Silâhlı.

y. (98a/08)

[= 1]

yarağsuz: Silâhsız.

y. (97b/14)

[= 1]

yaramazlığ: *bk.* yaramazlığ

y. + ıla (77b/02)

[= 1]

yaramazlığ: Kötülük.

y. (85a/17)

[= 1]

yaraŝdur-: Yaraŝtırmak. Uygun dűŝürmek, uygun görmek, yakıŝtırmak.

y.-asız (54a/05)

[= 1]

yarat-: (Allah) Yoktan var etmek.

y.-dı (54b/16), (54b/17), (55a/02), (62b/07), (62b/07), (63a/09), (66a/04),
(70a/02), (70b/17), (71a/02), (71a/02), (71a/03), (71a/03), (71a/07), (81a/06), (81a/09),
(81a/09), (81a/10), (95a/08), (95b/10)

y.-duğı (77b/06)

y.-duğını (65b/15)

y.-duğ (65a/02), (75b/05), (77a/02), (94b/06), (94b/16)

y.-duğ (75b/11), (75b/11)

y.-mak (81a/11)

[= 30]

yardım: Yardım.

y. (98b/06)

y. + édebilirler (96a/05)

y. + édemezler (96b/02)

y. + éden (96a/15)

y. + éder (96a/17)

y. + étdiler (91b/13)

y. + étmege (96a/04), (96b/02)

y. + ıla (100a/15)

y. + umuz (53a/16)

[= 10]

yarıcı: Yarık açan, yaran.

y. + durur (65a/11)

[= 1]

yarıl-: Üzerinde yarık açılmak.

y.-dı (92a/10)

[= 1]

yarın: Sonraki gün.

y. (98b/13)

[= 1]

yarlığa-: (Allah) Birinin suçunu bağışlamak, mağfiret etmek.

y. (90b/08), (91a/12)

y.-mazısa (90a/17)

y.-mazaş (76b/12)

y.-rsaş (54b/03)

[= 5]

yarlığan-: Bağışlanmak, mağfiret edilmek.

y.-maıklık (97b/09)

[= 1]

yarlıgayıcı: (Allah) Bağışlayan.

y. + durur (93a/02)

[= 1]

yavuz: Fenâ, kötü.

y. + ı (63a/16)

[= 1]

yay-: Herkesin öğrenmesini sağlamak, duyurmak.

y.-dı (78b/03)

[= 1]

yayak: Yaya, piyâde.

y. (98a/02)

[= 1]

yaz-: Yazmak.

y. (91a/14)

y.-arlar (61a/13)

y.-dı (17), (56a/05), (56a/06)

y.-duğ (89b/12)

y.-ğıl (91a/13)

y.-mağı (58a/03)

y.-mağ (91b/04)

y.-mışam (91b/01)

[= 10]

yazı: Issız kır, ova, sahra.

y. + larda (62b/01)

[= 1]

yazıl-: Bir yere kaydolmak.

y.-an (91a/01)

y.-duķ (87b/16)

y.-mış (55b/04), (91b/05)

[= 4]

yazu: Yazı.

y. (58a/03)

[= 1]

yé-: Yemek.

y.-diler (54a/05)

y.-dügüni (70b/02)

y.-mek (68a/01)

y.-mekde (68a/09)

y.-meņ (68a/06), (68a/07)

y.-meysesiz (67b/15)

y.-mez (56a/13), (70b/01)

y.-mezdi (51b/05), (51b/05), (51b/06)

y.-ŋ (76a/12), (77b/12)

y.-rdi (51b/06)

y.-rlerdi (51/07)

y.-rleridi (51b/05), (51b/06), (51b/15)

y.-yevüz (58b/02)

y.-yüb (55a/02)

y.-yüŋ (67b/12)

[= 22]

yèdi: Yedi.

y. (51b/11), (54a/07), (54a/07), (54b/16), (54b/17), (56a/12), (56a/12), (88a/11),
(88a/12)

y. + nci (51b/11)

[= 10]

yèdür-: Yedirmek, yemesini sağlamak.

y.-ecek (70b/14)

y.-ür (56a/12)

[= 2]

yèg: En iyi, üstün.

y. (68b/05)

y. + di (86b/03)

y. + isin (58b/09), (85a/05)

[= 4]

yègir: *bk.* yèg

y. (75b/10)

[= 1]

yègreg: *bk.* yègrek

y. + i (60b/15)

y. + idürür (84b/10)

[= 2]

yègrek: Baskın, üstün, daha iyi.

y. + dür (77a/04), (99b/08)

y. + dürür (53a/09), (84a/17), (93a/15)

[= 5]

yél: Rüzgar.

y. (88a/09)

y. + leri (81b/03), (81b/04)

[= 3]

yèñil: Yenilmek.

y.-diler (87a/04)

[= 1]

y r: Yer.

y. (51b/04), (53b/03), (61a/05), (61b/01), (61b/09), (65a/16), (65b/02), (65b/03),
(71a/01), (71b/09), (76b/15), (81b/05), (81b/09), (81b/10), (87a/06), (87b/08)

y. + de (76b/16), (98b/08), (98b/09)

y. + ded r (61a/03)

y. + den (76a/12), (81b/08), (85b/06), (95a/03)

y. + e (53b/03), (61b/09), (69b/06), (78a/06), (88a/12), (97a/10)

y. + i (56a/12), (68b/06), (99a/16)

y. + id r r (88b/14), (88b/15), (99a/16)

y. + ime (90b/02)

y. + im zde (84b/09)

y. + im zden (60a/14)

y. + i z (65a/07)

y. + i zde (52a/10)

y. + inde (83a/12), (89b/05)

y. + ine (52b/05), (52b/10), (55b/10), (61a/09), (73a/02), (73a/11), (73a/12),
(85a/17), (87a/04), (88b/16), (89b/12)

y. + ini (88b/12)

y. + ler (83b/13), (85a/09)

y. + lerde (55a/06), (95a/17)

y. + lerededir (56a/04)

y. + leri (54b/17), (62b/07), (63a/10), (66a/02), (81a/06), (85b/14)

y. + lerün (54b/11), (62b/16), (91b/17), (95a/07)

y. + leründe (69a/06)

y. + ün (88b/14)

y. + üzüden (86b/07)

y. + üzüze (69b/11)

[= 74]

yêrlendür-: Yer tâyin etmek.

y.-di (83a/16)

[= 1]

yéryüzi: Dünya.

y. + nde (100a/13), (53b/14), (55a/16), (56a/02), (74b/08), (75b/02), (75b/03),
(75b/14), (76b/15), (81a/16), (83a/16), (83b/02), (84a/16), (87b/02), (87b/14), (90a/01),
(93a/03)

y. + ndekinün (67b/07)

[= 18]

yêt-: Kâfi olmak, yeterli gelmek.

y.-di (95b/14)

y.-dügüne (72b/17)

y.-mez (96a/04), (96b/01)

[= 4]

yéter: Kâfi.

y. (52a/03), (58a/17)

y. + se (53b/02)

[= 3]

yētīm: Babası ölmüş (kimse).

y. (72b/13)

[= 1]

yétici: Gücü yeten.

y. + dürür (61b/06)

[= 1]

yétmiş: Yetmiş.

y. (91a/04)

[= 1]

yéyici: Yiyen.

y. + ye (71b/08)

[= 1]

yéyni: Hafif.

y. (75a/16)

[= 1]

yéynicek: *bk.* yèyni

y. (95b/13)

[= 1]

yehūd: < Ar. Hz. Musâ'nın dinine bağlı kimse, Mûsevî.

y. (71b/13), (73b/03), (74a/05)

y. + a (94a/06)

y. + dan (93a/07)

y. + uñ (71b/15), (72b/02), (94a/07)

[= 8]

yehūdî: *bk.* yehūd

y. (54b/14), (65b/16)

[= 2]

yek: < Fars. Bir, tek.

y. (71b/01)

[= 1]

yemiş: Meyve.

y. (65b/12), (71a/05)

y. + inden (71a/04)

y. + ine (65b/12)

y. + lerden (87b/17)

y. + lerin (80b/05)

[= 6]

yeñile-: Yeni duruma getirmek.

y.-di (89a/11)

[= 1]

yesār: *bk.* yesa^c

y. + dan (66a/16)

[= 1]

yesa^c: Kur'an-ı Kerim'de adından bahsedilen peygamberlerden biri.

y. + yı (63b/14)

[= 1]

yeşil: Yeşil renk.

y. (65b/06)

[= 1]

yığlın-: Çekinmek, kaçınmak, sakınmak.

y.-alar (62a/06)

y.-mağ (99b/07)

[= 2]

yıkıl-: Yıkılmak, boşa gitmek.

y.-dı (90a/08)

[= 1]

yıl: Sene.

y. + dan (58a/04)

y. + larıla (87b/16)

[= 2]

yılduz: Geceleri gökyüzünde görünen cisimlere verilen isim.

y. (93b/16), (94a/01)

y. + ın (63a/01)

y. + ları (65a/15), (81a/10)

y. + larıla (65a/16)

[= 6]

yine: Tekrar, gene.

y. (54a/08)

[= 1]

yog: *bk.* yok

y. (98b/08)

[= 1]

yoksa: Yoksa.

y. (97a/13)

[= 1]

yok: Mevcut olmayan (nesne, kimse vb.).

y. (65a/02)

y. + dur (53b/14), (53b/15), (56b/03), (59b/12), (60a/08), (60a/10), (60b/12),
(62a/04), (62a/10), (62a/11), (66a/03), (81b/14), (82a/02), (82b/03)

y. + durur (52a/01), (52b/15), (53a/17), (56a/07), (60a/04), (66b/01), (67b/06),
(74a/17), (82a/15), (83a/02), (95a/04)

[= 26]

yol: Yol, güzergâh.

y. (59a/04), (85b/13), (90a/04)

y. + a (62a/18), (62b/02), (63a/04), (63a/12), (63b/09), (63b/10), (63b/13),
(63b/15), (68b/09), (70b/16), (72a/12), (73a/13), (90a/13), (92a/05), (92a/06), (96b/04)

y. + da (84b/01)

y. + dan (90a/15), (96b/08)

y. + dur (64a/15)

y. + ı (60b/06), (62b/15), (67b/09), (73a/06), (73a/08), (90a/03)

y. + ıdurur (68b/14)

y. + in (90a/04)

y. + ınuza (60b/09)

y. + ina (70a/09), (89b/01), (95a/11), (97b/06)

y. + indan (63b/10), (67b/08), (67b/12), (73a/07), (79b/14), (84b/03)

y. + ını (84b/04)

y. + lara (73a/06)

y. + umdurur (73a/05)

y. + uñdan (76a/03)

y. + uñuz (65a/02)

y. + uñuza (60b/09)

y. + unda (53a/16)

[= 49]

yon-: Yontmak.

y.-arsız (83a/17)

y.-mışıdı (89b/13)

[= 2]

yön: (-inden) Bakımından, yoluyla.

y. + inden (97b/03)

y. + ünden (56b/07), (64b/16), (66b/06), (66b/07), (70b/14), (72b/05), (72b/07),
(85a/03)

[= 9]

yöre: Bir bölgenin belirli bir yeri, civar, mahal.

y. + sindekileri (64b/05)

[= 1]

yūnus: Zūnnūn lakabıyla bilinen, Ninova halkına gönderilmiş peygamber.

y. + 1 (63b/15)

[= 1]

yūsuf: Hz. Ya'kūb'un oğlu, İsrâiloğulları'na gönderilmiş peygamber.

y. + 1 (63b/11)

[= 1]

yud-: Yutmak.

y.-ar (87a/02)

[= 1]

yūkaru: Yukarı.

y. + da (68a/01)

[= 1]

yum-: Sıkıp kapamak.

y.-dular (55b/17)

[= 1]

yumuşaklıg: Yumuşaklık.

y. + 1 (96b/06)

[= 1]

yun-: Yıkanmak.

y.-dılar (98b/12)

[= 1]

yuvr: Küçük delik.

y. + dasından (79a/10)

[= 1]

yüce: Büyük, ulu.

y. (89a/02), (97a/13)

y. + dür (66a/01)

[= 3]

yücedil-: *bk.* yüceland-

y.-üneñ (57b/01)

[= 1]

yüceland-: Yüceltmek, değerini artırmak.

y.-ürüz (63b/07)

[= 1]

yük: Dölüt, rahimdeki çocuk.

y. + i (95b/14)

[= 1]

yüklü: Hamile, gebe.

y. (95b/12)

[= 1]

yüklülük: Gebelik, hamilelik.

y. + ile (95b/13)

[= 1]

yüñ: Koyun tüyü.

y. (71a/07)

y. + i (51b/09)

[= 2]

yüri-: *bk.* yürü-

y.-sem (60b/09)

[= 1]

yürü-: Yürümek.

y. (96b/07)

y.-düler (91a/04)

y.-r (68a/12)

y.-yeler (96a/10)

[= 4]

yütir-: Yitirmek, kaybetmek.

y.-mek (73a/11)

[= 1]

yüz: Surat, beniz, çehre.

y. (82b/10), (97a/10)

y. + çevüricilerdürür (100a/04)

y. + çevürürlerdi (100a/03)

y. + dönder (96b/07)

y. + döndermek (99b/12)

y. + döndüre (99a/13)

y. + tutub (99a/15)

y. + ümi (63a/09)

y. + ün (87a/05)

y. + üñüzi (77b/04)

[= 11]

-Z-

zâhir: < Ar. Açık, görünür durumda.

z. (55a/08), (55a/13), (56b/01), (58a/11), (62b/14), (71a/10), (76b/10), (82a/01)

z. + oldı (57b/09), (76b/05), (87a/03)

[= 11]

zâlim: < Ar. Merhameti olmayan, zulüm ve haksızlık yapan (kimse).

z. (74a/11), (80a/12)

z. + ler (53a/13), (57a/03), (62a/03), (64b/12), (70a/01), (90a/14)

z. + lerden (52b/09), (60a/11), (76a/14)

z. + lerdük (75a/08)

z. + lere (79a/14)

z. + leri (61a/01)

z. + lerile (90b/08)

z. + lerünj (69a/11)

z. + olan (71b/07)

z. + raḳ (57a/01)

z. + raḳdur (64b/07), (78b/02)

z. + raḳdurur (71b/04), (73b/09)

[= 22]

zulum: < Ar. Eziyet, cevr, cefâ.

z. (66b/06)

z. + eden (59b/09)

z. + ètdiler (59b/02), (86a/09)

z. + ètmediler (94b/03)

z. + eyledük (76b/11)

z. + i (78a/06)

z. + leri (72a/01)

[= 8]

zulumāt: < Ar. Karanlıklar, zulmetler.

z. + dan (61b/05), (68a/14)

[= 2]

zāyi: < Ar. Ziyan olan, boşa giden (şey).

z. + dürür (89a/09)

z. + kılmazuz (93b/02)

[= 2]

zāyīḡ: Telef olmak, kaybolmak.

z. + in (59a/03)

[= 1]

zaʿīf: < Ar. Güçsüz kuvvetsiz.

z. + edicidürür (99b/05)

z. + êtdüler (90b/06)

[= 2]

zaʿīḡ: Zayıflık.

z. + iñüzden (100a/14)

[= 1]

zārar: < Ar. Zarar.

z. + ı (66a/12)

[= 1]

zāt: < Ar. Kişi, şahıs.

z. + ınuñ (17)

[= 1]

zelīl: < Ar. Hakir görülen, aşağılanan (kimse).

z. (87a/05)

z. + inüñ (90b/12)

[= 2]

zıkr: < Ar. Bir kimseden bahsetme, ismini anma.

z. + olan (90a/05)

[= 1]

zurriyet: < Ar. Nesil, soy sop, döl.

z. + i (93b/13)

z. + ler (94a/02)

z. + lerinden (63b/16)

z. + lerini (93b/07)

z. + lerinüñ (94a/02)

[= 5]

zahmet: < Ar. Sıkıntı, eziyet.

z. (59a/11), (61b/10), (63a/15)

[= 3]

zaḥmetlū: Sıkıntı veren, zor, güç.

z. (68b/11)

[= 1]

zamān: Vakit.

z. + ı (65a/12)

z. + ına (55a/05)

z. + ındağılar (93a/07)

z. + ından (55a/05)

[= 4]

ze'ūra: Hz. Lût'un kızı.

z. + durur (84a/09)

[= 1]

zebānī: < Ar. Cehennem bekçisi.

z. + ler (78b/07)

[= 1]

zekāt: < Ar. İslâm'ın beş şartından biri.

z. (97b/07)

z. + ı (71a/05)

z. + v r rl r (91b/02)

[= 3]

zekerıyy : İsr iloğulları'na g nderılmış olan peygamber.

z. + y1 (63b/13)

[= 1]

zelzele: < Ar. Deprem, yer sarsıntısı.

z. (91a/07)

[= 1]

zemher r: < Ar. Cehennem'deki soğuk yer.

z. (69a/09)

[= 1]

zeyit n: < Ar. Zeytin

z. (54a/02), (65b/10), (71a/03)

[= 3]

z r : < Fars. Zira,  nk .

z. (100a/10), (52b/15), (54b/02), (55b/13), (55b/14), (66b/06), (66b/10), (70a/04),
(80a/02), (80a/03), (86a/05), (88b/02), (91a/14), (91a/17), (95a/03), (97b/14), (98a/11),
(98a/15), (98b/08), (98b/11)

[= 20]

zin : < Ar. Nik hsız birleşme.

z. + dan (80a/04), (80a/05)

[= 2]

ziyāde: < Ar. Çok, fazla.

z. + olur (54b/14)

[= 1]

ziyān: < Ar. Boşuna harcama. telef etme.

z. + avêrdüler (81a/04)

z. + avêrenler (85b/13)

z. + êdenlerden (76b/13), (90a/17)

z. + êdenlerdensiz (85a/08)

z. + êdiciler (85a/11)

z. + êdicilerdürür (94b/05)

z. + êtdiler (56a/08), (56a/08), (56b/17), (70b/13)

z. + êtmez (52a/06), (62a/16)

z. + kıldılar (53a/03)

z. + kılmaz (95b/05)

z. + vêrdiler (75a/17)

[= 16]

ziyānlıg: Zıyanlık, zarar.

z. + ı (63a/14)

[= 1]

zu'm: < Ar. 1. Bâtıl inanç. 2. Sanmak, zannetmek.

z. + êderdüñüz (57a/07), (65a/08)

z. + êdüb (65a/06)

z. + êtdüler (72a/14)

[= 4]

zümürrüd: < Ar. Zümrüt.

z. + den (89b/12)

[= 1]

Toplam kelime: 13607

Geçerli kelime: 13607

Alt madde: 4624

Madde başı: 1636

SONUÇ

Metnimiz, Türklerin İslamiyet'i kabul ettikten sonra dinin mukaddes kitabı olan Kur'an-ı Kerim'i anlayabilmeleri için yapılan bir tefsir olmasından başka Türkçenin Arapça ve Farsça karşısında güç kazanmaya başlaması sebebiyle önemli bir yere sahiptir. Ayrıca 16. yüzyılda Eski Anadolu Türkçesi ile yazılmış olan bu eser, dönemin ses ve şekil özelliklerini göstermesinden dolayı son derece önemlidir.

Eser, dil ve üslup açısından gâyet anlaşılır ve halkın kolayca anlayabileceği bir şekilde yazılmıştır. Kur'an-ı Kerim'in Doğu ve Anadolu Türkçesine tercümeleleri, yalnızca o dönem için değil, günümüz için de çok önemlidir. Çünkü yabancı diller karşısında Türk dilinin kelime zenginliğini ortaya koyar.

Eser incelemesinden çıkardığımız sonuçlar şu şekildedir:

1. EAT'nin en tipik özelliği olan eklerin yuvarlak ünlülü olması durumuna aykırı olarak metinde düz ünlülü eklerin örneklerine de rastlanılmıştır:
yolınuza (60b/09), tañrıñızdan (75a/01), dostumuzsın (91a/12), bilin (93b/16)
2. Eski Anadolu Türkçesi eserlerinde sıklıkla karşılaşılan ç yerine c kullanımı metnimizde nadir görülmüştür:
üç (98a/02) – üc (58a/04), kılıc (61b/14) - kılıç (91b/13)
3. Eserde Arapça ayetlerin hemen üstüne kırmızı mürekkep ile çizgi çekilmiştir. Ve her Arapça sözcükten sonra Türkçe şerh edilmiştir:
فَلَا olmasun فِي صَدْرِكَ فِي senüñ gönülünde حَرْجٌ gumān tarlık
4. Bazı sözcüklerde, ünlülerden sonra yazılan bağlama ünsüzü -y- üzerine gelen -ı/-i belirtme durum eki, hemzeyle (ء) gösterilmiştir:
tā' ifeyi (طَائِفَهُ) (55b/04), mā'ideyi (مَائِدَةٍ) (58b/10), nesneyi (نَسْنَيْهِ) (66a/04)
5. Metinde kapalı e (è) kullanımı bir hayli fazladır. Fakat yazar kapalı e'nin (è) kullanılması gereken bazı sözcüklerde kapalı è'yi kullanmayıp e ve i ünlülerinin iki şeklini de kullanmayı tercih etmiştir:
erkek (أَرْكَكَ) (51b/04) - irkek (أَرْكَكَ) (71a/12)
6. Metinde geçen bazı kelimelerde bazen k sesinin yerine g sesi kullanılmıştır:
yoğ (65/02) - yoğ (98b/08)

7. Metinde k,  ve g seslerinin gösteriminde kef (ﻙ) kullanılmıştır.
8. dağı, kim, ki balaqları ve mı, mi soru ekleri kendinden önceki sözcükle bazen ayrı bazen birleşik yazılmıştır.
9. Eserde bütün zaman çekimleri kullanılmıştır.
10. Metinde zaman kiplerinin olumsuz biçimleri de kullanılmıştır.
11. b, c, , d, p, t seslerinin olduğu kelimeler metinde yazıldığı gibi okunmuş, hiçbir düzeltilme yapılmamıştır.
12. Yabancı sözcüklerin yazımlarında farklılık grlmektedir:
hta (85a/03) - ht (94b/14), fyide (95a/09) - f'ide (80a/15)
13. Dizin bölümünde 1636 madde başı bulunmaktadır. Bunlardan 858'i Türkçe (%55), 559'ı Arapça (%36), 114' ise Farsçadır (%7).

KAYNAKÇA

Kitaplar

- Ata, Aysu (1998), Nehcü'l-Ferâdis Uştmahtarının Açık Yolu-Cennetlerin Açık Yolu III Dizin-Sözlük, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Ata, Aysu (2004), Karahanlı Türkçesinde İlk Kur'an Tercümesi (Rylands nüshası) Giriş-Metin-Notlar-Dizin, TDK Yayınları, Ankara.
- Arslan, Erol (2008), Eski Türkçeden Eski Anadolu Türkçesine Anlam Değişmeleri, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Bilmen, Ömer Nasuhi (2014), Büyük Tefsîr Tarihi Tabakatü'l-Müfessirîn, Semerkand Yayıncılık.
- Borovkov, A. K. (2002), Orta Asya'da Bulunmuş Kur'an Tefsîrinin Söz Varlığı (XII.-XIII. Yüzyıllar), (Ruşadan Çevirenler: Halil İbrahim Usta – Ebülfez Amanoğlu), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Bursalı Mehmet Tahir Efendi (1975), Osmanlı Müellifleri, c.II, İstanbul.
- Duman, Musa (2008), Makaleler (Eski Türkiye Türkçesinden Osmanlı Türkçesine), Kesit Yayınları, İstanbul.
- Gabain, A.V. (1988), Eski Türkçenin Grameri. çev. Mehmet Akalın. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Gülsevin, Gürer (2007), Eski Anadolu Türkçesinde Ekler, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Gülsevin, Gürer; Boz, Erdoğan (2004), Eski Anadolu Türkçesi, Gazi Kitabevi, Ankara.
- Hamidullah, Muhammed (1965), Kur'an-ı Kerim Tarihi ve Türkçe Tefsîrleri Bibliyografyası, İstanbul.
- Hamza, B. Muhammed (1976), XV. Yüzyıl Başlarında Yapılmış Satırasız Kur'an Tercümesi, Giriş, Metin, Hazırlayan: Ahmet Topaloğlu, Kültür Bakanlığı, Ankara.
- Hasanov, Sefer (2019), Kurd Efendi, DİA, İSAM, ek cilt 2/93.
- İnan, Abdülkadir (1961), Kur'an-ı Kerim' in Türkçe Tercümeleri Üzerinde Bir İnceleme, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara.
- İnan, Abdülkadir (1991), Makaleler ve İncelemeler II, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.

- Karasoy, Y. (2004), Satıraltı Tercümelî Bir Fıkıh Kitabı, Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yayınları:4, Konya.
- Korkmaz Zeynep (2003), Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Korkmaz, Zeynep (2013), Türkiye Türkçesinin Temeli: Oğuz Türkçesinin Gelişimi, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Küçük, M. (2014), Eski Anadolu Türkçesi Dönemine Ait Satır Arası İlk Kur'an Tercümesi, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Mahmudov, Kazakbay (2000), Turkiy Tefsîr (XII-XIII asr), Taşkent Devlet Şarksinaslik İnstituti, Taşkent.
- Merçil, E. (2000), Müslüman Türk Devletleri Tarihi, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.
- Nalbant, M. V. (2014), Karışık Dilli Kur'an Tefsîri (Çağatay, Oğuz ve Kıpçak Lehçeleriyle), Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara.
- Özkan, M. (2000), Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi, Filiz Kitabevi, İstanbul.
- Serebrennikov, B. A. – Gadjieva, N. Z. (2011), Türk Yazı Dillerinin Karşılaştırmalı Tarihi Grameri, (Çevirenler: Tevfik Hacıyev – Mustafa Öner), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Süreyya, Mehmed (1996), Sicill-i Osmanî, Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Şahin, Hatice (2003), Eski Anadolu Türkçesi, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Timurtaş, F. Kadri (1994), Eski Türkiye Türkçesi, İstanbul, Enderun Kitabevi.
- Toker, M. (2011), Anonim Satır Altı Kur'an Tercümesi (İnceleme-Metin-Tıpkıbasım Örnekleri) I, Selçuk Üniversitesi Basımevi, Konya.
- Toker, M. (2012), Anonim Satır Altı Kur'an Tercümesi (Dizin) II, Selçuk Üniversitesi Basımevi, Konya.
- Topaloğlu, A. (1976), Muhammed Bin Hamza XV. Yüzyıl Başlarında Yapılmış Kur'an Tercümesi, C. I, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Topaloğlu, A. (1978), Muhammed Bin Hamza XV. Yüzyıl Başlarında Yapılmış Kur'an Tercümesi, C. II, Sözlük, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Tören, Hatice (2007), Eski Anadolu Türkçesi Dönemine Ait Amme Cüzü Tefsîri I, Metin İnceleme-Tıpkıbasım, Çantay Yayınları, İstanbul.

Tören, Hatice (2007), Eski Anadolu Türkçesi Dönemine Ait Amme Cüzü Tefsîri II, Dizin, Çantay Yayınları, İstanbul.

Türkiye Diyanet Vakfı (2006), Kur'an-ı Kerim ve Açıklamalı Meali, TDV Yayınları, Ankara.

Tuna, Osman Nedim (1986), Türk Dil Bilgisi (Fonetik ve Morfoloji), İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümü Ders Notları:3, Malatya.

Usta, Halil İ. -Amanoğlu, E. (2002), Orta Asyada Bulunmuş Kur'an Tefsîrinin Söz Varlığı (XII-XIII. Yüzyıllar), TDK Yayınları, Ankara.

Üşenmez, E. (2013), Türkçe İlk Kur'an Tercümelerinden Özbekistan Nüshası Satır Arası Türkçe – Farsça Tercümeli (Giriş-İnceleme-Metin-Sözlük-Ekler Dizini-Tıpkıbasım), Akademik Kitaplar, Ankara.

Yazır, Elmalılı M. Hamdi (2006), Hak Dini Kur'an Dili, Meali, Akçağ Yayınları, Ankara.

Makaleler

Akpınar, A. (2015), “Eski Anadolu Türkçesine Ait Bilinmeyen Satır Arası Türkçe Kur'an Tercümesi”, Turkish Studies, International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 10/16 Fall 2015, s. 73-96.

Bulutlu, Yusuf; Bulutlu, B. (2022), “Kurd Efendi ve Vikâye Tercümesi”, Mevzu: Sosyal Bilimler Dergisi, S.8, s.89-119

Caferoğlu, Ahmet (1971),“Türkçemizdeki -gıl ve -gil Emir Eki”, TDAY Belleten, Ankara, s. 1-10.

Çetin, Abdülbaki (2007), Ebu'l-Leys Semerkandî Tefsîrinin Türkçe Tercümesi Üzerine, Türkiyat Araştırmaları Dergisi, Konya, S.22, s.53-101.

Ercilasun, Ahmet Bican (2000),“Türkiye Türkçesinde Yardımcı Ses”, Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi, S: 585, s.219-220.

Erdem, Mehmet Dursun; Gül, Münteha (2006), “Kapalı e (è) Sesi Bağlamında Eski Anadolu Türkçesi-Anadolu Ağızları İlişkisi”, Karadeniz Araştırmaları, Sayı:11, s.111-148.

İnan, A. (1991), “Eski Türkçe Üç Kur'an Tercümesi”, Makaleler ve İncelemeler II. Cilt, Türk Tarih Kurumu Yayınları, s. 128-136.

İnan, A. (1991), “Kur'an'ın Eski Türkçe ve Oğuz-Osmanlıca Çevirileri Üzerine Notlar”, Makaleler ve İncelemeler II. Cilt, Türk Tarih Kurumu Yayınları, s. 141-155.

İnan, A. (1991), “Kur'an-ı Kerim'in İlk Türkçe Tercüme Üzerine Bir İnceleme”, Makaleler ve İncelemeler II. Cilt, Türk Tarih Kurumu Yayınları, s. 156-186.

- Özkan, M. (2011), “Eski Anadolu Türkçesi Döneminde Ortaya Konan Tercümelelerin Türk Diline Etkisi”, Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi, s. 1-64.
- Sağol, G. (1997), “Kur’an’ın Türkçe Tercüme ve Tefsîrleri Üzerinde Yapılan Çalışmalar”, Türklük Araştırmaları Dergisi, 8, İstanbul, s. 379-396.
- Şan, F. (2020). “Eski Anadolu Türkçesiyle Yazılmış Bir Tefsîrin Cümle Yapısı”, Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi 4, s. 680-698.
- Taş, İsmail (2011), “Eski Anadolu Türkçesi Döneminde Tercüme Edilen Ebu’l-Leys Semerkandî Tefsîrinin Asıl Müellifi ve Tercüme Verilen İsim”, İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, İstanbul, C.41, S.41, S.105-157.
- Topaloğlu, Ahmet (1983), “Kur’an-ı Kerim’in İlk Türkçe Tercümeleleri ve Cevahirü’l-Esdaf”, Türk Dünyası Araştırmaları, S.27, s. 58-66.
- Üşenmez, Emek (2009), “Özbekistan Yazma Eserler Kütüphanesi”, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, s. 682-689.
- Üşenmez, Emek (2008), “Satır-arası Tercümelelerin Türkçeye Etkisi”, DAÜ, Uluslararası Türkçe Eğitimi ve Öğretimi Sempozyumu, Gazimagosa-KKTC.
- Üşenmez, Emek (2006), “Türkçe İlk Kur’an Tercümesi ve Tercümedeki İslâmî Terimlerin Türkçe Karşılıkları Üzerine” Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi I, s. 89-99.
- Üşenmez, Emek (2008), “Doğu Türkçesi İle Yapılan Kur’an Tercümelelerinde Terim Yapım Yolları”, VI. Uluslararası Türk Dili Kurultayı TDK, Ankara.
- Üşenmez, Emek (2008), “Doğu Türkçesi İle Yapılmış Kur’an Tercümeleleri Üzerine”, I. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu, Başkent Üniv., Ankara.
- Yıldırım, K. (2012), “Eski Anadolu Türkçesine Ait Bir Tefsîrin Üslûp Özellikleri”. Turkish Studies. volume 7/2. s. 1217-1227.
- Yıldırım, K. (2019), “Anadolu Sahasına Ait Türkçe Kur’an Tercümeleleri Üzerine Bir Bibliyografya Denemesi”, Journal of Turkish Language and Literature, Volume:5. Issue:4. Autumn, s. 875-892. doi number: 10.20322/littera.593468.
- Yılmaz, H. (2016), “Kur’an Meali Bağlamında Harfî Tercüme ile Tefsîrî Tercüme Türü Arasında Bir Mukayese”, Kafkas Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, S. 6. s. 1-18.

Yayımlanmamış Tezler

- Alper, M. (1998), Eski Anadolu Türkçesiyle Yazılmış Satırlar Arası Bir Kur’an Tercümesi (Metin-Gramer-Sözlük) [315a-388a], Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas.

- Atmaca E. (2011), Eski Oğuz Türkçesinden Türkiye Türkçesine Söz Varlığındaki Değişmeler Ve Anlam Olayları, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Ayhan, V. (2007), Eski Anadolu Türkçesiyle Yazılmış Satırlar Arası Bir Kur'an Tercümesi (Gramer-Metin-Sözlük) [245b-320a], Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas.
- Delice, H. İ. (1992), Eski Anadolu Türkçesiyle Yazılmış Satırlar Arası Bir Kur'an Tercümesi (Metin-Gramer-Sözlük) [105b-170b], Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas.
- Demir, Z. (1994), Osmanlı Müfessirleri ve Tefsir Çalışmaları, Kuruluşun X/ XVI. Asrın Sonuna Kadar, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı, Tefsir Bilim Dalı, İstanbul.
- Eminoğlu, E. (1992), Eski Anadolu Türkçesiyle Yazılmış Satırlar Arası Bir Kur'an Tercümesi (Metin-Gramer-Sözlük) [171a-245b], Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas.
- Gül, A. (2014), British Library Or 9515'teki Türkçe Kur'an Tercümesi (Giriş-Metin-NotlarDizin), Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Eski Türk Dili Bilim Dalı, Ankara.
- Karabacak, E. (1992), Manisa İl Halk Kütüphanesi'ndeki Satır-Arası Kur'an Tercümesi (Giriş-Metin-Dizin), Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Türk Dili Anabilim Dalı, İstanbul.
- Kök, A. (2004), Karahanlı Türkçesi Satır-Arası Kur'an Tercümesi (TİEM 73 1v-235v/2), Giriş-İnceleme-Metin-Dizin, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Eski Türk Dili Bilim Dalı, Ankara.
- Kütükçü, M. (2005), Eski Anadolu Türkçesiyle Yazılmış Satırlar Arası Bir Kur'an Tercümesi (Gramer-Metin-Tertip-Sözlük) [535b-616b], Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas.
- Küpelî, H. (2006), Eski Anadolu Türkçesiyle Yazılmış Satırlar Arası Bir Kur'an Tercümesi (Gramer-Metin-Tertip-Sözlük) [464a-535b], Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas.
- Müfettişoğlu, C. (2006), Karışık Dilli Bir Kur'an Çevirisi Yazmanın 037b-072a Yaprakları Üzerinde Dil İncelemesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, İstanbul.
- Sağol, G. (1993), Harezmi Türkçesi Satır Arası Kur'an Tercümesi Giriş-Metin-Sözlük, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Türk Dili Anabilim Dalı, İstanbul.

Topaloğlu, Ahmet (1982), Cevâhirü'l-Asdâf, İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi; Doçentlik Tezi, İstanbul.

Sözlükler

Akalın, Şükrü Haluk. (2011), Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

Bayat, F. (2008), Orta Türkçe Sözlük, Yalın Yayıncılık, İstanbul.

Bayat, F.- Aliyeva M. E. (2008), Eski Türkçe Sözlük, Yalın Yayıncılık, İstanbul.

Çağbayır Y. (2007), Orhun Yazıtlarından Günümüze Türkiye Türkçesinin Söz Varlığı, Ötüken Türkçe Sözlük, C. II, Ötüken Yayınları, İstanbul.

Develioğlu, Ferit (1996), Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat, Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara.

Dilçin, Cem (1983), Yeni Tarama Sözlüğü, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

Eren, H. (1999), Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü, Ankara.

Gülensoy, T. (2011), Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü, C. I, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

Gülensoy, T. (2011), Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü, C. II, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

Kanar, M. (2008), Farsça-Türkçe Sözlük, Say Yayınları, İstanbul.

Kanar M. (2008), Osmanlı Türkçesi Sözlüğü, Say Yayınları, İstanbul.

Kanar, M. (2009), Arapça-Türkçe Sözlük, Say Yayınları, İstanbul.

Korkmaz, Zeynep (2007), Gramer Terimleri Sözlüğü, TDK Yayınları, Ankara.

Mahmud, Kâşgarlı (1985), Dîvânu Lugâti't-Türk (Besim Atalay, Dîvânu Lûgati't-Türk Tercümesi), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

Rağıb, El-İsfahanî (2012), Müfredât Kur'an Kavramları Sözlüğü, (Tercüme: Prof. Dr. Abdalbaki Güneş – Yrd. Doç. Dr. Mehmet Yolcu), Çıra Yayınları, İstanbul.

Sami, Şemseddin (1989), Kamus-ı Türki, Enderun Kitabevi, İstanbul.

Türk Dil Kurumu Yayınları, (1995), Tarama Sözlüğü I-VIII, Ankara (3. Baskı).

Türk Dil Kurumu Yayınları, (1993), Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü I-XI, Ankara.

Tietze, A. (2002), Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugâti, C. I (A-E), Wien.

ÖZGEÇMİŞ

Ad Soyad: Betül TÜRKCAN	
Eğitim Bilgileri	
Lisans	
Üniversite	Sakarya Üniversitesi
Fakülte	İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi
Bölümü	Türk Dili ve Edebiyatı
Makale ve Bildiriler	
1. Türkcan, Betül - Uçar, İlhan (2022). Yeni Uygur Türkçesi Atasözlerinde -sa Ekinin Farklı İşlevleri. 4. Uluslararası Türkoloji Araştırmaları Sempozyumu (UTAS IV), 115-124. e-ISBN: 978-975-7616-917	